

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

**Přínosy a nežádoucí důsledky Společné zemědělské
politiky EU na české zemědělství**

Disertační práce

Autor: Ing. et Ing. Luděk Homoláč
Školitel: Doc. Ing. Karel Tomšík, Ph.D.

© 2015 Praha

Poděkování

Rád bych poděkoval svému školiteli doc. Ing. Karlu Tomšíkovi, Ph.D. za odborné vedení po celou dobu mého doktorského studia a za rady při zpracování disertační práce.

Poděkování patří rovněž všem, kteří mi poskytli cenné rady a připomínky při jejím zpracování.

Přínosy a nežádoucí důsledky Společné zemědělské politiky EU na české zemědělství

Abstrakt

Společná zemědělská politika (SZP) je nejstarší politikou Evropského společenství. Její počátky se datují rokem 1962 a po celou dobu byla nejdůležitější politikou Společenství. Je na ni určena až polovina rozpočtu EU, a proto je podrobně v disertační práci charakterizována historie Společenství i vývoj samotné SZP v EU. Cílem disertační práce je charakterizovat vliv SZP na české zemědělství. Komparativní analýzou jsou vyhodnoceny vybrané národní ekonomické ukazatele České republiky. Pro větší vypovídající hodnotu vlivu SZP na české zemědělství jsou zhodnoceny vybrané ekonomické i materiální ukazatele v konkrétních zemědělských podnicích hospodařících na 7000 ha zemědělské půdy v okrese Hradec Králové. Rovněž na dané konkrétní podniky je zhodnocen vliv restrukturalizace Společné organizace trhu cukrem v rámci EU. Disertační práce komplexně navrhuje možnosti čerpání finančních prostředků v novém programovacím období let 2014-2020 v rámci SZP.

Zároveň v disertační práci jsou charakterizována specifika polského zemědělství, tj. výrobní struktura a forma členění dotací. Je provedena a vyhodnocena komparativní analýza ekonomických výsledků zemědělských podniků v České republice a Polské republice s vyhodnocením k průměru EU. V rámci jednotné platby je provedena analýza rozdílů mezi obdobími let 2014-2020 k letům 2007-2013 v České republice s tím, že jsou vyhodnoceny hlavní rozdíly jednotné platby mezi žadateli v České republice a Polské republice v novém programovacím období.

Klíčová slova

Společná zemědělská politika, zemědělské podniky, přímá platba, Společná organizace trhu s cukrem, české zemědělství, polské zemědělství

Benefits and side effects of the Common Agricultural Policy on Czech agriculture

Abstract

Common Agricultural Policy (CAP) is the oldest policy of European Union. Its beginning is dated to 1962 and for the whole time it has been the most important policy of the Union. Up to the half of the EU budget goes to this policy and therefore there is a thorough characteristic of history of the Union and the development of the CAP in EU in this dissertation thesis. The aim of the thesis is to define the influence of CAP on Czech agriculture. To proof this influence on Czech agriculture there are economic and material indicators included in specific agricultural companies managing 7000 ha of farm lands in Hradec Králové region. The influence of restructuralization of Common organisation of the sugar market in EU is also included. The dissertation thesis comprehensively suggests how to cover financing of CAP in the new period between 2014 and 2020.

There are also specifics of the Poland agriculture, specifically the production stucture and the structuring of subsidies. There is an analysis of enconomical results of agricultural companies in Czech Republic and Poland compared to the EU. There is also an analysis of differences of the unified payment between years 2014-2020 and years 2007-2013 in Czech republic with evaluation of the differences between Czech and Poland in the new period.

Key words

Common Agricultural Policy, agricultural companies, direct payment, Common organisation of the sugar market, Czech agriculture, Polish agriculture

Obsah

1 ÚVOD	7
2 CÍLE PRÁCE A METODIKA DISERTAČNÍ PRÁCE	8
2.1 CÍLE DISERTAČNÍ PRÁCE	8
3. PROVÉST CHARAKTERISTIKU VÝROBNÍ STRUKTURY A FORMY ČLENĚNÍ DOTACÍ Z EU V ČESKÉM A POLSKÉM ZEMĚDĚLSTVÍ.	9
2.2 VYBRANÉ METODY ZPRACOVÁNÍ.....	10
2.2.1 <i>Analýza – syntéza</i>	10
2.2.2 <i>Ostatní zvolené metody</i>	10
3 EVROPSKÁ INTEGRACE	12
3.1 EKONOMICKÁ A POLITICKÁ VÝCHODISKA PO SVĚTOVÝCH VÁLKÁCH	12
3.2 POČÁTKY EVROPSKÉ INTEGRACE.....	13
3.3 EVROPSKÉ HOSPODÁŘSKÉ SPOLEČENSTVÍ (EHS)	14
3.4 PRVNÍ ROZŠÍŘENÍ – UK, IR, DK.....	15
3.5 DRUHÉ ROZŠÍŘENÍ – GR, ES, PT	19
3.6 TŘETÍ ROZŠÍŘENÍ – FI, AT, SE	23
3.7 ČTVRTÉ ROZŠÍŘENÍ - CZ, HU, PL, SK, SI, EE, LT, LV, CY, MT.....	27
3.8 PÁTÉ ROZŠÍŘENÍ – RO, BG.....	28
3.9 ŠESTÉ ROZŠÍŘENÍ - HR	30
4 SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE	31
4.1 VZNIK SPOLEČNÉ ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY	31
4.2 ŘÍMSKÁ SMLOUVA	32
4.3 FORMOVÁNÍ SPOLEČNÉ ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY	36
4.3.1 <i>První období – 1958-1961</i>	36
4.3.2 <i>Druhé období - 1962 - 1965</i>	36
4.3.3 <i>Finanční solidarita</i>	38
4.3.4 <i>Třetí období – 1966 -1970</i>	39
4.4 HLAVNÍ NÁSTROJE SPOLEČNÉ ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY	40
4.4.1 <i>Přímé platby</i>	40
4.4.2 <i>Intervenční ceny a nákupy</i>	40
4.4.3 <i>Kvótní systémy</i>	41
4.4.4 <i>Vývozní subvence a dovozní a vývozní licence na zemědělské výrobky a potraviny</i>	41
4.4.5 <i>Finanční asistence Orientační sekce Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu</i>	41
5 REFORMY SZP	42
5.1 MANSHOLTŮV PLÁN.....	42
5.2 GATT – PROBLÉM SUBVENCÍ A LIBERALIZACE SVĚTOVÉHO OBCHODU	43
5.3 MACSHARRYHO REFORMA.....	45
5.4 AGENDA 2000	48
5.5 POLOČASOVÉ HODNOCENÍ AGENDY 2000 – TZV. MID-TERM REVIEW	54
5.5.1 <i>Horizontální opatření</i>	54
5.5.2 <i>Tržní opatření</i>	56
5.6 SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA - 2005 – 2013	57
5.6.1 <i>Health Check – zdravotní kontrola SZP</i>	58
5.7 SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA PO ROCE 2013.....	59
5.7.1 <i>Program rozvoje venkova - LEADER</i>	59
5.7.2 <i>Příprava Společné zemědělské politiky po roce 2013</i>	61
6 SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA EU V PODMÍNKÁCH ČESKÉ REPUBLIKY 65	
6.1 VSTUP ČESKÉ REPUBLIKY DO EU	65
6.1.1 <i>Podpora zemědělství</i>	66
6.1.2 <i>Podpory z evropských zdrojů</i>	67

6.1.3	Národní podpory	72
6.1.4	Reforma zemědělské politiky vyhlášená Mze ČR - 2008	73
6.1.5	Pozice ČR při jednáních o reformě SZP – 2008 – 2013.....	75
6.1.6	Společná zemědělská politika v ČR po roce 2014	80
6.1.7	Legislativní stav SZP k 2014	81
7	SPECIFIKA POLSKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ.....	94
7.1	PODMÍNKY POLSKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ DO ROKU 1989	94
7.2	VLIV TRANSFORMACE 1989 AŽ 1994 NA POLSKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ	96
7.3	POLSKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ OD ROKU 1994 DO PŘIJETÍ SZP EU.....	100
8	HLAVNÍ VÝSLEDKY DISERTAČNÍ PRÁCE	104
8.1	ANALÝZA VÝVOJE UKAZATELŮ V ZEMĚDĚLSTVÍ ČR.....	104
8.1.1	Podíl zemědělství na HDP ČR.....	104
8.1.2	Zaměstnanost v zemědělství.....	106
8.1.3	Průměrná hrubá mzda v zemědělství.....	107
8.1.4	Hospodářský výsledek zemědělství	108
8.1.5	Agrární zahraniční obchod.....	110
8.1.6	Inflace a kurz €/Kč.....	112
8.1.7	Ekvivalent produkčních subvencí (EPS).....	117
8.1.8	Hrubá přidaná hodnota.....	118
8.2	KOMPARATIVNÍ ANALÝZA DOTAČNÍ POLITIKY ČR A PL	120
8.2.1	Všeobecné zemědělské podmínky v ČR.....	120
8.2.2	Dotiční podmínky v ČR.....	124
8.2.3	Všeobecné zemědělské podmínky v PL.....	127
8.2.4	Dotiční podmínky v PL.....	131
8.3	KOMPARATIVNÍ ANALÝZA ZEMĚDĚLSKÝCH PODNIKŮ Z HLEDISKA EKONOMICKÝCH VÝSLEDKŮ V ZEMÍCH ČR A PL	134
8.4	ANALÝZA JEDNOTNÉ PLATBY	141
8.4.1	Jednotná platba na plochu – SAPS v českém zemědělství.....	141
8.4.2	Přímé platby v PL.....	147
8.5	ANALÝZA VÝVOJE VYBRANÝCH UKAZATELŮ V ZEMĚDĚLSTVÍ V KONKRÉTNÍCH ZEMĚDĚLSKÝCH PODNICÍCH.	156
8.5.1	Charakteristika podniků	156
8.6	VYHODNOCENÍ SZP EU NA ČESKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ VE VZTAHU K SPOLEČNÉ ORGANIZACI TRHU S CUKREM - SOT CUKR	168
8.6.1	Úvod - SOT cukr.....	168
8.6.2	Vývoj cukerní reformy v ČR.....	169
8.6.1	Restrukturalizace cukrovarnictví v ČR.....	173
8.6.2	Vyhodnocení dopadu restrukturalizace na pěstitele.....	174
8.7	NÁVRHOVÁ ČÁST PŘÍJMŮ FINANČNÍCH PROSTŘEDKŮ Z DOTACÍ PRO PODNIKATELSKÉ SUBJEKTY OD ROKU 2015.....	179
8.7.1	Přímá platba.....	179
8.7.2	Platby pro oblasti s přírodními či jinými zvláštními omezeními (LFA).....	184
8.7.3	Agroenvironmentálně-klimatické opatření (AEKO)	184
8.7.4	Ekologické zemědělství.....	186
8.7.5	Platby v rámci sítě Natura 2000 a dle rámcové směrnice o vodě	187
8.7.6	Dobré životní podmínky zvířat.....	187
8.7.7	Program rozvoje venkova (PRV).....	190
8.7.8	Celostátní síť pro venkov.....	195
9	ZÁVĚR.....	198
10	POUŽITÉ ZDROJE.....	209
11	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	215
12	PŘÍLOHY	218

1 Úvod

Zemědělství má od vzniku lidstva nezastupitelnou funkci producenta potravin. Postupem času, s rozvojem oboru, se rozvíjela i mimoprodukční funkce zemědělství, která je předkládána Evropskou unií (EU) a rovněž i vnímána občany EU nejvíce v rámci celosvětového uspořádání. Zemědělství má nesmírný význam pro trvale udržitelný rozvoj země. Nezastupitelný vliv má v péči o krajinu a v zachování biologické rozmanitosti.

Význam zemědělství se zásadně projevil do formování evropské integrace, kdy patřila, patří a bude patřit k nejvýznamnějším evropským politikám. Již od založení Evropských hospodářských společenství (EHS), tedy od podpisu Římských smluv v roce 1957 bylo jasné, že SZP bude velký problém hlavně k ochraně národních zájmů největších zemědělských velmocí - Francie a Německa. (Středová, 2000)

Zároveň se jedná o jednu z nejrozporuplnějších politik, kterou EU (dříve ES) realizuje. Na jedné straně je čerpáno cca 40% z rozpočtu EU do této oblasti (v roce 1981 – 80 %), na druhé straně rozsah zemědělství na celkovém HDP společenství je zanedbatelný. Dřívější masivní ekonomická podpora ve formě dotací do odvětví s cílem zabezpečení potravinové soběstačnosti Společenství v 60. letech minulého století, s přihlédnutím na odlišné půdně-klimatické podmínky a zájmy jednotlivých států o dané odvětví se odráželo v konzervativním přístupu k SZP.

Jak se vyvíjelo samotné Společenství v průběhu šedesátých let, tak s přistupujícími novými státy se více skloňovaly požadavky na reformování SZP. Za účelem pochopení dosavadního vývoje SZP je nutné i popsat průběh historie evropské integrace a zemědělské politiky. Evropská integrace a SZP je především politickým kompromisem. Hospodárnost a efektivita nabývá na významu se snižujícím se rozpočtem EU, kdy s menším množstvím financí je zapotřebí dosáhnout co největšího efektu, s důrazem na získání finančních zdrojů hledáním a kombinováním pravidel SZP. „Vynakládání finančních prostředků má a bude mít smysl pouze tehdy, když nebude plošné, ale naopak účelově cílené a hlavně, když bude realizováno tak, aby byla zajištěna efektivnost jejich vynakládání“. (Boháčková a Hrabánková, 2009)

V neposlední řadě jsou podmínky SZP EU vyhodnoceny a porovnávány s českým zemědělstvím a konkrétní přínosy a nežádoucí vlivy SZP vyhodnoceny i na určité zemědělské podniky.

2 Cíle práce a metodika disertační práce

Za účelem zpracování disertační práce byla využita metoda sběru dat z primárních i sekundárních zdrojů. Metodika je založena na využití teoretických poznatků získaných studiem odborné literatury, analýzou existující dokumentace, vlastním porovnáním a vyhledáváním oficiálních dokumentů účastníků zabývajících se společnou zemědělskou politikou (Ministerstvo zemědělství ČR, Ministerstvo Polské republiky, databáze FADN, Evropská komise, Agrární komora ČR, Zemědělský svaz ČR, Státní zemědělský intervenční fond, Český statistický úřad, atd.). Teoretická část je zpracována formou disertační rešerše odborných článků, kdy názory jednotlivých autorů jsou shromažďovány na danou oblast a vzájemně hodnoceny a analyzovány.

Pro komparaci a sumativní hodnocení vlivu SZP na proporcii českého zemědělství v rámci EU byla využita analýza časových řad ukazatelů od aktérů – Eurostat, FADN, ČSÚ, včetně konkrétních zemědělských podniků vyplývajících z místní znalosti, spolu s podklady získaných na základě strukturovaného rozhovoru se statutárními zástupci hodnotících podniků a veřejně přístupných údajů ze sbírky listin v obchodním rejstříku.

2.1 Cíle disertační práce

Hlavním cílem disertační práce je charakterizovat, analyzovat a vyhodnotit přínosy a nežádoucí vlivy Společné zemědělské politiky Evropské unie na české zemědělství před vstupem do EU, v letech 2004 - 2013 a po roce 2013.

K naplnění hlavního cíle práce jsou charakterizovány a vyhodnoceny následující

dílčí cíle:

1. Charakterizovat dotační politiku v zemědělství v Evropské unii a České republice.

První dílčí cíl bude naplněn literární rešerší z oblasti SZP EU a dotační politiky do zemědělství v České republice, včetně vyhodnocení specifík českého zemědělství.

2. Provést komparativní analýzu vývoje vybraných národních ekonomických ukazatelů v ČR.

Dílčí analýza vybraných národních ekonomických ukazatelů v ČR nám umožní ucelený pohled na zemědělské odvětví před a po vstupu ČR do EU. Analýza nám umožní vyhodnotit dané období v širších souvislostech, nejen v rámci celého odvětví, ale dojde i k hodnocení synergických vztahů mezi vybranými ukazateli. Analýza bude provedena na základě vyhodnocení časových řad ukazatelů MZe ČR, DG Agri, ČSÚ, atd.

3. Provést charakteristiku výrobní struktury a formy členění dotací z EU v českém a polském zemědělství.

Analýza dotačních politik bude provedena na základě získaných podkladů z ministerstev zemědělství a nevládních zemědělských organizací jednotlivých zemí. Dílčím cílem je zjistit případné rozdíly mezi jednotlivými státy v rámci Společné zemědělské politiky EU.

4. Provést komparativní analýzu ekonomických výsledků zemědělských podniků v České republice a Polské republice s vyhodnocením k průměru EU.

Analýzou se hodnotí hlavní ekonomické ukazatele zemědělských podniků dle databáze FADN EU, kde jsou soustředěna veškerá primární data zemědělských podniků z členských států EU.

5. Provést analýzu rozdílů čerpání dotace jednotné platby SAPS v novém programovém období let 2014 - 2020 k letům 2007-2013 v ČR. V rámci čerpání jednotné platby ze Společné zemědělské politiky EU vyhodnotit rozdíly mezi ČR a PL.

Analýzou rozdílů přímých plateb v ČR v jednotlivých programových obdobích vyhodnotíme vlivy na vývoj Společné zemědělské politiky EU. Zároveň vyhodnocením jednotné platby v novém programovacím období v ČR a PL.

6. Provést komparativní analýzu vývoje vybraných ukazatelů v zemědělství v konkrétních zemědělských podnicích.

Dílčí analýza a vyhodnocení sledovaných ukazatelů v konkrétních zemědělských podnicích hospodařících intenzivně se shodnou výrobní strukturou a půdními podmínkami. Dané podniky svými katastry v okrese Hradce Králové navazují a celkově obhospodařují cca 7000 ha, tj. 1/4 zemědělské půdy okresu. Analýza bude provedena na základě získaných podkladů ze sbírky listin a z výpisu obchodního rejstříku, dále ze strukturovaných rozhovorů se statutárními zástupci vybraných zemědělských podniků.

7. Provést zhodnocení konkrétního dopadu restrukturalizace Společné organizace trhu s cukrem v ČR, s vyhodnocením na konkrétní zemědělské podniky.

Analýzou SOT pro cukr (konkrétní specifické podpory v rámci EU) s vyhodnocením přínosů a nežádoucích vlivů restrukturalizace SOT cukru na konkrétní zemědělské podniky. Analýza bude provedena na základě databáze Ministerstva zemědělství ČR,

cukrovaru Tereos Dobruška, a.s. a strukturovaných rozhovorů se zástupci vybraných zemědělských podniků.

2.2 Vybrané metody zpracování

Každá vědecká práce je tvořena ze základních prvků - zvoleného cíle, postupu zpracování a vhodného výběru metod zpracování dat. V disertační práci budou nejvíce využity metody syntézy, komparace a analýzy pro jednotlivé stanovené dílčí cíle.

2.2.1 Analýza – syntéza

Analýza je vědecká metoda založená na dekompozici celku na elementární části. Cílem analýzy je rozpoznat podstatné a nutné vlastnosti dílčích částí celku, poznat jejich důležitost a zákonitosti. Hledáme-li princip řešení, je potřeba nejprve zjistit ústřední článek úlohy, jenž určuje základní úkony nutné pro jejich řešení. Efektivita daného procesu je dána subjektivními vlastnostmi, kdy významnou roli hraje i zkušenost řešitele.

Syntéza je myšlenkové sloučení předmětů a jevů, případně znaků, vlastností, nebo stránek. Pomocí syntézy máme možnost spojit nejrůznější poznatky lidské činnosti a tím hledat k řešení nové úlohy. Syntéza pomáhá odhalovat vnitřní zákonitosti fungování a vývoje jevu. Syntéza a analýza jsou spjaté, oba tyto postupy se prolínají a doplňují.

Komparativní analýzou je myšleno propojení dvou metod – komparace a analýzy. Komparace je vymezena jako srovnání či přirovnání. Komparativní metodou zkoumáme podrobnosti a případné rozdíly mezi danými jevy, vzorky, anebo soubory dat.

2.2.2 Ostatní zvolené metody

K dosažení cílů budou dále využity následující metody zpracování – zpětná vazba, statistika, holistický přístup a abstrakce s konkretizací.

Abstrakcí se pozornost zaměřuje na podstatné vlastnosti, vztahy a charakteristiky.

Konkretizace je proces, kdy vyhledáváme konkrétní výskyt určitého prvku z určité třídy prvků ve sledovaném souboru dat.

Zpětnou vazbou kontrolujeme dosažené výsledky a plnění cílů. Díky zpětné vazbě lze nalézt odchýlení od předem stanoveného postupu, nedodržení stanovených metod, či odchýlení od zkoumaného úkolu.

Holistickým přístupem zkoumáme problematiku komplexním uceleným pohledem napříč vědeckými obory, tj. zkoumaná problematika je ve vazbách k jiným oblastem zkoumána jako jeden velký celek.

Pro vyhodnocení vlivu SZP byla využita analýza časových řad ukazatelů jako je např. v národních ekonomických ukazatelích - zaměstnanost, inflace, agrární zahraniční obchod, dále v charakteristice podniků – počtu zaměstnanců, výši nájmu, průměrné ceny půdy, hospodářského výsledku a dále v dotační politice ČR a PL – výše vyplacených dotací, rozložení farem a v neposlední řadě v analýze jednotné platby – vývoj přímé platby SAPS, atd.

Dále pro vyhodnocení vlivu SZP byly využity výpočty základního a řetězového indexu, včetně výpočtu přírůstku – např. výpočet úbytku příjmů plateb ze SAPS v důsledku posilování Kč vůči euru.

3 Evropská integrace

3.1 Ekonomická a politická východiska po světových válkách

První a druhá světová válka odehrávající se mezi evropskými sousedy v podobě nevraživého boje, měla za následek nelidské a nehumánní zacházení s jednotlivými národy i rozvrácenost ekonomik jednotlivých států. Vítězné státy stály nad otázkou jakým způsobem a v jakém rozsahu budou vyžadovat válečné náhrady na poraženém a ekonomicky zničeném Německu a Itálii. Neblahá zkušenost s Versaillskou mírovou smlouvou po I. světové válce, která stanovila Německu zaplatit reparace ve výši 132 miliard marek během 30 let. V důsledku reparací došlo k nastartování hyperinflatione, která způsobila, že životní náklady v roce 1921 k roku 1913 vzrostly o dvacetinásobek (Johnson, 1991). Většina předních politiků upřednostňovala demokratizaci struktur a upevňování národní spolupráce se zajištěním bezpečnosti a míru na celém území Evropy s navázáním budoucí hospodářské spolupráce.

Zároveň politická situace v Evropě nebyla stále stabilní a intenzivně docházelo ke snahám o rozdělení a posílení vlivu mocenských států, Spojených států amerických (USA) a Svazu sovětských socialistických republik (SSSR), ve svůj prospěch ovlivnit evropské státy.

Obě velmoci po skončení II. světové války nejvíce posílily politicky. Sovětský svaz měl obrovské lidské ztráty, ale po skončení války měl nejsilnější armádu na světě. Spojené státy americké si v průběhu války vytvořily podmínky pro válečnou konjunkturu a po válce nepřijaly izolacionismus, ale staly se tvůrci světové politiky.

Vše vyústilo v „neviditelný politický boj“ mezi demokratickým a komunistickým pojetím světa. Jedná se o období tzv. studené války (Bernard Baruch, 1947, americký bankéř označil jako první danou dobu).

V rámci poválečné politické stabilizace a aktivní politiky USA ve vztahu k Evropě, vyhlásil ministr zahraničí USA G. C. Marshall dne 5. června 1947 v projevu na Harvardské univerzitě tzv. „Marshallův plán“ – oficiálně „Plán evropské obnovy“ spočívající ve finanční pomoci 12,4 miliard \$ směřující k hospodářské rekonstrukci Evropy – v podobě potravinové pomoci, úvěrů, příspěvků. Sovětský svaz, po nátlaku i Polsko a Československá republika odmítly. Nově založená organizace - Organizace pro evropskou

hospodářskou spolupráci (OEEC), dne 16. dubna 1948 byla zmocněna k realizaci Marschallova plánu.¹

Odmítnutím Marschallova plánu vládou Československa, posléze událostí „Vítězství československého pracujícího lidu – únor 1948“ a s nevyjasněným úmrtím ministra zahraničí Jana Masaryka, byl započat odklon Československé republiky k prozápadní spolupráci. V souvislosti s událostmi v Československu byl na květen roku 1948 svolán Evropský kongres, který se sešel v Haagu, kde předsedal W. Churchill. Kongres jednal o možnosti ustanovení evropské organizace v oblasti politické, kulturní a hospodářské. Výsledkem kongresu byla v roce 1949 Rada Evropy vyjadřující široce sdílený pocit nutnosti organizovat vztahy mezi evropskými státy na novém základě.

3.2 Počátky evropské integrace

Počátkem evropské integrace lze označit vznik Rady Evropy, kdy nástrojem ochrany demokracie se stala přijatá „Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod“ dne 4. listopadu 1950.

Nástrojem ekonomického rozvoje, spolupráce vedoucí k mírové spolupráci mezi Německem a Francií, se stala tzv. „Schumanova deklarace“, prohlášení, které Francii svázalo francouzsko-německou smlouvou a výrobu uhlí a oceli podřídilo společnému Vysokému úřadu. Uhlí a ocel představují nejdůležitější surovinu pro zbrojní průmysl. Výsledkem společné výroby uhlí a oceli měl být efekt ekonomického rozvoje, solidarity ve výrobě, vytvoření společných základů s vyústěním v mírovou spolupráci a přehledu s nakládáním daných komodit. Schumanova deklarace je označována jako základ evropské integrace (Foltýn a Zedníčková, 2010).

Dne 18. dubna 1951 byla představiteli Francie, Německa, Itálie, a zeměmi BENELUXU – Belgie, Nizozemí a Lucemburska podepsána Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO), která nabyla účinnosti dne 23. července 1952 (Žufan, 2004).

¹Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci OEEC – dohodu o vzniku podepsaly státy: Lucembursko, Belgie, Norsko, Nizozemí, Dánsko, Švédsko, Francie, Velká Británie, Itálie, Irsko, Island, Řecko, Portugalsko, Rakousko, Turecko, Švýcarsko. OEEC v roce 1961 transformována na Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj OECD – zastřešuje mezivládní organizace 30 ekonomicky nejrozvinutějších států na světě, státy přijaly principy tržní ekonomiky a principy demokracie.

Cílem ESUO byla prvotně kontrola průmyslových odvětví, růstu zaměstnanosti, životní úrovně členských států, optimalizace výroby přes společný trh bez diskriminačních omezení jednotlivých členských států.

Ve stejné době v důsledku probíhající války v Korei probíhala v Evropě iniciativa na založení obranného společenství, které by kontrolovalo německé ozbrojení a mír na celém evropském kontinentu. Smlouva o Evropském obranném společenství (EOS) byla podepsána v Paříži šesti státy ESUO, ale odmítnutím ratifikace samotného francouzského národního shromáždění byla smlouva o EOS neratifikována. V důsledku toho převzala iniciativu Západoevropská unie, která vznikla úpravou Bruselské smlouvy (Západní unie)² s přijetím Itálie a Spolkové republiky Německa (SRN) za její členy.

Po neúspěchu Evropského obranného společenství došlo k obavám o osud evropské integrace. Ministři zahraničí ESUO jednali v sicilském městě Messině kompaktně o spolupráci v dopravě, energetice, ekonomické integraci, atomové energii, atd. Jednání vyústilo v tzv. Messinskou deklaraci.

Spaakova zpráva³ byla přijatá na konferenci v Benátkách, 29. května 1956. Bylo rozhodnuto o mezivládním jednání, které vyústilo v přijetí dvou tzv. Římských smluv zakládajících Evropské hospodářské společenství (EHS) a Evropské společenství pro atomovou energii (EURATOM). Obě smlouvy byly šesti státy zúčastněnými na ESUO podepsány 25. března 1957 a v platnost vstoupily 1. ledna 1958.

3.3 Evropské hospodářské společenství (EHS)

EHS byla mezinárodní organizace, která existovala v období od roku 1958 do roku 1993. Byla vytvořena na podporu ekonomické integrace, stálému hospodářskému růstu, k rozvoji ekonomického života a k růstu hospodářské politiky členských států (Německo, Itálie, Francie, Belgie, Nizozemsko a Lucembursko). Nejzásadnějším úkolem bylo vytvoření a fungování jednotného trhu. *Jednotný trh byl založen na* (Keřkovský, Keřkovská, 1999):

² Bruselský pakt (Západní unie) byl uzavřen mezi Belgií, Francií, Lucemburskem, Nizozemskem a Spojeným královstvím na základě smlouvy podepsané 17. března 1948 na příštích 50 let. Jejím předmětem byla sociální, kulturní, hospodářská a především vojenská spolupráce. V roce 1954 byla modifikována a stala se základem pro uzavření Pařížských dohod, kterými byla založena vojenská a obranná aliance Západoevropská unie.

³ Spaakova zpráva – pověřená skupina expertů v Messině v roce 1955 pod vedením belgického ministra zahraničí Paul-Henri Spaaka hledala cesty k dalšímu pokračování hospodářské integrace

- odstranění všech tarifních a kvantitativních omezení mezi členskými státy – vznikla komunitární zóna volného obchodu,
- zavedení společných externích tarifů (cel), tj. veškeré zboží se do společenství dováželo za stejných podmínek bez ohledu na zemi, přes kterou byla do společenství dovezena. Žádná členská země tak nemohla získat konkurenční výhodu například tím, že by snížila externí tarify na dovážené suroviny. Tím se společenství stalo nikoliv pouhou zónou volného obchodu, ale celní unií, což bylo základem pro rozvoj společné obchodní politiky,
- zákazu těch aktivit, které by ve svém důsledku vedly k omezování konkurence mezi členskými státy,
- opatření vedoucích nejen k volnému pohybu zboží, ale i osob, služeb a kapitálu mezi jednotlivými členskými státy.

Smlouva o EHS byla podepsána dne 25. března 1957 v rámci tzv. Římských smluv, které zakládaly Evropské společenství pro atomovou energii. Den vzniku EHS byl 1. leden 1958.

Na základě Maastrichtské smlouvy se EHS transformovalo do Evropského společenství (ES). ES se dne 1. listopadu 1993 stalo součástí 1. pilíře Evropské unie. Po následném schválení Lisabonské smlouvy Evropská společenství zanikla a právním nástupcem se stala Evropská unie.⁴

3.4 První rozšíření

K očekávanému prvnímu rozšíření Evropského společenství došlo po 15 letech existence o Velkou Británii, Dánsko a Irsko. Svoji počáteční podobu si Evropská společenství zachovala až do roku 1973. Příchodem nových států bylo přerušeno nejdelší období v historii, po které si Společenství udrželo konstantní počet členů. Tato skutečnost nastala především v nejistotě některých zemí při hledání vlastní pozice v novém mocenském uspořádání a v důsledku rozdílné politické situace v jednotlivých státech.

V této oblasti sehrála důležitou roli **Velká Británie**, která je specifická svými politickými, historickými a ekonomickými vazbami. Na přelomu padesátých a šedesátých let se začala britská ekonomika postupně dostávat do silného útlumu, neboť nemohla získávat z rychle rostoucího propojeného trhu. V roce 1960 bylo založeno Evropské

⁴http://cs.wikipedia.org/wiki/Evropsk%C3%A9_hospod%C3%A1%C5%99sk%C3%A9_spole%C4%8Denstv%C3%AD

sdužení volného obchodu (ESVO), které vzniklo z iniciativy Velké Británie. ESVO mělo za cíl, vytvořit ekonomicky silný protipól EHS a vybudovat tak zónu volného obchodu bez složitého institucionálního rámce. (Fiala, Pitrová, 2001)

Někteří britští představitelé byli donuceni přehodnotit svůj dosavadní negativní postoj a zvážit výhody vstupu Británie do Společenství. Dne 9. srpna 1961 podal britský ministerský předseda Harold Macmillan oficiálně žádost o členství Velké Británie v EHS. Následně po oznámení kandidatury se Británie iniciovala na vydání Bílé knihy, ve které byly představeny připravované změny – přijetí společného celního sazebníku, odstranění vnitřních tarifů a zavedení společné obchodní a zemědělské politiky. Především za problémové oblasti bylo označeno zemědělství, asociační dohoda mezi rozšířeným společenstvím a zbývajících členy ESVO a udržení preferenčních vztahů s Commonwealthem. Po dlouhých a náročných jednáních dospěly strany k určitému kompromisu (Velká Británie – se odmítla účastnit SZP z důvodu vysokého příspěvku do rozpočtu).

Nadále zůstávala otázka, zda přijmout do Společenství nového silného člena. Nejednota ohledně budoucího členství se objevila i uvnitř samotného ostrovního království. Dne 14. ledna 1963 rozhodl o osudu Velké Británie francouzský prezident Charles de Gaulle. Vyjádřil svůj názor, že Francie pochybuje o politické vůli Velké Británie připojit se ke Společenství a k získání plného členství bude zapotřebí kromě hospodářské, právní a technické spolupráce i určitá změna britské vládní politiky.

O členství ve Společenství požádaly kromě Velké Británie i následující státy: dne 31. července 1961 Irsko, 10. srpna 1961 Dánsko a 30. dubna 1962 Norsko. V lednu 1963 byla také pozastavena jednání o připojení ke Společenství se všemi kandidátskými zeměmi.

Od roku 1958 byly již některé orgány společné, ale ostatní orgány byly ještě pro každé společenství samostatné. Teprve vytvořením tzv. **Slučovací smlouvy** dne 8. dubna 1965 vznikly jednotné orgány pro všechna Evropská společenství. Smlouva vstoupila v platnost až 1. července 1967.

Na přelomu let 1965 a 1966 se stále snažili francouzští zástupci vyvolávat konflikty při zasedání Rady ministrů EHS. Dne 28. a 29. ledna 1966 byly tyto konflikty ohledně rozhodování v závažných otázkách urovnány tzv. **Lucemburským kompromisem**, který stanovil vyloučení rozhodování většinového ve prospěch jednomyslnosti.

Dne 11. května 1967 již podruhé požádaly státy (Velká Británie, spolu s Irskem, Dánskem a o něco později i s Norskem) o členství ve Společenství. Francouzský prezident doposud nezměnil svůj názor a jednání měla negativní vývoj. Na konci šedesátých let Velká Británie prožívala hospodářské těžkosti. Přijetí do ES Charles de Gaulle odmítl s odůvodněním, že by současná britská hospodářská situace mohla negativně zapůsobit na stabilitu celého Společenství. Citace: “Británie jednoho dne přistoupí ke společnému trhu, ale já už u toho bezpochyby nebudu.”⁵

Dne 1. července 1968 byla mezi členskými státy zrušena cla na dovoz průmyslových výrobků a všechna cla na zemědělské produkty byla odbourána do osmnácti měsíců. Byl přijat jednotný celní sazebník pro obchodování mimo Společenství.⁶

Na počátku roku 1970 získalo Společenství samostatné trvalé příjmy, které plynuly do jejich rozpočtu automaticky z každého členského státu. Zdroji příjmů byly především celní dávky a část daně z přidané hodnoty. Výdaje Společenství poté mohly být hrazeny prostřednictvím příspěvků těchto členských států.

Dne 22. dubna 1970 vznikla tzv. **Lucemburská smlouva**. Bylo vydáno Rozhodnutí o finanční soběstačnosti Společenství. Postupně dle rozhodnutí Rady přešlo ES na financování z „vlastních zdrojů“. Ty byly vytvořeny z cla na dovoz průmyslových výrobků, z odvodu části daně z přidané hodnoty a z proměnných na dovoz zemědělských produktů do prostoru celní unie.⁷

Na prezidentském postu Charlese de Gaulla vystřídal Georges Pompidou. Následně došlo k uvolnění napětí mezi Francií a Británií. V polovině roku 1970 byla zahájena jednání o přistoupení se shodnou skupinou států (Dánskem, Irskem, Norskem a Velkou Británií). Určité problémy byly shledány ve způsobu financování rozpočtu ES, v dovozu zemědělské produkce a v politice rybolovu. Tato jednání Velké Británie, Dánska a Irska byla uzavřena dne 22. ledna 1972 podpisem **Smlouvy o přidružení**. Občané v referendu vstup Norska do společenství dne 25. září 1972 odmítli.

Dne 1. ledna 1973 se Evropské společenství dočkalo prvního rozšíření, kdy vznikla tzv. „**Devítka**“. Byly přijaty dvě základní zásady:

- bezprostřední změny v institucích ES,

⁵ http://cs.wikipedia.org/wiki/Charles_de_Gaulle

⁶ http://ec.europa.eu/ceskarepublika/index_cs.htm

⁷ www.evropska-unie.cz

- povinnost nových členů převzít principy ES a vydaných právních a politických aktů tzv. *acquis communautaire*.

V souvislosti s členstvím Irska v ES se objevovaly určité pochybnosti, zda je členství slučitelné s neutrálním statutem země. **Irsko** mělo velké zastoupení zemědělského sektoru ve struktuře ekonomiky, z tohoto důvodu přetrvávaly obavy z následků liberalizace mezinárodního obchodu. Budovalo nadstandardní vztahy v zahraničním obchodě (zóna volného obchodu) s Velkou Británií, se kterou zahájilo nová přístupová jednání o délkách přechodných období a řešení realizace rybolovné politiky.⁸ Kromě těchto několika problémových oblastí nezaznamenalo Irsko žádné vážnější překážky. Bylo plně připraveno stát se novým členem ES.

Dánsko při vytváření ESVO stálo roku 1960 po boku Velké Británie. Po válce bylo zastáncem intenzivní ekonomické spolupráce mezi státy. Dánsko patří k největším exportérům potravin v Evropě, i zde existovaly obavy z liberalizace zemědělského sektoru. Po neúspěchu na členství v roce 1963 začala dánská vláda vytvářet nový plán soustředící se na severskou ekonomickou integraci. Za hlavní cíl bylo považováno překročení dosavadní aktivity EFTA a zahájení spolupráce ve formě Severské hospodářské unie (NORDEK). V druhé polovině šedesátých let mělo Dánsko nové vyhlídky na členství v ES, tudíž nikdy nebyla dlouhá mezistátní jednání dokončena.

Vedoucí politických oddělení ministerstev zahraničních států EU za předsednictví Belgičana Etienne Davignona, vypracovali tzv. **Davignonovu zprávu**, která byla přijata v říjnu 1970. Navrhovalo se v ní, že schůzky ministrů zahraničí politického výboru pro jejich přípravu se budou konat dvakrát ročně a bude zřízen příslušný sekretariát. Tato zpráva přijala základ pro koordinaci a spolupráci zahraniční politiky členských států v důležitých otázkách. (Mikeščík, 1997)

Dne 5. prosince 1970 podepsalo Společenství Smlouvu o přidružení s Maltou a dne 19. prosince 1972 i s Kyprem.

Smlouvy Evropského společenství o volném obchodu s Rakouskem, Švýcarskem, Portugalskem a Švédskem vstoupily v platnost dne 1. ledna 1973. V prosinci 1974 byla na pařížském summitu zřízena Evropská rada, která se měla scházet třikrát ročně jako platforma pro rozhodování základních politických otázek a řešení závažných

⁸ Irsko trvalo na stanovení výlučné hranice rybolovu 12 mil od svého pobřeží, dohodnut přijatelný kompromis. Obecně vzdálenost se snížila na 6 mil od pevniny, ovšem Irsku se podařilo vyjednat pro radu oblastí výjimky, které zaručovaly výlučné právo rybolovu až do 12 mil.

problémů v rámci ES. Současně byl sjednocen záměr obsazovat Evropský parlament (EP) v přímých a všeobecných volbách. Parlament měl být významným prostředkem demokratizace složení orgánů ES. V termínu od 7. do 10. června 1979 se konaly první volby do EP na základě všeobecného a přímého volebního práva.

Smlouva o finančním hospodaření Společenství byla podepsána dne 22. července 1975 a vstoupila v platnost o dva roky později. Smlouvou byly vytvořeny pravomoci EP v rozpočtových otázkách a byl zřízen společný **Účetní dvůr Evropských společenství**, který sídlí v Lucemburku.

Evropské společenství se v druhé polovině sedmdesátých let zaměřilo na harmonizaci jednotlivých ekonomických odvětví. Na konci roku 1978 byl vytvořen **Evropský měnový systém** (EMS), který byl založen na mechanismu směnných kurzů (ERM) a společné Evropské měnové jednotce (ECU). Byl spuštěn dne 13. března 1979 a reagoval na rozpad světového finančního systému. Udržovat směnné kurzy svých měn v dohodnutém rozpětí se zavázalo osm účastnických zemí. (Mikeščík, 1997)

3.5 Druhé rozšíření

I v 70. letech pokračoval proces integrace. O členství v ES požádalo Řecko (12. června 1975), následovně Portugalsko (28. března 1977) a Španělsko (28. července 1977).

Na počátku roku 1981 vznikla tzv. „**Desítka**“ s desátým členem ES Řeckem jako nejjihnější a nejhudší členskou zemí Společenství. (König, Lacina a kol., 2004)

Evropské společenství uvítalo posun jižních zemí směrem k demokracii a svobodě. Zároveň si uvědomovalo nebezpečí, které se skrývá v podobě expandujícího komunismu. Řecko, Španělsko ani Portugalsko nepředstavovaly pro ES díky své nižší ekonomické úrovni hospodářsky silné partnery jako v prvním rozšíření. Společenství mělo především zájem o tyto státy z důvodu stabilizace mladých demokracií a s ní spojeným udržením bezpečnosti v rámci evropského kontinentu.

Jako první požádalo v červnu 1959 o podepsání asociační dohody **Řecko**, které představovalo pro společenství možnost, jak zajistit bezpečnou politickou situaci v oblasti Středomoří. V červenci 1961 byla asociační smlouva uzavřena, přestože Řecko vykazovalo mezery ve svém právním a demokratickém systému. ES se zavázala zrušit veškerá omezení v obchodu se zemědělskými a průmyslovými výrobky s dobou trvání 20-ti let.

Poté byly dne 19. července 1963 v kamerunském Yaoundé tzv. **Úmluvou z Yaoundé** sjednány dohody o přidružení kolonií a závislých území členských států (17

zemí afrického kontinentu a Madagaskar) do Společenství. Smlouva o přidružení mezi Tureckem a EHS byla podepsána dne 12. září 1963.

V roce 1967 zasáhl do příznivého hospodářského vývoje země vojenský převrat. Asociační dohodou byl nastartován hospodářský růst, který nyní zamezil rychlému růstu nespokojenosti mezi obyvatelstvem. Až do roku 1974 v zemi setrvávala diktatura. Poté Řecko projevilo zájem o plné členství v ES, od kterého si slibovalo posílení demokracie v zemi a zrychlení hospodářského růstu. (Fiala, Pitrová, 2001)

V roce 1976 vypracovala Evropská komise hodnotící zprávu identifikující hlavní problémové oblasti a obsahující stanoviska k řecké žádosti. Mezery řecké kandidatury se ukázaly v zaostalosti i řeckého hospodářství, v Řecko – Tureckých vztazích a probíhajícím procesu integrace. Komise konstatovala, že v zemědělství je zaměstnáno 36% populace (ES pouze 9%) a produktivita řeckého zemědělství dosahuje pouze 40% průměru ES přestože tvoří 16% z celkových nákladů rozpočtu (ES %). (Fiala, Pitrová, 2001)

Vše se podařilo překonat zásluhou řeckého premiéra Karamanlise. Ten vynaložil nátlak na členské státy v podobě zhoršující se politické situace v zemi. Dne 28. května 1979 byl vyjednávací proces dovršen podpisem **Aténské smlouvy**, která vstoupila v platnost dne 1. ledna 1981 po úspěšné ratifikaci ze strany Řecka a všech členských států.

V současnosti se Řecko řadí mezi největší čisté příjemce prostředků z evropských fondů. Země zaznamenala závažné problémy v oblasti průmyslu, kde nebyla schopna konkurovat technologicky rozvinutějším zemím a v oblasti ekonomické a to snižováním nezaměstnanosti a rozšiřováním veřejného sektoru.

Společenství od samého vzniku v roce 1958 předpokládalo v budoucnu rozšíření jeho řad, ale v průběhu 60. let ještě neexistoval žádný předepsaný legislativní rámec jednoznačně určující podmínky vstupu nového státu. Příchodem jižních států (Řecka, Španělska, Portugalska) se objevila obava z možnosti ohrožení ekonomické stability ES a ze zpomalení integračního procesu.

V roce 1962 zažádalo **Španělsko** o uzavření asociační smlouvy, která byla ve Společenství motivována možnou ztrátou odbytových trhů pro zemědělské výrobky ve Velké Británii.

Společenství zaujalo z počátku ke Španělsku pod vedením Francisca Franca dosti váhavé stanovisko. Přehodnotilo žádost až po nástupu Juana Carlose, následníka původního královského rodu, na trůn. Oficiální žádost podalo Španělsko v roce 1977 a

Komise na ni vypracovala hodnotící zprávu, ve které označila zemědělský sektor za nejproblematictější aspekt španělské kandidatury.

Pro Španělsko představovalo členství v ES silný podnět k modernizaci a restrukturalizaci ekonomiky. Španělsko mělo obrovský zemědělský potenciál a stalo se hrozbou pro Itálii a Francii. Členství mělo zvýšit zaměstnanost v zemědělském sektoru až o 31% a zvýšit objem zemědělské půdy EHS o celkem 30%. Rybolov se ukázal být problematickým bodem, neboť Španělsko vlastnilo jedno z největších loďstev v Evropě a ostatní členské státy zabývající se rybolovem se cítily být do budoucna ze strany přistupujících zemí do ES konkurenčně znevýhodněny. (Fiala, Pitrová, 2001)

Souběžně se Španělskem si vyjednávalo členství v ES i **Portugalsko**, které mělo vybudované bližší vzájemné vztahy se Společenstvím prostřednictvím členství v EFTA. V roce 1977 požádalo Portugalsko o vstup do ES a jeho vyjednávací pozice byla silně ovlivněna snahou o zachování preferenčních vztahů s africkými zeměmi. Komise ve své hodnotící zprávě poukazyvala na slabé hospodářské ukazatele a kritizovala vysokou nezaměstnanost v zemědělství (28%).

Společenství získalo nové výhody rozšířením na jih do Afriky a Latinské Ameriky. Navázalo hlubší obchodní vazby s těmito zeměmi a dalo podnět k vybudování kvalitní sítě lodní dopravy. Na druhé straně si vstup Španělska a Portugalska vyžádal vysoké nároky na prostředky z rozpočtu ES, který měl za účel zmírňovat rozdíly v ekonomické vyspělosti jednotlivých regionů.

V sedmdesátých letech proběhly změny, které znamenaly ve svých důsledcích nebezpečí stagnace integračního procesu. Vývoj ve světové ekonomice a ekonomické struktury členských států kladly větší nároky na rozhodovací proces a na společnou ekonomickou spolupráci. V osmdesátých letech se tyto obtíže staly podnětem pro prohloubení integračních snah. Dne 1. února 1985 opustilo ES Grónsko, které zůstalo přidruženo jako zámořské území.

Evropským parlamentem prošel dne 14. února 1984 **návrh smlouvy zakládající Evropskou unii**. Tento návrh předložil dne 14. srpna 1983 Altiero Spinelli.

Dne 1. ledna 1986 vznikla tzv. „**Dvanáctka**“, která Společenství rozšířila o Řecko, Španělsko a Portugalsko. Toto třetí rozšíření je nazýváno „Jižní rozšíření“.

O vstup do ES požádalo i Turecko 14. dubna 1987 a Rakousko 17. července 1989.

Dne 14. června 1985 byla podepsána Německem, Francií a státy Beneluxu **Schengenská dohoda**, na základě které měly být odstraněny mezi účastnickými státy hraniční kontroly. Tato dohoda musela být k nabytí účinnosti ratifikována účastnickými zeměmi, přestože nebyla součástí práva ES.

Evropská rada v červnu 1985 schválila v Miláně svolání konference zástupců členských zemí. Ta měla učinit **dotatky ke Smlouvě o EHS** a navrhnout **Smlouvu o společné zahraniční a bezpečnostní politice**. Dále přijala „Bílou knihu o opatřeních k dokončení vnitřního trhu do roku 1992“. Ukázala na tři skupiny překážek, které stojí na cestě ke skutečnému jednotnému trhu.

- *fyzické* – překážky bránící skutečně volnému pohybu zboží a osob na hranicích mezi členskými státy
- *daňové* – hraniční kontroly vynucovaly různé systémy nepřímého zdaňování, především sazby daně z přidané hodnoty
- *technické* – k rozšíření trhu přispívala existence různých technických standardů v každém členském státě

Byl vypracován podrobný program, tzv. „**Program 1992**“, který obsahoval téměř 300 legislativních opatření k odstranění těchto základních problémů.

Jednotný evropský akt (JEA) byl podepsán v únoru 1986 a nabyl účinnosti 1. července 1987. JEA upravil právní rámec pro realizaci Programu 1992 a vytyčil nový cíl.

Do konce roku 1992 bylo cílem vybudovat **Jednotný vnitřní trh** jako ekonomický prostor bez vnitřních hranic pro volný pohyb osob, zboží, kapitálu a služeb. JEA významně reformoval rozhodující mechanismy v orgánech ES a rozšířil oblasti působnosti ES. Rada ministrů mohla přijímat rozhodnutí, která se týkala zavádění jednotného vnitřního trhu kvalifikovanou většinou, místo dosavadní praxe jednomyslnosti. To učinilo z Evropského parlamentu demokratický protějšek Evropské komisi a Evropské radě.

JEA přinesl další tyto změny:

- rozšířit působnost ES o sociální politiku, posílit soudružnost zemí ES a zmenšit rozdíly v hospodářské vyspělosti jednotlivých regionů,
- začlenit Evropskou radu do institučního rámce ES,
- rozšířit hospodářskou politiku koordinovanou na úrovni ES o ochranu životního prostředí a o podporu výzkumu a technického rozvoje,

- klást důraz na sblížení hospodářských a měnových politik členských zemí – první zmínky o hospodářské a měnové unii,
- sestavit novou zahraniční politiku s cílem, aby země ES mohly důsledně a účinně hájit společné zájmy.⁹

Dne 15. – 20. srpna 1986 bylo v Ženevě zahájeno **Uruguayské kolo GATT**, kde byla delegáty podepsána smlouva o největší liberalizaci světového obchodu.

V roce 1988 byl přijat soubor reforem jako **Delorsův balík I**, který byl zaměřený na vytváření jednotného vnitřního trhu a byl důležitým předpokladem pro jeho realizaci. Jednalo se o následující reformy (změna v objemu a zaměření strukturálních fondů, finančního systému ES, omezení agrárních výdajů, zvýšení strukturálního fondu ES, zavedení nových pravidel rozpočtového hospodaření, zásah financování do zemědělské politiky). Delorsův výbor v čele s předsedou Evropské komise (EK) Delorse předložil dne 12. dubna 1989 zprávu o Hospodářské a měnové unii (HMU), která se zabývala nezbytnými podmínkami vybudování HMU států ES. Zpráva obsahovala vybudování centrálního evropského bankovního systému a návrhy, jak ve třech etapách realizovat hospodářskou a měnovou politiku s cílem dosáhnout jednotné měny ES.

3.6 Třetí rozšíření

Na přelomu osmdesátých a devadesátých let bylo plno politických a společenských změn hlavně v zemích střední a východní Evropy. Po postupném politickém uvolňování a zhroucení vedoucí úlohy jedné politické strany v zemích bývalého sovětského bloku za doby působení prezidenta SSSR Michaila Gorbačova se nastínily možnosti spolupráce s orientací na západ směřující do budoucna. Vztahy mezi východním blokem a ES nebyly nikdy příliš vřelé a přátelské, ale přesto byl v následujících letech započat velice zdlouhavý a složitý proces transformace, jehož hlavní náplní byla přeměna centrálně plánované ekonomiky na tržní ekonomiku.

Ukončení éry komunismu a změna společenských poměrů otevřely zemím do té doby s orientací na Sovětský svaz nevídané možnosti a výzvy, jakým směrem se ubírat. ES mělo velký zájem na politické a ekonomické stabilizaci.

⁹ <http://www.euroskop.cz/40558/clanek/strucna-historie-eu/>

V rámci těchto nastalých změn ES začalo jednat v červenci 1989 s Polskem a Maďarskem o restrukturalizaci hospodářství. S Polskem a SSSR byly podepsány smlouvy o ekonomické a obchodní spolupráci.

Dne 16. července 1989 se konal summit, na kterém se státy západní Evropy dohodly o podpoře hospodářských reforem, které byly zahájeny v některých zemích střední Evropy.

Vznikl program **PHARE (Poland – Hungary Aid for Restructuring Economy)**, který byl původně zaměřen na pomoc Maďarsku a Polsku na transformaci jejich ekonomik.

Po pádu „Berlínské zdi“, ke které došlo 9. listopadu 1989, byl odstartován skutečný konec studené války v zemích východní a střední Evropy a k návratu demokracie a svobody. Jelikož se jednalo o země, kde hospodářská vyspělost byla negativně ovlivněna dlouholetou existencí centrálně plánovaného hospodářství, byla v prosinci 1989 ve Štrasburku založena Evropská banka pro obnovu a rozvoj (EBRD) se sídlem v Londýně a jejím hlavní úkolem bylo poskytovat finanční podporu zemím střední a východní Evropy, financování projektů ve vzdělávacích systémech, příliv investic do nových technologií a v neposlední řadě podpora mladých a perspektivních odborníků. Následek veškerých těchto změn se dostavil 19. – 21. listopadu 1990, kdy byla podepsána zákonodárci 34 států *Organizace pro bezpečnost a spolupráci s Evropě (OBSE) Charta o nové Evropě*.¹⁰

Další významný procesní mezník v upevňování vztahů se zeměmi střední a východní Evropy byla první **asociační dohoda** podepsaná mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou, Polskem a Maďarskem a ES a jejich členskými státy 16. prosince 1991.¹¹ Jednání o této dohodě trvalo téměř 12 měsíců. Mezi hlavní cíle těchto dohod v souvislosti s východním rozšířením patřily ekonomické otázky, vzájemné obchodní vztahy, národní legislativa a ochrana životního prostředí.

Další významnou událostí v dějinách ES i celé Evropy byl proces připojení Německé demokratické republiky a Západního Berlína ke Spolkové republice Německo, který vyvrcholil 3. října 1990. Německo se tímto procesem okamžitě stalo jednou z vedoucích evropských mocností a tímto sloučením dvou republik bylo nucené podporovat značnými finančními prostředky své nově připojené východní oblasti, což se

¹⁰ <http://www.euroskop.cz/40558/clanek/strucna-historie-eu/>

¹¹ <https://www.euroskop.cz/167/sekce/asociacni-dohoda/>

stalo velikým finančním a hospodářským břemenem, které se odrazilo v menší ochotě německé vlády s podporou příspěvků do rozpočtu EU.

Dne 20. června 1990 země Evropského hospodářského společenství (EHS), které bylo vytvořeno na podporu ekonomické integrace a mezinárodní organizace Evropské sdružení volného obchodu (ESVO), zahájily oficiální jednání o vytvoření **Evropského hospodářského prostoru** (EHP). Evropská unie uzavřela s Evropským sdružením volného obchodu v Portu v roce 1992 smlouvu o vytvoření společného *Evropského hospodářského prostoru*. Byly odstraněny překážky pro volný pohyb osob, kapitálu, zboží a služeb a umožněn volný obchod mezi všemi zeměmi EU. Byla dále posílena hospodářská politika a spolupráce centrálních bank členských zemí.¹²

O vstup do ES na počátku devadesátých let zažádalo: Kypr 4. července 1990, Malta 16. července 1990, Švédsko 1. července 1991 a Finsko 18. března 1992.

V Římě ve dnech 14. a 15. prosince 1990 byly započaty dvě mezivládní konference o **Hospodářské a měnové unii** (HMU) s cílem vytvoření smluvního rámce pro vytvoření HMU členských zemí ES a pro nastavení rámce pro užší spolupráci v oblasti zahraniční politiky, vnitřní bezpečnosti států a justice a zrychlení politické integrace Evropy.

Po jednáních, trvajících více než rok, bylo 7. února 1992 v **Maastrichtu** slavnostně přistoupeno hlavami států a vlád členských zemí k podpisu smlouvy o Evropské unii (EU). Smlouva o EU svou platností od 1. listopadu 1993 tak zastřešila 3 doposud fungující Společenství, a to: *ES, ESVO a Euratom*. Tímto byly vytvořeny dva nové pilíře, a to společná bezpečnostní a zahraniční politika a spolupráce v oblasti justice, tedy v soudních a trestních věcech. (Mikeščík, 1997)

V únoru 1992 byl předložen a zároveň i potvrzen **Delorsův balík II**, který předpokládal zavedení střednědobého finančního plánování EU. A také mimo jiných priorit i postupné navyšování prostředků EU z 1,2 % na 1,27 % hrubého národního produktu (HNP) do roku 1999, dále další postupné navýšení strukturálních fondů a založení zcela nového kohezního fondu. Tímto zvýšeným objemem finančních prostředků se měla zabezpečit realizace usnesení schválených v Maastrichtu.

Problémem ohledně financí byly rozdílné platby daně z přidané hodnoty, kdy zboží bylo kontrolováno při převozu státních hranic. Tento problém byl vyřešen v roce 1996, kdy

¹² Zdroj: <http://www.euroskop.cz/40558/clanek/strucna-historie-eu>

je od této doby zboží vždy zdaněno v zemi jejího původu, čímž odpadly formality při hraničních přejezdech.

V prosinci 1989 Evropská rada ve Štrasburku požádala o svolání konference s cílem uskutečnit hospodářskou měnovou unii (HMU). Závěry vyústily do Smlouvy o Evropské unii, kterou schválily hlavy států a vlád v Maastrichtu v prosinci 1991. Smlouva se skládala ze 3 fází: (KLAUS a kol., 2007)

1. fáze přechodu byla spuštěna 1. července 1990, která měla zaručit volný pohyb kapitálu mezi členskými státy,

2. fáze probíhala v období od 1. ledna 1994 do 31. prosince 1998. V tomto období byl vytvořen Evropský měnový institut (EMI), jehož hlavním úkolem bylo posílit spolupráci ústředních bank členských států, z toho plynoucí příprava vzniku Evropské centrální banky (ECB) a koordinace měnových politik,

3. fáze, která stále ještě probíhá, začala 1. ledna 1999 a zavedla jednotnou měnu Euro jako společnou měnu členských států pod vedením ECB. K roku 2015 devatenáct členských států EU (Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko, Španělsko, Řecko, Slovinsko, Kypr, Malta, Slovensko, Estonsko, Lotyšsko, Litva) splnilo konvergenční kritéria a jejich měnou je euro. Tato měna avšak nejprve fungovala ve formě bezhotovostních převodů. Fyzicky se první mince a bankovky dostaly do oběhu na začátku roku 2002 a od roku 2007 jsou jedinou platnou měnou výše uvedených členských zemí.

Dne 1. ledna 1995 došlo k dalšímu rozšíření EU, kdy se dalšími členy stalo Rakousko, Finsko a Švédsko. Přijetí těchto tří výše uvedených států se nazývá „**Severní rozšíření**“, tzv. „**patnáctka**“

Rakousko vždy patřilo k signatářům dohody o volném obchodu s ES a bylo jedním ze zakládajících členů Evropského sdružení volného obchodu (EFTA). Rakousku se při vstupu podařilo během probíhajících jednání vydobýt si řadu výjimek ohledně zemědělství, dopravy, nebo přístupu k životnímu prostředí.

Finsko se nechtělo izolovat od stále více se rozvíjející Evropy, ale ani nechtělo být angažováno v oblasti politické spolupráce. Na počátku devadesátých let ale přehodnotilo své postavení díky rozpadu Sovětského svazu a v roce 1992 podalo žádost o vstup do EU. Finsko díky svým naprosto specifickým geografickým podmínkám má zcela jiný a

speciální dotační režim ohledně rybolovu a zemědělství, získalo po dlouhodobém jednání výjimku tzv. „arktické zóny“, tzn. zachování speciálního režimu zemědělských dotací.

Švédsko se původně obávalo o svou ztrátu neutrality ohledně bezpečnosti a zahraniční politiky. Proti vstupu do EU též figuroval značně vysoký poplatek ve výši 20 mld. švédských korun složených ve prospěch EU. Po zdařilém vyjednání několika výjimek – např. právo zachování voličů k nahlédnutí do úřední dokumentace, Švédsko podepsalo vstup do unie.

Na zasedání Evropské rady na Korfu ve dnech 24. a 25. června 1994 vznikla tzv. „**Patnáctka**“, tzn. aktuální počet členských států se ustálil na patnácti státech na poměrně dlouhé období. Všechny tyto státy měly vysokou životní úroveň a poměrně rozvinuté hospodářství, čímž nebyly žádným ohrožením pro stabilitu EU. Pozitivem vstupu výše uvedených států bylo vylepšení životního prostředí obyvatelstva.

3.7 Čtvrté rozšíření

V polovině devadesátých let bylo již zcela zřejmé, že EU jde v integraci správným směrem, přesto vyvstalo plno nezodpovězených otázek, které se staly předmětem jednání. Tato jednání byla zahájena v Itálii v Turíně v roce 1996. V červnu na zasedání Evropské rady v Amsterdamu v roce 1997 byl vydán konečný verdikt **tzv. Amsterodamské smlouvy**, podepsané radou EU dne 2. října 1997, která *revidovala zakládající Římskou smlouvu a Smlouvu o Evropské unii*, jež vstoupila v platnost 1. května 1999 a poskytla následujících 7 hlavních změn:

- 1) začlenění Schengenské smlouvy do právního systému EU v boji proti finanční kriminalitě,
- 2) nejvyšší počet v evropském parlamentu nebude vyšší než 700 poslanců,
- 3) transformace systému ohledně obsazení Evropské komise vzhledem k nevýhodě velkých států,
- 4) Evropská rada bude mít v pravomoci označit členský stát, který se neřídí základními zásadami EU, tzn. omezení svobody, demokracie, lidských práv, nebo je hrubě porušuje,
- 5) upravení velikostí kvót v Radě Evropské unie pro tzv. vážené hlasování,
- 6) ohledně některých otázek justice a vnitra – tzv. „třetí pilíř“, budou podstatnou měrou posíleny pravomoci institucí EU v boji proti finanční kriminalitě,

- 7) Rada EU bude mít právo na návrh Komise a po konzultaci s parlamentem rozhodovat o vybraných otázkách vízové povinnosti v rámci rozvoje Unie jako oblasti svobody a bezpečnosti.

Dne 16. července 1997, následně po podpisu Amsterodamské smlouvy, předložila Evropská komise (EK) „*Agendu 2000 – pro silnější a širší Unii*“. Součástí bylo „*Přístupové partnerství*“, dokument, na který měly kandidátské státy zaměřit svoji pozornost. Hodnotila se celková připravenost jednotlivých zemí na vstup do EU. Hodnocení probíhalo podle stanovených objektivních kritérií, tzv. Kodaňských kritérií pro členství. Hlavním cílem bylo přeměnit PHARE na program zacílený na vstup kandidátských zemí do EU se zaměřením na nejurgentnější potřeby kandidátských zemí spojené s jejich přípravou na vstup.

Dne 1. května 2004 po splnění politických a hospodářských kritérií **vstoupila Česká republika do Evropské unie**. Žádost o vstup do EU podala vláda České republiky 17. ledna 1996. Za Českou republiku premiér Václav Klaus dne 23. ledna 1996 v Římě předal tuto žádost ke vstupu do EU spolu s memorandem. Následně dne 26. dubna 1996 převzal ministr zahraničí Josef Zieleniec dotazník od Evropské komise ke zpracování posudku k žádosti. Dotazník byl vyplněn a odevzdán v prosinci 1996. 31. března 1998 byla zahájena jednání EU s Českou republikou a ostatními státy žádajícími o vstup do EU. Za Českou republiku vedl jednání náměstek ministra zahraničních věcí Pavel Telička. Toto vyjednávání Evropské rady, které se konalo v Kodani, bylo ukončeno z 12. na 13. prosince 2002 s konečným verdiktem Evropské rady o přijetí České republiky a dalších desíti evropských států (Maďarsko, Polsko, Slovensko, Lotyšsko, Estonsko, Litva, Slovinsko, Malta a Kypr) ke dni 1. května 2004 do Evropské unie a vznikla tzv. „**pěťadvacítka**“.

Dne 22. prosince 2007 se Česká republika stala součástí *Schengenského prostoru*, což znamenalo již žádné kontroly na hraničních přechodech s ostatními zeměmi EU. Spolu se vstupem do Unie nastal zcela volný pohyb osob, služeb, zboží a kapitálu, vymahatelnost práva – tzv. *Evropský zatýkací rozkaz*, přerozdělování peněz v rámci EU a společná měna – přijetí Eura se očekává nejdříve v roce 2019 – 2020.

3.8 Páté rozšíření

Rumunsko a Bulharsko podalo žádost o vstup do EU již v průběhu roku 1995. Oba tyto státy se potýkaly dlouhodobě s celou řadou problémů. Bulharsko si v jednáních vedlo

o poznání lépe než Rumunsko, které dospělo k téže dohodě, ale až o šest měsíců později. Jeden z nejdůležitějších a nejdiskutovatelnějších bodů kandidatury obou států byla nespokojenost se stavem soudního systému zemí a značnou korupcí v daných zemích. Mezi členskými zeměmi rostly obavy z přílivu levné pracovní síly z východu. Zejména Velká Británie se velice obávala otevření pracovního trhu a jeho zahlcení. Z tohoto důvodu se řada členských zemí dohodla, jak této situaci předejít. Bylo zavedeno tříleté *tzv. „přechodné období“*, po jehož celou dobu trvání občané Bulharska a Rumunska nebudou moci využívat volný pobyt osob v rámci členských zemí Unie. Toto dočasné tříleté omezení bylo zavedeno v těchto zemích EU: Velká Británie, Německo, Řecko, Španělsko, Rakousko, Dánsko, Francie, Nizozemí a Maďarsko.

Další obava a omezení se týká těžebního průmyslu zejména v oblasti s výskytem zlata a stříbra. O rumunskou oblast Rosia Montana se proto velmi zajímají zahraniční investoři. Ohledně Bulharska panovaly značné obavy k velkému výskytu organizovaného zločinu, zejména ilegální obchod s lidmi a drogami napojený na politické elity.¹³

V téže době se EU ocitla v souvislosti s *nepřijetím evropské ústavní smlouvy* v krizi, jejíž následek tkvěl ve zmrazení přístupových iniciativ. I přes výše uvedené značné problémy se 1. ledna 2007 EU rozšířila o Rumunsko a Bulharsko, čímž se počet členských zemí zvýšil na 27, vznikla *tzv. „sedmadvacítka“*.

Bulharsko a Rumunsko byly nejslabšími přistoupivšími státy do EU, což dokazuje fakt, že jejich společný podíl na celkovém objemu hrubého domácího produktu (HDP) celé EU tvoří pouze 0,9%. Za ostatními zeměmi EU zaostávaly také ve struktuře hospodářství. V Rumunsku v odvětví zemědělství bylo zaměstnáno celých 30% populace, v Bulharsku 10% obyvatelstva. Zemědělství obou států bylo neefektivní, zastaralé, s nedostatečnou úrovní hygieny při uchovávání a skladování potravin a nedostatečným počtem kafilerii.¹⁴

Toto rozšíření mělo být *tzv. „předstupněm“* integrace celého Balkánu a Turecka do EU. S přijetím těchto dvou nových států došlo i k rozšíření národních jazyků a nové abecedy. Cyrilice se stala třetí oficiální abecedou, která obohatila kulturu EU. Vstup obou států do Evropské unie pomohl ukončit geografické rozdělení Evropy. Toto rozdělení zde fungovalo velkou řadu let za dob studené války.¹⁵

¹³ <http://www.ecb.europa.eu/home/html/index.en.html>

¹⁴ <http://www.euractiv.cz/>

¹⁵ <https://www.euroskop.cz/767/sekce/vysledek-vyhledavani/?fulltext=Eu+a+chorvatsko>

3.9 Šesté rozšíření

Dne 1. července 2013, po více než sedmi letech vyjednávání, se Chorvatsko stalo 28. členským státem Evropské unie. O členství v EU oficiálně požádalo v roce 2003, rozhovory a jednání byly zahájeny v říjnu 2005. Největším úskalím těchto jednání byly zahraniční spory se sousedním státem, tj. členským státem EU Slovinskem. Jejich vzájemný spor byl zdárně ukončen mezinárodní arbitráží a v roce 2009 bylo přistoupeno oběma zeměmi k dohodě.

Chorvatská vláda musela řešit před vstupem do EU plno zásadních problémů a splnit několik důležitých podmínek k přijetí. Musela se vyrovnat s problémem politické korupce a následným odsouzením bývalého premiéra Ivo Sanadera. Dále byly řešeny otázky soudního systému, dále právní, sociální, institucionální standardizace, životní prostředí a také volný pohyb osob, zboží a kapitálu.

I přes proběhnuvší válku, která Jugoslávii rozdělila politicky, je Chorvatsko, které je od roku 1991 nezávislým státem, se svými sousedními státy (Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Maďarsko, Slovinsko a Srbsko) hluboce ekonomicky integrované. Hospodářsky patří k rozvinutějším zemím v regionu. Za posledních deset let se podařilo po bojích v 90. letech mezi Chorvaty a Srby díky vysokým finančním nákladům alespoň částečně obnovit a zrekonstruovat infrastrukturu.

Chorvatsko v dohodnutém přechodném období se domluvilo s EU například na výjimce, že mohou až do konce roku 2017 používat nižší spotřební daň z cigaret. Výjimka se týká i rybolovu, kdy rybáři mohou používat sítě, které jsou již ve zbytku EU zakázány.

Očekává se, že se Chorvatsko během roku 2015-2016 připojí k tzv. schengenskému prostoru. A následně po splnění daných kritérií týkající se míry inflace, stability měny a úrokových sazeb a stavu veřejných financí, bude moci Chorvatsko přijmout euro.¹⁶

¹⁶ <http://www.euractiv.cz/print-version/link-dossier/clenske-zeme-eu-a-euro-000131>

4 Společná zemědělská politika Evropské unie

4.1 Vznik společné zemědělské politiky

Poválečným iniciátorem formování SZP byla Francie, která prosazovala ideu sektorové integrace, která by měla být nadnárodní orgán řízení, obdoba uskupení ESUO. Iniciativa Francie oslovila většinu prozápadních zemí, která projednávala možnost sektorové integrace. Jednání postupně ztroskotala, důvodem byly obavy vzniku silného nadstátního řízení prosazující vedoucí země a jejich agrární zájmy.

Posléze opět Francie iniciovala dílčí návrhy na vznik společných koordinovaných trhů pro vybrané výrobky, s cílem sblížení cen, racionalizace, harmonizace výroby a obchodu. Tento záměr byl opět zamítnut, a proto veškerá iniciativa se přemístila do ESUO na otázky případné liberalizace evropského zemědělského obchodu. (Neumann, 2004)

Všechny evropské státy si byly vědomy, i přes ztroskotání iniciativy integrace, že po světových válkách a bipolárním rozdělení světa, vystávají dva důležité faktory:¹⁷

- Potravinová soběstačnost, potravinový deficit v západních zemích byl na počátku 50. let značný. Evropa byla významným dovozcem i komodit, které byly tradičně pěstovány v Evropě, bez využití výnosového potenciálu. Odstranění dovozu měl politicko-strategický význam.
- Výkonnost zemědělství, produktivita práce, strojová zaostalost, byly evropskými státy vnímány jako stěžejní cíl pro integrační spolupráci a posílení postavení evropských výrobců na mezinárodních trzích.

Počátky Společné zemědělské politiky (SZP) jsou spojeny s podpisem Smlouvy o Evropském hospodářském společenství (EHS), v níž byla zmíněna v části II. zemědělská politika, jako součást společného trhu. Ve smlouvě o EHS (část II, Hlavě II – Zemědělství - články 38-47) jsou však uvedeny jen hlavní zásady a nikoliv přesné kroky, které by měly vést k vytvoření SZP. Smlouva obsahovala pouze definici zemědělských výrobků, které byly označeny jako „produkty rostlinné výroby, chov zvířectva a rybolovu, jakož i výrobky po prvotním zpracování, které mají s těmito produkty přímou závislost“. (Fiala, Pitrová, 2003)

Po přijetí Amsterodamské smlouvy je konsolidovaná verze-část druhá, Hlava II, články 32-38.¹⁸

¹⁷ Neumann, 2004 a König P., Lacina L. a kol, 2004

V 50. letech byla západní Evropa závislá na dovozu potravin, které měly v té době strategický význam. Společná zemědělská politika měla především zajistit soběstačnost v zásobování zemědělskou produkcí. Za žádoucí se rovněž požadovalo, aby byla udržena cenová stabilita zemědělských výrobků, čímž měla být zajištěna stabilita příjmů zemědělských výrobců. Z toho měli mít výhodu i spotřebitelé. Bylo také nutno zabránit živelnému odchodu pracovníků z venkova do měst. Všechny členské státy měly před vstupem do EHS podrobně rozpracované národní zemědělské politiky, jež byly spojeny se značnými státními subvencemi. S přechodem ke Společné zemědělské politice (v plném rozsahu až od roku 1968) byly všechny kompetence v této oblasti převedeny na orgány Společenství (Komisi a Radu), což znamenalo konec samostatných národních politik v zemědělském sektoru. (Hađ, Urban, 2000)

Společná zemědělská politika (SZP) je nejproblematičtější a v poslední době také nejkritizovanější politika Evropské unie. Již od založení Evropských hospodářských společenství, tedy od podpisu Římských smluv v roce 1957, bylo jasné, že SZP bude problémem kvůli ochraně národních zájmů největších zemědělských velmocí - Francie a Německa. (Středová, 2000)

Společná zemědělská politika (Common Agriculture Policy - CAP) je nejstarší politikou Evropského společenství. Její začátky spadají do roku 1962 a po celou dobu byla nejdůležitější politikou Společenství. Jeden údaj mluví za vše: V roce 1979 představovaly výdaje na evropské zemědělství 75 procent rozpočtu tehdejšího Evropského hospodářského společenství.

4.2 Římská smlouva

Společná zemědělská politika byla ustavena Římskou smlouvou, kterou dne 25. 3. 1957 podepsalo šest států Evropského společenství uhlí a oceli, tj. Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko a která vstoupila v platnost 1. 1. 1958. Současné diskutované postavení SZP se částečně odvíjí od faktu, že byla vytvořena za zcela specifických okolností. Po druhé světové válce státy ještě nebyly schopné zajišťovat svou

¹⁸ Tichý L., Zemánek J., Král R., Svoboda P.: Dokumenty ke studiu Evropského práva, Universita Karlova, - Vydavatelství Karolinum, Praha 1996

zemědělskou produkci a bylo třeba nastavit účinný mechanismus pro kontrolu a zabezpečení dodávky potravin. K tomu měla sloužit i zemědělská politika v rámci EHS.¹⁹

O zařazení zemědělství do skupiny společných politik usilovala zejména Francie, která měla nejvyšší objem zemědělské výroby. Francie viděla v Evropském hospodářském společenství a společném trhu pro zemědělské produkty významné dlouhodobé odbytiště a zamýšlela vyvážet přebytek své produkce na trhy obchodních partnerů. Stejný zájem jako Francie měla i Itálie a především Nizozemí, které začalo s budováním vysoce konkurence schopného zemědělství orientovaného na vývoz. Naopak v určitých směrech odlišný byl záměr Německa, které usilovalo o vytvoření společného trhu s volným pohybem zboží a zároveň požadovalo oddálení zrodu SZP. Vznik Německé demokratické republiky odřízl západní Němce od úrodných obilnářských oblastí na východě, kteří v důsledku toho museli nakupovat obilí na zahraničních trzích, kde ale byly ceny obilí nižší než ve Francii. Zavedením vysokých cel na ochranu evropského trhu by znamenalo zdražení těchto dovozů a Bonn by se musel přeorientovat na nákup dražšího francouzského obilí. Francouzské ceny však byly zároveň nižší než německé, a vzhledem k zeměpisné blízkosti obou zemí by mohly dodávky od francouzských rolníků znamenat tvrdou konkurenci pro německé kolegy. To, že nakonec bonnská vláda s výslednou podobou Společné zemědělské politiky souhlasila, byl jasný ústupek, který byl vyvážen zrušením cel na průmyslové výrobky. Vznik Společné zemědělské politiky je tak prvním příkladem jednání po tzv. "balících", které by mělo zajistit vyváženost zájmů jednotlivých států ve všech fázích jednání.

Je patrné, že se pozice a priority jednotlivých států značně lišily. Významný vliv na vyjednávání jednotlivých států měl podíl zaměstnanosti v zemědělství a podíl zemědělství na tvorbě hrubého domácího produktu (HDP).

¹⁹<http://www.euractiv.cz/search?words=zem%C4%9Bd%C4%9Blsk%C3%A1+politika&submit=&search=search>

Tab. 1 - Zaměstnanost v zemědělství ve státech ES v letech 1960- 2012 v %

Stát/rok	Německo	Francie	Itálie	Belgie	Nizozemsko	Lucembursko
1960	14,0	22,5	33,0	33,0	11,5	16,5
1970	8,5	14,0	20,0	20,0	7,0	9,5
1980	6,0	8,5	14,0	14,0	5,0	6,0
1990	4,0	6,0	9,0	9,0	5,0	3,0
2000	2,5	4,0	5,0	5,0	3,0	2,0
2010	1,5	3,0	4,0	4,0	3,0	1,0
2012	1,6	3,8	3,9	3,9	2,0	1,0

Zdroj: vlastní zpracování a ²⁰

Tab. 2 - Podíl zemědělství na HDP ve státech ES v letech 1960-2012 v %

Stát/rok	Německo	Francie	Itálie	Belgie	Nizozemsko	Lucembursko
1960	6,0	10,0	15,0	7,5	10,5	7,5
1970	4,0	6,5	10,0	5,0	6,0	5,0
1980	2,0	5,0	6,0	2,0	4,0	2,0
1990	1,0	4,0	3,0	2,0	4,0	1,0
2000	1,0	3,0	3,0	1,0	3,0	1,0
2010	1,0	2,0	2,0	1,0	2,0	0,5
2012	0,8	1,9	2,0	0,7	2,8	0,4

Zdroj: vlastní zpracování a ²⁰

Z Tab. 1 a Tab. 2 je patrné, že při stanovení společné zemědělské politiky hrály zásadní roli stanoviska států Itálie a Francie, oproti převážně průmyslovému Německu. Francie kompenzovala uvolnění trhu se zemědělskými produkty do Německa otevřením svého trhu pro německé průmyslové výrobky.

Římská smlouva stanovila důležité cíle a principy SZP a stanovila časový horizont 12-15 let pro uskutečnění zvolených cílů. Pět hlavních cílů SZP stanovených ve Smlouvě o založení EHS a vymezených v odstavci 1 článku 39: (Zlý, 2001 a ²¹)

²⁰ Ingersent, K. A., Rayner, A. J., Agricultural Policy in Western Europe and the United States. 1999. THE WORLD BANK DATA: Employment in agriculture (% of total employment). [on-line]. [cit. 12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/SL.AGR.EMPL.ZS>. Vlastní zpracování.
CIA: The world factbook. [on-line]. [cit. 12.3.2012]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/fr.html>.

²¹ www.evropskaunie.cz

1. Zvýšení pracovní produktivity v zemědělství,
(Cílem je vyšší zapojení moderních technologií a inovací s nárůstem produkce, zvýšení produktivity práce, posílení konkurenceschopnosti s výsledným efektem snížení počtu osob pracujících v zemědělském odvětví),
2. Zabezpečení přiměřené životní úrovně, zejména navýšení příjmu osob pracujících v odvětví,
3. Stabilizace trhu s potravinami,
4. Zajištění dostatečné výroby, zaručit spolehlivost dodávek – důraz kladen na meziroční výkyvy zemědělské produkce,
5. Stanovení optimálních cen zemědělských výrobků dodávaných spotřebitelům.

Ze stanovených principů vychází cíle Společné zemědělské politiky, které se během let přetvářely podle měnící se zemědělské struktury (Boháčková, Jeníček, Svatoš, 2003):

1. Zvýšení objemu produkce růstem produktivity práce prostřednictvím technického pokroku, racionalizací zemědělské výroby a co možná nejlepším využitím produkčních faktorů, zejména pracovních sil.
2. Stabilita příjmů zemědělských producentů, aby nebyla jejich životní úroveň negativně ovlivňována výkyvy v nabídce a poptávce na agrárních trzích.
3. Stabilita trhu se zemědělskými produkty a jeho plynulého zásobování.
4. „Rozumných“ spotřebitelských cen potravin.
5. Zabránění „živelnému“ odchodu obyvatel venkova do měst.

Vzhledem k různorodosti zemědělství v jednotlivých státech bylo zřejmé, že koordinace dílčích kroků vedoucí k dosažení cílů při realizaci SZP nebude jednoduchá. Zejména zajištění slušné životní úrovně zemědělského obyvatelstva bylo v opozici k zajištění optimálních, spíše nižších cen.

Společnou zemědělskou politiku lze rozdělit i na cíle: (Žufan, 2004)

- **cíle politické** – stabilizace trhu, zabránit výkyvům potravinového trhu, zajistit soběstačnost v důležitých zemědělských komoditách (např. obilí, mléko), resp. potravinová bezpečnost,
- **cíle ekonomické** – v první fázi zajištění potravinové soběstačnosti,
- **cíle sociální** – aneb solidární – vnímání tvůrce potravin – zemědělce, jako platebně nízkopříjmovou skupinu. Cílem je zvýšení osobních příjmů ve vztahu k zabezpečení přiměřené ceny potravin při dodávkách k spotřebitelům.

4.3 Formování společné zemědělské politiky

Proces formování Společné zemědělské politiky lze rozdělit do tří období.²²

4.3.1 První období – 1958-1961

V italském městě Strese, ve dnech 3.-11.7.1958, se konala konference výlučně k problematice společné zemědělské politiky. Konference prvně proběhla nejen za přítomnosti ministrů zemědělství šesti zakladatelských států, ale i zástupců nevládních organizací zastupující zájmy svých členů – zemědělců. Přínosem konference byly první návrhy ke společné zemědělské politice, která se upřesňovala průběžně v období let 1958 - 1961.

Důraz byl kladen na konkurenceschopnost, propracování postupu tvorby společného agrárního trhu a stabilitu rodinných farem. Předpokládala se vysoká ochrana vnitřního agrárního trhu, ale nebyl kladen důraz na úplnou potravinovou soběstačnost.

4.3.2 Druhé období - 1962 - 1965

Společná zemědělská politika byla zavedena 30. července 1962. Po složitých a zdlouhavých jednáních byly schváleny zásady společné organizace trhu pro obiloviny. Bylo použito i tzv. směrných cen jako základu pro ceny intervenční, ceny státních nákupů na domácích trzích a prahových cen na společných hranicích Evropského společenství. (Foret, Šašinka, Procházka, 1999)

Úkolem Společné zemědělské politiky bylo zvýšit produkci zemědělské výroby, zajistit slušnou životní úroveň venkovského obyvatelstva a stabilizovat zemědělský trh. SZP se opírala o základní principy, na kterých je politika založena dodnes:

- 1) společný trh pro zemědělské výrobky při společných cenách
- 2) preference produktů Společenství
- 3) finanční solidarita

(Fiala, Pitrová, 2003)

4.3.2.1 Společný trh pro zemědělské výrobky při společných cenách

Společný trh pro zemědělské produkty při společných cenách, tzn. volný pohyb zemědělské produkce v rámci Společenství, odstranění cel a bariér ve vzájemném obchodě, odstranění národních dotací, společná pravidla soutěže a jednotná pravidla pro tvorbu cen.

²² www.agriculture.gouv.fr, www.apic.cz, www.euroskop.cz

Pravidla, ceny agrárních komodit a transparentní přístup, platila ve všech členských státech. Byla stanovena pravidla společné organizace trhu - SOT pro devět zemědělských produktů (obilí, mléko a mléčné výrobky, vepřové maso, stolní víno, některé druhy ovoce, zeleniny, cukr). Rada doporučovala cílovou (orientační, základní či referenční) cenu komodit s tím, že v případě krachu trhu poskytlo Společenství cenovou záruku pod stanovenou intervenční cenou. Tyto dva nástroje se používaly jako mechanismus k fungování vnitřního trhu s agrárními produkty.

- **Intervenční cena** – nástroj pro regulaci vnitřního trhu. V daném roce se stanovila nejnižší cena, za kterou daná komodita byla vykupována. V případě nadvýroby byla komodita vykupována za danou cenu, i v případě, že světová cena dané komodity byla i pod intervenční cenu. Bylo zaručeno minimálního důchodu výrobců.
- **Směrná, cílová cena** – stanovena tak, aby výrobcům poskytovala stabilizovaný důchod, včetně funkce sociální (nejen k pokrytí nákladů a běžného mírného zisku).

4.3.2.2 *Preference produktů Společenství*

Zvýhodnění produkce, která má svůj původ v zemích Evropského společenství, před zahraniční produkcí znamená *ochranu před dovozem ze třetích zemí* vesměs s nižšími cenami, společný celní sazebník pro dovoz zemědělské produkce a jistotu zásobování potravinami z domácích zdrojů. K zabezpečení preference produktů Společenství byla stanovena **mezní cena**, která reprezentovala minimální cenu dovozu daného agrárního produktu, tím zbožím dováženým na trh EHS nebylo levnější.

Obr. 1 - Cenové nástroje společné zemědělské politiky

IMPORT		EXPORT
Cílová (orientační) cena		Dopravní a skladovací náklady
Prahová (mezní) cena		
Intervenční (minimální) cena	Variabilní položka	Intervenční (minimální) cena
Dovozní cena		
Světová cena		Vývozní subvence

Zdroje:²³

²³ Ing. Hynoušová Hana, Společná zemědělská politika EU: Vybrané problémy, 2013, vlastní práce ŠREIN, Z., Mechanismy hospodářské politiky Evropské unie. 1999. s. 217. Vlastní zpracování. VOŠTA, M., Společná zemědělská politika EU a její aplikace v České republice. 2010. s. 129 - 130. [on-line]. [cit. 22. 3. 2013]. Dostupné z: <http://ces.vse.cz/wp-content/vosta.pdf>

4.3.3 Finanční solidarita

Náklady SZP jsou hrazeny ze společného fondu, který je součástí rozpočtu Společenství a do něhož přispívají všechny členské státy ES. (Wokoun, 2001)

Pro financování SZP byl vytvořen 1. července 1964 samostatný **Evropský zemědělský záruční a usměrňovací fond (EAGGF)**, který je součástí strukturálních fondů Unie. Fond dle názvu je tvořen dvěma sekcemi:

- **záruční** – financování potřeb fungování společné zemědělské politiky
- **usměrňovací** – poskytování finančních prostředků pro rozvoj venkovských regionů

Prostředky ze záruční sekce jsou využívány EAGGF na:²⁴

- subvence pro domácí exportéry, vyvážející agrární nadprodukcí do třetích zemí,
- provádění intervenčních nákupů,
- poskytování přímé dotace zemědělcům,
- financování uskladnění zemědělské nadprodukce,
- rozvoj ekologického zemědělství,
- na dřívější odchod do penze.

Prostředky z usměrňovací sekce jsou využívány EAGGF na:²⁵

- napomáhání investic do zemědělských podniků – zlepšení konkurenceschopnosti,
- napomáhání mladým a začínajícím zemědělcům,
- napomáhání hospodaření v méně příznivých oblastech zemědělské výroby – LFA,
- podporu ochrany a obnovy lesních porostů, dbát na krajinnou různorodost, ráz,
- podporu venkovských regionů – tradice řemesel, cestovního ruchu, infrastruktury,
- poskytování poradenství, vzdělání, marketingovou podporu.

Finanční zdroje fondu EAGGF jsou:

- finanční prostředky plynoucí z vybírání cel a celních poplatků,
- poplatky za spoluodpovědnost – vybírány od zemědělců, jakožto % ze zisku na vybrané komodity,
- daň z přidané hodnoty – část DPH z členských států se převádí do EAGGF,
- příspěvky od členských států – výše příspěvku dle HDP členského státu.

²⁴ Zdroj: Evropská komise: Amsterodamská smlouva. [online]
http://www.evropskaunie.cz/download/cz/oficialni_dokumenty/Smlouvy_EU/Amsterodamska_smlouva.pdf

²⁵ (Zdroj: Evropská komise: Amsterodamská smlouva. [online]
http://www.evropskaunie.cz/download/cz/oficialni_dokumenty/Smlouvy_EU/Amsterodamska_smlouva.pdf)

Původně se předpokládalo, že zemědělský fond bude sám sebe financovat. Dovoz potřebné zemědělské produkce byl zatížen celní přírážkou, z níž měly být hrazeny dotace domácím producentům. Tento předpoklad se však nenaplnil. Podpora zemědělství podnítila růst produkce, takže Společenství brzy přestalo být závislé na dovozu a stalo se naopak vývozcem zemědělské produkce. To vedlo k tomu, že se na jedné straně snížil zdroj příjmů rozpočtu fondu, na straně druhé vzrostly dotace na zvýšenou domácí výrobu, skladování a exportní dotace. Fond se tak stal po určité době deficitním a musel být dotován z rozpočtu Společenství, což vyvolalo krizi ve financování a tlak na získání nových zdrojů rozpočtových výdajů. (Wokoun, 2001)

Neshody o způsobu a výši financování SZP v roce 1965 vyvrcholily 30. června 1965, kdy francouzský prezident Charles de Gaulle odvolal francouzského zástupce z orgánů Společenství.²⁶ Důvodem daného kroku byla snaha posílení pravomocí nadnárodních orgánů – Evropské komise (EK), nepřijatelné pro Francii, Nizozemí a Itálii. Cílem EK bylo spojit snahu o posílení nadnárodních prvků (na úkor mezivládní spolupráce EHS) k otázce SZP. Svůj návrat do orgánů EHS Francie podmínila tzv. Lucemburským kompromisem a členům bylo umožněno bez ohledu na ustanovení ve smlouvách použití práva veta. (Žufan, 2004)

4.3.4 Třetí období – 1966 -1970

V letech 1966-70 měl být dokončen úplný volný oběh zemědělských produktů uvnitř EHS a zavedena celní unie vůči třetím zemím. V roce 1968 přistoupilo EHS na společné jednotné ceny výrobků, EAGGF již uhrazoval vnitřní a vývozní subvence. Byla zavedena strukturální a sociální politika v oblasti zemědělství. Realizace SZP byla přenesena na Radu ministrů a Komisi EHS. V jednotlivých členských státech jsou vytvořeny intervenční orgány, které Společnou zemědělskou politiku realizují. (Neuman, 2004)

²⁶ Rada ministrů měla v souladu se Smlouvou o EHS přejít od 1. ledna 1966 v určitých oblastech od jednomyslného rozhodování k většinovému principu. Francouzská vláda to však odmítla. Protože se 1. července 1965 nedospělo k dohodě o financování zemědělství, francouzská vláda s úmyslem zabránit navrhovanému řešení odvolala z Rady svého zástupce. "Politika prázdné židle" byla první velkou krizí ES, kterou se podařilo překonat teprve v lednu 1966 tzv. Lucemburským kompromisem. Podle něj nemůže být členský stát v případě "velmi důležitých zájmů" přehlasován prostou většinou, nýbrž "jednání musí pokračovat, dokud se nedosáhne jednomyslné shody". Od doby platnosti Aktu o jednotné Evropě, který zdokonalil rozhodovací proces, se Lucemburský kompromis již nepoužil.

Na začátku 70. let vypadala situace evropského zemědělství příznivě. Společenství dosahovalo soběstačnosti, stalo se vývozcem určitých produktů, byla zajištěna jistota zásobování, zemědělství bylo modernizováno. V průběhu dalších let však zvyšující se produktivita práce a růst cen jednotlivých komodit i růst objemu zemědělské produkce měly za následek nadvýrobu, zbývá zásob a snahu o omezení importu a podporu exportu. Evropské společenství se stalo druhým největším vývozcem a zůstalo prvním dovozcem. V roce 1973 se EHS rozšířilo o tři nové členy, Dánsko, Irsko a Velkou Británii. Problémem se stala odlišná evropská vize Velké Británie od vize ostatních členských států.

4.4 Hlavní nástroje Společné zemědělské politiky

Ke komplexním nástrojům regulace zemědělského trhu patří zejména přímé platby, intervenční opatření (nákup, prodej, podpora soukromého skladování), kvótní systémy, vývozní a dovozní licence, vývozní subvence a strukturální prostředky.

4.4.1 Přímé platby

Přímé platby farem hrají dnes klíčovou úlohu. Největší část z nich byla původně zavedena jako kompenzace poklesu cenové podpory, které byl(y) zaveden(y) reformou CAP z roku 1992. Jsou udělovány v rámci různých společných organizací trhu. Ve všech státech EU platí pro přímé platby stejná pravidla. Evropská unie často přímé platby podmiňuje splněním zvláštních požadavků s ohledem na životní prostředí a přírodu. Přímé platby jsou nárokové, ale je nutné o ně požádat.

4.4.2 Intervenční ceny a nákupy

Intervenční cena představuje nejnižší možnou cenovou úroveň pro vnitřní trh EU, jakou mohou zemědělci za svoji produkci dostat. Intervenční cena je stanovována Radou vždy pro celý hospodářský rok a platí pro celé území EU. Pokud skutečná tržní cena na vnitřním trhu klesne pod hranici intervenční ceny, začnou státní intervenční místa za tuto garantovanou cenu zemědělské produkty bez množstevního omezení vykupovat. Cílem intervenčních cen je většinou zajistit stabilitu trhů a producentům garantovat určitou cenovou hladinu. V případě nerovnováhy na trhu (převis nabídky nad poptávkou) je přebytek na trhu buď exportován se subvencí do třetích zemí, nebo stažen z trhu formou intervenčního nákupu, resp. podporou soukromého skladování.

4.4.3 Kvótní systémy

Kvóta představuje maximální garantované množství produkce, na něž se vztahovaly zaručené ceny. Překročení této hranice má za následek pokles ceny v následujícím roce. Kvóty existují pro mléko, cukr, isoglukózu, bramborový škrob a tabák. Smyslem je omezit určitým způsobem nadprodukcí a zároveň v rámci stanovených kvót poskytnout producentům garantovaný odbyt a finanční jistotu.

4.4.4 Vývozní subvence a dovozní a vývozní licence na zemědělské výrobky a potraviny

U vybraných zemědělských produktů jsou poskytovány za definovaných podmínek vývozní subvence při exportu do třetích zemí. Výše subvence může být závislá na destinaci vývozu. Subvence umožňují určitou konkurenceschopnost evropských zemědělských produktů na světovém trhu, neboť světové ceny jsou většinou nižší. Současně s tím je obchod se třetími zeměmi upraven systémem tzv. zemědělských licencí na dovoz a vývoz. Vývozní subvence je spojena s vývozní licencí a zároveň znamená nejen právo, ale i povinnost zboží ve stanovené době, kvalitě a množství skutečně vyvézt.

4.4.5 Finanční asistence Orientační sekce Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu

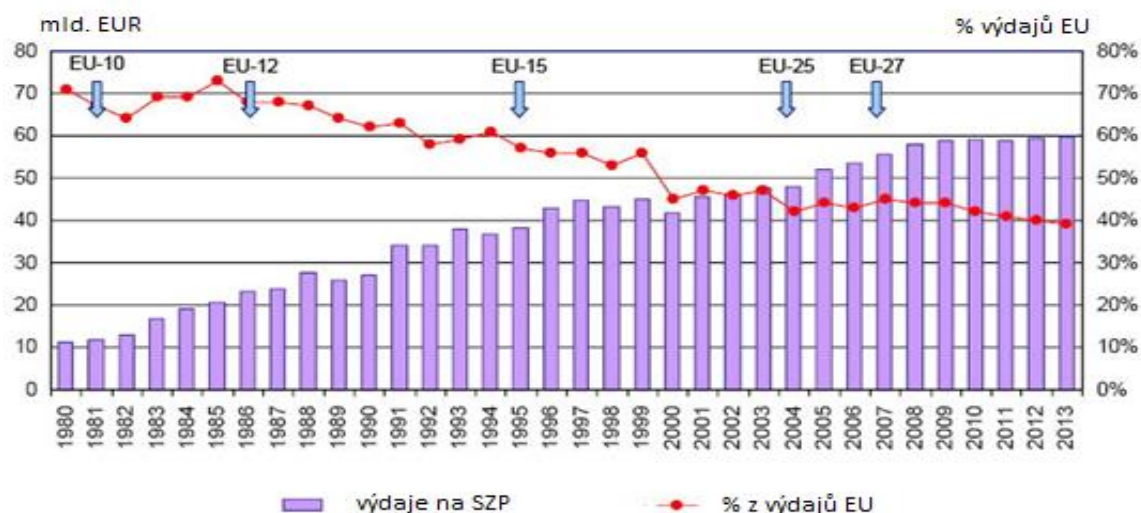
Jedná se o nejvýznamnější nástroj tzv. druhého pilíře Společné zemědělské politiky a financují se z něho strukturální opatření v zemědělství a rozvoj venkova. (*Jedlička, 2002*)

5 Reformy SZP

Důvody vedoucí k reformám:

- prudký růst produkční kapacity evropského zemědělství
- výdaje SZP na jednotné tržní organizace
- pozice stálého exportéra
- nedostatečné zajištění adekvátních farmářských příjmů
- harmonizace přiměřených životních podmínek mezi venkovskými regiony
- monetární problémy mezi členskými státy – green rates
- problémy v rozhodovacím procesu
- mezinárodní politické tlaky

Graf 1 - Vývoj výdajů na SZP od roku 1980

Zdroj:²⁷

5.1 Mansholtův plán

Krise z nadvýroby a iracionální podpurný cenový systém byl hlavní výzvou pro uskutečnění zásadnější reformy SZP. Prvním náznakem v tomto směru byl tzv. Mansholtův plán uveřejněný Komisí v podobě memoranda v roce 1968. Svůj název získal dle prvního evropského komisaře, Nizozemce jménem Sicco Mansholt.²⁸

²⁷ www.apic.cz, Šimová, K., 2005

²⁸ <http://europa.eu/about-eu/eu-history/founding->

Plán navrhoval zásadní změny ve struktuře zemědělství. Velká priorita na zvyšování výměr jednotlivých farem, zvyšování efektivity výroby, důraz kladen na modernizaci farem, snižování nadprodukce. Plán obsahoval revizi cenových mechanismů SZP, odstranění garantovaných cen. Restrukturalizace byla i založena na myšlence podpory – finanční kompenzace malých farmářů, kteří se rozhodnou odejít ze zemědělství. Vyšší efektivity dosahují velké moderní zemědělské statky. (Grant, 1997)

Další strana mince se týkala cenového systému, kdy Komise navrhovala snížení cenové hladiny tak, aby se dosáhlo odchodu méně výkonných farmářů z odvětví. Plán se setkal – především ve Francii a SRN – s obrovskými protesty. (EURACTIV,2013)

Silný nesouhlas i nevládních organizací na intenzivním odchodu zaměstnanců ze zemědělství – plán hovořil až o odchodu 5 mil. práceschopných občanů během 10 let od realizace plánu. (Ingersent, Rayner, 1999)

Mansholtův plán je dnes brán jako první vážnější pokus o pojmenování problémů SZP. V době svého zveřejnění „předběhl politickou dobu na změny“, a proto nebyla dostatečná vůle, která by návrhy v něm uveřejněné mohla prosadit.

Byly přijaty pouze dílčí návrhy, které navíc představovaly spíše zvýšení nákladů potřebných na společnou zemědělskou politiku:

- finanční kompenzace za dobrovolný odchod malých farmářů,
- dotace na inovaci a modernizaci zejména na velkých farmách,
- zavedení zemědělského poradenství.

5.2 GATT – problém subvencí a liberalizace světového obchodu

Koncem 80. let 20. století bylo zřejmé, že SZP je ve stávající podobě neudržitelná, a tak Společenství musí přikročit k její reformě. Evropskou komisi k tomu nutily jednak stále rostoucí náklady evropského rozpočtu na tuto politiku, ale také závazky Společenství z Uruguayského kola GATT.

Všeobecná dohoda o clech a obchodu GATT vznikla v roce 1984, kdy zakládající členové si stanovili cíl postupného volného liberálního světového obchodu. Jednotlivá kola o liberalizaci světového obchodu měla největší vliv na podobu SZP. Jednání trvala i několik let, jednalo se o politicko-ekonomické závažné otázky.

Problematika zemědělství byla projednávána v rámci osmého kola GATT – 1984 - 1994. Spojené státy americké vnesly požadavky na plné odbourání všech ochranných cel a veškerých zemědělských podpor poskytovaných farmářům EHS. USA jednalo velice

razantně z důvodů obav ztráty lídra největšího exportéra obilovin. Od roku 1981 do roku 1991 USA ztratilo podíl na světovém trhu s obilovinami z 47% na 32%, EHS ve stejný čas posílila z 14% na 20%. EHS pod nátlakem jednání GATT bylo ochotné přijmout principy liberalizace, ale jen za podmínek, že aplikace principů bude postupná. Dosažení dohody mezi Evropským společenstvím a USA bylo dosaženo v Blair House v roce 1992. Formálně se Uruguayské kolo GATT uzavřelo závěrečnou dohodou v Marrakeši v roce 1994 a založila se Světová obchodní organizace (WTO).²⁹

Ustanovení plynoucí z dohod k zemědělství jsou závazná pro ES a od tohoto období výrazně ovlivňují SZP. Jednalo se o následující povinnosti:

- 1. Redukce vývozních dávek** – snížit vývozní subvence o 21% co do jejich počtu a výdaje na exportní podporu klesnou o 36%.³⁰
- 2. Přístup na trhy** – byly zakázány využívat „klouzavé dávky“, nahrazeny systémem fixních cel. Od roku 1995 až 2000 – tarify snižené o 36% s tím, že minimálně u jednotlivých položek musí klesnout o 10%. (König, 2004)
Klouzavé dávky byly charakteristickým prvkem pro ochranu domácího trhu v rámci komunitární preference.
- 3. Redukce domácích podpor** – snížit o 20 % veškeré dotace pro zemědělce, kteří narušují liberální obchod. Evropská unie (EU) se zavázala odbourávat dotace pro zemědělce, EU si vymohla výjimku pro přímé platby – podpora poskytována nezávisle na množství produkce např. výnosu/ha. Kritériem např. výměra – ha.
- 4. Tarifikace** – postupně otevřít trh a u všech tarifikovaných zemědělských výrobků zajistit minimální přístup na trh. Kvóty byly stanoveny minimálně ve výši 3% průměrné domácí spotřeby za období 1986-1988 a po šesti letech minimálně navýšit na 5%.

Netarifikované překážky, např. množství omezení, minimální dovozní ceny.

5. Dotace rozděleny na:³¹

- **jantarová skupina** (tzv. Amber box) byly zařazeny dotace vázané na ceny zemědělských výrobků, které trh narušují nejvíce (zejména intervenční ceny). Jejich další existence byla tolerována s tím, že budou postupně snižovány a v budoucnu zcela vymizí. Za

²⁹ <http://ec.europa.eu/budget/budget> , Česká agentura na podporu obchodu, 2000

³⁰ The Results of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations:: GATT, 1994

³¹ www.respektinstitut.cz/wp-content/uploads/prilohy/SZP_EU.pdf

nejškodlivější typ dotací jsou považovány vývozní náhrady, které se Evropská unie zavázala zcela zrušit do roku 2013.

- **modrá skupina** (tzv. Blue box) zahrnuje přímé platby vázané na produkci, která je však řízená. Znamená to, že jsou to dotace spojené s množstvím vypěstovaných plodin nebo chovaných zvířat, avšak toto množství musí být jednoznačně omezeno – musí podléhat závazným limitům (tzv. kvótám).
- **zelená skupina** (tzv. Green box) spadají všechny typy podpor, které formálně nemají žádné, nebo mají jen minimální důsledky narušující obchod nebo výrobu. Za takové se považují zejména přímé platby bez vazby na objem produkce. Do zelené skupiny podpor nepodléhá snižování, naopak lze neomezeně navyšovat platby. Podíl přímých plateb na rozpočtu SZP dlouhodobě roste – přímé platby drobným výrobcům, decouplované platby, platby za předčasné odchody do důchodu, atd. Předpoklad WTO, že tento typ plateb nemá na obchod se zemědělskými produkty v podstatě žádný vliv, je však mylný. Konkrétně v EU se díky dotacím ze zelené skupiny výrobní náklady snížily o 17 %. Jejich zrušení by v EU podle zprávy Konference OSN o obchodu a rozvoji (UNCTAD) z roku 2007 vedlo ke snížení objemu produkce o 53,8 mld. dolarů a objemu vývozu zemědělských výrobků o 45%.

5.3 MacSharryho reforma

V červenci roku 1991 byl Komisí zpracován návrh MacSharryho reformy a po složitých jednáních byl schválen Radou ministrů v květnu 1992. Reforma byla zavedena 1.1.1993. Přestože reforma byla nazvána jako „radikální“ a byla skutečně zatím nejvýznamnější změnou SZP, nepředstavovala ve skutečnosti zásadní převrat v oblasti agrární politiky.

Hlavní důvody reformy SZP lze shrnout do následujících bodů:

- Nepřetržitý růst produkce a vznik hromadných zásob s nákladným uskladňováním,
- Rostoucí finanční požadavky SZP,
- Spor Evropského společenství se světovými exportéry potravin,
- Koncentrovaná a intenzifikovaná zemědělská výroba vyvolávala rostoucí nerovnováhu mezi regiony a prohlubovala rizika pro životní prostředí,
- Klesal počet činných osob v zemědělství,
- Důchody většiny zemědělců stagnovaly nebo klesaly.

MacSharryho reforma si kladla tyto cíle: (Boháčková, Jeníček, Svatoš, 2003)

- snížení přebytků a zvýšení rovnováhy na agrárním trhu,
- zvýšení konkurenceschopnosti,
- zachování stability příjmů zemědělských producentů,
- snížení finanční náročnosti.

MacSharryho reforma je spjata také s vytvořením nového mechanismu, který měl omezit objem dotací vázaných na objem výroby a naopak posílit váhu dotací a jiných podpor vztažených na velikost výrobních faktorů a tak směřovaných přímo k výrobcí, nezávisle na objemu jeho produkce. Reforma byla také kompromisem mezi závazkem snížit cenové dotace (vyplývající z Uruguayského kola GATT) a politickou nutností udržet přiměřené důchody zemědělců. (Wokoun, 2001)

Pro realizaci byla zvolena kombinace nástrojů:

- 1) Snížení intervenčních a prahových cen, což umožnilo omezit výdaje na intervenční nákupy a snížit variabilní přírázky v souladu se závazky vůči GATT,
- 2) Zavedení kompenzačních plateb při omezování výroby, které zajistily stabilní příjmy v závislosti na rozloze půdy, stavu dobytka atd.,
- 3) Omezování objemu výroby, která podmiňovala některé podpory.

Šrein, 2000 uplatňuje i další nástroje, které měly přispět k omezení té výroby, u níž vznikaly přebytky a jejíž vývoz nebyl cenově konkurenceschopný. Šlo zejména o:

- 1) Uvádění půdy do klidu rotující nebo trvalé, přičemž zemědělcům je uhrazen ušlý výdělek prostřednictvím kompenzačních plateb rovných přibližnému výnosu z těchto ploch. Pokud jde o trvalé vyřazení ploch z obdělávané půdy, může vlastník obdržet další podporu na zalesnění nebo jiné trvalé úpravy (např. rekreační plochy apod.),
- 2) Snížení stavu dobytka (v přepočtu na obdělávané plochy),
- 3) Podpora odchodu zemědělců do předčasného důchodu.

Konkrétní opatření k zajištění cílů se setkala se změnami ve čtyřech základních oblastech produkce a to obiloviny, olejniny a luštěniny, hovězí maso, mléko a mléčné výrobky. Reforma zásadně ovlivnila pěstování obilnin a produkci hovězího masa, v menší míře ovlivnila výrobu mléka a másla, tabáku a skopového masa. Ceny obilovin byly sníženy o 30%, ceny hovězího masa se snížily o 15% a v menší míře klesly o 5% ceny mléka, mléčných výrobků a másla. Ostatní oblasti nebyly dotčeny vůbec, nebo pouze okrajově.

Důležité kroky tak byly podniknuty zejména v oblastech, kde byly náklady nejvyšší. Pěstování obilnin a produkce hovězího masa vedla k vytváření největších přebytků. Oba sektory tradičně byly a zůstávají nejnákladnější položkou SZP.

MacSharryho reforma je považována za první krok, který pozitivně ovlivnil výsledky SZP v některých směrech. Mezi kladné důsledky reformy patří: (Lukáš, Neuman, 2000)

- 1) Určitá stabilizace výdajů na SZP,
- 2) Trhy znovu našly určitou rovnováhu a došlo k poklesu zásob, zejména u obilí (ze 30 mil. tun v roce 1993 na 3 mil. tun v roce 1995/96, dále u hovězího dobytka a másla,
- 3) Průměrný zemědělský příjem se zvýšil o 4,5 % v období 1992 – 1996,
- 4) Snížil se tlak na růst spotřebitelských cen,
- 5) Pokleslo napětí v oblasti mezinárodního obchodu se zemědělskými produkty,
- 6) Evropské zemědělství dosáhlo určité konkurenceschopnosti trhu se zemědělskými produkty,
- 7) Zemědělské ceny se přiblížily světovým cenám díky snížení intervenčních cen, ale rovněž i vlivem silného zvýšení světových cen, a to zejména na trhu s obilninami,
- 8) Rozdíly mezi výrobními sektory, zejména velkými kulturami a hovězím masem, se zmírnily,
- 9) Racionálnější používání hnojiv a pesticidů, rozvoj extenzivnější produkce, podpora zalesňování.

I když MacSharryho reforma přinesla výše zmíněné kladné důsledky, přesto se nepodařilo odstranit negativní jevy v plném rozsahu. Intervenční ceny zůstaly i po snížení stále v poměru ke světovým cenám vysoké, finanční náročnost zemědělství nadále rostla, nepodařilo se odstranit nadprodukcí, docházelo k nerovnoměrnému rozdělování podpůrných prostředků mezi regiony i producenty, rozmanitost agrárních sektorů členských zemí neumožňovala podpůrné prostředky využívat všude stejně efektivně, nadále rostla byrokracie a netransparentnost SZP a v neposlední řadě se k těmto interním problémům přidal tlak Světové obchodní organizace. (Boháčková, Jeníček, Svatoš, 2003)

MacSharryho reforma měla vliv na plnění závazků přijatých v rámci jednání Uruguayského kola GATT a tím došlo v daném období k výraznému snížení zásob

intervenčních skladů, kdy světová poptávka umožnila masivní vývoz obilí do zemí třetího světa.

5.4 Agenda 2000

Evropa byla koncem 90. let zmítána skandály s BSE u skotu, dioxiny u drůbeže a SZP musela najednou začít vycházet vstříc novým žádostem a obavám spotřebitelů, kterým až do té doby věnovala malou pozornost (překonání krize důvěry způsobené na trhu s hovězím masem nemocí šílených krav, podpora typu zemědělství, které je ohleduplnější k životnímu prostředí, včetně ekologického zemědělství, objektivní informování o dopadech geneticky modifikovaných plodin na člověka a životní prostředí atd.). Daná opatření vedla ke zvýšení výdajů v letech 1995-1999 o 6 mld. Eur a v roce 2001 rozpočet přesáhl 43 mld. EUR.³²

SZP čelila rovněž kritice intenzivního způsobu zemědělského hospodaření. Čím více zemědělci vyrobili, tím vyšší úroveň finančních podpor obdrželi. Neustálé zvyšování výnosů však vyžadovalo intenzivní používání hnojiv, což zatěžovalo životní prostředí.

Na prohlubování reformy SZP významně zapůsobil i fakt, že Evropská unie se zapojila do dalšího kola jednání o liberalizaci světového obchodu (WTO), které bylo zahájeno v listopadu 2001 na konferenci v Dauha. Bylo zřejmé, že EU musí v této oblasti posílit úlohu trhu. Součástí procesu bylo i rozhodnutí o dalším snižování intervenčních cen u obilnin, hovězího masa, mléka a másla. Byl tak učiněn další důležitý krok ke sblížení evropských a světových cen, což je považováno za jeden z významných prvků, jež by měl evropskému zemědělství pomoci ke konkurenceschopnosti na světových trzích. Vzniklý výpadek příjmů byl zemědělcům kompenzován dalším zvýšením přímých plateb, které se staly hlavním nástrojem podpory zemědělství.

V neposlední řadě před Společnou zemědělskou politikou stál obtížný úkol rozšíření Evropské unie o tehdejší kandidátské země. Bylo zřejmé, že rozšíření o nových 10 členských států si vyžádá nemalé finanční náklady a problémy dočasného řízení SZP tak, aby nedošlo k narušení jednoty vnitřního trhu na úkor zemědělců nynějších, nebo budoucích členských zemí.³³

Proto muselo dojít k další reformě SZP, která proběhla na základě dokumentu "Agenda 2000" z roku 1997. V tomto dokumentu bylo vytyčeno pět základních oblastí,

³² <http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/agri/2011/460067/IPOL->

³³ <http://www.eagri.cz>

kde bude zapotřebí uskutečnit reformy. Jednou z nich byla i SZP, která byla považována za vůbec nejobtížnější kapitolu jednání. Lze říci, že „Agenda 2000“ byla úzce spjata s procesem rozšíření EU. Předpokladem pro přijetí bylo splnění podmínek přijetí a možnosti uplatňovat *aquis* (souhrn pravidel a předpisů) Společenství. Tím měla každá kandidátská země sama ve svých rukou určení termínu svého vstupu. Mezi kandidátské země patřila Česká republika, Slovensko, Maďarsko, Polsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Slovinsko, Kypr, Malta. Jedním z problémů bylo, že v těchto přístupových státech existovaly před vstupem do EU značné rozdíly v cenách hlavních zemědělských komodit (ve smyslu nižších cen než v Unii).

Ve své podstatě navazovala Agenda 2000 na reformu z roku 1992 a prohlubovala ji. Důraz byl kladen hlavně na bezpečnost potravin, životní prostředí a udržitelný zemědělský rozvoj, ale také i na konkurenceschopnost zemědělských výrobků Společenství.

Navržená reformní opatření se týkala následujících tří oblastí: (Neumann, 2004)

- 1) Novým opatřením byla určitá **decentralizace, zavedení tzv. národních obálek**. Dosavadní centrální financování bylo příliš komplikované a málo transparentní a proto se ukázalo jako flexibilnější, když budou o části peněz v zemědělství rozhodovat členské státy samy. Tento postup prosazovalo zejména Německo. V ČR známa platba pod názvem doplňkové platby – Top up.
- 2) Přejít k **přímé pomoci** – poskytování přímých dotací, klade se důraz na nejvíce znevýhodněné oblasti (LFA). Zároveň přechod od podpory cen a vysoké intervence mělo za následek snížení cen komodit SOT. Propad příjmů měl být kompenzován přímými oddělenými platbami od produkce, tzv. decouplovanými platbami, které měly svá nová pravidla: (König P., Lacina L. a kol., 2004)
 - *Degresivitu* – postupné snižování přímých plateb v časové řadě
 - *Modulace* – stanovení maximální platby na farmu
- 3) "Agenda 2000" přinesla i nový rámec **rozvoje venkova**. V tomto rámci jsou nyní sjednoceny všechny aktivity Unie směřující k podpoře rozvoje venkova, péči o krajinu a k ekologickým aspektům zemědělství. Vedle společného trhu zemědělských produktů se má do budoucna právě tato oblast pod souhrnným názvem "rozvoj venkova" stát druhým pilířem SZP. Obecně sem patří tyto typy

projektů: podpora mladých zemědělců, podpora zemědělství v méně příhodných oblastech, podpora ekologických postupů v zemědělství a zalesňovací projekty.³⁴

Agenda 2000 stanovila pro zemědělství tyto priority:

- dosáhnout konkurenceschopnosti evropského zemědělství na domácím a světovém trhu, zejména s ohledem na rozšíření EU a jednání Světové obchodní organizace (WTO),
- zabezpečit kvalitu a zdravotní nezávadnost potravin,
- dbát na životní prostředí, používat metody produkce nezatěžující životní prostředí, zajistit dobré zacházení se zvířaty a požadovat od zemědělců, aby hráli klíčovou roli v hospodaření s přírodními zdroji a v ochraně krajiny,
- zaručit odpovídající životní úroveň lidí pracujících v zemědělství, zavést nově vypracovanou koncepci modulace a přerozdělování podpory příjmů pro zemědělce,
- udržet zaměstnanost zemědělců a jejich rodin a vytvářet pro ně alternativní pracovní příležitosti,
- podporovat inovační opatření k rozvoji venkova a vytvořit z rozvoje venkova druhý pilíř SZP.³⁵

Agenda 2000 také dala konkrétní podobu tzv. *Evropskému modelu zemědělství*, který spočívá na čtyřech pilířích :(Boháčková, Jeníček, Svatoš, 2003)

1. pilíř - zachování zemědělství na co největší ploše a snižování rozdílů mezi bohatšími a chudšími regiony,

2. pilíř - rozvoj multifunkčního zemědělství zaměřené nejen na zemědělskou produkci, ale i na údržbu krajiny, další environmentální služby a na nezemědělskou činnost,

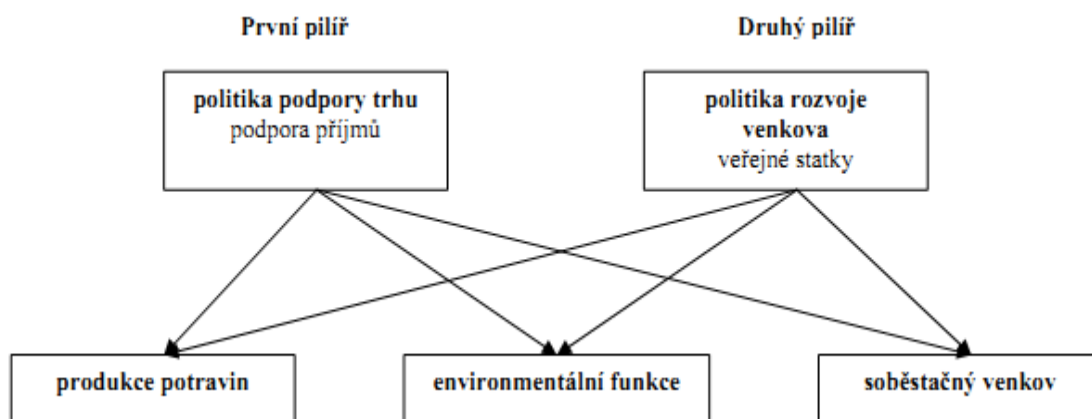
3. pilíř - existence životaschopných zemědělských podniků, co nejlépe naplňujících multifunkční poslání zemědělství,

4. pilíř - hlubší propojení zemědělství s rozvojem venkova.

³⁴ www.ekolist.cz

³⁵ <http://www.eppgroup.eu/agri>

Obr. 2 - Evropský model zemědělství – rovnováha mezi pilíři SZP EU

Zdroj: Pělucha, M., Bednaříková, Z., 2008, s. 13

5.4.1.1 Opatření SZP v Agendě 2000

Agenda 2000 přinesla hlavní změny zejména v oblasti základních zemědělských komodit, tj. hlavních zemědělských plodin, hovězího masa, mléka a vína. Komise vytyčila v návrzích Agendy 2000 směrnice pro střednědobý budoucí vývoj SZP, v kterých doporučila významné snížení intervenčních cen v sektoru obilí, hovězího masa a mléka a většího využívání systému přímých plateb, který by mohl být částečně realizován prostřednictvím národních programů. Reforma zahrnuje i nové regulace pro rozvoj venkova v období let 2000 až 2006.³⁶

Záměry výše uvedené v dokumentu „Agenda 2000“ se od předložení v roce 1997 postupně upravovaly a její konečný schválený záměr v březnu 1999 na Berlínském summitu EU měla výslednou podobu viz. níže zahrnovala tato opatření:³⁷

Obiloviny a olejniny

- 15% postupné snížení podpory cen obilovin v průběhu více než dvou let, částečně kompenzováno zvýšením přímých plateb;
- 33% snížení přímých plateb producentům olejnatých semen během tří let tak, aby došlo k vyrovnání s platbami za obilí v roce 2002;
- 10% základní sazba pro požadované ponechání půdy ladem v období 2000-2006.

³⁶ <http://www.vurv.cz/>

³⁷ König P., Lacina L. a kol., 2004 a Ministerstvo zemědělství. ISBN 978-80-7084-611-7

Hovězí dobytek

- 20% postupné snížení podpůrných cen za hovězí dobytek během více než tří let, částečně kompenzované přímými platbami.

Mléčné produkty

- 1,2% zvýšení kvót na mléčné produkty v prvních dvou letech, týkající se jmenovitých deficitních zemí;
- další 1,2% zvýšení kvót na mléčné produkty během více než tří let s počátkem v roce 2005 pro zbývající země;
- 15% snížení podpůrných cen během tří let po sezóně 2005/06.

Politika venkova

Právě tato oblast se měla vedle společného trhu zemědělských produktů pod názvem „rozvoj venkova“ do budoucna stát druhým pilířem SZP. Cílem bylo přijmout komplexní a stabilní politiku pro rozvoj venkova. Tato politika zahrnovala řadu opatření s cílem zefektivnit zemědělství a zároveň posílit ochranu životního prostředí a postupně zastavovat méně produktivní oblasti. Následující opatření jsou zahrnuta v nové politice rozvoje venkova:³⁸

- podpora EU investic do zemědělského vybavení, které zlepšuje produkci;
- časný odchod do důchodu týkající se farmářů nad 55 let věku, kteří hospodařili, alespoň 10 let, ale nedosáhli ještě věku řádného odchodu do důchodu;
- podpora EU farmářům, kteří hospodaří tak, že chrání životní prostředí;
- podpora EU farmářům, kteří hospodaří v méně úrodných oblastech, například v horách;
- pomoc EU mladým farmářům (definováni věkem pod 40 let) a
- odborné vzdělávání lidí pracujících v zemědělství.

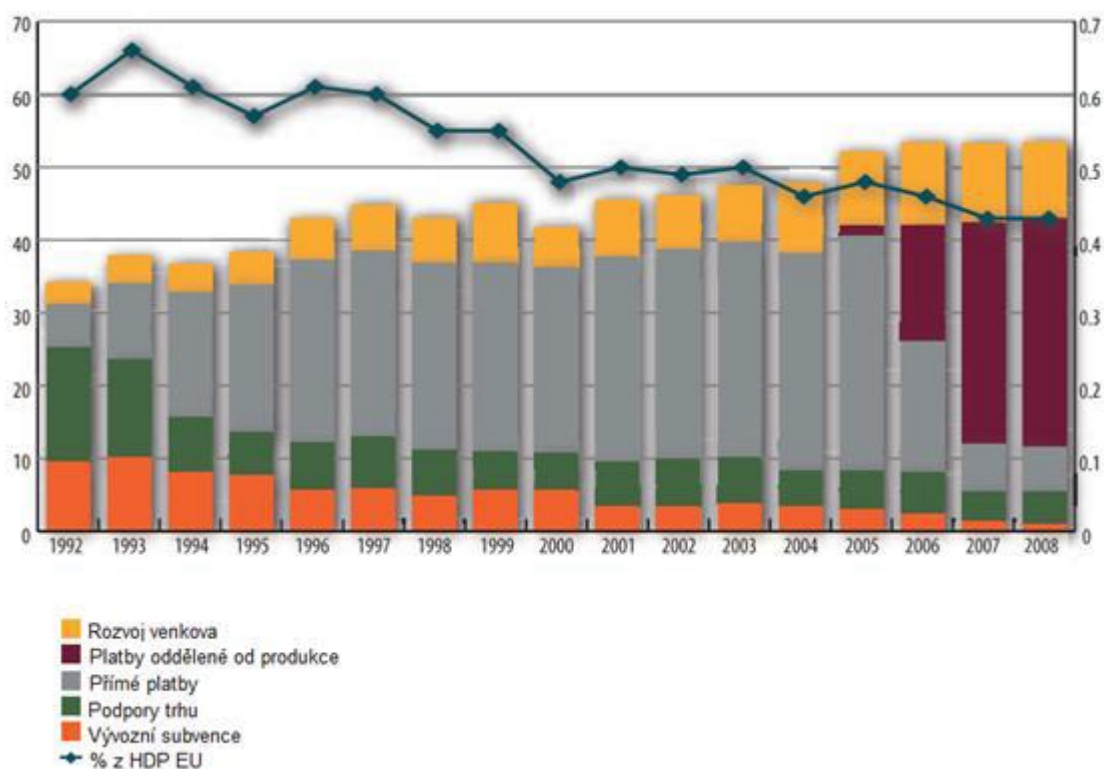
Reforma s sebou přinesla nové trendy v pojetí společné zemědělské politiky. Byl jasně formulován „Evropský model zemědělství“ s důrazem kladeným na multifunkční, udržitelné a konkurenční zemědělství. Zemědělství rozšířené po celé Evropě zahrnující specifické problémy od udržování krajiny, zachování přírodního bohatství až po uchování životních podmínek v rurálních oblastech. Po stránce výroby potravin měl být důraz kladen

38 <http://www.itr.si/>

na zájmy spotřebitele a kvalitu a bezpečnost potravin spolu s dodržováním environmentálních pravidel. (Cardwell,2003)

V důsledku BSE, objevení jedovatých toxinů a hormonů v mase, se EU zaměřila na dopady zemědělské výroby na zdraví obyvatelstva. Výsledkem bylo zřízení evropského potravinového úřadu - **Evropský úřad pro bezpečnost potravin (EFSA)**, formálně zřízen v lednu 2002. EU věnuje značnou pozornost komplexnímu programu na zlepšení bezpečnosti potravin, zajištění vysoké úrovně bezpečnosti potravin v EU, zajištění vysoké úrovně ochrany spotřebitelů a obnovení a zachování důvěry v dodávky potravin v EU. Zvýšená pozornost se upíná na geneticky modifikované potraviny GMO.

Obr. 3 - Vliv McSharryho reformy a Agendy 2000 na výdaje na SZP³⁹

Z Obr. 3 lze vypočítat, že zavedením McSharryho reformy se promítlo do nárůstu výdajů na SZP. V roce 1993 plynulo téměř 70 % všech peněžních prostředků z rozpočtu EU. V roce 1996 a 1997 v důsledcích BSE atd. došlo opět k zvýšení výdajů na SZP. Zásadně se změnila struktura výdajů mezi roky 1992 – 2008.

³⁹ European Commission: Budget 2008 financial report. 2009. s. 26. [on-line]. [cit. 6.6. 2013]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/2008/fin_report/fin_report_08_en.pdf.

5.5 Poločasové hodnocení Agendy 2000 – tzv. Mid-Term Review

V červenci 2002 Komise přijala „Sdělení ke střednědobému posouzení: Směrem k udržitelnému zemědělství“ tzv. střednědobou zprávu (Mid-Term Review). Tato střednědobá zpráva měla za cíl vyhodnotit druhou reformu (Agenda 2000) a nastolit další kroky. Přerostla však v zásadní reformu dosavadní podoby Společné zemědělské politiky, kdy v roce 2003 skončila v Lucemburku jednání Rady ministrů zemědělství členských států EU (za účasti ministrů tehdejších kandidátských zemí), která se týkala radikální reformy Společné zemědělské politiky na příštích deset let. Pojmenována byla „Reforma z roku 2003“ nebo „Fischlerova reforma“ po svém tvůrci, komisaři pro zemědělství Franzi Fischlerovi.

Jedná se v pořadí již o třetí reformu. První je známa jako MacSharryho reforma 1992, další jako Agenda 2000, třetí je právě Reforma z roku 2003.

Filosofie této reformy, která byla předložena v lednu 2003 Evropskou komisí, spočívá v:

- zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství EU,
- podpora tržně orientovaného udržitelného zemědělství,
- zajištění lepší rovnováhy podpory a posílení rozvoje venkova,
- zjednodušení administrativních předpisů SZP,
- dodržení daného rozpočtového rámce,
- lepší zabezpečení v rámci WTO Evropský model zemědělství,
- usnadnění procesu rozšíření EU.

Tato reforma byla schválena a definována v Lucemburku v červnu roku 2003.

Hlavními výsledky reformy jsou:

- 1) horizontální opatření
- 2) vertikální nebo tržní opatření.

Rozhodujícími zásahy do společné zemědělské politiky jsou však především horizontální opatření.

5.5.1 Horizontální opatření

Odstranění vazby na produkci, tzv. decoupling. - Reformní rozhodnutí způsobilo, že vazba přímé platby na komoditu se ruší a je přijímána jednotná platba na farmu (SAPS – single area payments). V praxi to znamená, že zemědělský výrobce získává jednu platbu namísto několika plateb, a to jako průměr plateb, které obdržel v referenčním období 2000-2002. Dochází tedy k oddělení přímých plateb od produkce (tzv. decoupling),

přičemž 30% přímých plateb může i nadále zůstat vázáno na objem produkce. Tím se očekává, že zemědělský výrobce se bude sám na základě vlastní úvahy rozhodovat o zaměření své zemědělské činnosti. Jednotná zemědělská platba se zavádí od roku 2005.

Respektování standardů na úrovni farmy, tzv. cross compliance - neboli křížové posouzení, křížová kontrola. Znamená to, že zemědělec může získat přímé platby pouze za předpokladu, že respektuje 18 standardů, týkajících se kvality a bezpečnosti potravin, ochrany životního prostředí, pohody zvířat a zásad správné zemědělské praxe. Při neplnění těchto závazků jsou ukládány pokuty a členský stát si může ponechat 25 % ze získaných pokut, zbytek se vrací do rozpočtu EU a bude použit na tržní opatření. Hlavním kontrolním systémem je Integrovaný administrativní a kontrolní systém (IACS).

Princip modulace – modulace je vyjádření hlavního filozofického trendu reformy společné zemědělské politiky v tom smyslu, že prostředky z prvního pilíře pro přímé platby jsou postupně v průběhu přestupného období (do r. 2013) přesunovány do druhého pilíře, což je rozvoj venkova.

Zavedení tzv. zemědělského poradenského systému - který by měl v prvních letech přímo sloužit k realizaci a aplikaci principu cross compliance přímo na farmách. Poradci by měli přímo producentům radit, jakým způsobem aplikovat jednotlivé články vybraných nařízení a směrnic. Tento systém byl pro členské státy dobrovolný do roku 2006 a od roku 2007 jej členské státy musí nabízet svým zemědělcům. Účast zemědělců je dobrovolná a v roce 2010 Rada rozhodne, jestli zavede povinnou účast.

Nová opatření v rámci venkovského rozvoje – začala platit od roku 2005 a záleží na členských státech, která z nich si do svých programů rozvoje venkova vyberou. Došlo ke zvýšení finančních prostředků pro realizaci venkovského rozvoje. Výrobci respektující již dříve zmiňované standardy a mají nárok na paušální podpory. Tyto podpory jsou dočasné maximálně na dobu 5-ti let a na zemědělské hospodářství platí limit 10 000 EUR v daném roce. Pro ty zemědělce, kteří vytváří postupy pro zlepšování kvality a toto zlepšení zaručí svým spotřebitelům, jsou vytvořeny pobídkové platby. Tyto podpory jsou vypláceny ročně po dobu 5 let do maxima 3 000 EUR na farmu. Další podpory jsou zaměřeny pro mladé zemědělce, pro výrobce propagující své výrobky a informující veřejnost a na agroenvironmentální opatření.

Finanční disciplína (degresivita) - plná degresivita bude uplatňována u farem s platbami nad 50 000 EUR. U farem s platbami do 50 000 EUR budou uplatňovány redukce s poloviční intenzitou. Farmy s platbami do 5 000 EUR budou z tohoto opatření vyjmuty.

5.5.2 Tržní opatření

Tržní opatření reformy SZP jsou v mnoha aspektech pokračováním Agendy 2000. Agenda 2000 definovala reformu převážně formou snižování administrativních cen a nahrazování částečnou kompenzací vzniklé újmy. Současná reforma jde v tomto ohledu dále a zavádí nové reformní kroky. V některých komoditách jde obdobnou cestou, což znamená opětovné snížení administrativních cen. Někde zavádí reformní kroky u komodit, které dosud reformovány nebyly, prvky odpovídající komoditám, jako je tomu v současné době u sektoru cukru.⁴⁰

Ustanovení u konkrétních surovin:

Obiloviny – úroveň intervenční ceny na obilí je zachována, o 50% se snížily tzv. měsíčními příplatky k této ceně. Přímá platba na obilí ve výši 63 eur/t zůstala nezměněná.

Tvrdá pšenice - se snižuje příplatek pro tzv. tradiční oblasti. Zavádí se prémie na kvalitu.

Žito – budou zrušeny intervenční nákupy.

Rýže – intervenční cena na rýži bude snížena o 50%. Nákupy do intervenčních skladů se omezují na 75 000 tun ročně.

Bílkovinná krmiva, škrob – u bílkovinných krmiv se dosavadní příplatek ve výši 9,5 eur/t změni na podporu ve výši 55,57 eur/ha, ale jen v rámci maximální zaručené plochy 1,4 mil. ha. U škrobu zůstane zachována minimální cena za brambory na škrob. Z přímé platby na bramborový škrob zůstane 60% vázáno na produkci, 40% se stane součástí jednotné platby.

Sušená píce – bude zavedena specifická výrobová podpora ve výši 33 eur/t. Komise předloží do září 2008 zprávu o vývoji v tomto sektoru, a pokud se to ukáže jako nutné, může dojít k přehodnocení reformy v dané oblasti.

Ořechy – bude poskytována specifická paušální výrobová sazba ve výši 120,75 eur/t v rámci celkové plochy EU. Členské státy mohou svým výrobcům doplácet stejně vysokou částku (120,75 eur/t.)

⁴⁰ <http://www.itr.si/>

Mléčné výrobky – prodloužení kvótního režimu do roku 2014/15. Asymetrické snížení intervenčních cen na máslo a sušené odstředěné mléko.

Současná filozofie SZP, reforma z roku 2003, se tedy odvíjí naprosto jiným směrem, než tomu bylo v době jejího vzniku. Nově se musí nahradit přímé platby stimulující intenzivní způsoby hospodaření určitými platbami za "služby" zemědělského sektoru vykonávané ve veřejném zájmu (bezpečnost potravin, ochrana přírody a údržba krajiny, zachování venkova jako kulturního dědictví). Předpokladem ovšem je, že se z farmářů, přes jistá specifika, stanou skuteční podnikatelé, kteří nebudou trvale spoléhat na finanční injekce zvenčí. Dnes se – s ohledem na finanční perspektivu let 2007–2013 – rozhořel boj mezi „chudšími“ a „bohatšími“ členy EU. Bohatší státy nejsou nadále ochotné odvádět tak vysoké částky do společného rozpočtu.

Státy, které nejvíce benefitují ze SZP

V současné době je osm členských států, které ze SZP dostávají více peněz, než do ní odvádějí. Seznamu s největšími příjmy dominují Španělsko, Francie, Řecko a Irsko. Na druhé straně do SZP nejvíce peněz odvádí Německo, Británie, Itálie a Holandsko.

5.6 Společná zemědělská politika let 2005 – 2013

V průběhu britského předsednictví v druhé polovině roku 2005 se hlavním tématem stala finanční perspektiva. Složitost tématu měla co do činění i se Společnou zemědělskou politikou. Británie požadovala reformu SZP, Francie toto odmítala a požadovala naopak po Británii, aby se vzdala svého rabatu.

Na summitu v prosinci roku 2005 se pak státníci uchýlili ke kompromisní formulaci, že v roce 2008 bude přehodnocen rozpočet EU s ohledem na nutnou reformu SZP.

Stanoviska:

Nejúpornějším odpůrcem reformy Společné zemědělské politiky je Francie. Za anomálii a současnou podobu evropské podpory zemědělství se naopak považuje Británie.

Stojí za pozornost, že Francie v současné době dostává největší sumu zemědělské podpory z fondů Společné zemědělské politiky EU. Ročně to činí celkem téměř 10 mld. EUR.

Podle Richarda E. Baldwina z belgického think-tanku CEPS reforma SZP z roku 2003 nezměnila její podstatu. Jedná se v podstatě o pokračování reformy z roku 1992.

Baldwin také uvedl, že by mohl být rozpočet na SZP snížen o 7 miliard eur, aniž by byla dotčena podpora 90% farmářů.

5.6.1 Helth Check – zdravotní kontrola SZP

Čtyři roky po reformě z roku 2003, dne 20. listopadu roku 2007, komisařka EU pro zemědělství a rybolov Mariann Fischer Boelová, předložila ministrům zemědělství jednotlivých členských států dokumenty o hodnocení a fungování Společné zemědělské politiky. Health Check – takzvaný „ozdravný zásah“, nebo-li „revize“, má umožnit společnou diagnózu, podle níž může EU rozhodnout, které úpravy politiky jsou nutné, aby byla účinnější a jednodušší.

V květnu 2008, po skončení konzultací, vydala Evropská komise legislativní návrh. Prověřka se dotkla přímých plateb, mechanismů intervence, rozvoje programu. Cíle EU byly stanoveny nejen v účinnějších, jednodušších a funkčnějších přímých platbách, ale důraz se klade i na změny klimatu, zachování biodiverzity, využití biopaliv.

Názorově lze členské státy rozdělit na dvě hlavní skupiny. Konzervativnější skupinu, zahrnující FR, PL, HU, IE, ES, EL, IT a další zemědělsky orientované země a liberálnější skupinu, do které patří zejména SE, DK, NL, UK, LV.

Helth check, neboli revize Mid-Term Review přinesl:

- Oddělení plateb od produkce – od roku 2009 byla oddělena přímá podpora zemědělců od produkce. Přesto státy staré EU 15 + Slovinsko, si ponechaly vázané platby na produkci, ruší helth check – výjimka u krav bez tržní produkce, koz a skopové maso,
- prodloužení SAPS – tento režim mohou státy využívat do 2013,
- doplňkové platby – navýšení podpor o 90 mil. EUR pro země přistoupené do EU v roce 2004 a 2007, což umožní lépe využívat článek 68,
- použití nečerpaných finančních prostředků – státy v režimu SAPS mohou využívat nevyčerpané finanční prostředky z tzv. národní obálky na opatření, nebo na využití podpory rozvoje venkova,
- přesun financí z I. pilíře do II. pilíře – všem zemědělcům čerpajících platby nad 5 tis. EUR, snížena platba o 5 % , daná částka přesunuta do II. pilíře,
- pomoc mladým zemědělcům – investiční podpora zvýšena z 55 tis. EUR na 77 tis. EUR,

- cross compliance – podmíněnost bude zjednodušena s větším důrazem na zachování environmentálních výhod vyloučení půdy z produkce a na způsobu hospodaření s vodními zdroji,
- postupné rušení mléčných kvót- kvóty ukončeny v roce 2015,
- zrušení set aside – zrušení povinnosti ukládání půdy do klidu – 10% orné půdy,
- intervenční mechanismy – intervenční cena zrušena u vepřového masa. Intervenční ceny u pšenice v době možného intervenčního období za cenu 101 EUR/t až do výše 3 milionů t, u másla stanoveno množství na 30 tis. t a u odstředěného mléka na 109 tis. t.

V roce 2005 zanikl Evropský zemědělský usměrňovací a záruční fond (EAGGF). Nahrazen byl dvěma novými fondy, a to Evropským zemědělským garančním fondem (EAGF) a Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova (EAFRD). Změna se nejvíce promítla ve prospěch financování rozvoje venkova II. pilíře SZP.

5.7 Společná zemědělská politika po roce 2013

5.7.1 Program rozvoje venkova - LEADER

Lisabonská smlouva k zásadám hospodářské a sociální soudržnosti přidala i zásadu územní soudržnosti.“ (Evropská komise, 2012) Představitelé EU si uvědomili, že zeměpisné a demografické charakteristiky mohou zintenzivnit problémy rozvoje a snaží se tuto situaci řešit. Prosazuje se přístup a řešení problému zdola-nahoru, aplikované prostřednictvím programu LEADER. Program LEADER – IV. pilíř dle tzv. Evropského modelu zemědělství „Agenda 2000“, založena na participaci místních obyvatel na rozvoji oblasti, ve které žijí. V České republice je program LEADER koordinován místními akčními skupinami, které mají statut veřejně prospěšných spolků.

Následkem scelování pozemků a vytváření velkých zemědělských podniků dodnes v ČR „převažují velcí producenti nad tzv. rodinnými farmami (typické pro řadu zemí EU), kterým nahrává současný systém podpor SZP.“ (Binek et al., 2009) Vlastníci farem – družstva, či jiný druh právnických firem, hospodaří převážně na pozemcích propachtovaných od drobných a středních vlastníků. Nejsou zpravidla zainteresováni na péči o krajinu nebo prostředí v obci. (Binek et al., 2012)

Uvažuje se o přesunutí některých nařízení do prvního pilíře s tím, že výplaty plateb zemědělců budou podmíněny dodržováním pravidel. Chystané změny jsou předmětem diskusí a kritiky, na druhou stranu je pochopitelné, že pokud EU poskytuje finanční prostředky, může (nebo podle komisaře pro zemědělství Daçiana Çiolose dokonce musí)

od zemědělců žádat něco zpět. Tato **reciprocita** by měla být zajištěna poskytováním veřejných statků farmáři – tj. údržba krajiny, zlepšování životního prostředí, nebo minimálně jeho neznečišťování a nepoškozování apod. Zároveň přes posilující LEADER by se zemědělci měli podílet na aktivním rozvoji dané oblasti.

Jak podporovat farmáře, aby poskytovali veřejné statky, se zabývá van Huylbroeck a Metterpinningen (2011). Navrhují – tzv. **public private partnership (PPP)**, což znamená vytvoření partnerství soukromého a veřejného sektoru. Partnerství může být vytvořeno v oblastech, kde existují sice vysoce pozitivní externality, ale náklady veřejného sektoru na poskytování takového zboží by byly relativně vysoké ve vztahu k soukromým zdrojům. (van Huylbroeck a Metterpinningen, 2011) Typickým příkladem projektu, kde lze využít partnerství mezi obcí a zemědělci, je údržba krajiny. Novým směrem, který má potenciál se v budoucnu více uplatnit při rozvoji venkova, je PPP. Hudečková (et al., 2011) uvádí příklady dobré spolupráce v rámci PPP v oblasti venkovského rozvoje. Důležité je nadchnutí pro danou myšlenku s tím, že vytvořené projekty spolupráce budou impulsem pro další rozvoj v rámci ČR.

„Proto je nutné jasně definovat cíle, aby zajistily ekonomický rozvoj, vyřešení sociálních problémů a zároveň udržovaly a zachovávaly přirozenou rovnováhu životního prostředí.“ (Albu a Nicolau, 2011s. 112) Podle zjištění Tudorové a Rusu (Tudor a Rusu, 2011) se doporučuje, aby byly odstraněny příčiny sociálních nerovností a zajištěn rozvoj oblastí, které patří mezi nejvíce ekonomicky a sociálně zranitelné území. Obdobně i Albu a Nicolau (2011) považují za důležité spolufinancování a podporu ze strany EU pro zajištění udržitelného rozvoje venkovských oblastí.

Problémem je, že „změny ve venkovských oblastech, jako je vylidňování a opouštění půdy, ale i intenzifikace a ztráta biodiverzity, často postupují velmi pomalu a často nezvratně.“ (Westhoek, 2006) Je tedy otázkou, zda si EU neuvědomila naléhavost problematiky příliš pozdě a zda její politika je a bude schopna rozvoji venkovského prostoru pomoci.

Obr. 4 - Dlouhodobý vývoj změny paradigma v pojetí rozvoje venkova

	Starý přístup	Nový přístup
Cíle	Rovnoměrné rozdělení, příjmy zemědělců, konkurenceschopnost zemědělství	Konkurenceschopnost venkovských oblastí, zhodnocení místních aktiv, využití nevyužívaných zdrojů
Hlavní cílové sektory	Zemědělství	Různé sektory venkovské ekonomiky (např. venkovská turistika, zpracovatelský průmysl, informační technologie)
Nástroje	Podpory (subvence)	Investice
Klíčové Akteři	Národní vlády, zemědělci	Všechny úrovně veřejné správy (nadnárodní, národní, regionální a místní), aktéři z veřejného i soukromého sektoru

Zdroj: OECD, 2006

5.7.2 Příprava Společné zemědělské politiky po roce 2013

Evropská komise oficiálně zveřejnila verzi Sdělení k budoucí podobě SZP dne 18.11.2010. Koncepte byla prezentována v Radě EU dne 29.11.2013 u příležitosti zasedání ministrů zemědělství. Diskuze k budoucí podobě SZP na půdě Rady započaly za polského předsednictví, posléze intenzivně pokračovaly za dánského předsednictví, které projednání uzavřelo předložením Zprávy o pokroku. Kyperské předsednictví upustilo od snahy dosáhnout dohody o částečném obecném přístupu a jednání ukončilo pouze předložením zprávy. Evropský parlament byl seznámen s koncepcí SZP zpravodajem Albertem Dessem na jednání ve Výboru pro zemědělství a rozvoj venkova EP dne 28.2.2011. Ve dnech 11.-12.4.2011 proběhla diskuze k pozměňovacím návrhům, kterých se sešlo 1.267. Výbor pro zemědělství a rozvoj venkova Evropského parlamentu Dessovu zprávu schválil, avšak se zcela odlišným postojem ke cappingu než v její původní verzi. Výbor podpořil návrh EK na zavedení stropů přímých plateb a v souvislosti s tím navrhl zohlednění kritérií velikosti podniku, zaměstnanosti a příspěvku k ochraně životního prostředí. Pokud jde o složku ozelenění, i zde se výbor postavil na stranu EK a podpořil vznik zelené složky plateb financované kompletně z rozpočtu EU. Výbor dále ustoupil z původního požadavku poskytnutí každému členskému státu alespoň 65 % průměru přímých plateb.

Legislativní balíček k budoucímu směřování SZP zahrnoval následující návrhy:⁴¹

- návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví pravidla pro **přímé platby** zemědělcům v režimech podpory v rámci společné zemědělské politiky (dále jen „návrh nařízení o přímých platbách“),
- návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví **společná organizace trhů** se zemědělskými produkty (dále jen „návrh nařízení o jednotné společné organizaci trhů“),
- návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o podpoře pro **rozvoj venkova** z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (dále jen „návrh nařízení o rozvoji venkova“),
- návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o **financování, řízení a sledování** společné zemědělské politiky (dále jen „návrh horizontálního nařízení“),
- návrh nařízení Rady, kterým se určují opatření na stanovení některých podpor a náhrad v souvislosti se společnou organizací trhů se zemědělskými produkty,
- návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 73/2009, pokud jde o poskytování přímých plateb zemědělcům v roce 2013,
- návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 1234/2007, pokud jde o režim jednotné platby a podporu pěstitelům révy.

5.7.2.1 Irské předsednictví v Radě EU Irské předsednictví v Radě EU

Irské předsednictví si vytyčilo dosažení dohody o budoucí podobě SZP na půdě Rady EU do konce března 2013. Cíl se podařil naplnit a ministři zemědělství na jednání dne 19.3.2013 našli shodu na obecném postoji Rady k přístupu 4 reformních návrhů k SZP tak, aby mohly být započaty triology mezi EP, EK a Radou.

Následně bylo důležité dosáhnout dohody o Víceletém finančním rámci (2014-2020). Dohody se podařilo dosáhnout rovněž za irského předsednictví ve dnech 7.-8.2.2013, kdy Evropská rada našla shodu ve finančním rámci pro nadcházející programové období. Výdaje pro EU-287 v maximální výši 959,988 mld. EUR. Česká republika by z částky získala cca 20,5 mld. EUR (cca 517 mld. Kč), obálka na zemědělství 8,2 mld. EUR- první pilíř – 6,1 mld. EUR a rozvoj venkova 2,2 mld. EUR. Dojde

⁴¹ <http://eagri.cz/public/web/mze/>, www.apic.cz, www.mze.cz, z 50% citace

k navýšení kohezi o 900 mil. EUR, avšak vyčleněním 300 mil. EUR z obálky na rozvoj venkova. Na konci června 2013 Rada pro zemědělství a rybnářství dosáhla dne 25.6.2013 v Lucembursku politické dohody a dala předsednictví mandát pro vyjednání finální dohody mezi evropskými institucemi.

Mezi stěžejní, dohodnuté politické dohody bylo zahrnuto:

- ***v tzv. capping*** - dobrovolné zastropování přímých plateb,
- ***v otázce degresivita*** - plateb na farmu - ve výši 5% nad 150.000 € /návrh EU 40%/,
- ***v tzv. franšízy*** – finanční disciplína z původně navrhovaných 5000 € na 2000 €,
- ***v tzv. couplingu*** – možnost navýšení až na 13% z národních stropů, vč. možnosti navýšení až o 2% národního stropu ve prospěch proteinových plodin,
- ***v tzv. greeningu*** – „zelené“ složky přímých plateb navýšení až o 30%,
 - na farmách větších než 10 ha povinný charakter,
- ***v ekologicky zaměřené oblasti*** – vyčleněno 5% rozlohy orné půdy, u podniků s více než 15 ha, revize v roce 2017 na 7%,
- ***aktivní farmář*** – povinné, negativní seznam nezemědělských činností může být členskými státy doplněn,
- ***mladý farmář*** – v I. pilíři povinně vyčleněny až 2% z národní obálky,
- ***malý farmář*** – dobrovolné, max. platba 1.250€, až 10 % národní obálky,
- ***kvótový režim mléka*** – ukončen k roku 2015,
- ***systém cukerných kvót*** – ukončen k roku 2017,
- ***výsadbová práva na vinice*** – v roce 2016 zahájen systém autorizací, ukončen 2030,
 - ročně se může navýšit o 1% ,
 - prodloužená výsadbová práva ze 3 na 5 let,
- ***v oblasti rozvoje venkova*** – potravinářský a lesnický sektor zahrnut do priorit PRV

5.7.2.2 Litevské předsednictví v Radě EU

Předsednictví se od 1. 7. 2013 ujala v Radě EU Litva, která měla za úkol dokončit dvouletý cyklus reformního procesu SZP. Finalizace reformy se uskutečnila dne 23. 9. 2013, kde ministři zemědělství na jednání Rady pro zemědělství a rybnářství v Bruselu, odsouhlasili revidovaný mandát Rady pro závěrečný trialog s EP. Dne 24. 9. 2013 pak došlo v rámci tohoto trialogu mezi Radou, EK a EP k finální dohodě, která zahrnuje i podle EP nedořešené prvky navázané na Víceletý finanční rámec let 2014 - 2020.

V poslední fázi příprav SZP v rámci dialogu mezi Radou, EK a EP se „ladily“ poslední otázky dohody:

- **tzv. výše degresivity a zastropování přímých plateb** - zůstaly nezměněné, /k 1500000€ minimálně 5% redukce s odpočtem nákladů na zaměstnanost s výjimkou pro státy redistributivní platbu ve výši min 5% národní obálky/,
- **převod mezi pilíři** – zůstala možnost až 15 % národní obálky z I. do II. pilíře bez nutnosti kofinancování, stejně tak opačným směrem,
- **vyšší míra kofinancování** – jediný ústupek ze strany Rady EU, akceptace vyšší míry kofinancování méně rozvinutých a nejvzdálenějších regionů a ostrovů v Egejském moři ze 75% na 85%.

Klíčové plenární zasedání Evropského parlamentu ve dnech 18. – 21. 11.2013 definitivně stanovilo finanční rámec pro SZP na příštích 7 let. Poslanci přijali návrh na nařízení o Víceletém finančním rámci EU na období let 2014 – 2020. Legislativní texty reformy SZP pro následující období byly přijaty na zasedání Rady pro zemědělství a rybnářství dne 16. - 17. 12. 2013.

6 Společná zemědělská politika EU v podmínkách České republiky

6.1 Vstup České republiky do EU

V 90. letech uzavírala Evropská unie se zeměmi střední a východní Evropy asociační smlouvy – Evropské dohody, které představují základní právní rámec vztahů mezi Evropskou unií a kandidátskými zeměmi. Jedná se o dohody smíšené, které kladou závazky na obě strany a obsahují stejná témata jako Smlouva o Evropském společenství (tzv. Římská) a Smlouva o Evropské unii (tzv. Maastrichtská). Tehdejší ČSFR podepsala Evropskou dohodu 16. prosince 1991, ta ale kvůli rozdělení země na ČR a SR nestihla být ratifikována. Samostatná Česká republika pak uzavřela Evropskou dohodu 4. října 1993, která vešla v platnost 1. února 1995. Cílem této dohody byla integrace ČR do Evropské unie. (Maňák, 2000)

Ještě před podpisem Evropské dohody mezi ČR a ES došlo k jiné důležité události. Evropská rada na zasedání v Kodani v červnu 1993 uznala právo zemí střední a východní Evropy stát se plnoprávními členy Evropské unie. Podmínkou bylo splnění tří kritérií (tzv. kodaňská kritéria):⁴²

- Stabilita institucí garantujících demokracii, právní stát, dodržování lidských práv a práv menšin (**politické kritérium**),
- existence fungující tržní ekonomiky a schopnost vyrovnat se s konkurenčním prostředím trhů EU (**hospodářské kritérium**),
- schopnost převzít závazky vyplývající z členství, včetně cílů politické, hospodářské a měnové unie (**implementace acquis**).

Česká republika podala 23. ledna 1996 přihlášku ke členství v Evropské unii. V prosinci 1997 přijala Evropská rada na svém summitu v Lucemburku rozhodnutí o rozšíření Evropské unie. Bylo rozhodnuto o zesílené předvstupní strategii. Od roku 1998 Evropská komise předkládá pravidelné zprávy o pokroku jednotlivých kandidátských zemí v jejich procesu přistoupení. Na základě Agendy 2000 byl definován proces rozšiřování, který byl oficiálně zahájen v březnu 1998. Zahrnuje 13 zemí: Bulharsko, Českou republiku, Estonsko, Kypr, Lotyšsko, Litvu, Maďarsko, Maltu, Polsko, Rumunsko, Slovenskou republiku, Slovinsko a Turecko.

⁴² <http://eagri.cz/public/web/mze/>, www.euractiv.cz

Součástí Agendy 2000 byly také posudky Komise k jednotlivým žádostem o členství. Českou republiku ohodnotila Evropská komise následovně:⁴³

- ČR má charakteristické rysy demokracie, se stabilními institucemi, které zajišťují dodržování zákonů a lidských práv a respekt a ochranu menšin,
- ČR může být považována za fungující tržní ekonomiku, která by měla být schopna se ve střednědobém horizontu vypořádat s konkurenčními tlaky a tržními silami v rámci Unie,
- ČR by měla být schopna ve střednědobém výhledu plně aplikovat *acquis* týkající se jednotného vnitřního trhu za předpokladu, že bude pokračovat ve svém úsilí o jeho transpozici a že zintenzivní práce na jeho implementaci.

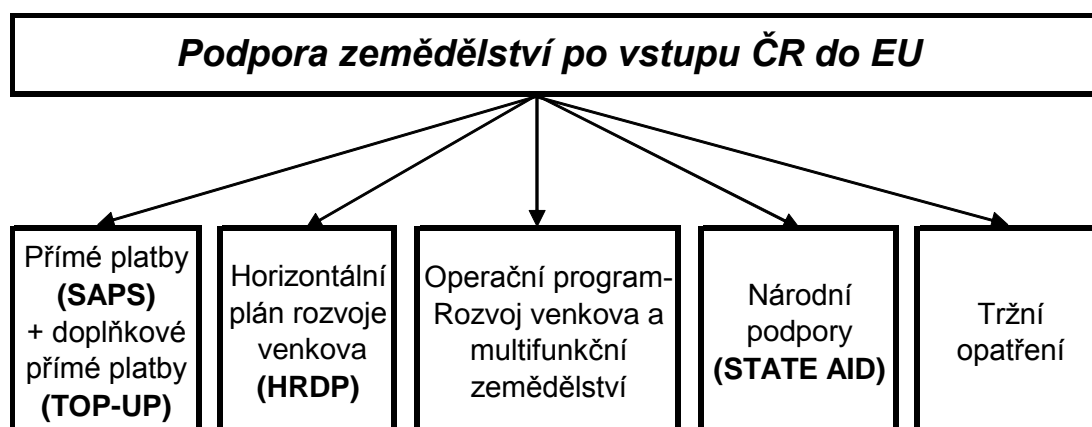
Česká republika, spolu s ostatními kandidátskými zeměmi ukončila přístupová jednání s EU v prosinci 2002. Na základě toho byla mezi zástupci EU a zástupci deseti přístupujících zemí dne 16. dubna 2003 v Aténách uzavřena ***Smlouva o přistoupení k Evropské Unii***. V průběhu roku 2003 byla Smlouva o přistoupení přijata parlamenty všech členských zemí EU, Evropským parlamentem i Parlamentem ČR. Ke vstupu ČR do EU se kladně vyjádřili také občané ČR v referendu, které se konalo v červnu 2003. Česká republika vstoupila do EU spolu s dalšími devíti zeměmi v květnu 2004 a počet členských zemí EU se tak rozšířil na 25 států.

6.1.1 Podpora zemědělství

V okamžiku vstupu ČR do EU musely být všechny formy podpor do zemědělství v souladu s předpisy EU. Také proto byl přijat zákon č. 128/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 256/2000 Sb. O Státním zemědělském intervenčním fondu a zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství. Část novelizující zákon o zemědělství nově upravuje také poskytování dotací do zemědělství, které člení do dvou oblastí – na dotace z evropských zdrojů a národní dotace. Dotace z národních programů jsou poskytovány Ministerstvem zemědělství dotace z EU jsou poskytovány platební agenturou SZIF (*Zdroj. zákon č. 128/2003 Sb.*).

⁴³ <http://eagri.cz/public/web/mze/>

Schéma podpor po vstupu ČR do EU

6.1.2 Podpory z evropských zdrojů

Přímé platby

Nejožehavějším tématem v průběhu přístupových vyjednávání byla otázka přímých plateb zemědělcům ze záruční sekce Evropského orientačního a záručního fondu (EAGGF). Tyto platby nejsou pro české zemědělce na stejné výši, v jaké je čerpají zemědělci v původních členských zemích. Startovací pozice byla nastavena na 25 % a do roku 2007 se tato částka každoročně navyšuje o 5 %, od roku 2008 pak o 10 %. To znamená, že úrovně přímých podpor svých západoevropských kolegů by čeští zemědělci měli dosáhnout v roce 2013.

Česká republika přijala tzv. zjednodušený systém přímých plateb na plochu (SAPS – single area payment scheme). Zjednodušený systém plateb mohly nové členské země využívat nejvýše 5 let od vstupu do Unie, termín byl změněn až do 31. 12. 2010. Výše podpor na hektar se vypočte z upravené celkové výše prostředků, které má země k dispozici z EU, vydělené zemědělskou plochou.

Výrazným specifickým SAPS je úplné oddělení od produkce (decoupling), přičemž se váže na skutečně obhospodařovanou zemědělskou půdu. V tomto se zásadně odlišuje od platby SPS aplikované v EU 17 (původní členské státy + Malta a Slovinsko), která je zatížena řadou výjimek v podobě plateb spojených s produkcí.

Hlavními důvody pro přechod ČR na zjednodušený systém přímých plateb byly:⁴⁴

- zaručené čerpání objemu finančních prostředků EU - platby budou vypláceny až do výše kvót a limitů dojednaných v rámci Přístupové smlouvy v Kodani a ČR tak nebude krácena o prostředky, na které by v případě nedočerpání limitů neměla nárok,
- čerpání celého objemu finančních prostředků EU dané vyloučením možných administrativních a jiných chyb v čerpání prostředků zapříčiněných velkou administrativní složitostí jednotlivých podpůrných opatření,
- zavedení zjednodušeného systému administrace přímých plateb je v souladu s výslednou reformou SZP. Cílem reformy je oddělení plateb od produkce,
- uplatnění systému SAPS po dobu 5 let po vstupu vytvoří prostor pro lepší přípravu na nový typ administrace, kterou přináší novela SZP,
- současně s platbou SAPS ČR využívá možnost proplácení navýšení přímých plateb z národního rozpočtu tak, jak bylo dojednáno v Přístupové smlouvě (tzv. top-up – národní dorovnání). Doplnkové národní přímé platby jsou vypláceny v následujících komoditách: len, chmel, škrob, přežvýkavci.

Horizontální plán rozvoje venkova (HRDP)

Cílem Horizontálního plánu rozvoje venkova je zmenšit rozdíly v rentabilitě podniků v méně příznivých oblastech ve srovnání s oblastmi příznivými, dále snížit zornění půdy, minimalizovat její erozi a v dostatečném rozsahu zajistit hospodaření v souladu se Zásadami správné zemědělské praxe. Tyto dotace, směřující na podporu mimoprodukčních funkcí zemědělství jsou také vypláceny ze záruční sekce EAGGF.

Udržitelný rozvoj zemědělství, venkova a jeho přírodních zdrojů je hlavní prioritou HRDP, které má být dosaženo následujícími opatřeními:

- předčasné ukončení zemědělské činnosti
- méně příznivé oblasti a oblasti environmentálními omezeními
- agroenvironmentální opatření
- lesnictví
- zakládání skupin výrobců
- technická pomoc

⁴⁴ www.apic.cz, ww.mze.cz (zelená zpráva, 50% citace)

Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství let 2004-2006

Operační program „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“ (OP Zemědělství) je programový dokument, který představuje základní koncepční rámec připravený Ministerstvem zemědělství pro poskytování projektových podpor pro české zemědělství a venkov v období po přistoupení České republiky k EU.

Účelem zpracování OP Zemědělství je podpora zemědělské prvovýroby a zpracování zemědělských produktů, podpora lesního a vodního hospodářství a zajištění trvale udržitelného rozvoje venkova.

Cílem OP Zemědělství je podpora trvalého hospodářského růstu i růstu kvality života obyvatel, založená zejména na:⁴⁵

- zvyšování konkurenceschopnosti odvětví,
- zajištění zaměstnanosti a rozvoje lidských zdrojů,
- snižování rozdílů v sociálních podmínkách,
- zachování kulturní krajiny,
- ochraně a zlepšování životního prostředí.

Spolufinancování projektů realizovaných v rámci OP Zemědělství je hrazeno z orientační sekce Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu (EAGGF) a z Finančního nástroje pro usměrňování rybolovu (FIFG).

OP Zemědělství navazuje na opatření před vstupního programu SAPARD a dále je rozšiřuje po stránce obsahové i finanční.

Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství let 2007-2013

Program rozvoje venkova ČR na období 2007-2013 (PRV) je programový dokument připravený Ministerstvem zemědělství ČR ve spolupráci s partnerskými subjekty pro poskytování dotací na zemědělství a rozvoj venkova v letech 2007 – 2013. Dotace z PRV jsou spolufinancovány z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD) a ze státního rozpočtu.

Program rozvoje venkova, který zajišťuje působení Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova, blíže specifikuje v souladu s nařízením Rady (ES) 1698/2005 čl. 15 strategie v jednotlivých osách stanovených Národním strategickým plánem rozvoje venkova do prováděcí úrovně a zajišťuje tak jeho efektivní realizaci.

⁴⁵ www.apic.cz, ww.mze.cz (zelená zpráva, 50% citace))

Program rozvoje venkova se člení do čtyř základních os. Každá z os naplňuje některý z cílů PRV:⁴⁶

- OSA I - **Zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví** (bývalé OP MZe)
- OSA II - **Zlepšování životního prostředí a krajiny** (bývalé HRDP)
- OSA III - **Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova** (bývalý program obnovy venkova MMR - dnes krajů)
- OSA IV - **LEADER** (opatření založené na místních strategiích rozvoje v rámci mikroregionů)

Cíle pro osu I. EAFDR⁴⁷

1. Modernizace zemědělských a potravinářských podniků zejména v oblasti dodržení norem společenství pro animal welfare a pro otázky kvality potravin a norem pro oblast životního prostředí.
2. Zajištění funkčního poradenského systému pro oblast ochrany životního prostředí a to zejména v návaznosti na NR 1782/2003.
3. Podpora realizace komplexních pozemkových úprav (KPÚ).
4. Zajištění podpory vodního hospodářství s ohledem na jeho nezanedbatelný vliv na zemědělství, ochranu životního prostředí a kvalitu života na venkově.
5. Rozvoj využití zemědělských a lesnických produktů a surovin k energetickým účelům a dalším průmyslovým účelům.
6. Modernizace podniků lesního hospodářství zaměřená na naplňování strategií mimoprodukčního využití lesů.
7. Rozvoj odbytu a kvality produktů ekologického zemědělství výrobků regionální kvality.
8. Zajištění podpory mladých zemědělců s cílem zlepšit věkovou skladbu obyvatel venkova.

Cíle pro osu II. EAFRD

1. Zajistit takové hospodaření na zemědělské a lesní půdě, které přispěje ke snížení eroze a degradace půd a zajistí vyšší schopnost krajiny a půdy zadržet vodu a snižovat její znečištění.
2. V oblastech s méně příznivými podmínkami zajistit přiměřenou příjmovou úroveň zemědělců a zabránit tak vylidňování venkova.

⁴⁶ www.apic.cz, ww.mze.cz (zelená zpráva, 50% citace)

⁴⁷ <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/publikace-a-dokumenty/zelene-zpravy/>

3. Zajistit trvale udržitelné hospodaření na TTP se zaměřením na uchování diverzity lučních společenstev a s maximálním využitím travní hmoty prostřednictvím chovu domácích zvířat.
4. Zajistit rozvoj šetrných metod hospodaření v lesích.
5. Podpořit šetrné hospodaření v zemědělství i v lesním hospodaření tam, kde jsou vymezena celoevropsky cenná stanoviště v rámci sítě NATURA.

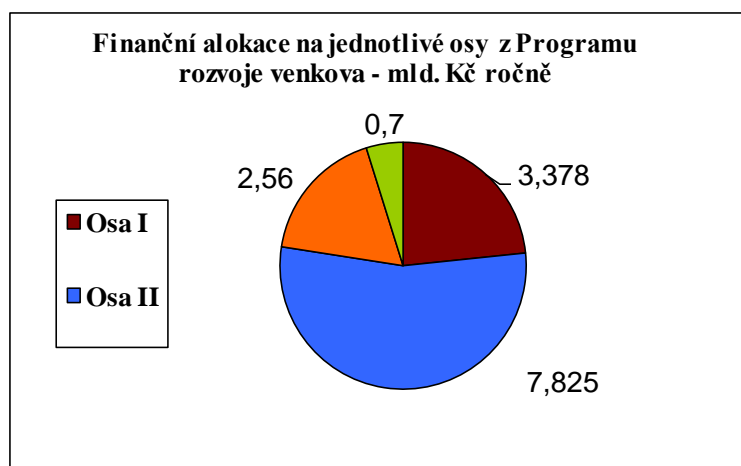
Cíle pro osu III. EAFRD

1. Zajistit vyšší příjmovou úroveň obyvatel venkova rozvojem a diverzifikací aktivit na venkově a podporu venkovské turistiky.
2. Zabezpečit investice a rozvoj venkovské infrastruktury s cílem rozvoje středního a malého podnikání a zlepšení životního prostředí venkovských sídel.
3. Přispět k vyšší úrovni vzdělanosti venkovských obyvatel rozvojem poradenství a vzdělání.
4. Zachováním kulturního a přírodního dědictví přispět k udržení aktivity venkovského prostoru i k plnění mimoprodukčních funkcí krajiny.

Priority pro osu IV. iniciativu LEADER

1. Zlepšení kvality života ve venkovských oblastech.
2. Posílení místního ekonomického prostředí a tvorba pracovních míst.
3. Zhodnocení místních přírodních a kulturních zdrojů.

Graf 2 - Finanční alokace na jednotlivé osy z POV 2007-2013

Zdroj: vlastní vypracování

V období let 2007 – 2013 - lze čerpat prostřednictvím Programu rozvoje venkova ČR z fondu EAFRD až 99,43 mld. Kč, včetně spoluúčasti ČR.

Tržní opatření

Unie stanovuje v rámci společných organizací trhu řadu administrativních cen a podpor, to znamená, že cena zemědělských produktů na jednotném trhu není určena čistě tržně. Zemědělci tak mohou počítat například s tím, že pokud se jim nepodaří prodat produkci na běžném trhu, bude vykoupena za intervenční cenu stanovenou u jednotlivých komodit, která je ale nižší než cena na trhu.

Hlavními opatřeními regulace zemědělského trhu jsou:⁴⁸

- Kvótní systémy, které jsou předepsány v produkci mléka, cukru a bramborového škrobu. Jejich smyslem je omezit určitým způsobem nadprodukcí a zároveň v rámci stanovených kvót poskytnout výrobcům garantovaný odbyt a finanční jistotu.
- Intervenční nákupy a podpora soukromého skladování (obiloviny, mléčné výrobky, hovězí, vepřové, skopové a kozí maso, víno, ovoce a zelenina). Smyslem tohoto opatření je poskytnout producentům určitou finanční jistotu v případě nerovnováhy na trhu. Trendem nových návrhů je vytvoření jakési bezpečnostní sítě (safety net), kdy se intervenční mechanismus spouští při dramatickém vývoji na zemědělském trhu (například pokles poptávky u hovězího kvůli BSE).
- Vývozní subvence, dovozní a vývozní licence na zemědělské výrobky a potraviny. U vybraných zemědělských produktů jsou poskytovány za definovaných podmínek vývozní subvence při vývozu do třetích zemí, výše subvence může být závislá na cílové zemi, do které produkty vyváží. Vývozní subvence umožňují určitou konkurenceschopnost zemědělských produktů z EU na světovém trhu, protože světové ceny bývají často nižší, než jsou ceny v EU. Vývozní subvence je spojena s vývozní licencí, což znamená nejen právo, ale také povinnost zboží ve stanovené době, kvalitě a množství skutečně vyvézt.

6.1.3 Národní podpory

Kromě dotací z evropských fondů je zemědělství u nás podporováno ještě národními podporami, tj. prostředky ze státního rozpočtu ČR. Tyto zdroje jsou rozděleny mezi dorovnání přímých plateb, dotační tituly Ministerstva zemědělství a Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond (PGRLF).

⁴⁸ www.apic.cz, ww.mze.cz + (zelené zprávy 207-2013)

Národní komplementární platba

Slouží k dorovnání přímých plateb do určené maximální výše. Doplnkové přímé platby jsou na podporu vybraných komodit (např. chmelnice, produkce osiva píce a lnu, orná půda, chov bahnic, koz a chov krav bez tržní produkce mléka) a zbytek prostředků je rozdělen na hektar orné půdy.

Dotční tituly Ministerstva zemědělství

Jsou poskytovány v legislativním rámci Státní pomoci (State Aid), podle zásad EU, tzn. že nesmí například narušovat zásady společného trhu. V ČR jde o dotace, které navazují na podpory poskytované na základě § 2 zákona č. 252/1997 SB., o zemědělství. Jedná se např. o dotace na podporu včelařství, vinic, chmelnic, sadů, ozdravovací program a kontrolu užitkovosti hospodářských zvířat a dotace na poradenství a vzdělávání.

Prostředky na činnost PGRLF

Náplní PGRLF je usnadňovat tok investičních prostředků do zemědělství a potravinářství s cílem zvýšit jeho konkurenceschopnost. Hlavními nástroji jsou dotace úroků a garance jistiny úvěrů. Kromě toho PGRLF zlevňuje provozní úvěry na překlenutí dočasného nedostatku finančních zdrojů. PGRLF bude transformován do podoby bankovní instituce podporující dlouhodobými levnými úvěry nákup půdy tuzemskými zemědělci. Předpokládá se, že podpora modernizace zemědělství a potravinářství prostřednictvím PGRLF bude pokračovat v upravené podobě, ale hlavním nástrojem se stane OP Zemědělství.⁴⁹

6.1.4 Reforma zemědělské politiky vyhlášená Mze ČR - 2008

„Vláda bude usilovat o vyvážený rozvoj venkova s cílem podpory zaměstnanosti a podnikání, zejména s využitím evropských fondů. Využije plně svých možností k podpoře života mladých lidí na venkově a použije finanční nástroje k urychlení generační výměny v zemědělství“. (Programové prohlášení vlády – 2008)

Čeští zemědělci si i přes pesimistické scénáře po vstupu do Evropské unie významně polepšili, píše se v dokumentu k reformě zemědělské politiky, který připravilo Ministerstvo zemědělství ČR. Reálné příjmy v zemědělství rostly po vstupu ČR do Unie téměř nejrychleji v rámci celé EU. Řada produktů má díky společné zemědělské politice zajištěný odbyt a vyšší ceny, než jsou ceny na světových trzích.

⁴⁹<http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programove-obdobi-2007-2013>

Přesto se však české zemědělství a venkov potýkají s řadou problémů. Život na českém venkově není pro řadu lidí atraktivní a řadu let dochází k odlivu jeho obyvatel do měst. Reforma by proto podle Gandaloviče měla být „návratem k tradičním hodnotám, úctě k vlastnictví, půdě a životu na venkově“.

*Reforma, kterou představil ministr zemědělství Gandalovič, společně s Topolánkem dne 10. dubna 2008, má stát na čtyřech pilířích:*⁵⁰

1. **Zvýšení kvality života na venkově, péče o krajinu a kvalitní potraviny** – v této oblasti má být kladen důraz na rovnováhu mezi podporou venkova a podporou zemědělství. Za pomoci evropských fondů má jít zejména o dobudování infrastruktury obcí, obnovu krajinotvorných prvků a vodního režimu v krajině, vytváření protierozních opatření, apod.
2. **Podpora konkurenceschopnosti a omezení byrokracie v podnikání** – vláda v této oblasti hodlá usilovat o vytvoření rovných podmínek pro české zemědělce i zemědělce v EU, chce zahájit podporu pro generační výměnu na venkově, apod. V „rozumné míře“ chce také podporovat výrobu energií z obnovitelných zdrojů (biomasu a biopaliva).
3. **Narovnání vlastnických vztahů k půdě a zemědělskému majetku** – tuto oblast na rozdíl od ostatních pilířů neovlivňuje EU, je za ní plně zodpovědná ČR. Má dojít jednak k dokončení prodeje státní půdy, jednak ke zpřístupnění pozemků, které byly díky násilné kolektivizaci v 50. letech 20. století zceleny a s nimiž jejich vlastníci nemohou volně nakládat. Má vzniknout například elektronický registr pozemků tak, aby vlastníci pozemků mohli snadno vstoupit do vztahu s těmi, kdo tyto pozemky využívají. Vláda hodlá také obnovovat historické hranice bývalých pozemků a „zvýšit prestiž vlastnictví jako takového“.
4. **Liberální, ale spravedlivé pojetí zemědělské politiky EU** – vláda v této oblasti hodlá zrovnoprávnit nové a staré členské země. ČR podporuje současnou revizi společné zemědělské politiky EU (Health Check) a usiluje o její zjednodušení, liberalizaci a odstranění největších zásahů do trhu.

Vyhlášená reforma Ministerstva zemědělství ČR se zaměří na zvýšení kvality života na venkově, péče o krajinu a kvalitní potraviny – v této oblasti má být kladen důraz na rovnováhu mezi podporou venkova a podporou zemědělství. Za pomoci evropských fondů

⁵⁰ http://81.0.228.70/attachments/ppt_final.pdf

má jít zejména o dobudování infrastruktury obcí, obnovu krajinných prvků a vodního režimu v krajině, vytváření protierozních opatření, apod. Zároveň v „rozumné míře“ chce také podporovat výrobu energií z obnovitelných zdrojů (biomasu a biopaliva).

Další prioritou Mze ČR je narovnání vlastnických vztahů k půdě a zemědělskému majetku – tuto oblast na rozdíl od ostatních pilířů neovlivňuje EU, je za ní plně zodpovědná ČR. Má dojít jednak k dokončení prodeje státní půdy, jednak ke zpřístupnění pozemků, které byly díky násilné kolektivizaci v 50. letech 20. století zceleny a s nimiž jejich vlastníci nemohou volně nakládat. Má vzniknout například elektronický registr pozemků tak, aby vlastníci pozemků mohli snadno vstoupit do vztahu s těmi, kdo tyto pozemky využívají. Vláda hodlá také obnovovat historické hranice bývalých pozemků a „zvýšit prestiž vlastnictví jako takového“.

Česká republika se chce v rámci EU v oblasti zemědělství prezentovat jako liberálně smýšlející stát, se spravedlivým pojetím zemědělské politiky EU – vláda v této oblasti hodlá zrovnoprávnit nové a staré členské země. ČR podporuje současnou revizi společné zemědělské politiky EU (Health Check) a usiluje o její zjednodušení, liberalizaci a odstranění největších zásahů do trhu.

V nové evropské rozpočtové perspektivě po roce 2013 chce vláda podporovat další liberalizaci. „Měla by se také změnit struktura financování. Finanční prostředky by se měly přesunout z prvního pilíře (přímé dotace) k rozvoji venkova, ochraně krajiny, apod. Pro ČR to mohou být navíc jediné peníze, protože po roce 2013 význam strukturální politiky pro ČR významně poklesne ve prospěch méně rozvinutých zemí. (Gandalovič, 2008)

6.1.5 Pozice ČR při jednáních o reformě SZP – 2008 – 2013

Pozice ČR – presentence Ministerstva zemědělství ČR k problematice „Health Check“ (Pozice ČR při jednáních o reformě Společné zemědělské politiky (SZP), 2008). V daných podkapitolách je níže popsán výsledek dohody z kontroly funkčnosti SZP (Health Check) ze dne 20. listopadu 2008 v Bruselu.⁵¹

„Mám radost z toho, že se nám podařilo nalézt kompromis, který zachovává všechny zásady našeho původního návrhu. Kontrola stavu má naše zemědělce připravit na výzvy, kterým budou v nadcházejících letech čelit, jako například na změnu klimatu a umožnit jim svobodně se řídit tržními signály. Tím, že do fondu pro rozvoj venkova převedeme více

⁵¹ http://ec.europa.eu/agriculture/healthcheck/index_en.htm

peněz, získáváme možnost nacházet vhodná řešení specifických regionálních problémů. Dohodnuté změny představují pro SZP zásadní krok vpřed.“ uvedla Mariann Fischer Boelová, komisařka pro zemědělství a rozvoj venkova.⁵²

6.1.5.1 Přímé platby a decoupling

ČR oceňuje reformní kroky, uskutečněné v oblasti přímých plateb v posledních letech, které tyto platby učinily jednodušší, transparentnější a snadněji administrovatelné. ČR považuje SAPS za platbu, která těchto výhod využívá maximální možnou měrou.

ČR se zařadí mezi země, které za předpokladu, že bude vyřešena otázka specifického přístupu k citlivým sektorům, budou podporovat model podobný SAPS jako jednu z možných variant dalšího směřování přímých plateb v EU-27.

Pro období po roce 2013 bude ČR podporovat sjednocení systému podpor pro všechny členské státy EU 27 s preferencí systému podobně nenáročného, jako jsou přímé platby formou SAPS s možností dorovnávání citlivých sektorů pro všechny členské státy EU.

Výsledek dohody k SZP 2008-2013:

Státy uplatňují zjednodušený režim výplaty na plochu – SAPS, mohou využívat daný systém až do roku 2013. Dřívější předpoklad přechodu na jednotné platby v rámci EU do roku 2010 nebude naplněn.

6.1.5.2 Modulace a degresivita plateb

Modulace - je tvorba plateb dle velikosti farem, kdy čím větší farma z hlediska příjmu přímých plateb EK uvažuje o razantním seškrtnání zemědělských dotací pro velké farmy a velká zemědělská družstva. Vyplývá to z "revize" společné zemědělské politiky, kterou schválila Evropská komise. České republiky se do doby dosažení úrovně čerpání 100% přímých plateb (tedy do roku 2013) otázka modulace pro ČR netýká.

Navrhované škrty se mají nejvíce dotknout farem, které dosud dostávaly z unie více než 300.000 eur ročně, tedy více než osm milionů korun. V tomto případě by podle eurokomisařky pro zemědělství Mariann Fischerové-Boelové farmy mohly přijít až o 45 procent finančních prostředků z EU. V případě, že berou více než 200.000 eur (téměř 5,5 milionu korun), by přišly až o čtvrtinu peněz. Farmy, které dostávají více než 100.000 eur (2,7 milionu korun), by měly mít až o desetinu méně dotací.

⁵² http://ec.europa.eu/agriculture/healthcheck/index_en.htm

Fischerová-Boelová se ovšem obává, že velké zemědělské podniky by se mohly samovolně rozštěpit, aby nepřišly o příliš velké peníze. Tomu se prý bude EK snažit zabránit, ale zatím není jasné jak.

ČR z obecného pohledu rozšíření možností pro přesun finančních prostředků z prvního do druhého pilíře vítá, ale je třeba tento nástroj upravit tak, aby přesouvané částky byly v jednotlivých státech srovnatelné a nedošlo tak k ohrožení konkurenceschopnosti zemědělců v některých státech (např. zavést modulaci pro všechny podniky bez ohledu na jejich velikost, tzn. odstranit hranici 5 000 EUR a modulovat veškeré částky přímých plateb).

Opatření typu degresivity redukující přímé platby na bázi velikostní struktury podniků by mělo selektivní dopad pouze na některé ČS, a tím by negativně ovlivnilo udržení konkurenceschopnosti agrárního sektoru v zemích jako ČR – předpokládaný dopad degresivity pro ČR by odpovídal téměř 40 % dotčených přímých plateb, ve srovnání např. s Francií, u které činí odhad cca 6,5 %, či s Rakouskem cca 2,5 %.“

Dopady na další země: Slovensko 32,2 %, Německo 30,4 %, V. Británie 30 %, Maďarsko 21 %, Portugalsko 18,2 %, Holandsko 13,3 % a další ČS EU pod 10 %.

Výsledek dohody k SZP 2008-2013:

Všem farmářům získávající přímou podporu převyšující 5000 €/rok se sníží platba o 5%. Do roku 2012 se částka zvýší o 10%. U platby nad 300 000 €/rok se uplatní další snížení o 4%. O získaných prostředcích rozhoduje daný členský stát v posílení programů oblasti změny hospodaření s vodními zdroji, klimatu, obnovitelné energie, inovací, biologické rozmanitosti a rovněž v doplňkových platbách v odvětví mléka a mléčných výrobků. Převedené částky bude EU spolufinancovat ze 75%, v konvergenčních regionech s nižším HDP z 90%.

6.1.5.3 Cross-compliance - podmíněnost

ČR se v současné době intenzivně připravuje na implementaci kompletního systému podmíněnosti plateb – cross-compliance (dále C-C). Podle nařízení Rady(ES) č. 1782/2003 v platném znění by státy aplikující SAPS (včetně ČR) měly začít používat zákonné požadavky na hospodaření (dále jen SMR - „statutory management requirements“) od roku 2009. S ohledem na problematiku spojenou se zaváděním SMR Komise přišla s návrhem pro státy aplikující SAPS rozfázovat zahájení aplikace SMR do tří let (s termíny postupného zavedení k 1.1.2009, 1.1.2010 a 1.1.2011).

ČR vnímá C-C jako nezbytnou součást reformované SZP v oblasti přímých plateb, která zvyšuje obhajitelnost a kredibilitu těchto plateb v očích veřejnosti. Na druhou stranu je nutné konstatovat, že kontroly cross-compliance jsou značně finančně a časově náročné. Způsob implementace komunitárních směrnic, na kterých je kontrola C-C založena, nebyl do národních právních řádů jednotlivých členských států v celé EU jednotný. To může vést k rozdílným požadavkům na zemědělce v jednotlivých zemích v rámci společného jednotného trhu. ČR se domnívá, že nastavení společných minimálních požadavků na úrovni EU-27 by prospělo větší transparentnosti a spravedlnosti režimu kontrol C-C.

Výsledek dohody k SZP 2008-2013:

Podpora zemědělců je podmíněna požadavkem na dodržování norem nejen v oblasti životního prostředí. Klade se i důraz na dobré životní podmínky zvířat a jakosti potravin. Z nedodržování norem je vyvozeno snížení podpor. Ministři se dohodli na revidování aktuálních norem – část bude odebrána a část požadavků doplněna – důraz kladen na hospodaření s vodními zdroji.

6.1.5.4 Uvádění půdy do klidu (set-aside)

V rámci systému jednotné platby SPS, který je uplatňován členskými státy EU-17, je na každý platební nárok při vynětí půdy z produkce vázaná povinnost uvést příslušný počet hektarů do klidu – 10%. Toto je podmínka pro výplatu částky, která je stanovena nárokem při vynětí půdy z produkce. EK v letošním roce z důvodů „oživení agrárního trhu“ a prvně nesoběstačnosti v obilí, zrušila set-aside pro rok 2008.

Výsledek dohody k SZP 2008-2013:

Narizení se nebude obnovovat, zrušeno již na rok 2008. Podpora pro maximalizování výrobního potenciálu.

6.1.5.5 Státní podpora (state aid)

„ČR i nadále považuje státní podporu za jeden z nezastupitelných nástrojů, který umožňuje realizovat specifická opatření v zemědělském sektoru. Hlavním smyslem této právní úpravy je snaha, aby státní podpory jednotlivých zemí nepřispívaly k narušování hospodářské soutěže společného trhu.“ (Gandalovič, 2008)

Poskytování národních podpor je legislativně zakotveno v člancích 87 až 89 (ex 92 až 94) Smlouvy o ES. Česká republika, s ohledem na předcházející období, předpokládá i po roce 2013 existenci pravidel pro státní podporu, která by zachovala kontinuitu s vodítky Společenství pro státní podporu v zemědělské oblasti (2000/C 28/02) a navazovala na

Pokyny Společenství ke státní podpoře v odvětvích zemědělství a lesnictví na období 2007-2013 (2006/C 319/01).

Výsledek dohody k SZP 2008-2013:

Státní podpora state aid nebyla měněna.

6.1.5.6 Mléčné kvóty

„ČR podporuje zachování kvótového systému do roku 2014-2015. Prioritou by mělo být zajištění dlouhodobé perspektivy producentům mléka. Nepřijatelné pro ČR se jeví návrhy některých členských států jako např. převody kvót mezi státy, saldování kvót v rámci EU.“ (Gandalovič, 2008)

Dnes je v EU z důvodu stabilizace trhu a omezení nadprodukce používán systém produkčních kvót, kdy jsou producenti mléka limitováni individuálními kvótami, které jim stanovují množství mléka, jež mohou za rok vyrobit (tzv. individuální referenční množství mléka). Pokud produkuje více než je jejich kvóta a zároveň dojde k překročení národní kvóty (národní referenční množství mléka), jsou povinni zaplatit „poplatek“ za překročení kvóty.

Výsledek dohody k SZP 2008-2013:

Potvrzena doba platnosti mléčných kvót, konec v roce 2015. Snaha o „hladké přistání“, každoročně se bude kvóta navyšovat – o 1% 2009/2010 až do roku 2013/2014. Výjimka udělena Itálii – 5% navyšování.

6.1.5.7 Intervenční nákup obilovin

Hlavním účelem intervenčního systému je **stabilizace trhu** u vyjmenovaných obilovin. Cílem a zájmem ČR je zachování dostatečně flexibilního intervenčního systému u rozhodujících obilovin, zejména u pšenice seté – potravinářské a ječmene.

Výsledek dohody k SZP 2008-2013:

Intervenční cena u vepřového masa, ječmene, čiroku - zrušena. U pšenice oz. je intervenční nákup umožněn za cenu 101,31 €/t, až do výše 3 miliónů tun. U másla limit činí 30 000t a u odstředěného mléka 109 000 t.

6.1.5.8 Řízení zemědělských rizik

Krizové situace vzniklé v důsledku přírodních katastrof jsou v zemích EU-27 řešeny zpravidla formou ad hoc jednorázových podpor z veřejných zdrojů. Země EU mají nejednotná kritéria pro vymezení krizových situací.

V ČR dnes funguje podpora pojištění zemědělských rizik realizovaná prostřednictvím PGRLF, a.s., přičemž se vede dlouhodobá debata o vytvoření ucelené koncepce řízení rizik a řešení krizí v zemědělství podobným způsobem fungujícím např. ve Francii, Španělsku atd. ČR se současně nebrání vytvoření jednotné „evropské“ koncepce na komunitární úrovni, nicméně si je vědoma složitostí a komplikací při nalezení shody všech členských států. Zásadní otázkou pro nás bude především zdroj financování jednotného evropského konceptu. Dosud se zvažovaly prostředky získané povinnou modulací (návrh EK je starý více než 2 roky), na ČR se však ani povinná a ani dobrovolná modulace nevztahuje, jelikož využívá podpor v režimu SAPS. Pokud by tedy ČR vůbec po roce 2013 přistoupila k dobrovolné modulaci, mohlo by se o evropském systému řízení rizik a krizí uvažovat jako o možném cíli financování.

Výsledek dohody k SZP 2008-2013:

Členské státy si mohou ponechat 10% vnitrostátních rozpočtových stropů na přímé platby používané i na řízení rizik, např. přírodní katastrofy, choroby zvířat atd.

6.1.5.9 Investiční podpora pro mladé zemědělce

Výsledek dohody k SZP 2008-2013:

Investiční podpora pro mladé zemědělce v rámci rozvoje venkova z 55 000€ na 70 000 €.

6.1.5.10 Ostatní opatření

Výsledek dohody k SZP 2008-2013:

- zrušení hektarové podpory pěstování energetických plodin,
- *Nedošlo k úplnému decouplingu tzv. oddělení od produkce, s jejím zrušením a integrací do systému jednotné platby k lednu 2010 - jedná se o některé plodiny pěstované na orné půdě, např. chmel.*

6.1.6 Společná zemědělská politika v ČR po roce 2014

Společná zemědělská politika (SZP) po roce 2013 z hlediska procedurálního projednávání, schvalování na období 2014 – 2020 je popsána podrobně v kapitole disertační práce – 5.7.2 Příprava Společné zemědělské politiky po roce 2013.

Schvalovací proces PRV 2014 – 2020 pro Českou republiku:

Do třech měsíců od předložení PRV, tj. od 16.7.2014 – ES vyjádřila své připomínky. Ministerstvo zemědělství ČR ve spolupráci s nevládními zemědělskými organizacemi se do 4. čtvrtletí 2014 vypořádalo s připomínkami Evropské komise. V 1. čtvrtletí 2015 by mělo dojít ke schválení PRV EK.

6.1.7 Legislativní stav SZP k 2014

Předpisy Evropské unie pro I. a II. pilíř (tzv. soubor základních aktů) představuje pro přímé platby nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1307/2013, pro rozvoj venkova nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1305/2013 a pro oba pilíře nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1306/2013. Prováděcí předpisy, které stanovují podrobnější podmínky na úrovni EU, **tzv. delegované akty**, byly ze strany Komise uzavřeny v březnu 2014 a po uplynutí dvouměsíční lhůty pro připomínky EP a Rady byly schváleny. Prováděcí (implementační) nařízení byla postupně schvalována v květnu a červnu 2014.

Přímé platby - představují delegované nařízení (EU) č. 639/2014 *souhrn všech pravomocí převedených na Evropskou komisi a upřesňují základní nařízení v rámci aktivního zemědělce, jednotné platby na plochu, ozelenění, platby pro mladé zemědělce, dobrovolné podpory vázané na produkci*, atd. Prováděcí nařízení (EU) č. 641/2014 upravuje např. ozelenění nebo dobrovolnou podporu vázanou na produkci. Tato nařízení byla publikována v Úředním věstníku EU 20. června 2014.

Delegované nařízení (EU) č. 640/2014 doplňující nařízení (EU) č. 1306/2013 se týká **integrovaného administrativního a kontrolního systému, kontrol a sankcí cross-compliance** atd. Prováděcí nařízení se dotýká podávání žádostí o platby, kontrol na místě, výběru vzorků ke kontrole.

Program rozvoje venkova včetně struktury 2014/C 204/01 a obsahu programového dokumentu byl schválen členskými státy na jednání Výboru pro rozvoj venkova EK. Oficiální zveřejnění v Úředním věstníku 1.7.2014.⁵³

6.1.7.1 Program rozvoje venkova 2014-2020

Společná zemědělská politika pro období 2014 - 2020 zůstala dvoupilířová, kde je i umožněn přesun plateb do výše 15 %. Počítá se s 4 % daného požadavku z pilíře I. ve

⁵³ <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/prime-platby>

prospěch pilíře II., anebo v případě tzv. řízení zemědělských rizik. Díky tzv. **pshasin-in** (postupné navyšování plateb budou celkové přímé platby pro ČR vyšší než v minulém období, ale v přepočtu na hektar dojde k 5 % snížení ve srovnání s rokem 2013).

Samotný rozpočet Programu rozvoje venkova 2014+ je i přes podporu vlády ČR k zavedení spolufinancování PRV v poměru 75 % EU a 25 % ČR, je významně snížen. Potenciál rozpočtu PRV výrazně poškodil premiér Petr Nečas, dne 7. - 8. prosince 2012 na summitu hlav států, kde „vyjednal“ jako jediný zástupce z 27 unijních zemí přesun 300 mil. € do kohezního fondu v gesci Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva životního prostředí a Ministerstva pro místní rozvoj. Fondy, které nejsou do konce současného programového období vyčerpány alokované částky. Přitom byla možnost i posílení rozpočtu na rozvoj venkova o 8 % ve srovnání se stávajícím obdobím. Šestnáct států využilo, Česká republika jako jediná k redukci PRV přistoupila.

6.1.7.2 I. pilíř reformované SZP

Finanční alokace pro I. pilíř představuje pro ČR ročně přibližně 25 mld. Kč. Cíle reformované SZP v rámci přímých plateb, je třeba klást větší důraz na šetrný přístup k životnímu prostředí, např. pomocí režimu ozelenění. Zároveň v prvním pilíři jsou vyčleněny finanční prostředky na generační obměnu venkova prostřednictvím podpor pro mladé zemědělce nebo podpora odvětví nebo celých regionů (čelí určitým obtížím, ale v rámci regionu jsou nesmírně důležité z hospodářského, sociálního nebo environmentálního hlediska).

Členským státům je umožněno většího zacílení a větší míry rozhodování v rámci zacílení finančních prostředků, vč. přesunů mezi pilíři – max. 15%. Pro ČR došlo k důležitému dojednání a způsobu zastropování snížené částky přímých plateb (degresivita), nebo snížení částky určené na finanční disciplínu, v opačném případě by aplikace těchto opatření významně ovlivnila výši finančních prostředků pro zemědělské podniky v ČR v rámci I. pilíře.

MZe s nevládními organizacemi pozitivně vyjednálo pro podporu pěstování plodin vázajících dusík zvýšení váhových faktorů v rámci plnění ozelenění z 0,3 na 0,7.

6.1.7.2.1 Aktivní zemědělec

Přímé platby se neposkytují FO a PO atd., těm kteří provozují letiště, vodárny, železniční služby, služby v oblasti nemovitostí, stále sportovní a rekreační areály. Členským státům je dán nástroj pro případné doplnění seznamu nezemědělských činností.

Neřeší se u příjemce do 5000€ přímých plateb. Aktivním zemědělcem není, pokud příjmy ze zemědělské činnosti vč. dotací jsou nižší nežli 1/3 celkových příjmů (bez odpočtu nákladů a daní) a pokud suma přímých plateb je méně nežli 5% příjmů z nezemědělské činnosti.

6.1.7.2.2 *Platba pro malé zemědělce*

Malí zemědělci jsou vyjmuti z povinnosti plnit povinnosti cross-compliance a greeningu. V prvotních návrzích SZP 2014-2020 byla i vyšší přímá platba SAPS. Posléze v důsledku kompromisního jednání s nevládními organizacemi odstraněno pro velkou obavu o rozdrobení půdní držby. Režim vyplácení přímých podpor bude jednodušší. Malý zemědělec se v příjmech pohybuje od 500 do 1250 EUR.

6.1.7.2.3 *Degresivita*

Degresivita minimálně na úrovni 5% u plateb nad 150 000 EUR **bez odpočtu mzdových nákladů**. Určující částka pro výpočet degressivity je základní platba na plochu SAPS. Nejsou započteny platby z greeningu a couplovaných plateb.

Mzdové náklady, včetně odvodů sociálního a zdravotního pojištění měly být odpočitatelné od částky určující výši degressivity. Pro velkou administrativní náročnost, např. zaměstnanec bude vykonávat službu a ta není součástí odpočtu, byla stanovena celková výměra určující zemědělce podléhající degressi – cca 1150 ha.

6.1.7.2.4 *Přímé platby*

Přímé platby jsou nově koncipovány jako vícevrstevné, založené na platebních nárocích. Základní platba SAPS – cca 54 % po odečtení ostatních vrstev, viz. níže. V současné době měl SAPS cca 92 % z národní obálky. Důraz kladen na snížení erozí, zlepšení sorpčního půdního komplexu, atd.

- Greening, ozelenění – 30%
- Dobrovolná vázaná podpora - 13% + 2% na podporu citlivých komodit
- Podpora mladých zemědělců - 2%

Ze zbytku obálky se výpočet tzv. „základní platby za hektar“, která se bude pohybovat cca kolem 3500 Kč (dle kurzu CZK/ EUR).

6.1.7.2.4.1 Greening, ozelenění

Ozelenění tvoří 30% přímých plateb. Ozelenění znamená povinností zemědělců zachovat trvalé travní porosty, diverzifikace plodin, a ekologicky zaměřené plochy.

Finálním kompromisem z Lucemburku je možnost plnění tzv. ekvivalentního opatření (AEO) a národních certifikačních systémů za předpokladu, že ekvivalentní opatření nebudou podléhat dvojímu financování a musí mít min. stejný nebo vyšší přínos k životnímu prostředí.

Diverzifikace:

- Je zapotřebí, pokud výměra orné půdy je nad 10 ha,
- 10 - 30 ha orné půdy, dvě plodiny, jedna max. 75% výměry,
- nad 30 ha orné půdy tři plodiny, jedna max. 75% a součet dvou plodin nesmí překročit 95%,
- výjimky: zemědělec na orné půdě nad 75% výměry píce, trávy, vč. kombinované s úhorem, či 75 % trvale travního porostu - střídáním plodin se nemusí zabývat, pokud zbývající orná půda nepřesáhne 30 ha,
- v rámci rozšíření definice došlo také k rozšíření původního návrhu EK o uznání ozimů a jařin stejného rodu v rámci rodu i ozimy a jařiny.

Zachování trvalých travních porostů:

- MZe musí vymezit plochy travních porostů – spadající do ochrany ptáků, cenné travní plochy, plochy planě rostoucích trav atd. – plochy nesmí být rozorány,
- nesmí dojít k překročení poměru travního porostu k celkové zemědělské půdě o více než 5% a to k národní, regionální či podnikové úrovni,
- poměr TP a sumě z.p. se stanoví v roce 2015 na základě deklarované výměry z roku 2012,
- v případě rozorání, či překročení poměru – SANKCE + zpětné zatravnění.

Ekologicky zaměřené plochy EFA

- od roku 2015 je povinnost 5 % výměry orné půdy, kdy Evropská komise připraví hodnotící zprávu o výsledku EFA - navýšení na 7%,
- na farmách větších než 15 ha,

- výjimky: zemědělec na orné půdě nad 75% výměry píce, trávy, vč. kombinované s úhorem, či 75 % trvale travního porostu - střídáním plodin se nemusí zabývat, pokud zbývající orná půda nepřesáhne 30 ha,
- stanoven seznam 10-ti typů EFAs, stanoví Mze, ten bude započten do systému EFA.

Za EFA se pro plnění podmínek greeningu považují následující prvky:⁵⁴

- půda ponechaná ladem** – nedochází k zemědělské produkci, díky tomu nedochází k použití pesticidů a hnojiv. Zákaz produkce se nevztahuje na dobrovolný výsev směsi podporující zvýšení rostoucí a kvetoucí květeny,
 - krajinné prvky a terasy** – jedná se o meze, solitéry, skupinu dřevin, stromořadí, nově definovaný prvek, příkop, travnatá údolnice, terasa. Do daného prvku lze i započítat souvrat' o šířce 1-20 m, kde nesmí probíhat zemědělská produkce,
 - pásy půdy ležící na okraji lesa** – jedná se o pásy kolem lesa o minimální šíři 1 a max. 10 metrů. Na pásech nesmí docházet k zemědělské produkci, rovněž je zakázáno hnojení a používání přípravků na ochranu rostlin. Pás lze využívat k pastvě, či seči,
 - zalesněné plochy** – plochy založené lesními porosty v souladu s projektem zalesnění na pozemku – dle Horizontálního plánu rozvoje venkova HRDP a PRV,
 - ochranné pásy podél vod** – ochranné pásy podél vodních toků v rámci GAEC 11, či SMR 4, 9, a nebo ostatní ochranné pásy. Minimální šířku 1m, podél toku atd. max10m. Nesmí být žádná zemědělská produkce bez pesticidů a hnojiv. Pás lze spásat či sekat, ale musí být odlišný od přilehlé plodiny,
- SMR-povinné požadavky na hospodaření, GAEC-dobry zemědělský a environmentální stav),**
- plochy s rychle rostoucími dřevinami (RRD)** – druhy jsou v seznamu využitelných RRD, druhy původní v ekologickém zájmu – biologická rozmanitost,
 - plochy s meziplodinami nebo zeleným porostem vzniklým v důsledku zasetí a vyklíčení osiv** – směsi jsou v seznamu využitelných meziplodin. Plochy se

⁵⁴<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014/aktuality/dotace-na-tzv-ozeleneni-neboli-greening.html>

zakládají do 1. října. Meziplodiny se nesmí zahrnovat do ploch se zimními plodinami, které se běžně osévají na podzim a jsou určeny ke sklizni nebo pastvě

h) plochy s plodinami, které vážou dusík – plodiny stanoveny v seznamu využitelných plodin. Plodiny musí zlepšovat biologickou rozmanitost – cíl SZP. Plodiny musí být přítomny v průběhu vegetačního období a ve zranitelných oblastech dodržovat nitrátovou směrnici. Dané plochy nesmí zahrnovat plochy, na které se vztahují postupy – diverzifikace a rovnocenného postupu formou agroenvironmentálního závazku.

Dle nařízení ER a EP musí být speciální vrstva ERAs zavedena do LPIS do roku 2018. Úhor v systému LPIS zaveden jako druh kultury v orné půdě.

Dané prvky v systému ekologicky zaměřené plochy mají konverzní koeficienty, neboli váha daného opatření se bude násobit danou plochou, opatření pro dané, výčet splnění požadavku 5 % plochy.

- **Koeficient 0,3** – meziplodiny, výmladkové plantáže,
- **Koeficient 0,7** - leguminózy - luskoviny, sója, bob, lupina, jetel, vojtěška,
- **Koeficient 1** - půda ladem, meze, terasy, kamenné zídky, zalesněná zemědělská půda,
- **Koeficient 1,5** - keře, zalesněné břehy, izolované stromy, skupiny stromů, okraje polí,

6.1.7.2.4.2 Platba pro mladé zemědělce

Povinná složka v rámci SZP pro všechny státy, vč. ČR v rámci nastavení přímých plateb. Alokace až do částky 2 %. Věk do 40 let v den žádosti, podpora po dobu 5 let. Model je stanoven v takzvané prémii ve výši 25% hodnoty SAPS na každý započatý ha, max. 90 ha. V SZP 2013 -2020 lze žádat nejen u fyzické osoby, ale i právnické osoby, která má přímý vliv na kontrolu podniku.

Tab. 3 - Předpoklad plateb od roku 2015 – 2020

		2015	2016	2017	2018	2019	2020
Obálka	tis. €	874484	873671	872830	872819	872809	872809
Obálka	mil. Kč	23 611	23 589	23 566	23 566	23 566	23 566
Přesun do P 2	mil. Kč	800	800	800	300	300	0
Přesun do P 2	tis. €	29 630	29 630	29 630	11 111	11 111	0
Na PP zbývá	tis. €	844 854	844 041	843 200	861 708	861 698	872809
Na PP zbývá	mil. Kč	22 811	22 789	22 766	23 266	23 266	23 566
greening 30 %	tis. €	253 456	253 212	252 960	258 512	258 509	261 843
Greening	€/ha	71,92	71,85	71,78	73,36	73,36	74,30
mladí 1%	tis. €	8 449	8 440	8 432	8 617	8 617	8 728
2% proteino vé	tis. €	16 897	16 881	16 864	17 234	17 234	17 456
	mil. Kč	456	455	465	465	465	471
13% vázané	tis. €	109 831	109 725	109 616	112 022	112 021	113 465
	mil. Kč	2 965	2 963	2 960	3 025	3 025	3 064
Zbývá na SAPS	tis. €	456 221	455 782	455 328	465 322	465 317	471 317
SAPS	€/ha	129,46	129,34	129,21	132,04	132,04	133,74
SAPS	Kč/ha	3495,45	3492,09	3488,61	3565,18	3565,14	3611,11
SAPS + greenig	€/ha	201,38	201,19	200,99	205,40	205,40	208,05
SAPS + greening	Kč/ha	5437,37	5432,14	5426,73	5545,84	5545,77	5617,28

Zdroj: VUZE, ww.agci.cz, propočten vlastní propočten

6.1.7.2.4.3 Dobrovolná vázaná podpora

Dobrovolná vázaná podpora tzv. **couplované sazby**, citlivé komodity nejsou vyplaceny na hektar zemědělské půdy, ale na skutečný stav komodit v konkrétní rok výplaty. Česká republika rozhodla o podpoře citlivých sektorů ve výši 15 % roční obálky na přímé platby. Jedná se o období 2015 - 2020, s roční částkou zhruba 3,1 – 3,4 mld. Kč (ovlivněno směnným kurzem Kč/€).

Prostředky budou směřovat na brambory určené na výrobu škrobu, chmel, ovoce, zeleninu, konzumní brambory, cukrovou řepu, bílkovinné plodiny, masná telata do mléčného sektoru, a na pasené ovce a kozy. **Jedná se o návrh, ke kterému EK může během konce roku 2014 vyjádřit doporučení k úpravám.** Nastavení tohoto opatření navazuje na zvláštní podporu dle čl. 68, jež mířila do odvětví brambor určených na výrobu škrobu, chmele, krav bez tržní produkce mléka, do sektoru mléka, a na pasené ovce a kozy.

Tab. 4 - Dobrovolná podpora vázaná na produkci na období 2015 – 2020

Citlivé sektory	Průměrná roční částka
Brambory určené na výrobu škrobu	85 mil. Kč
Chmel	85 mil. Kč
Ovoce	100 mil. Kč
Zelenina	100 mil. Kč
Konzumní brambory	50 mil. Kč
Cukrová řepa	450 mil. Kč
Bílkovinné plodiny	462 mil. Kč
Masné tele	668 mil. Kč
Dojnice	1 384 mil. Kč
Ovce a kozy	78 mil. Kč

Zdroj: vlastní zpracování a ⁵⁵

Základní podmínkou poskytování plateb pro všechna odvětví rostlinné výroby je minimální výměra zemědělské půdy ve výši 1 ha v LPIS nebo v registru sadů.

Ovoce je děleno na dvě opatření, dle pracnosti pěstování jednotlivých druhů s odpovídajícími dvěmi sazbami. Podporovány jsou: jabloně, meruňky, hrušně, třešně, slivoně, broskvoně, višně, rybíz černý, rybíz červený, maliník a jahodník. Platba pouze na sady vysázené v roce 1995 a později zároveň žadatel prokáže určitou minimální úroveň produkce. Dalším kritériem je minimální počet životaschopných jedinců na hektar.

Zelenina má také dvě sazby. Podporovány jsou: košťálová zelenina, kořenová zelenina, plodová zelenina, cibulová zelenina, listová a stonková zelenina a luskovinná zelenina. Pro získání podpory pěstitel splní podmínku minimálního výsevu či výsadby daného zeleninového druhu na hektar.

Bílkovinné plodiny jsou podporovány: hrách, bob, lupina, sója, vojtěška, jetel a jejich směsi s obilovinami, zastoupení bílkovinných plodin činí víc než 50 %, směsi bílkovinných plodin s trávou nejsou povoleny. Současně je podpora na bílkovinné plodiny podmíněna chovem hospodářských zvířat v minimální intenzitě 3 VDJ/ha podporovaných proteinových plodin v referenčním období od 1. června do 30. září.

Masné tele - žadatel vykáže narození od 1. 4. roku přecházejícího do 31. 3. roku pro podání žádosti, zároveň matkou telete musí být kráva chovaná v systému bez tržní

⁵⁵<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/cr-a-evropska-unie/spolecna-zemedelska-politika/dobrovolna-podpora-vazana-na-produkci.html>

produkce mléka a otcem telete musí být býk masného typu skotu evidovaný v ústředním registru plemeníků.

Mléko - žadatel chová krávy v systému s tržní produkcí mléka, současně podmíněno minimálním počtem 2 VDJ/ha. Dojnice nesmí být reg. jako matka masného telete.

Ovce a kozy - žadatel chová a pase bahnice nebo kozy na travních porostech v období nejméně od 15. května do 11. září příslušného kalendářního roku na hospodářství registrovaném v ústřední evidenci.

Ve zvláštním režimu je **cukrovka**. Musí být doložen nákup osiva, dodržení GAEC a SMR.

Zvláštní podpory na citlivé sektory dle čl. 68, jsou vázány na řádnou evidenci, zejména včasné nahlašování narození zvířat a ohlašování pohybů zvířat, a v neposlední řadě u ovcí a koz důkladně vést pastevní deník.⁵⁶

6.1.7.2.5 *Kontrola podmíněnosti*

Kontrola podmíněnosti tzv. **croos-compliance**, pravidla tvoří povinné požadavky na hospodaření dle prvních předpisu EU, normy pro dobrý zemědělský a environmentální stav zemědělské půdy. Velký důraz se klade na zdraví zvířat, rostlin a životních podmínek. Podmíněnost je kontrola GAEC + SMR – voda, půda, nákazy zvířat, welfare, identifikace a evidence zvířat, krajina, rozmanitost, atd.

(**SMR** – povinné požadavky na hospodaření, **GAEC**-dobrý zemědělský a environm. stav)

6.1.7.3 *II. pilíř reformované SZP*

Program rozvoje venkova bude financován z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV) a kofinancován z národního rozpočtu. Rozpočet z EZFRV ve výši 2,170 mld. € bude *doplněn převodem z I. pilíře SZP* – přímých plateb ve výši cca 111 mil. €. **Společně s národním spolufinancováním pak bude celkový rozpočet PRV činit cca 3,042 mld. EUR.** Přesto však finanční prostředky nedosahují výše alokace předchozího programového období.

Priority jsou definovány v nařízení EP a Rady č. 1305/2013 o podpoře pro rozvoj venkova. Pro naplnění zvoleného opatření jsou zvolena obdobná opatření realizována prostřednictvím PRV 2007-2013, „Dobré životní podmínky zvířat“ jsou novinkou. Podpory vycházejí ze šesti základních priorit EU:

⁵⁶<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014/aktuality/dobrovolna-podpora-vazana-na-produkci.html>

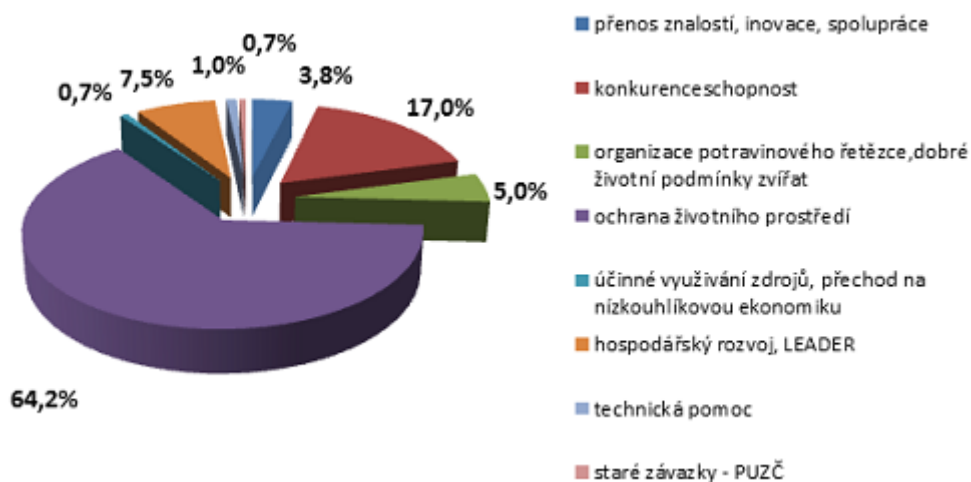
- **priorita 1** „Na inovaci a předání zkušeností v zemědělství, lesnictví a potravinářství“ - cca 117 mil. EUR,
- **priorita 2** „Ke zvýšení konkurenceschopnosti zemědělských a lesnických podniků „ - cca 517 mil. EUR,
- **priorita 3** „Podpora organizace potravinového řetězce a podpora dobrých životních podmínek zvířat, - 152 mil. EUR.
- **priorita 4** „Podpora obnovy, zachování a zlepšení ekosystémů souvisejících se zemědělstvím a lesnictvím“ – cca 1 954 mil. EUR,
- **priorita 5** „Pro účinné využívání zdrojů a podporu přechodu na nízkouhlíkovou ekonomiku v odvětvích zemědělství, potravinářství a lesnictví“ - cca 23 mil. EUR.
- **priorita 6** „Podpora sociálního začleňování, snižování chudoby a hospodářského rozvoje ve venkovských oblastech“ zahrnuje i realizaci strategických plánů Místních akčních skupin s využitím metody LEADER, - 230 mil. EUR.

Komunitně vedený místní rozvoj bude v programovém období 2014 - 2020 podporován multifondově, tedy nejen z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova, ale i z Evropského fondu pro regionální rozvoj a Evropského sociálního fondu.

Pro technickou pomoc PRV je vymezeno 1 % rozpočtu. Část rozpočtu (cca 0,7 %) musí rovněž zůstat vyhrazena pro víceleté závazky z předchozího programového období u opatření, které již není v PRV implementováno, tj. pro Předčasné ukončení zemědělské činnosti.⁵⁷

⁵⁷ www.apic-ak.cz/ - Společná zemědělská politika

Graf 3 - Rozdělení rozpočtu PRV dle jednotlivých priorit, II. pilíř 2014-2020

Zdroj: <http://www.apic-ak.cz/> - Společná zemědělská politika

Přesuny mezi pilířem I. ve prospěch pilíře II. ve výši 4% učinila ČR. Stejným směrem učinily i státy Francie – 3%, Lotyšsko – 7%, UK – 10%.

Opačný přesun ve výši 21% učinilo Slovensko a 25% Polsko.

6.1.7.4 Některé klíčové programy navržené v rámci rozvoje venkova

V současné době je nastavení SZP v ČR 2015 a dále (2014 – je považován za přechodný rok) pro Českou republiku podléhá notifikace Evropské komise (EK). Předpokládaný termín notifikace je do konce ledna 2015. A proto nejsou odsouhlasené možnosti čerpání finančních prostředků, způsobu podání žádosti z pilíře II., včetně závěrečných pravidel. Níže specifikované návrhy jsou čerpány z Materiálu pro Národní konferenci a budoucnosti Společné zemědělské politiky 2014-2020, zpracováno Ing. Martinem Fantyšem.

Inovace: toto klíčové téma (které je ještě více specifikováno v rámci Evropského inovačního partnerství pro posílení zemědělské produktivity a udržitelnosti) bude předloženo ve formě různých nástrojů rozvoje venkova, jako je „znalostní transfer“ a „kooperace“; je zaměřeno na podporu zdrojů efektivity, produktivity a snižování emisí, na rozvoj, který je přátelský ke klimatu a utužuje vývoj zemědělství, lesnictví a venkovských oblastí. Tohoto cíle by mělo být dosaženo pomocí vyšší míry spolupráce mezi zemědělskou výrobou a výzkumem s cílem urychlení technologických transferů a jejich uplatnění v zemědělské výrobní praxi.

Znalosti – „na znalostech založené zemědělství“: posiluje nástroje zemědělského poradenského a vzdělávacího systému a služeb (také je spojeno se zmírňováním a

přizpůsobení se klimatickým změnám, environmentálním výzvám a příležitostem a s ekonomickým rozvojem, tréninkem a školením). Podpora je určena malým a středním podnikům.

Restrukturalizace/investice/modernizace: granty pro tyto oblasti zůstávají dostupné i nadále. Přitom ČZ musí vymezit velikostní omezení podniků, pro které budou podpory určeny. Základní výše podpory je navržena 50 %.

Mladí farmáři: zde bude zavedena kombinace nástrojů zahrnující granty určené na zahájení a na „nastartování“ činnosti (do výše 70.000 EUR), na školení a poradenství

Drobní zemědělci: pomoc při zahájení podnikatelsko-obchodní činnosti až do výše 15.000 EUR na jednu malou farmu.

Podpora seskupení producentů

Balíček nástrojů řízení rizik: pojištění a vzájemně podpůrné fondy – pro pojištění plodin (úrody) a pojištění proti vlivu počasí, proti nákazám zvířat, také možnosti spojené se stabilizací příjmů (ty by mohly umožnit vyplácet kompenzace až do výše 70 % kompenzace ztrát) ze vzájemně působících podpůrných fondů v případě poklesu příjmu o 30 %); na každé 1,00 EUR zemědělcem vložené, by fondy RV umožnily zajistit dodatečných 0,65 EUR.

Agro-environmentální-klimatické platby: vyšší míra flexibility v kontraktech, společné kontrakty propojené s odpovídajícím tréninkem/informacemi.

Zalesňování a zakládání lesů, investice do lesních oblastí, zpracování dřeva a nákupu nových technologií, zlepšování životaschopnosti lesů, prevence před katastrofami.

Ekologické zemědělství: nově, oddělené opatření z původního souboru agroenvironmen. opatření pro vyšší míru zviditelnění.

Oblasti čelící přírodnímu znevýhodnění a dalším specifickým těžkostem: nová delimitace pro oblasti s přírodním znevýhodněním dnes definovaných jako LFA – O, založená na osmi biofyzikálních kritériích; ČZ si uchovají pružnost vyčlenění- definování až 10 % zemědělské půdy jako plochy se specifickými zábranami dnes definovaných jako LFA – S, s cílem ochrany, nebo zlepšení životního prostředí.

Horské oblasti: pro horské oblasti a oblasti se sklonem svahu vyšším, než 62 stupňů, bude stanovena podpora ve výši až 300 EUR/ha (navýšení z 250 EUR/ha).

Degresivita plateb LFA: návrh zatím blíže neurčuje podmínky krácením celkové výše plateb v LFA, v každém případě jakékoliv krácení bude mít negativní dopady na hospodaření větších podniků v méně příznivých oblastech.

Platby NATURA 2000 (max. 500 EUR/ha/rok po dobu nejvýše 5 let pak se sazba snižuje)

Welfare zvířat

Kooperace: rozšíření možností, jak podporovat technologickou, environmentální a obchodní spolupráci (tedy pilotní projekty, společné programy na ochranu ŽP, krytí dodávek v potravinovém řetězci, rozvoj místních trhů).

Základní služby a obnova vesnic: Investice do široce pojaté infrastruktury a rozšíření obnovitelných zdrojů energie nad místní úroveň; ve větším měřítku.

LEADER: balíček „startovních“ nástrojů sloužící k ustanovení a založení LEADER skupin a jejich strategie; podpora flexibility pro kombinaci s dalšími fondy v místních oblastech, tzn. spolupráce město – venkov.

7 Specifika polského zemědělství

Polské zemědělství v rámci disertační práce bylo vybráno záměrně a to z několika důvodů: tj. osobní znalost místní problematiky, dobré vztahy s „Dolnoslaska izba rolnicza-Wroclaw“. Zároveň se jedná o stát, který má s ČR hodně společného - do roku 1990 patřil do východního bloku a do EU vstupoval s ČR společně. Dále i přes aféry z hlediska kvality potravin, dovoz polských potravin do Česka v posledních letech rychle roste a jeho hodnota se loni ve srovnání s rokem 2000 více než zečtyřnásobila na rekordních bezmála 20 miliard korun.⁵⁸

V práci jsou vyhodnoceny podmínky polského zemědělství do vstupu do EU. Základní složky polské zemědělské politiky v letech 1989 až 2004 lze rozdělit do dvou etap. Až do roku 1994 se Polsko snažilo formovat vlastní zemědělskou politiku, ve které reagovalo na transformační problémy. Od poloviny 90. let je zemědělská politika v očekávání vstupu do EU postupně laděna se zásadami CAP.

7.1 Podmínky polského zemědělství do roku 1989

Rok 1989 dostihl polské zemědělství ve značně rozdílné pozici než to české zemědělství. Příčinou byl zcela jiný přístup komunistických elit těchto dvou zemí k uplatňování socialistického modelu zemědělské produkce. Zatímco v Čechách se drobné i větší zemědělce povedlo (až na drobné výjimky) úplně kolektivizovat a takto nově vzniklá družstva a státní statky centrálně spravovat, Polsko se ke spěšné kolektivizaci (až na výjimku neúspěšného pokusu během vlády Boleslawa Beiruta v letech 1948-1956)⁵⁹ nikdy neodhodlalo. Polsko po skončení druhé světové války mělo problémy se zabezpečením potravinové soběstačnosti. Režim Wladislawa Gomulky přikročil k pozemkové reorganizaci, která se zaměřila především na zvětšování tzv. trpasličích farem (které měly méně než dva hektary) a obráceně na parcelaci usedlostí velkých vlastníků („kulaků“) a nových (bývalých německých) západních oblastí a jejich následné přidělení bezzemkům.

⁵⁸ <http://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/ceska-ekonomika/dovoz-polskych-potravin-do-ceska-roste-aferam-navzdory/r~i:article:751575/>

⁵⁹ Družstva vznikala zejména ze středně velkých farem, které byly schopné intenzivní produkce. Režim tuto strukturální složku téměř eliminoval. Kolektivizované farmy nebyly efektivní a dodávky potravin klesala. (Borzutzky, Kranidis, 2005)

Uvedená reforma měla dva hlavní záměry: získat Stranu srdce rolníků⁶⁰ a zaručit dostatek potravin pro dělníky (vznikl fenoménu rolníka-dělníka, který byl zaměstnán v odvětví průmyslu, ale současně vlastnil pozemek, kde pěstoval potraviny pro svou rodinnou konzumaci). Podíl farem majících více jak 5 hektarů, jež mají větší modernizační i produkční schopnosti, se povedlo navýšit do roku 1950 na 42,8 %. (Borzutzky, Kranidis 2005)

Polský model poznenáhlé socializace zemědělství v konečném následku neuspěl. Ani jeden z režimů Wladislawa Gomułky (1945-1948; 1956-1970), Bolesława Beiruta (1948-1956), Edwarda Giereka (1970- 1980) a generála Wojciecha Jaruzelského (1980-1988) nedokázal uspokojivě najít řešení na otázku, jak socializovat zemědělství aniž by byl narušena jeho produkční schopnost. Největší část výroby (v 60. a 70. letech 20. století byla až 85 %) zabezpečovaly soukromé usedlosti, z tohoto důvodu kterákoliv snaha o podporu zemědělství zcela jistě znamenala podporu soukromého sektoru a též jeho politického vlivu. Naopak od Československa, bylo v Polsku zemědělství zcela podstatným zdrojem příjmu pro většinu populace. Případná změna tak zcela jistě narážela na velmi silný vzdor ze strany obyvatelů. Silvia Borzutzky a Emmanuel Kranidis v nepovedených socializačních snahách objevují tři hlavní strukturální problémy polského zemědělství:

1. Sjednocené polské dělnické straně se nezdařilo stopnout proces fragmentace farem,
2. soukromí majitelé nabývali od státu jen minimální podporu ve formě vstupů, investic do infrastruktury, nebo kapitálu, na základě čehož byly zmenšeny jejich produkční schopnosti,
3. venkov v Polsku strádal odlivem mladé pracovní síly. (Borzutzky, Kranidis 2005)

Státní farmy nebyly ani přes preferenční zacházení schopny dosáhnout výkonnosti soukromých zemědělců, i přes to, že měli mnohem vyšší daňové odvody a současně obdrželi mnohem nižší dotace. Soukromí farmáři zpravovali 85 % rozlohy zemědělské půdy, ale dostávali jen 25 % peněžních prostředků, které byly určeny na zemědělství. Administrativa bránila vytváření významnějších soukromých pozemkových komplexů. Farmy, které již existovaly, rozdělovala různá dědická řízení. (Vykoukal, Litera, Tejchman, 2000)

⁶⁰Režim nejdříve chtěl získat důvěru. Po získání důvěry a socializaci ostatních složek národního hospodářství se chtěl věnovat důsledné reformě zemědělství. (Borzutzky, Kranidis, 2005)

Během pětáctyřiceti komunistických let se agrární politika měnila pouze v rozsahu represí proti soukromým farmářům. Ceny zemědělské výroby byly nepřetržitě drženy na velmi nízkých úrovních, což nepodněcovalo nabídku a poptávka ohledně potravin tak musela být uspokojována dovozem. Farmáři se zaměřili především na pokrytí svých potravinových nároků a případné nadbytky prodávali na černém trhu. Soukromí zemědělci neměli žádný nárok na důchod vyplácený státem. Ke změně došlo až v 70. letech 20. století, kdy zemědělec měl nárok na důchod, ale pouze za předpokladu, že svou půdu převedl na stát. Během vlády generála Jaruzelského (tedy již za vážné krize polské ekonomiky – nízký růst, extrémní zadlužení, sociální nepokoje) byla zemědělská politika příznačná rovnoměrné podpoře všem typům farem v zemi. Vláda postupně vyrovnávala zemědělské příjmy s platy v jiných ekonomických oborech. Výroba ale vzrůstala jen velmi pomalu (kolem 2 % v 80. letech) a stále nebyla schopna uspokojit vzrůstající poptávku. Výsledkem tak byl vzestup oficiálních cen potravin a jejich prudký nárůst na černém trhu. A to v období, kdy obyvatelům klesaly reálné platy. (Borzutzky, Kranidis, 2005; Vykoukal, Litera, Tejchman, 2000)

Skladbu polského zemědělství v roce 1989 znázorňuje Tab. 5 ze které plyne, že primární reformní činnosti polské vlády nemusely tak odrážet napravení vlastnických vztahů. Důvodem bylo, že tři čtvrtiny zemědělské půdy byly i za režimu komunismu v držení soukromého vlastnictví. Tabulka také znázorňuje poměrně malou rozlohu soukromých i státních farem.

Tab. 5 - Struktura polského zemědělství v roce 1989

	Družstva	Státní farmy	Státní farmy
Podíl na zemědělské půdě (%)	4	19	77
Průměrná rozloha (ha)	335	3140	6,6

Zdroj: Ingham, Ingham 2002

7.2 Vliv transformace 1989 až 1994 na polské zemědělství

Hlubokou krizi polské ekonomiky na přelomu let 80. a 90. 20. století se nová politická reprezentace⁶¹ rozhodla řešit záměrem, kterému udělil název ministr financí Leszek Balcerowicz. Hlavními náměty této tzv. „šokové terapie“ byla liberalizace,

⁶¹K vývoji politické situace v Polsku na přelomu 80. a 90. let, fenoménu tzv. Kulatých stolů a prvním svobodným volbám viz Vykoukal, Litera, Tejchman, 2000

stabilizace a institucionální restrukturalizace. Záměr předpokládal co možná nejrychlejší privatizaci, volnou směnitelnost měny, otevření vnějších hranic, zrušení státního intervencionismu a otevření se kapitálu směřujícího ze zahraničí. Výše uvedenými postupy se sice zadařilo dát základy následného ekonomického růstu, ale za cenu velmi nepříznivých sociálních jevů a zbídačení celkem velké části populace. (Kubát, 2005)

Veškeré prvky „šokové terapie“ se zcela razantně dotkly hlavně odvětví zemědělství. Farmáři byli sociální skupinou, kde se nacházelo nejvíce „poražených“ z transformace.⁶² Přesun k agrární ekonomice volného trhu s omezením přímých podpor a poklesu vnější ochrany byl pro farmáře velmi nepříznivý ve srovnání s érou generála Jaruzelského. V této éře zemědělci zažívali prosperitu, která pramenila zejména z vyšší cenové podpory, uzavřených vnějších hranic a vyšších dotací. Zemědělství v Polsku se na začátku 90. let potýkalo s hodně obdobnými problémy jako zemědělství české. Omezený přísun kapitálu (spotřebitelského a státního) spolu s otevřením hranic směřoval k omezení zemědělské výroby. Alexandra Trzeciak-Duval⁶³ na základě těchto dějů spatřuje ztrátu domácích i zahraničních obchodů v nepřipravenosti managementu v zemědělství na působení ve zcela tržní atmosféře tj. špatná a zastaralá mechanizace, nízká úroveň vzdělání, žádné propojení praxe s vývojem a výzkumem.

Značně slabé výnosy, jež byly způsobeny obecně nejakostní půdou⁶⁴, ještě více poklesly. Cenové nůžky mezi vstupy a výstupy, jež byly zapříčiněny hlavně monopolním postavením zpracovatelů a distributorů, v souvislosti se snížením mezd demotivovalo farmáře k navýšení produktivity a dále je vsazovalo do tzv. úvěrové pasti, kdy nebyli nadále schopni hradit půjčky, které si po roce 1989 vzali na modernizaci svých farem. Nejvíce postiženými skupinami rolníků byli majitelé malých rodinných farem a zaměstnanci státních podniků. (Borzutzky, Kranidis, 2005)

Shodně jako v České republice, tak i polská vláda se počínaje rokem 1991 snažila zabránit negativním dopadům ekonomických změn. V první polovině 90. let byla zbudována záchranná zemědělská institucionální struktura značně podobná českému vzoru. Velkou zvláštností polského systému je Fond zemědělského sociálního zabezpečení (Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego – KRUS) Tento fond od prosince 1990 řídí

⁶² V roce 1999 mělo 84 % rolníků příjmy nižší, než byl pro tuto sociální skupinu stanovený práh bída. U nekvalifikovaných dělníků bylo toto procento poloviční. (Kubát 2005).

⁶³ Dr. A. Trzeciak - Duval (vedoucí divize, OECD, Paříž, Francie)

⁶⁴ Velmi kvalitní a kvalitní půda tvoří pouze 11,5 % zemědělského půdního fondu Polska, Agriculture and Food Economy in Poland (2005)

zdravotní, sociální a důchodovou agendu rolníků. Finanční rozpočet fondu tvoří příspěvky zemědělců, ale do důchodového fondu přispívá i značnou měrou stát.

Hlavním úkolem vzniku Zemědělské tržní agentury v roce 1991 (Agencja Rynku Rolnego – ARR), byla stabilizace trhů a zaručení odpovídajících příjmů pro zemědělce prostřednictvím intervenčních nákupů a prodejů. Dále stanovování minimálních cen vybraných druhů produkce, hlavně ohledně masa, mléka a obilovin a dovozní cla. Přímé platby byly v roce 1991 zcela zrušeny.⁶⁵

Zvláštní post v polském zemědělství zaujímal produkce a zpracování cukru. Zákonem o trhu s cukrem a přeměnu vlastnictví cukerného průmyslu v září roku 1994 se tento úsek stal jediným, který byl redukován kvótovým systémem. Každoročně před koncem října byly rozděleny Ministerstvem zemědělství kvóty (A, B, C)⁶⁶ mezi čtyři cukrovarnické holdingy. Těmto holdingům bylo umožněno kvóty mezi sebou převádět. Za přesažení přiděleného množství hrozila pokuta ve výši hodnoty prodané nadprodukce. Nejnižší hodnotu cukru určovalo centrálně Ministerstvo zemědělství. Oproti ČR lze konstatovat velký rozdíl, kvótový systém zaveden až vstupem do EU.

Vyřešení problému privatizace státních farem řešila Agentura zemědělského majetku (Agencja Nieruchomosci Rolnego – ANR). Agentura do konce roku 1993 přebrala dohled nad 1640 státními farmami (3,7 mil. ha a 204 000 zaměstnanců). Tímto způsobem nabytou zemědělskou půdu chtěla prodat, což se podařilo pouze ve 2 % případů. Zbytek musela Agentura pronajmout, neboli ponechat v nájmu bývalým managementům statků. Privatizace státní půdy se stala velmi citlivým problémem v politice. Poláci měli obavy z bezdůvodné parcelace statků a hlavně z prodeje půdy cizincům, největší obavy nastaly z Němců. (Borzutzky, Kranidis, 2005). Oproti ČR lze konstatovat velký rozdíl, kdy ČR se z cca 600 tis. ha půdy již nedostává v roce 2015 na vykrytí potřeby restituentů.⁶⁷

Po upevnění privatizace a trhů musela vláda přikročit k vybudování finanční opory pro farmáře, kterým značně vysoká inflace velmi znesnadňovala získání bankovních úvěrů. Státní Banka pro potravinovou ekonomiku se utápěla v nesplácených úvěrech. Nápravu systému z roku 1994, která počítala s vytvořením pyramidové struktury, na jejímž vrcholku by stála Banka pro potravinovou ekonomiku, druhé patro by bylo tvořeno z devíti

⁶⁵ Agricultural Policies in OECD Countries: Monitoring and Evaluation 1998 a Agricultural Situation and Prospects in the Central and Eastern European Countries – Poland 1998.

⁶⁶ Kvóta A – cukr vyprodukovaný pro domácí trh, kvóta B cukr, který může být vyvezen a kvóta C rezerva pro případnou nadprodukcí.

⁶⁷ <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/305823-restituenti-by-misto-pudy-priste-mohli-dostat-penize/>

regionálních bank a třetí patro by tvořilo 1322 družstevních bank, se nepodařilo zcela úplně realizovat po celou druhou polovinu 90. let 20. století. (Borzutzky, Kranidis 2005: 637-638) Problém neuspokojivého přílivu kapitálu měla od roku 1994 zabezpečovat také Agentura pro restrukturalizaci a modernizaci zemědělství (Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa – ARiMR), která přidělovala úvěry, udělovala půjčky, podílela se na rozvoji venkovské infrastruktury a také na rozvoji lidských zdrojů ve formě proškolení a vzdělávání.⁶⁸

Zcela zásadní úlohu v polském zemědělském systému tvoří zájmové organizace a sdružení, odborové centrály a agrární politické strany. Zvyklosti mnoha z nich se neomezují pouze na období po roce 1989. Například rolnická odnož Odborového hnutí Solidarita (Niezalezny Samorzadny Zwiazek Zawodowy Rolników Indywidualnych Solidarnosc – NSZZ RI) vznikla již v srpnu 1980. Po roce 1989 vystoupila z ilegality a v současné době hájí prospěch polských rolníků v Bruselu v rámci organizace COPA, stejně tak jako před rokem 1989 odborová organizace polských rolníků, jež byla spjata s komunistickým režimem, Národní svaz rolníků, rolnických skupin a organizací.

Organizace polské venkovské mládeže a Odborový svaz – Národní centrum mladých farmářů zastupují zájmy mladých a začínajících rolníků. Obě instituce jsou na evropské úrovni sdruženy do Evropské rady mladých farmářů (Conseil Européen des Jeunes Agriculteurs – CEJA).

Zemědělci v Polsku mají na rozdíl od českých farmářů vlastní politickou reprezentaci - levicovou Stranu polských rolníků a populistické rolnické hnutí Sebeobrana. Tato stran začínala jako volné sdružení nespokojených zemědělců sdružených kolem Andrzeje Leppera a v roce 1992 se začala pevněji etablovat v rámci Rolnického odborového svazu „Sebeobrana“ (opět sdruženého na nadnárodní úrovni v COPA), následně vytvořilo parlamentní stranu se současným názvem Sebeobrana Polské republiky (Samoobrona Rzeczypospolitej Polskiej – SRP). Na počátku 90. let 20. století bylo její hlavní myšlenkou Sebeobranu oddlužení rolníků, následně se snažila o posílení vnější ochrany hranic a zvýšení zemědělských důchodů vysokými dotacemi. Hlavními politickými prostředky Leppera byly násilné okupace všech úřadů, protestní pochody a hladovky.

⁶⁸ Agriculture and Food Economy in Poland (2005)

Zájmové sdružení byly ve svém tlaku na vládu zdařilé a to přes to, že byly roztrženy. Národní rada rolnických komor - zastřešující zemědělská organizace s povinným členstvím (Krajowa Rada Izb Rolniczych – KRIR) vznikla v roce 1997. Námitky zemědělců v roce 1991 přiměly administrativu upevnit vnější ochranu hranic (zavedení dovozní přírážky a vývozní podpory a zvýšení cla) a poskytnutí daňové úlevy zemědělcům, jako např. osvobození jejich produkce od DPH, nebo zrušení daně z půdy). (Borzutzky, Kranidis, 2005)

7.3 Polské zemědělství od roku 1994 do přijetí SZP EU

Hlavním programem polské zemědělské politiky ve druhé polovině 90. let 20. století se stal rozvoj venkova. Touto cestou směřovalo rozpočtové úsilí nejen polské vlády, ale i celé Evropská unie a to díky předvstupním nástrojům PHARE a SAPARD. Implementace koherentní rozvíjející se politiky venkova byla nejvyšší předností Národního programu pro přijetí „acquis – programu“ (National Program for Adoption of the Acquis - NPAA 2001). Ze zdroje Evropské komise lze vysledovat několik příznačných trendů pro polské zemědělství v období 1994 až 2002. Patrně jedním z nejvýznamnějších je celkem stabilní úroveň zemědělské zaměstnanosti (24% v 1994 a 19,6% v 2002) v relaci ke snížení podílu zemědělství na HDP státu (6,9% v roce 1994 na 2,7% v roce 2002). Průměrná výměra polské farmy setrvala během 90. let 20. století přibližně na 7,2 hektarech. Podíl trpasličích farem stoupl, stejně tak jako podniků vlastnicích rozlohu nad 30 hektarů, ovšem střední hospodářství se zmenšovalo. Nicméně se povedlo až o čtvrtinu pozvednout úroveň mechanizace oproti 80. letům. Na základě údajů Evropské komise příslušel v roce 1996 jeden traktor na 14 hektarů zemědělské půdy.

Rozevírání cenových nůžek mezi agrárními vstupy a výstupy se dle informací polského Ministerstva zemědělství a venkovského rozvoje⁶⁹ úspěšně zadařilo změnit v roce 2004 (tedy v momentě souhrnného navýšení cen výroby v souvislosti se vstupem Polska do EU) i přesto, že garantované ceny, týkající se v první řadě pšenice a vepřového masa, byly ve druhé polovině 90. let až o jednu třetinu výše nad světovými cenami dle údajů OECD.⁷⁰

Polská zemědělská politika byla velmi liberální. Nejprotežovanějším odvětvím po celé předvstupní období byla zejména produkce cukru, u něhož se podpora pohybovala až

⁶⁹Agriculture and Food Economy in Poland 2005

⁷⁰Intervenční cena pšenice v sezóně 1997/1998 převyšovala intervenční cenu v rámci CAP EU o 20 euro/t

na polovině příjmu (PSE⁷¹ = 50 %). V celkovém měřítku se ovšem PSE pohyboval okolo 10 %. Toto uvedené, značně nízké procento⁷² bylo nahrazeno značnou podporou venkovského rozvoje, která byla vládou směřována především na výzkum, infrastrukturu a vysokému školství.

Od začátku 90. let Evropská unie značně usměrňuje polský zemědělský sektor s pomocí fondů předvstupní pomoci PHARE a SAPARD. Hlavní teze PHARE přinesly zemědělcům v Polsku v 90. letech minulého století cca 208 milionů Eur. Tento finanční obnos byl určen na rozkvět čtyř oblastí, tj. pro veterinární a fyto-sanitární standardy; pro posílení administrativních struktur a jejich následné funkce a fungování v rámci systému CAP⁷³; pro strukturální politika venkova a pro restrukturalizace zemědělsko-potravinářského sektoru. V období od roku 2000 do roku 2003 byl pro Polsko vyčleněn obnos ve výši cca 149 mil. Eur.⁷⁴

Na zbývající priority rozmachu polského zemědělství a venkova se od roku 2000 orientoval zejména SAPARD. Evropská unie vzhledem k této podpoře vyjmula každým rokem pro Polsko finanční sumu ve výši cca 172 mil. Euro. Tento obnos pokrýval zejména návrhy v okruhu sedmi hlavních ustanovení, jež jsou rozděleny do hlavních třech skupin:

1. podpora efektivity zemědělsko-potravinářského sektoru - 54,6 % zdrojů,
2. podpora rozvoje venkova - 40,5 % zdrojů
3. podpora na technickou pomoc a rozvoj lidského kapitálu 4,8 % zdrojů.

Mimo finančních prostředků EU od roku 2000 používá Polsko na rozkvět venkova také půjčku od Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj (IBRD), kde celková výše činí 118,8 mil. Eur. Takto financovaný Program aktivace venkovských teritorií (RuralAreasActivationProgramme) se specializoval především na poskytování půjček a podpor, rekvalifikačních kurzů, na znovuoobnovení škol, výukový software (spolu se zřízením internetového portálu www.scholaris.pl), dále na zdokonalení činnosti samospráv, na budování lokálních cest a silnic a v neposlední řadě také na rozvoj vodovodů a kanalizací.⁷⁵

⁷¹ Odhad produkčních podpor (PSE) je složen z podpory tržních cen a nejrůznějších přímých plateb

⁷² Dle výpočtů Miroslava Svatoše byla v roce 1999 výše PSE na jednoho pracovníka 1 000 USD a na hektar zemědělské půdy 178 USD, což je hluboko pod průměrem EU i ČR. (Svatoš 2001: 85)

⁷³ metoda twinningu, kdy byly instituce kandidátských států posíleny o experty z členských zemí EU.

⁷⁴ Více informací a přesné finanční rozložení viz RuralDevelopmentPlanforPoland 2004-2006

⁷⁵ Přesné údaje o projektech viz Agriculture and Food Economy in Poland 2005

Od poloviny 90. let minulého století je možné pozorovat stále se zvyšující účinek evropských struktur na polský agrární obchod. V prosinci 1991 byla podepsána Evropská dohoda, která následně 1. února 1994 vstoupila v platnost. V zóně zemědělství si obě strany vzájemně udělovaly koncese v podobě snížených sazeb ohledně kvót na dané množství zboží⁷⁶. EU byla zcela nejpodstatnějším agrárním partnerem Polska.⁷⁷ Přestože Dohoda usilovala o vyrovnanost v zahraničním obchodě, vedlo její využití ke zvýšení negativního salda, nejvyšší v roce 1996 -971 mil. Euro. Tyto příčiny lze najít na obou stranách. Zatímco si farmáři v Polsku stěžovali na složitý systém kvót a až dvojnásobnou podporu, jež se evropská výroba ve srovnání s polskou těšila, EU naopak kritizovala nižší kvalitu polského zboží, neschopnost farmářů sdružovat se do produkčních organizací a na fragmentaci vývozních podniků a firem. (Borzutzky, 2005)

Kladný efekt z liberalizace v souvislosti s rostoucí konkurenceschopností polské produkce se začal projevovat v roce 2003, kdy agrární obchod skončil s přebytkem 447 mil Euro.

Polská strana kromě Evropských dohod vedla intenzivní zemědělská jednání na půdě WTO. Ohledně oblastních podnětů je velmi důležité upozornit na působení Polska v rámci CEFTA.

Povinnosti ve WTO se Polsko usneslo vyjádřit v amerických dolarech, kdy se tímto skutkem vyhnulo jejich možnému inflačnímu znehodnocení vlastní měny. Souhrnnou výši pomoci (AMS) Polsko slíbilo snížit z 4 022 mil. dolarů v roce 1995 na 3 329 milionů v roce 2000. Zcela reálná hodnota jeho AMS ale byla v roce 1995 vypočtena pouze na 254,5 mil. dolarů (Evropská komise 1998). Tímto činem si Polsko utvořilo během jednání dostačující rezervu. Polsko si obdobně vedlo ohledně exportních podpor, kdy z domluvených sedmnácti skupin produktů ve skutečnosti přispíval pouze na vývoz cukru, v minimální míře na sušené mléko, máslo a vepřové maso.

Ohledně konkurenceschopnosti zemědělské výroby v Polsku více vypovídají ukazatele obchodní směny v rozsahu Středoevropské zóny volného obchodu (CEFTA). Zde spolupracovaly země procházející obdobnou fází transformace. Ovšem CEFTA měla v zemědělské rovině jen značně omezené cíle.

⁷⁶ Dvounulové clo (double zero) byl po roce 2000 agrární obchod mezi EU a asociovanými státy liberální ve většině produktů. (Blazyca, 2002).

⁷⁷ Evropská komise (Agricultural Situation in the Candidate Countries 2002) se EU ve druhé polovině 90. let podílela na celkových polských importech zemědělských produktů z 50,6 % a Polsko do EU exportovalo 42,9 % produkce (zejména ovoce a zeleninu).

V první polovině 90. let minulého století měl agrární obchod se zeměmi CEFTA pouze 1 % celkového polského zemědělského trhu. Dovozy velmi značně dominovaly nad vývozy. V roce 1996 podíl u CEFTA stoupl na 3 %, ale obchod byl pro Polsko i nadále schodkový. V roce 2001 Polsko dosáhlo prvně se státy CEFTA zcela pozitivní zemědělskou obchodní rozvahu a tu si udrželo až do roku 2003 (+ 144,5 mil. USD; kladnou bilanci mělo Polsko s Českou republikou, Rumunskem a Slovinskem, zápornou bilanci mělo s Maďarskem, Bulharskem a Slovenskem). Ve zmíněném roce 2003 tvořil obchod s CEFTA 11,1 % souhrnného polského agroobchodu. (Chmielewska-Gill, Korona, Poslednik, Zielinska 2004). Polská republika i Česká republika vystoupila z uskupení CEFTA vstupem do EU, tj. do 1.května 2004.

8 Hlavní výsledky disertační práce

8.1 Analýza vývoje ukazatelů v zemědělství ČR

Analýzou vybraných ukazatelů v zemědělství v ČR v časových řadách, charakterizuje zemědělské odvětví před a po vstupu ČR do EU. Analýza nám umožní vyhodnotit dané období v širších souvislostech, nejen v rámci celého odvětví, ale dojde i k hodnocení synergických vztahů konkrétních zemědělských podniků.

Samotné hodnocení zemědělského odvětví je velice obtížné. Použití běžných technik jako v národním hospodářství nelze, neboť ovlivňujícími faktory jsou nejen aktuální politicko-ekonomické vlivy, ale hlavně vlivy přírodní. Sledování podpor se děje hlavně na základě společenské efektivnosti, kdy je sledováno klima a společenské zadání. V médiích jsou zcela běžně uváděny případy, kdy příjemci dotací nebyli zcela správně vybráni, ale je zde poukazováno na bezúčelnost dotací, případně různé druhy podvodů, na které již společnost kladně nereaguje. Právě toto určuje celkový pohled a mínění společnosti na využití dotací, včetně náhledu na celý zemědělský sektor. V tomto případě jde o tzv. jednostrannou informovanost, kdy nejsou rozlišeny ani dva směry vkládání dotací do zemědělství - dotace zaměřené na podporu (motivace činnosti ve ztížených podmínkách) a dotace zaměřené na kompenzace (ocenění za újmu). Následkem toho poté může být pohlíženo na dotace jako na dary společnosti, za které je očekáván oddaný až povděčný postoj zemědělců. Dále se podpory do zemědělství mohou sledovat tzv. objektivními vlivy, neboli pomocí vybraných makroekonomických ukazatelů (Kouřilová, Kopta, Pšenčík, 2009).

8.1.1 Podíl zemědělství na HDP ČR

Hrubý domácí produkt (HDP) je jedním z hlavních makroekonomických ukazatelů, který je používán pro stanovení efektivity ekonomiky. Jde o sumu, která určuje celkovou hodnotu služeb a statků, jež je vytvořena nově v daném období (obvykle 1 rok) na určitém území.

Od vstupu ČR do Evropské unie měl podíl zemědělské produkce na hrubém domácím produktu klesající charakter.

Tab. 6 - Vývoj hrubého národního produktu v %

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDP - 1 ⁷⁸	3,93	3,69	3,08	3,03	3	2,9	2,71	2,4	2,33	2,27	2,41	2,16	2,36	2,38
HDP- 2 ⁷⁹	3,03	2,94	2,34	2,33	2,35	2,25	2	1,79	1,85	1,66	1,76	1,41	1,55	1,57

Zdroj: vlastní zpracování a⁸⁰

Hrubý domácí produkt od roku 1989 má setrvale klesající trend, tj. ještě v roce 1989 měl hrubý domácí produkt pouze ze zemědělství hodnotu 7,4%⁸¹. V současné době se dlouhodobě pohybuje do 2% HDP. Objem zemědělské produkce je notně závislý na vývoji klimatických podmínek v čase. Mírný nárůst podílu zemědělské produkce na celkovém HDP byl zaznamenán v roce 2004, kdy vstoupila ČR do Evropské unie. Tento nárůst byl způsoben mimořádně dobrými výsledky rostlinné produkce v návaznosti na příznivé klimatické podmínky. Limitem růstu produktivity práce v zemědělství nelze tento podíl v relativním vyjádření zvyšovat – na straně druhé by k poklesu tohoto podílu nemělo docházet na základě absolutního útlumu aktivit zemědělských činností (srovnání kupříkladu s Rakouskem, Bavorskem apod.).⁸² Je tedy cílem, aby relativní váha zemědělských aktivit vůči celkovému HDP již dále neklesala a současně, aby nedocházelo k absolutnímu útlumu objemu činnosti zemědělských podniků (pokles počtu zemědělských podniků, pokles zaměstnanosti v zemědělství, pokles objemu obhospodařované půdy, atd.).

Zmenšující se podíl zemědělské produkce na celkovém HDP pokračoval s malou výjimkou i po vstupu České republiky do EU. Nelze tedy rozhodně tvrdit, že by zemědělské dotace měly na HDP nějaký zásadní vliv.

Všeobecně platí, že čím více je ekonomika dané země vyspělejší, tím nižší podíl na HDP má zemědělské odvětví. V současné době je trendem snižující se podíl národního hospodářství většiny vyspělých zemí a ČR se svou skladbou národního hospodářství se těmto státům přibližuje. I když žádná země by si, ať oficiálně či neoficiálně, neměla připustit klesnout se svojí produkcí pod úroveň potravinové bezpečnosti.

V rámci EU patří ČR s SK, LUX, UK, SE do skupiny s nejnižším podílem HDP zemědělské produkce na HDP, oproti Řecku a Rumunsku, kde HDP překračuje 3% .

⁷⁸ HDP 1- Podíl na HPH v základních běžných cenách - podle statistiky národních účtů (%)- odvětví zemědělství, lesnictví a rybolovu

⁷⁹ HDP 2 - pouze odvětví zemědělství v (%)

⁸⁰ <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotici-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/?pos=0> (Zelené zprávy od roku 1997-2013)

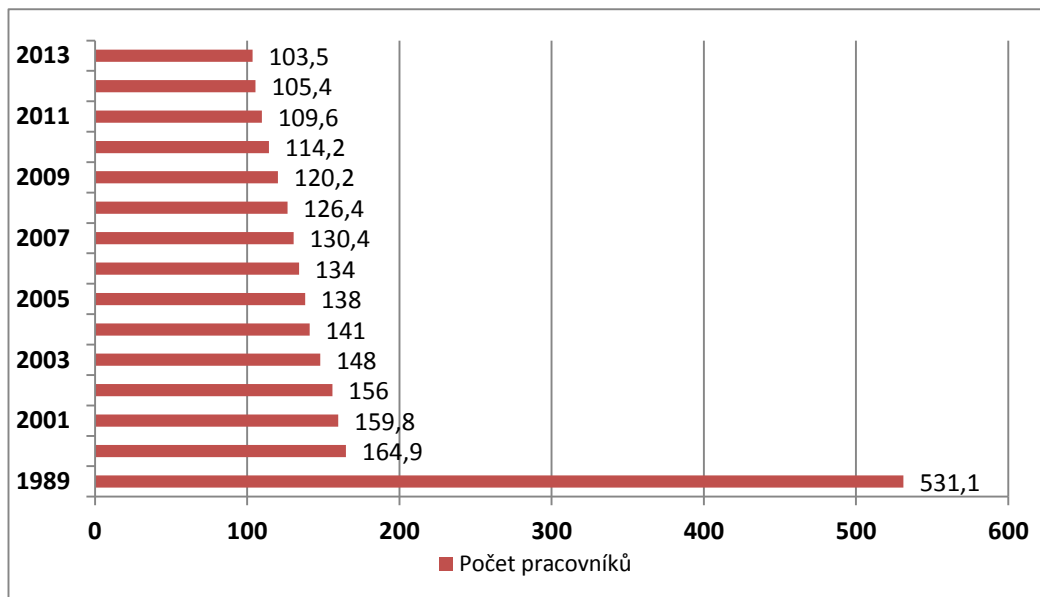
⁸¹ <http://eagri.cz/public/web/file/6334/zz1997.pdf>

⁸² http://www.iaei.cz/data/usr_001_en_soubory/zahradnik.pdf, 2011

8.1.2 Zaměstnanost v zemědělství

Od roku 1990 se počet pracovníků v zemědělství neustále snižuje. Prudkému snížení došlo ihned po roce 1989 tj. do 4 let o 47,64%, z 531 057 poklesl na 253 042 pracovníků. Vysoké snížení nebylo zapříčiněno jen politicko-ekonomickými změnami, ale i vysokým propadem hospodářského výsledku v zemědělském odvětví. Podrobný vývoj je znázorněn v následujícím grafu.

Graf 4 - Vývoj počtu pracovníků zemědělství v tis.

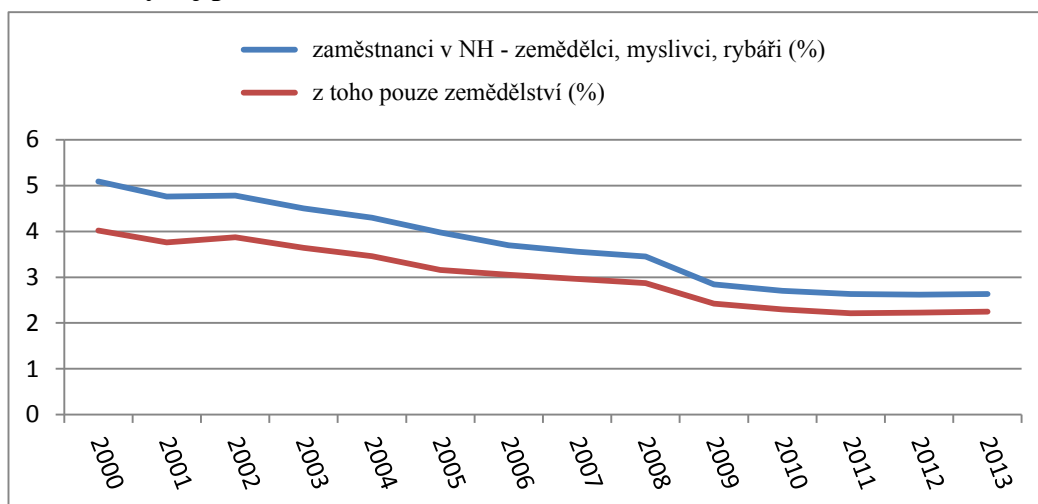

Zdroj: vlastní zpracování a ⁸³

Snižování pracovníků zaměstnaných v zemědělství pokračovalo i v roce 2004 po vstupu ČR do EU a to pozvolna a vesměs lineárně. Největší roční snížení proběhlo v roce 2009 a 2010, tj. v důsledku celosvětové hospodářské krize o 6,2 tis. v roce 2009 a 6 tis. v roce 2010. Nejnižší roční snížení, 1,9 tis. pracovníků, v zemědělském resortu z oficiálních statistických dat bylo v roce 2013. K snížení počtu pracovníků dochází ve všech právních formách zemědělských podniků. Lze si z Graf 5 odvodit, že v případě rybářů a myslivců dochází k dynamičtějším vývoji snižování zaměstnanců.

⁸³<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/?pos=10>

Graf 5 - Vývoj podílu zaměstnanců odvětví zemědělství v časové řadě v %

Zdroj: vlastní zpracování a ⁸⁴

Z hlediska struktury pracovníků jsou v oboru zemědělství dva důležité problémy, tj.:

- chybějící odborníci – nejvyšší management je tvořen z 80% pracovníky dosahující věku přes 50 let a rok od roku klesá počet studujících na vysoké škole se specializací- agronom a zootechnik- oproti 90-tým letům se zájem výrazně snížil, včetně zájmu daných vysokoškoláků nastoupit do zemědělského provozu ⁸⁵
- nízká průměrná měsíční mzda v zemědělství.

8.1.3 Průměrná hrubá mzda v zemědělství

Vývoj průměrné hrubé mzdy od roku 1989 prošel překotnými změnami. Nejprve byl průměr hrubé mzdy v odvětví zemědělství vyšší nežli průměr v národním hospodářství.

Tab. 7 - Vývoj hrubé mzdy dle odvětví v České republice v Kč

Rok	1989	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
Mzda v NH	3170	5817	8172	10695	12658	14793	16917	19030	21694	23488	24436	25128
Mzda v Z	3455	5061	6882	8493	9405	11148	11762	13635	15953	17259	18630	20584

*vývoj hrubé národní mzdy (mzda NH) a zemědělské (mzda Z)

Zdroj: vlastní zpracování a ⁸⁶

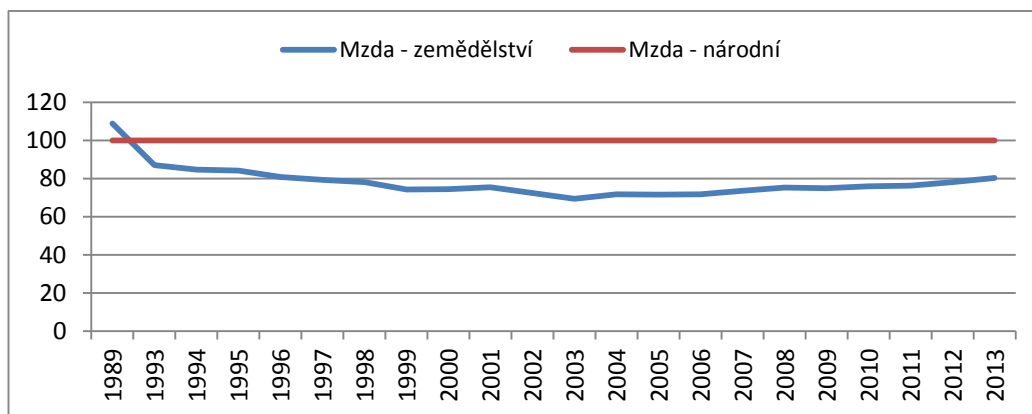
⁸⁴<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/?pos=10>

⁸⁵ Agrární komora České republiky, Vyhodnocení šetření požadavků zaměstnavatelů na kvalitu a počet pracovních sil v zemědělství, 2011

⁸⁶<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/?pos=10>

Jeden z mnoha důvodů, proč zemědělské odvětví není příliš zajímavé pro kvalifikovanou pracovní sílu, je měsíční výše odměňování pracovníků, kde se mzdy dlouhodobě pohybují pod celorepublikovým průměrem.

Graf 6 - Vývoj mzdové disparity - průměrem hrubé mzdy v ČR ke mzdě v zemědělském odvětví v %

Zdroj: vlastní zpracování a ⁸⁷,⁸⁸

S transformací, privatizací průmyslu a v důsledku záporného hospodářského výsledku celého zemědělského odvětví došlo k rychlejšímu navyšování hrubé národní mzdy oproti zemědělské. Nejvyšší disparita mezd až 69,3% byla v roce 2003. V současné době se zvyšující se produkcí, zlepšující se produktivitou práce, se disparita snižuje až na 80,3% v roce 2013.

8.1.4 Hospodářský výsledek zemědělství

Před vstupem do EU prošlo české zemědělství několika politicko-ekonomickými závažnými změnami. Politická podpora pro rozvoj odvětví po roce 1989 byla velmi nízká, vše vyústilo podpisem Asociační dohody na konci roku 1991 ČSFR s ES, která rozvoji českému zemědělství nebyla nikterak nakloněna. Dále nedošlo k vyřešení restitučních nároků oprávněných osob zemědělských družstev, případně statků. Přitom finanční výše oprávněných osob činila v roce 2008 dle odhadu 25 mld. Kč ve stálých cenách roku 1989.⁸⁹ Celý tento dlouhodobý závazek v plné výši přešel na nástupnické organizace

⁸⁷<https://www.czso.cz/documents/10180/20534930/213410a5.pdf/81f64d4b-a62d-4579-aa60-a80446d9ef06?version=1.0>

⁸⁸<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/?pos=10>

⁸⁹ Zemědělský svaz ČR, vystoupení předsedy - Ing. M. Jirovský, Český rozhlas-Radiožurnal, 2008

bývalých jednotných zemědělských družstev. Přitom tato částka byla zanedbatelná v porovnání s církevními restitucemi.⁹⁰

Vypořádávání restitucí atd., včetně překotných ekonomických změn - výkyvy inflace -Graf 7, kurzové změny -Graf 8 a nízkého ekvivalentu produkčních subvencí - Graf 9, mělo za následek záporné hospodaření odvětví. Hlavní příčinou bylo rozevírání cenových nůžek mezi cenami zemědělských výrobků, které v období let 1989 až 1997 vzrostly o 52% a cenami vstupů do zemědělství, které ve stejném období vzrostly o 231,9%.⁹¹

Tab. 8 - Hospodářský výsledek zemědělství za příslušné roky před vstupem do EU, mld. Kč

Rok	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Hospodářský výsledek	-9,1	-12,9	-9,7	-4,1	0,5	-0,5	-1,3	-0,44	-2,1	3,716	0,215	3,3	1,084

Zdroj: vlastní zpracování a⁹²

Od roku 2000 hospodářský výsledek zemědělství nebyl již záporný, tj. český zemědělec se plně přizpůsobil nastaveným podmínkám. V časové řadě hodnotíme:

- zvyšující se disparitu hrubé mzdy mezi obory v neprospěch pracovníků v zemědělství - Graf 6,
- pravidelné snižování pracovníků v zemědělství - Graf 4 a v důsledku toho se zvyšuje produktivita práce,
- zvyšující se ekvivalent produkční podpory - Graf 9,
- snaha maximálně omezovat náklady např. snižováním základního a hlavně zásobního hnojení - Graf 24, i s vědomím záporné bilance živin v půdě, což zapříčiní problém v budoucnosti a bude mít vliv na případné snížení produkce z ha.

Tab. 9 - Hospodářský výsledek zemědělství za příslušné roky po vstupu do EU, mld. Kč

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 ⁹³
Hospodářský výsledek	12,3	8,6	7,2	13,7	9,7	3,2	6,2	16,4	16,1	16,7	19

Zdroj: vlastní zpracování a⁹⁴

⁹⁰ <http://www.esipa.cz/sbirka/sbsrv.dll/sb?DR=SB&CP=2013s383>

⁹¹ <http://eagri.cz/public/web/file/6334/zz1997.pdf>

⁹² <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1y38#03>

⁹³ <http://www.zscr.cz/clanek/v-roce-2014-dosahl-vysledek-hospodareni-v-zemedelstvi-cr-nadprumerne-dobreho-vysledku-1065>

⁹⁴ <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1y38#03>

Po vstupu do EU lze vyhodnotit kladně hospodářské výsledky v zemědělství dle Tab. 9. V roce 2004 se zisk zvýšil o 11,3-krát více, nežli zisk z roku 2003. Přitom v roce 2004 bylo vyplaceno pouze 25% přímých plateb ve vztahu ke 100% přímých plateb vyplacených ve staré EU-15. Rok 2007 byl opět z hlediska hospodářského výsledku nadprůměrný, jednalo se o dobrý rok, kdy došlo k souběhu řadě pozitivních činitelů: dobrá produkce + vyšší realizační ceny komodit, včetně průběžně navyšované přímé platbě dle schématu znázorněném v Tab. 67 a Tab. 68

Od roku 2011 pozvolna roste hospodářský výsledek, který má dvojcifernou kladnou hodnotu. Na stabilizaci celého odvětví od roku 2012 má vliv i minimální obměna ministrů zemědělství, včetně jejich vysokého odborného vzdělání v daném odvětví - Tab. 69.

8.1.5 Agrární zahraniční obchod

Agrární zahraniční obchod (AZO) v rámci zemědělského odvětví patří k nejdiskutovanějšímu a nejzávažnějšímu problému. Je zcela zjevné, že v rámci hospodářské politiky nebyla od roku 1989 vypracovaná žádná koncepce, ba co více, vše se nechalo padat svévolně – ať kontrolovaně či nekontrolovaně, ať nevědomě či vědomě. Do roku 1989 se agrárně exportně orientovaná Československá republika stala v krátkém tříletém horizontu importní zemí (Tab. 10).

Tab. 10 - Bilance agrárního zahraničního obchodu před vstupem do EU, mld. Kč

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Obrat	63,8	68,9	83,2	89,1	99,5	103,4	105,7	112,6	118,5	114,0	121,5
Vývoz	32,3	28,7	35,6	33,5	39,4	42,0	42,3	47,7	49,4	45,1	48,2
Dovoz	31,5	40,2	47,6	55,6	60,1	61,4	63,4	64,9	69,1	68,9	73,3
Bilance + , -	0,8	-11,5	-12,0	-22,1	-20,7	-19,4	-21,2	-17,2	-19,7	-23,7	-25,1

Zdroj: vlastní zpracování a ⁹⁵

Přímý vliv na vznik záporného a vzrůstajícího salda měla i Asociační dohoda projednávaná mezi EHS a ČSFR, která měla vejít v platnost až po ratifikaci jako celku všemi členskými státy, vč. ČSFR. Aby nebylo naplňování ustanovení dohody dotýkající se vytváření zóny volného obchodu zbytečně zdržováno, dohodly se obě strany na uzavření Prozatímní dohody, která ratifikaci nepodléhala. Prozatímní dohoda byla schválena Radou ES 28.2.1992 a vstoupila v platnost 1. března 1992.⁹⁶

⁹⁵ <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1y38#03>

⁹⁶ <https://www.euroskop.cz/167/sekce/asociacni-dohoda/>

V rámci české společnosti a všech sdělovacích prostředků se termíny – potravinová soběstačnost, ba i potravinová bezpečnost státu, staly úsměvnými frázemi, tj. byly vnímány spíše jako socialistická terminologie. Běžné společenské chápání AZO se stalo standardem, že vše si můžeme přivést a posléze v obchodech nakoupit. Na druhé straně nemáme žádnou kontrolu nad kvalitou importované potraviny, kdy veterinární kontroly, probíhající do nástupu ministra Tomana, lze spíše označit jako formální návštěvy obchodních řetězců. Dále došlo ke snížení počtu pracovníků v potravinářském komplexu v důsledku snižující se přidané hodnoty výrobků, tj. základní komodita je exportována mimo ČR a posléze v hotovém výrobku je s přidanou hodnotou importována zpět k maloobchodnímu prodeji. Agrární obchod propadl do salda běžně překračující hodnoty 30 mld. Kč za rok (Tab. 11).

Tab. 11 - Bilance agrárního zahraničního obchodu po vstupu do EU, mld. Kč

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Obrat	155,3	182,0	191,3	226,2	238,0	235,4	245,4	277,1	319,6	341,5
Vývoz	61,5	78,5	78,5	96,9	106,9	101,7	105,4	120,4	147,4	158,9
Dovoz	93,8	103,5	112,7	129,3	131,0	133,7	140,0	156,7	172,2	182,6
Bilance + , -	-32,3	-25,0	-34,2	-32,5	-24,1	-32,0	-34,6	-36,3	-24,8	-23,7

Zdroj: vlastní zpracování a ⁹⁷

V posledních letech úspěšně expanduje v agrárním obchodu agrokomplex Polské republiky. Produkty na svých vnitřních trzích prodávají za cenu slušné marže s tím, že případné jimi vyprodukované přebytky importuje na další trhy i s nulovou marží, případně i za dumpingové ceny (samozřejmě neoficiálně, z důvodů OECD a EU). Důvodem je maximalizovat obrat firmy, zobchodovat veškerou produkci a i s hlavním dílčím negativním dopadem ekonomicky omezit domácího výrobce.

Tab. 12 - Agrární obchod České republiky a Polska v mld. Kč

Obchodní operace	2009	2010	2011	2012	2013	2013
Vývoz z ČR do PL	10,4	10,5	13,1	15,7	16,5	17,9
Dovoz z PL do ČR	19,7	20,4	23,4	25,2	28,1	30,2
Saldo	-9,3	-9,9	-10,3	-9,5	-11,6	-12,3

Zdroj: vlastní zpracování a ⁹⁸

⁹⁷<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/?pos=10>

⁹⁸<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/>

8.1.6 Inlace a kurz €/Kč

Dané veličiny, které nemusí být vnímány odbornými kruhy jako důležité hodnoty pro hodnocení ukazatelů v zemědělství, jsou však v širších a vzájemných synergických vztazích velmi důležité. Lze na nich popsat různorodé vzájemné vztahy, které nebyly doposud v prvovýrobě známy. Pro vyhodnocení bude kapitola popsána podrobněji v širších souvislostech, neboť roky 1948 a 1989 mají z určitého úhlu některé věci hodně společné.

Koncem roku 1989 proběhla revoluce, kdy po 40 letech skončila vláda jedné strany a ekonomika přešla z centrálního plánování na tržní hospodářství. V čele ministerstva financí byl Václav Klaus, který vyznával monetaristické pojetí ekonomie bez zásahu tj. „neviditelná ruka trhu“. Ekonomická situace byla následující: lidé neměli žádné vyšší dluhy, lidé měli dostatek finančních zdrojů, inflace v daném období byla minimální (oficiální ceny nevyrovnávaly poptávku a nabídku na daném trhu), zboží na trhu bylo jen v omezeném množství případně na pořadníky, dluh fyzických osob byl zanedbatelný, všichni žili ve vědomí 100% zaměstnanosti, státní dluh byl též zanedbatelný a pohledávky státu vůči spřáteleným zemím byly v miliardách Kč.

To v roce 1948, těsně po válce v systému přidělových lístků, vládní strana všechen průmysl znárodnila, včetně středních a malých živností. Zemědělci vstoupili ať dobrovolně či nuceně do JZD či státních statků. Neexistovala žádná oficiální forma podnikání, vyjma rolníků, kteří nevstoupili do družstev. Doktoři, právníci, notáři se stali státními zaměstnanci. Ekonomická situace byla následující: spotřebitelského zboží byl nedostatek a byl na přiděl, lidé měli relativně dostatek finančních zdrojů, dluh v důsledku centrální ekonomiky byl minimální, všichni lidé měli zaměstnání, v zemi byla ekonomická krize.

Situace byly obdobné jak pro rok 1948 tak i pro rok 1989. **Mezi občany bylo relativně hodně peněz a spotřebního zboží bylo málo. Nedostatek zboží vedl k tlaku na růst cen.**

“Když je moc peněz a málo zboží, tak se ukazuje, že peníze se jíst nedají“⁹⁹ s tím žili pamětníci Československé měnové reformy z roku 1953.

Výsledek Československé měnové reformy z roku 1953 je nám z historie znám. Lidé přišli o velkou část úspor, jelikož bankovky a úspory byly měněny dle poměrového klíče. Vklady se znehodnotily, ale dluhy zůstaly a musely být spláceny i nadále. Díky

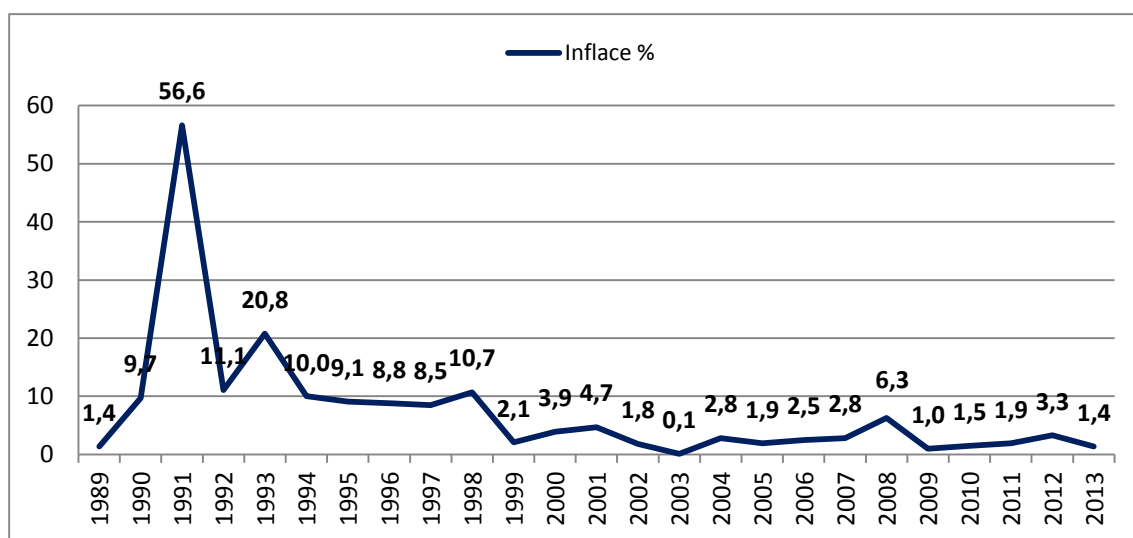
⁹⁹<http://www.investujeme.cz/antonin-zapotocky-nase-mena-je-pevna-a-menova-reforma-nebude/#ixzz3a7Ei48us>

pečlivě dokumentaci výměny peněz získala státní správa přehled o majetku jednotlivých občanů. Všichni občané přišli o své peníze uložené ve finančních aktivech. Zajímavé je i dopad měnové reformy ve vztahu k Mezinárodnímu měnovému fondu. V důsledku toho, že reforma nebyla provedena bez předešlého souhlasu, muselo Československo po nátlaku v roce 1954 ukončit členství.

Z ekonomického hlediska měl rok 1989 společné rysy roku 1953. Lidé měli dostatek peněz, žádné dluhy, ale zboží byl nedostatek. Daného důsledku plně využila EHS, kdy se „z hodiny na hodinu“ otevřely hranice pro import spotřebního i agrárního zboží do Československa. Rovněž i v roce 1989 oficiální ceny většinou nebyly v rovnováze s poptávkou a nabídkou na daném trhu. Lidé své finanční zdroje chtěli rychle přeměnit za zboží či majetek z obavy měnové reformy. Stát se maximálně snažil regulovat mzdy, aby bylo zabráněno dalším volným finančním zdrojům působit na stranu poptávky a tím ještě více zvyšovat tlak na růst inflace.

Vývoj inflace je znázorněn v Graf 7. Lze spatřit tři inflační výkyvy, tj. první od roku 1990-1994, druhý v roce 1998 a třetí v roce 2008. Zároveň pro další synergickou analýzu je důležité i období po roce 2009 do současnosti.

Graf 7 - Vývoj inflace v České republice od roku 1989 v %

Zdroj: vlastní zpracování a ¹⁰⁰

Prahové hodnoty výše inflace po roce 1989 byly dosaženy v roce 1991 - 56,6 % a v roce 2003 – 0,1%. Rok 1991 byl výjimečný v důsledku vlivu devalvace měny, zrušení záporné daně, nárůstem cen a liberalizací cen od 1. 1. 1991 a vysokou poptávkou po zboží.

¹⁰⁰ <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1y38#03>

Obdobně byl výkyv inflace na 20,8 % v roce 1993 zapříčiněn růstem spotřebitelských cen, včetně plného volného obchodu v rámci přílohy k Asociační dohodě.¹⁰¹

Zvýšená inflace na 10,7 % v roce 1998 a posléze pád inflace na 2,1% v roce 1999 byl zapříčiněn přechodem fixovaného kurzu národní měny do rozšířeného flukтуаčního pásma o 7,5% na obě strany. Dané rozhodnutí ČNB bylo v důsledku neodpovídající rovnováhy nabídky a poptávky, tj. poptávka byla kompenzována růstem nabídky peněz.¹⁰² Díky dané změně mohl kurz volně plout dle vlivu nabídky a poptávky po národní měně. V důsledku toho se koruna stala ihned dražší, přestala být poptávka po národní měně. Výsledkem bylo zpomalení růstu množství peněz s výrazným zpomalením ekonomiky.

V roce 2008 ekonomika z hlediska cen agrárních komodit byla na nejvyšší úrovni za celých 20 let, např. pšenice ozimá se obchodovala za 6800 Kč/t bez rozdílu kvality, cena mléka přes 10 Kč/l nebylo nic neobvyklého. Posléze propukla celosvětová finanční krize, která byla odstartována opětovně v USA tzv. hypoteční krizí. Akciové trhy, komoditní trhy, trh s ropou, byly v plné výši zasaženy propadem až o 30%¹⁰³ Graf 27, Graf 28.

Zároveň byly ekonomické mocnosti – USA, EU, Rusko, Čína vystaveny nestejnorodým, pro jejich ekonomiku specifickým výkyvům /Čína – olympiáda, USA – hypoteční krize, EU – problémy s € v zemích Irsko, Rusko – propad ropy/.

„Všechny systémy, včetně fondových systémů, jsou závislé na ekonomické aktivitě. Představte si situaci, že všichni lidé mají naspořeno a jsou v důchodu a neexistuje žádný aktuálně disponibilní hrubý domácí produkt. No peníze se jíst nedají. Čili to není řešení.“¹⁰⁴

Vlivem stagnující celosvětové ekonomiky, tisknutím a poté uvolňováním velkého množství peněz do oběhu a ztráty důvěry k akciovým trhům atd., se investiční fondy a další ekonomicky silní jednotlivci rozhodli investovat do prozatím méně zajímavého výrobního prostředku, tj. do půdy. Hledali jistotu vkladu svých finančních zdrojů.

Celý tento proces probíhá i v ČR, umocněn i tím, že v ČR je vysoké množství peněz v hotovosti, které pocházejí z nelegální činnosti z 90. let divoké privatizace. Nákupem fyzické osoby peníze „zlegalizují“, nabydou majetek a peníze legálně přejdou do oběhu. Fyzická osoba v ČR nemusí prokazovat způsob nabytí majetku a rovněž si

¹⁰¹ <https://www.euroskop.cz/167/sekce/asociacni-dohoda/>

¹⁰² <http://cepin.cz/cze/clanek.php?ID=606>

¹⁰³ http://cs.wikipedia.org/wiki/Ekonomick%C3%A1_krize_od_2007

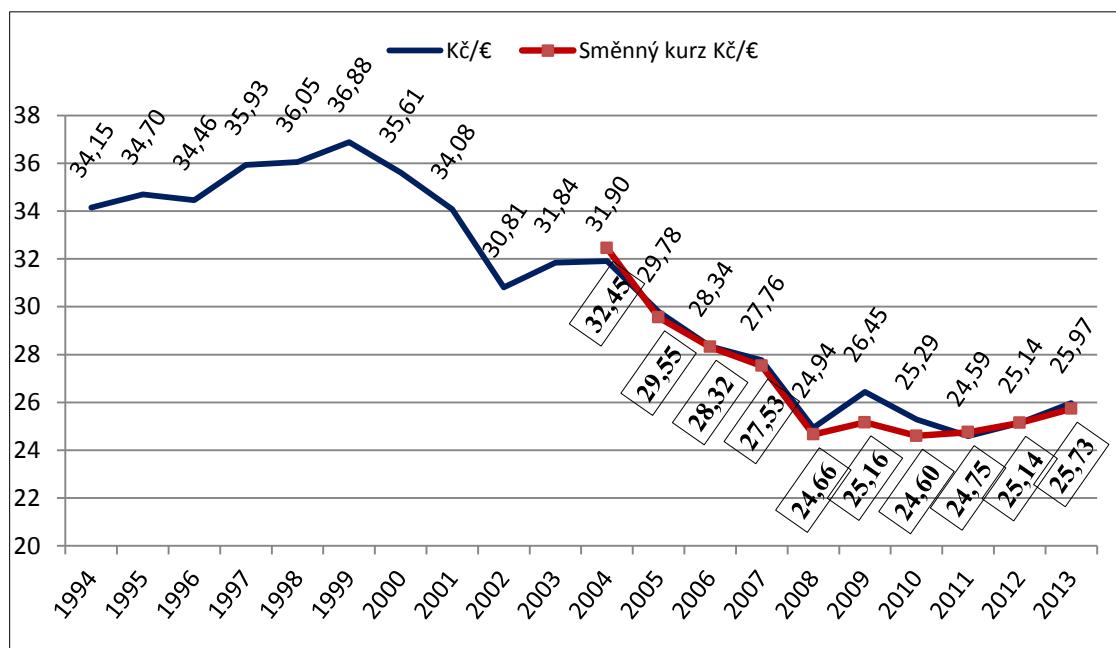
¹⁰⁴ Vladimír Špidla 25. 4. 2010 v diskusním pořadu České televize, Otázky Václava Moravce

zlegalizuje peníze před případným přechodem ČR k měně euro. Je i patrná výhodnost dané investice. Inflace se pohybuje po dobu 5 let do 2 % a výše pachtovného je v těchto případech požadována ve výši 3,5-4,5% z BPEJ.¹⁰⁵

Z hlediska vyplacených přímých plateb (SAPS, Zvláštní podpory, Oddělená platba za rajčata a Oddělená platba za cukr) je důležité zmínit provázanost kursu eura ke koruně, jelikož za přímé platby a některé dotace v rámci opatření Program rozvoje venkova je centrální bankou akceptován kurz k 1.říjnu každého kalendářního roku. Pro závazky, které budou nově uzavřené v roce 2015, platí směnný kurz 27,735 CZK/EUR. Jmenovitě se vždy uvádí, pro jaké následující opatření se směnný kurz bude přepočítávat.¹⁰⁶ Např. (M13 Platby pro oblasti s přírodními či jinými zvláštními omezeními podle nařízení vlády č. 72/2015 Sb., a další).

Graf 8 – Vývoj rozdílnosti směnného kurzu Kč/€ oproti kurzům ČNB znázorňuje rozdíl mezi směnným kurzem pro SAPS v jednotlivých letech (zdroj informací SZIF) a kurzem průměrným k danému roku (zdroj ČSU).

Graf 8 – Vývoj rozdílnosti směnného kurzu Kč/€ oproti kurzům ČNB

- směnné kurzy uvedené v tabulce byly převzaty z internetových stránek ČNB Zdroj: vlastní zpracování a ¹⁰⁷ a ¹⁰⁸

¹⁰⁵ Hodnota 3,5-4,5% určena vlastní zkušeností, BPEJ – bonitovaná půdní ekologická jednotka sloužící pro stanovení odhadní ceny půdy např. 31000 – 16,92 Kč/m², tj. pachtovné činí 5922 Kč – 7614 Kč/m²

¹⁰⁶ <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014/aktuality/smenny-kurz-2015.html>

¹⁰⁷ <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1y38#03>

¹⁰⁸ http://eagri.cz/public/web/file/285709/svz_skot_2013.pdf

Z grafu lze vyčíst základní ekonomický princip vztahující se k finanční (celosvětové) krizi. Národní měna byla vystavena, v daném období let 2008-2010, „nervozitě“ všem událostem finanční krize, kdy všechny trhy, burzy atd. citlivě reagovaly na jakákoliv prohlášení, která se ihned projevila na pohybu kurzu €/Kč. Největší disparita mezi průměrem kurzu vypočteným ČSÚ a směnným kurzem k přímým platbám je v roce 2009, **Tab. 13** Rozdíl činí 1,29 Kč za 1 € v neprospěch příjemců dotací, tj. 4,9%.

Tab. 13 - Kurzová disparita kurzů – ČSÚ a směnného kurzu pro přímé platby

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1 - ČSÚ - Kč/€	31,90	29,78	28,34	27,76	24,94	26,45	25,29	24,59	25,14	25,97
2 - Směnný kurz Kč/€	32,45	29,55	28,32	27,53	24,66	25,16	24,60	24,75	25,14	25,73
Disparita mezi 1 a 2 v Kč	0,55	-0,23	-0,02	-0,23	-0,28	-1,29	-0,69	0,16	0,00	-0,24

Zdroj: vlastní propočet

Silné posilování národní měny vůči měně EU, nepřetržitě od vstupu do EU Graf 8, mělo za následek nejen omezování možnosti zvyšování exportu zboží cenovým kurzem, ale i nižším kurzem se snižovaly tržby exportovaných komodit. Posilování národní měny vedlo zároveň i k snižování příjmu v rámci přímých plateb.

Z Tab. 14 je patrný kurzový rozdíl vždy mezi předešlým rokem, ale i rozdíl mezi každým rokem k nejvyššímu stanovanému směnnému kurzu (rok 2004 32,45 Kč/€)

Tab. 14 – Výpočet kurzových rozdílů mezi jednotlivými roky a rokem 2004

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014*
Kurz Kč/€ /přímé platby/	32,45	29,55	28,32	27,53	24,66	25,16	24,60	24,75	25,14	25,73	27,74
Kurzový rozdíl mezi předešlým rokem	0	-2,90	-1,23	-0,79	-2,87	0,50	-0,56	0,15	0,39	0,59	2,01
Kurzový rozdíl mezi 2004 a příslušným rokem	0	2,90	4,13	4,92	7,79	7,29	7,85	7,70	7,31	6,72	4,71

*Pozn: rok 2014 vychází ze směnného kurzu SZIF pro PRV 2015

Zdroj: vlastní propočet

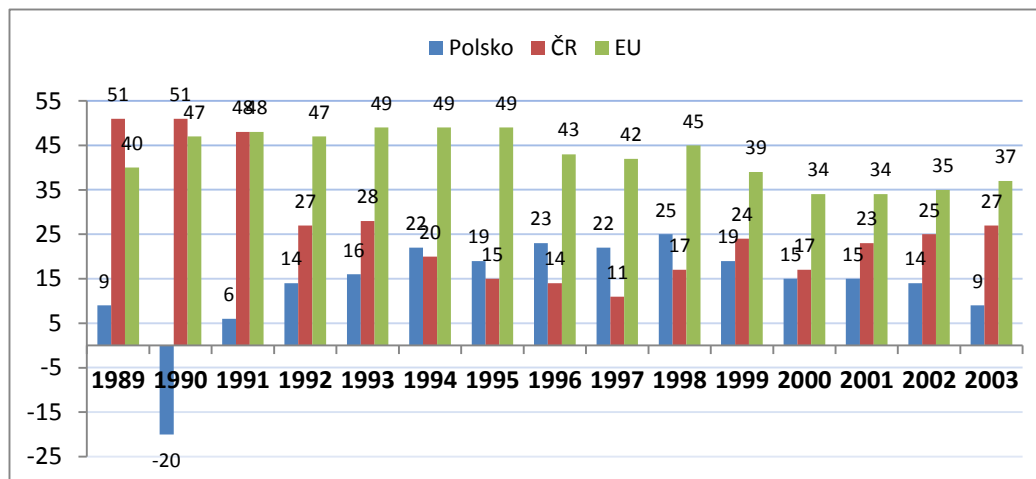
V Graf 8 jsou údaje vypočteny vždy do roku 2013. Oficiální data – Zelená zpráva 2014, Ročenka ČSÚ 2014 nejsou doposud k dispozici, ale i přes to je třeba upozornit na změnu kurzového vývoje Kč/€ v ČR od listopadu 2013 do současnosti, tj. česká ekonomika prošla od roku 2012 a 2013 obdobím hospodářského útlumu, který se odrazil

v poklesu příjmu, spotřeby domácnosti, investic a v nárůstu nezaměstnanosti. Česká národní banka (ČNB) reagovala nejprve snížením hladiny úrokové sazby na historické minimum (0,05%). Posléze, kdy ekonomika neprojevovala nastartování růstu HDP, ČNB přistoupila koncem listopadu 2013 k dalšímu kroku měnové politiky v podobě měnového kurzu. Česká národní banka se rozhodla používat kurz koruny jako další nástroj měnové politiky a držet kurz koruny poblíž hladiny 27 Kč/€. Pozitivní, či negativní hodnocení je vždy adekvátní od konkrétního zaměření podnikajícího subjektu. Oslabení koruny se pozitivně v roce 2015 projevilo i v Programu rozvoje venkova, kdy bylo mimořádně vypísáno 22. kolo příjmu žádostí. Konečná částka pro závazkování projektů není stanovena, ale již nyní „vzniklo navíc“ 95 mil. Kč v důsledku kurzových změn.¹⁰⁹

8.1.7 Ekvivalent produkčních subvencí (EPS)

Pro porovnání celkového objemu finančních prostředků určených na dotace zemědělské produkce v Česku a ve státech Evropské unie slouží ukazatel zvaný EPS, tj. ekvivalent produkčních subvencí. Jedná se o ukazatel, mezinárodně užívaný, jednoduchý pro vyhodnocení, který se počítá podle metodiky OECD.

Graf 9 – Ekvivalent produkční subvencí v %

Zdroj: vlastní zpracování a¹¹⁰

Díky danému parametru, můžeme porovnat souhrnnou podporu zemědělství jednotlivých států. Reflektuje v podstatě souhrnnou podporu zemědělství danou součtem opatření zemědělské politiky jednotlivých států. Jedná se o subvenční politiku a obchodní

¹⁰⁹<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/opatreni-osy-i/modernizace-zemedelskych-podniku/x22-kolo-aktualizace-pravidel-pro-2.html>

¹¹⁰<http://eagri.cz/public/web/file/6329/zz1998.pdf>

politiku (např. ve prospěch ochrany domácího trhu, exportního opatření, atd.) jednotlivých států.

Od roku 1998 OECD změnila názvosloví pro měření podpor zemědělství. Ekvivalent produkčních subvencí byl nahrazen novým ukazatelem OPP, tj. odhad produkčních podpor. Základní změnou je opuštění kritérií účelu a zaměření podpor. Nově se zavádí kritérium pro měření způsobu realizace podpor. Z Graf 9 je zřejmé, že evropské zemědělství bylo v období před vstupem České republiky do EU výrazně dotováno. Nejhorší situace z hlediska EPS byla v období let 1994-1998, kdy podpora poklesla na nejnižší hodnoty. Po roce 1998 se podpora před vstupem EPS zvyšovala. Polští zemědělci procházeli ve vztahu procentuálního čerpání EPS výrazně turbulentními, opačnými stavy. Před vstupem do EU podpora EPS výrazně poklesla.

Ukazatel EPS se pro ČR před vstupem do EU pohyboval v průměru 25 %, průměr pro státy Evropské unie byl zhruba 42 %. Hodnota ukazatele ekvivalentu produkčních subvencí přitom udává procento, kterým se souhrn státních subvencí podílí na objemu konečné zemědělské produkce“ (Bičík, Jančák, Vít, 2005)

V roce 1995 byl v České republice dokonce ekvivalent podpory pěstitelům vypočítán OECD na výši 14% ve srovnání se 49% s EU.¹¹¹

8.1.8 Hrubá přidaná hodnota

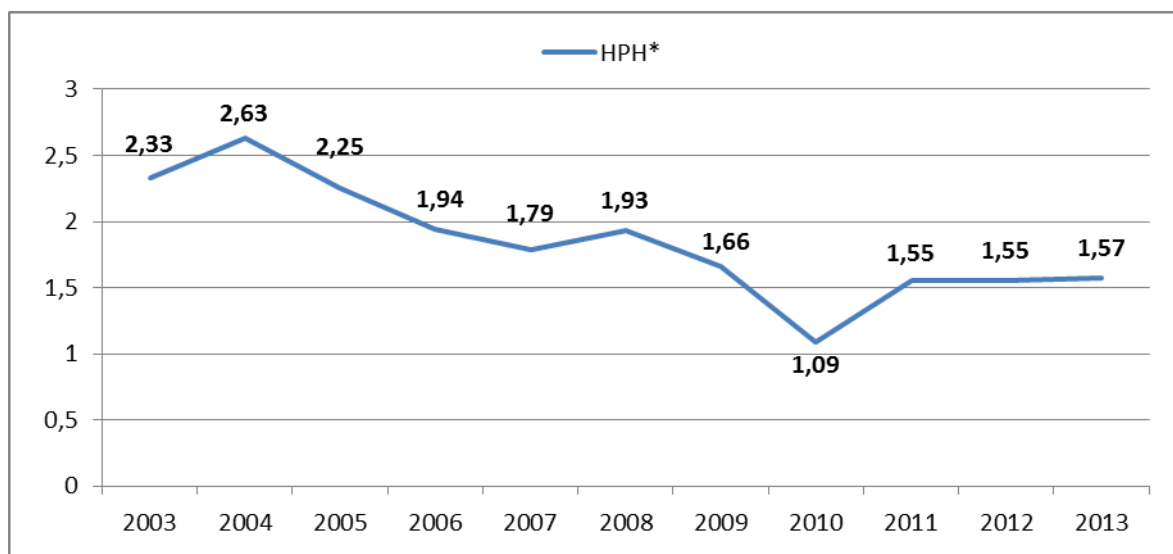
Hrubá přidaná hodnota (HPH) v oblasti zemědělství představuje základní ukazatel hospodářského výsledku dle metodiky FADN, která vyjadřuje hodnotu celkové zemědělské produkce po odečtení výrobní spotřeby a daní.¹¹² Hodnoty lze vyčíst z výkazu zisku a ztrát, tj. u podniků účtujících podvojným způsobem. Ekonomické ukazatelé, hrubá přidaná hodnota, výkony, tržby, výše zisku či odpisy, jsou hlavními ukazateli při hodnocení výkonnosti a stability podniků. Hrubá přidaná hodnota v zemědělství se uvádí z hlediska vyhodnocování k celkové sumě národního hospodářství nebo na přepočet 1 ha či 1 pracovníka.

Podíl hrubé přidané hodnoty v oblasti zemědělství z hlediska celkové tvorby HPH je znázorněn v Graf 10.

¹¹¹ Posudek komise k žádosti ČR o přijetí do EU, 2003

¹¹² http://www.vsbox.cz/fadn/AHTM/DATA_11_C_TEXT.htm

Graf 10 - Podíl odvětví zemědělství na celkové tvorbě HPH (%)

Pozn. HPH v základních běžných cenách podle statistiky národních účtů Zdroj: vlastní zpracování a ¹¹³

¹¹³ http://www.apic-ak.cz/data_ak/14/l/pr/ZelZprava2013.pdf

8.2 Komparativní analýza dotační politiky ČR a PL

8.2.1 Všeobecné zemědělské podmínky v ČR

Česká republika vznikla 1. ledna 1993 rozdělením České a Slovenské Federativní republiky. Je tvořena historickým územím Čech, Moravy a částí Slezska. Hlavním městem státu je Praha. Česká republika je vnitrozemským státem střední Evropy o celkové rozloze 78 866 km². Délka její hranice se sousedním Polskem je 762 km, Německem 810 km, Rakouskem 466 km a Slovenskem 252 km. Na celkové rozloze státu se podílí: zemědělská půda 54,3%, lesní půda 33,4% , vodní plochy 2,0% , zastavěné plochy 1,6%, ostatní plochy 8,7%.¹¹⁴

Zemědělský půdní fond představoval k 31. 12. 2013 podle evidence katastru nemovitostí celkem 4 219,9 tis. ha, tj. 53,5 % z rozlohy státu. Na jednoho obyvatele připadá 0,40 ha zemědělské půdy a 0,28 ha orné půdy. Proti roku 2012 došlo ke snížení rozlohy zemědělské půdy o cca 4,5 tis. ha, tj. o 0,1 % v tempu 12,3 ha/den. Lesní pozemky tvoří více jak třetinu půdního fondu ČR.¹¹⁵

Tab. 15 - Vývoj zemědělského půdního fondu v České republice

Stav	orná půda	chmelnice	vinice	zahrada	ovocný sad	louka	pastvina	zemědělská půda
1936	3973555							5137279
1.4.1966	3351570	9427	7964	146960	48092	658306	291794	4514133
1.1.1976	3316341	10162	12409	148785	54428	615281	286106	4443512
1.1.1986	3268974	11213	16226	155284	52663	566736	256351	4327447
1.1.1996	3142642	11427	15633	158697	50091	629691	271642	4279823
31.12.2006	3039669	10844	18906	162033	46725	976226		4254403
31.12.2014	2978989	10276	19611	163601	45920	997225		4215621

Zdroj: Vlastní úprava, zdroje: ČSU¹¹⁶

České zemědělství se podílelo dle ČSÚ na celkové tvorbě HDP 1,57 % v roce 2013. Nejnižší hodnoty dosáhlo roku 2010 – 1,09%. Ekologicky hospodařilo v roce 2013 – 3912 subjektů o ploše 493 394 ha. Do zranitelné oblasti, tzv. nitrátové směrnice, představující systém povinných opatření s cílem redukovat riziko vyplavování dusíku do povrchových vod, bylo v roce 2004 zařazeno 2 040,28 tis. ha zemědělské půdy a v roce 2013 – 2 247,00 tis. ha zemědělské půdy.¹¹⁷

¹¹⁴ Agricultural Policy Perspectives Member States factsheets – May 2010 : POLAND [online]. Evropská unie : Evropská komise, 2010 [cit. 2010-08-12]. Dostupné z WWW:

http://ec.europa.eu/agriculture/analysis/perspec/background/index_en.htm#SMT

¹¹⁵ <http://www.dhv.cz/regstrat/SRR/Svazek%201/Svazek%201-2.htm>

¹¹⁶ https://www.czso.cz/csu/xp/zemedelska_statistika

¹¹⁷ <http://eagri.cz/public/web/file/370427/ZZza2013.pdf>

Podnikatelská struktura českého zemědělství byla tvořena 48 tisíci subjekty v roce 2013. Obchodní společnosti (s.r.o., a.s., atd.) obhospodařují v roce 2013 48,7% zemědělské půdy, družstva – 20,3% a fyzické osoby – 30,2%. Čistá přidaná hodnota na 1 pracovníka (AWU), vč. dalších ekonomických ukazatelů se výrazně změnila vstupem ČR do EU, tj. uplatňování Společné zemědělské politiky v podobě nárůstu provozních dotací. V roce 2012 činila ČPH/AWU u právnické osoby 510,3 tis. Kč a u fyzické osoby – 487,6 tis. Kč.¹¹⁸ Z celkové výměry obhospodařované zemědělské půdy zaujímají 92,2 % podniky hospodařící nad 50 ha s tím, že v roce 2007 připadá průměrná výměra 89,3 ha na zemědělský podnik.¹¹⁹ Z daného odstavce vyplývá, že v ČR existuje velké množství drobných zemědělských subjektů a poměrně malé množství velkých zemědělských subjektů, hospodařících však na velkém množství zemědělské půdy.

V rámci zemědělského odvětví je pro ČR specifický vysoký počet nevládních organizací, které zastupují určité okruhy podnikatelů v odvětví zemědělství. K nejhlavnějším patří: Agrární komora České republiky, Zemědělský svaz České republiky, Asociace soukromých zemědělců, Společnost mladých agrárníků České republiky, Odborový svaz pracovníků zemědělství a výživy a dalších cca šestnáct specifických pěstitelско-chovatelských svazů.¹²⁰

Struktura zaměstnanosti je znázorněna v Tab. 16. Ze zpracované analýzy, Ministerstva sociálních věcí ČR Tab. 66, vyplývá stejné rozvrstvení jednotlivých sektorů (primární, sekundární, terciální) v procentech mezi nezaměstnanými a zaměstnanými občany.

Tab. 16 - Struktura zaměstnanosti v ČR v 1. pololetí 2013

Rok	Primární zemědělci lesníci	Sekundární		Terciální služby
		Průmysl	stavebnictví	
%	3,1	37,4	29	59,6
Počet v tis.	152,3	1837,8	1424,4	2928,4

Zdroj: vlastní zpracování a¹²¹

¹¹⁸ Výběrové šetření hospodářských výsledků zemědělských podniků v síti FADN CZ na rok 2012 – ISBN 978-80-866741-96-3

¹¹⁹ https://www.czso.cz/csu/czso/cr_ma_v_evropske_unii_nejvetsi_vymeru_pudy_pripadajici_na_zemedelsky_podnik

¹²⁰ <http://www.foodnet.cz/slozka/?jmeno=Zem%C4%9Bd%C4%9Blsk%C3%A9+nevl%C3%A1dn%C3%AD+organizace&id=113>

¹²¹ https://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2013p1/anal2013p1.pdf,

Nejdůležitějšími zemědělskými produkty v ČR jsou především obiloviny – pšenice, ječmen, kukuřice, okopaniny – cukrovka a brambory, olejninu – řepka. Živočišná výroba je zaměřena na chov skotu – produkce mléka a masa, drůbeže a prasata. Z hlediska struktury farem je patrný nárůst fyzických osob oproti právnickým osobám – akciové společnosti, společnosti s ručením omezeným a družstva.

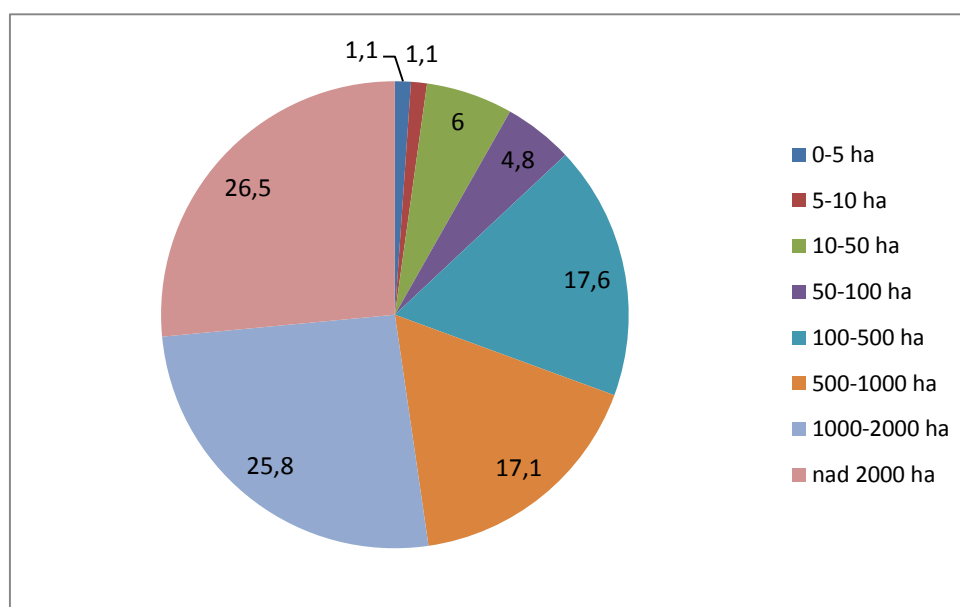
Tab. 17 – Podnikatelská struktura fyzických a právnických osob v zemědělství v %

Rok	Fyzické osoby	Obchodní společnosti	Zemědělská družstva	Ostatní podniky
2004	27,5	44,8	25,3	2,3
2012	30,2	48,7	20,3	0,8

Zdroj: vlastní zpracování a ¹²²

Podnikatelská struktura se od vstupu do EU vyvíjela i vlivem privatizací zemědělských družstev. Klasické „družstevnictví“ v družstvu se pozvolna vytrácí a dochází k přechodu vlastnictví na fyzické či právní osoby. Dané změny jsou i díky generační obměně členů družstva.

Graf 11 – Rozložení velikostní struktury farem v ČR v roce 2013

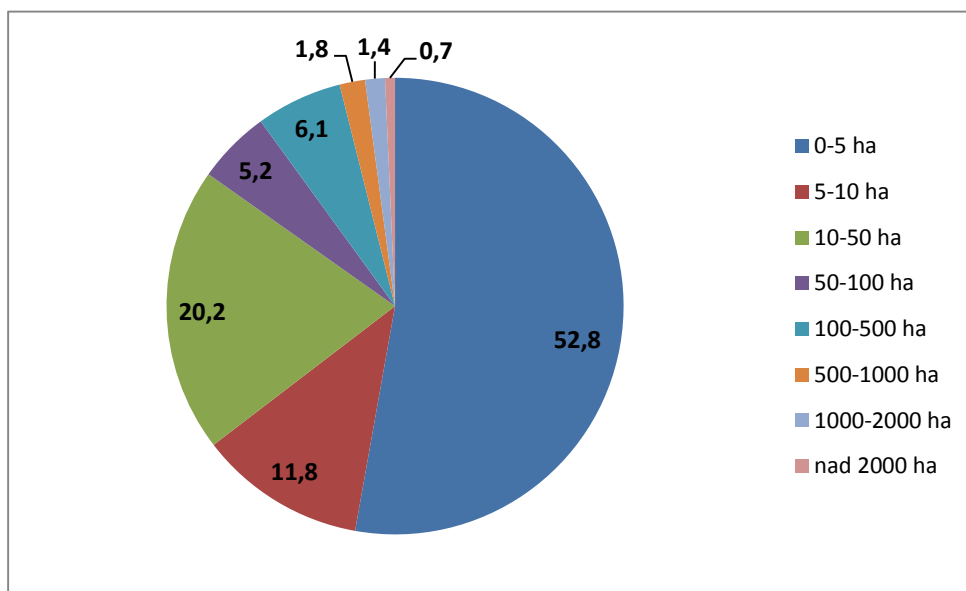
Zdroj: vlastní zpracování a ¹²³

¹²²http://eagri.cz/public/web/file/6357/zelena_zprava_2013_cast_1.pdf,http://eagri.cz/public/web/file/6357/zelena_zprava_2004_cast_1.pdf

¹²³<http://eagri.cz/public/web/file/370427/ZZza2013.pdf>

Průměrná obhospodařovaná výměra v roce 2013 fyzickou osobou byla 46 ha. Podíl právnických osob se zvyšuje, ale výrazně se snížila průměrná obhospodařovaná výměra 1036 ha v roce 2010 na 716 ha v roce 2013.¹²³

Graf 12 – Podíl velikostní struktury farem na zemědělské půdě v ČR v roce 2013

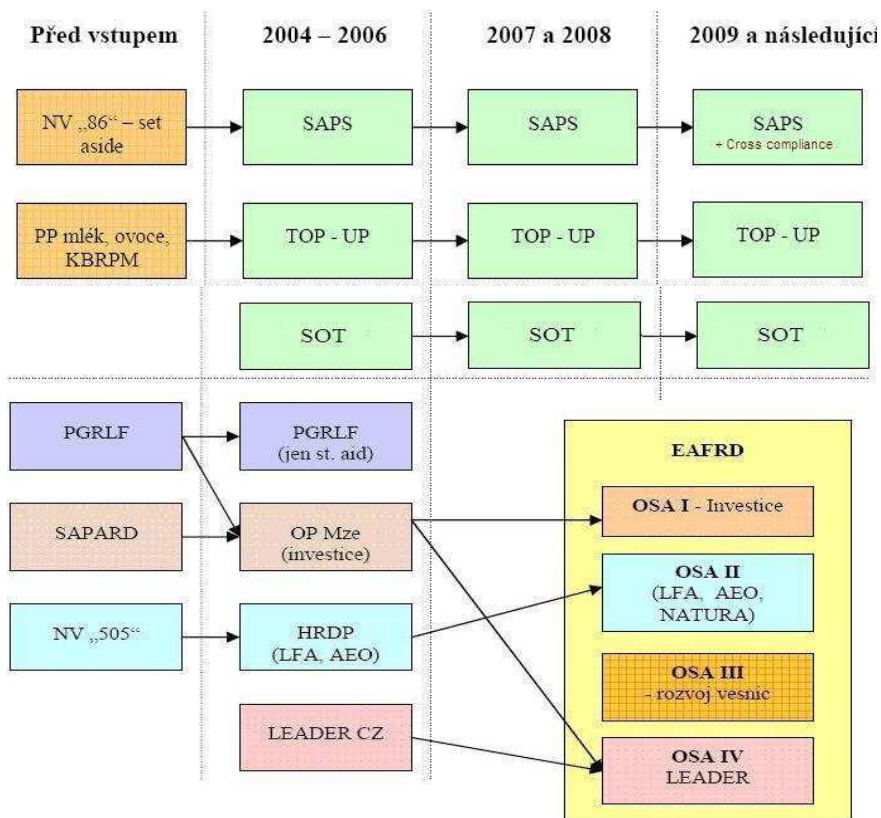
Zdroj: vlastní zpracování a¹²³

8.2.2 Dotační podmínky v ČR

Zemědělská dotační politika v ČR se skládá z 5-ti kategorií – přímé platby, národní podpory, program rozvoje venkova, SOT a OP rybářství.

Jejich vývoj je znázorněn na Obr. 5.

Obr. 5 - Schéma dotací po vstupu ČR do EU v sektoru zemědělství

Zdroj: ¹²⁴

Podrobné čerpání dotací z jednotlivých pilířů je zpracováno v souborném přehledu v tabulkách:¹²⁵

Tab. 62 - Výdaje do agrokompexu ČR podle hlavních směrů podpor v letech 2004-2006 (mil.Kč)

Tab. 63 - Výdaje do agrokompexu ČR podle hlavních směrů podpor v letech 2007-2009 (mil. Kč)

Tab. 64 - Výdaje do agrokompexu ČR podle hlavních směrů podpor v letech 2011-2013 (mil.Kč)

¹²⁴ BEČVÁŘOVÁ, V. Lidské zdroje v agrárním výzkumu [online]. 23. 4. 2010 [cit. 2011-04-21]. Agrární ekonomika a politika 4 - prezentace. Dostupné z WWW: <<http://www.vuchs.cz/OPVpK/dokumenty/Becvarova-AEaP-4-prezentace.pdf>>.

¹²⁵<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2006.html>

Tab. 18 - Výše vyplacených dotací v ČR v letech 2007-2013 v mil. Kč

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Celkem
Přímé platby	17801	18752	20545	19754	19754	21152	23534	141292
<i>z toho SAPS</i>	9768	10776	13032	14276	16 520	18 830	21 429	104631
<i>z toho TOP-UP</i>	7230	6984	6274	3614	1 286	453	80	25921
<i>z toho SOT cukr</i>	673	855	1113	1088	1095	1082	1138	7044
PRV 2007-2013	2727	5301	14409	16446	14195	11867	11068	76013
Osa I	0	783	2607	3707	3584	3165	1519	15365
Osa II	2727	4065	9677	8778	7383	5808	6550	44988
Osa III	0	453	1977	3217	2177	1945	2127	11896
Osa IV	0	0	147	710	1070	903	813	3643
Národní podpory rezortu Mze ČR	4914	5085	5723	5908	2041	2034	1458	27163

Zdroj: vlastní zpracování z ¹²⁶

Z tabulky je patrné navyšování přímé platby dle procentuálního navyšování odsouhlaseného při vstupním vyjednávání ČR do EU. Opačným směrem se snižovaly národní doplňkové platby TOP-UP. Výkyv přímé platby za SOT cukr byl zapříčiněn vládním určením přerozdělení obálky pro cukerní reformu. Celkovou problematiku SOT cukru, včetně popisu procesu restrukturalizační podpory pěstitelům a zpracovatelům cukrovky, patřící do skupiny EASTERN SUGAR ČR, a.s., je popsáno v samostatné kapitole. Samotné grafické vyhodnocení je znázorněno v Graf 25 - Výdaje vybraných dotací do agrokomplexu od roku 2007-2013 v mil. Kč.

V programu rozvoje venkova je patrný strmý nárůst v letech 2009-2010. Do roku 2009 bylo čerpání z daného programu velmi omezené a to z důvodů, které byly nejprve realizovány v ose II. Neprojektovými dotacemi a zároveň postupným, častým

¹²⁶ <http://www.szif.cz/cs/program-rozvoje-venkova> (archiv - 2007-2014)

vyhlašování docházelo k navyšování výplat podpor pro žadatele. Osa 4 Leadear je zastoupena minimálně, dokonce v některém kraji nebyla v jednotlivých letech vyplacena jakákoliv dotace.¹²⁷ Z hlediska nového programového období let 2013-2020, bude částka alokována pro osu IV. místních akčních skupin ČR zvýšena až trojnásobně. Popis jednotlivých os je v předešlých kapitolách 6.1.3.

Společná zemědělská politika pro období let 2014 - 2020 zůstala dvoupilířová, kde je i umožněn přesun plateb do výše 15 %. Počítá se s přesunem 4 % daného požadavku z pilíře I. ve prospěch pilíře II., anebo v případě tzv. řízení zemědělských rizik. Díky tzv. pshasin-in (postupným navyšováním plateb budou celkové přímé platby pro ČR vyšší než v minulém období, ale v přepočtu na hektar dojde k 5 % snížení ve srovnání s rokem 2013). *Finanční alokace pro I. pilíř představuje pro ČR ročně přibližně 25 mld. Kč.*

Potenciál rozpočtu PRV výrazně poškodil premiér Petr Nečas, dne 7. - 8. prosince 2012 na summitu hlav států, kde „vyjednal“ jako jediný zástupce z 27 unijních zemí přesun 300 mil. € do kohezního fondu v gesci Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva životního prostředí a Ministerstva pro místní rozvoj. Fondy, které nejsou do konce současného programového období vyčerpány z alokované částky. Přitom byla možnost i posílení rozpočtu na rozvoj venkova o 8 % ve srovnání se stávajícím obdobím. Šestnáct států využilo, Česká republika jako jediná k redukci PRV přistoupila.

Předpokládané platby od roku 2015 do roku 2020 jsou podrobně znázorněny v Tab. 18, včetně přesunů mezi pilíři, započtení greenigu.

Dobrovolná vázaná podpora.

Dobrovolné vázané podpory, tzv. couplované sazby na citlivé komodity, nebudou vyplaceny na hektar zemědělské půdy, ale na skutečný stav komodit v konkrétní rok výplaty. Česká republika rozhodla o podpoře citlivých sektorů ve výši 15 % roční obálky na přímé platby. Jedná se o období let 2015 - 2020, s roční částku zhruba 3,1 – 3,4 mld. Kč (ovlivněno směnným kurzem Kč/€).

Program rozvoje venkova bude financován z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV) a kofinancován z národního rozpočtu. Rozpočet z EZFRV ve výši 2,170 mld. € bude doplněn převodem z I. pilíře SZP – přímých plateb ve výši cca 111 mil. €. Společně s národním spolufinancováním pak bude celkový rozpočet PRV činit cca

¹²⁷ <http://eagri.cz/public/web/mze/venkov/mistni-akcni-skupiny/>

3,042 mld. EUR. Přesto však finanční prostředky nedosahují výše alokace předchozího programového období.¹²⁸

Graf 13 - Rozdělení rozpočtu PRV dle jednotlivých priorit, II. pilíř 2014-2020

Zdroj: <http://www.apic-ak.cz/> - Společná zemědělská politika

8.2.3 Všeobecné zemědělské podmínky v PL

Středoevropský stát, rozkládající se na rozloze 312,7 tis. km², se nazývá Polsko, s oficiálním názvem Polská republika. Na severu Polsko sousedí s Ruskem a Litvou, na jihu s Českou republikou a Slovenskem, na východě s Ukrajinou a Běloruskem a na západě s Německem. Hustota zalidnění v Polsku činí 123,1 obyvatel./km²¹¹¹ a je osmým nejlidnatějším státem Evropy s počtem 38,17 milionů obyvatel. Hlavním městem je Varšava.

Z celkové půdní rozlohy činí 47% orná půda, 13% pastviny, 29% lesy a 11% ostatní půda. 75% rozlohy půdy je umístěno pod 200 m. n. m. a 3% půdy nad 500 m. n. m.. 314,5 tis. rozlohy zabírá 23 národních parků a 173 tis. ha v Polsku náleží národním rezervacím.¹²⁹

V Polsku tvoří méně příhodné oblasti 51,2 % z celkové rozlohy zemědělské půdy. Do horských oblastí spadá 1,2% půdy a do tzv. nehorských oblastí 50% (z toho do ostatních LFA 41,8% a do LFA se specifickými omezeními 1,9%).¹³⁰ Průměrná velikost farem, v roce 2010 – 9,5 ha, rozmístěných na území Polska znázorňuje Obr. 5. Úroveň

¹²⁸ www.apic-ak.cz/ - Společná zemědělská politika

¹²⁹ JABŁOŃSKA-URBANIĄK, T. Agriculture and food economy in Poland [online]. Warsaw : Ministry of Agriculture and Rural Development, 2009 [cit. 2010-05-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.minrol.gov.pl/index.php?/eng/content/view/full/18560>>.

¹³⁰ <https://www.minrol.gov.pl/Wyszukaj?q=PRV+2013-2020>

jednotlivých regionů v Polsku je značně rozdílná. K západní hranici Polska je patrná vyšší velikost farem, oproti východu republiky. Tato rozdílnost je dána úrodností půdy, velikostí hospodářství či infrastrukturou. Zároveň rozvrstvení je dáno i většími pracovními příležitostmi vyplývajícími ze západní hranice Polska s Německem. Z celkového počtu obyvatel žije 23,3 milionu ve městech a 14,8 milionu na venkově. V zemědělství je zaměstnáno 17,4 % obyvatel země. Zemědělství se svými 4,7% se podílí na tvorbě HDP.¹³¹

Tab. 19 - Struktura zaměstnanosti v Polsku do 31. prosince v letech 2005 a 2011 v %

Obor	Zemědělství	Průmysl	Obchod, opravy	Státní Zaměstnanci	Ostatní
2005	6,5	40,9	9,5	19,5	23,6
2011	4,9	39,7	11,6	16,3	27,5

Pozn. Bez ekonomických subjektů zaměstnávající až 9 osob

Zpracování: vlastní a¹³²

Nejdůležitějšími zemědělskými produkty jsou především: pšenice, oves, ječmen, žito, kukuřice, cukrová řepa, brambory, ovoce, zelenina, len, tabák a konopí. V živočišné výrobě převažuje hlavně: chov skotu, ovcí, prasat, chov koní a drůbeže. Soukromému sektoru náleží 96,7 % zemědělské půdy.¹³³

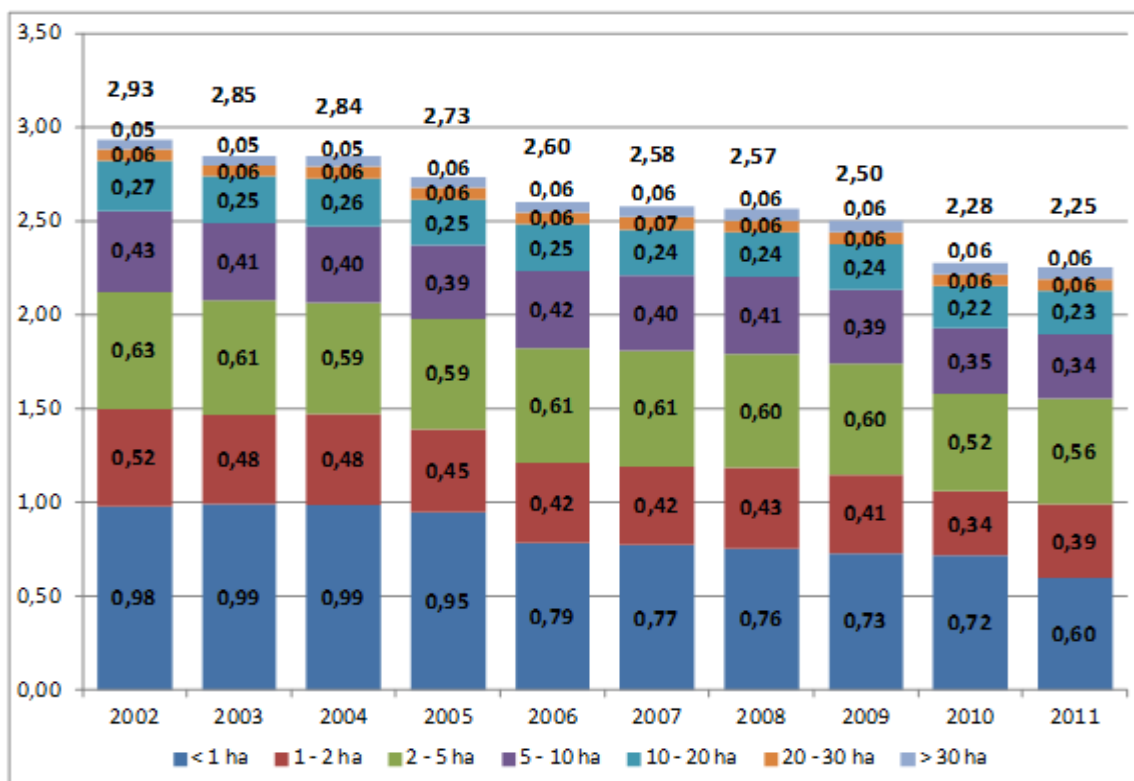
Počet farem a struktura velikosti farem se v letech od roku 2002-2011 výrazně změnila, což je patrné z **Graf 14**. Ze schématu lze spatřit výrazný pokles počtu farem, tj. z 2,93 mil. v roce 2002 na 2,25 mil. 2011. Došlo i k výraznému snížení počtu farem do 2 ha, tj. v roce 2002 bylo přes 51,19% farem (1,5 mil.) do 2 ha. V roce 2011 bylo 0,99 mil. farem do 2 ha, což představuje 44% všech farem v Polsku.

¹³¹ National strategic plan for 2007-2013 rural development [online]. Warsaw : Ministry of Agriculture and Rural Development, July 2007 [cit. 2010-03-21]. Dostupné z WWW:<<http://www.minrol.gov.pl/index.php?eng/content/view/full/18575>>.

¹³² <https://www.minrol.gov.pl/Wyszukaj?q=PRV+2013-2020>

¹³³ JUST, M. Agriculture and food economy in Poland [online]. Warsaw : Ministry of agriculture and rural development, 2007 [cit. 2010-02-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.minrol.gov.pl/index.php?eng/content/view/full/18560>>.

Graf 14- Vývoj počtu farem a jejich půdní držba v roce 2002 a 2011v mil.

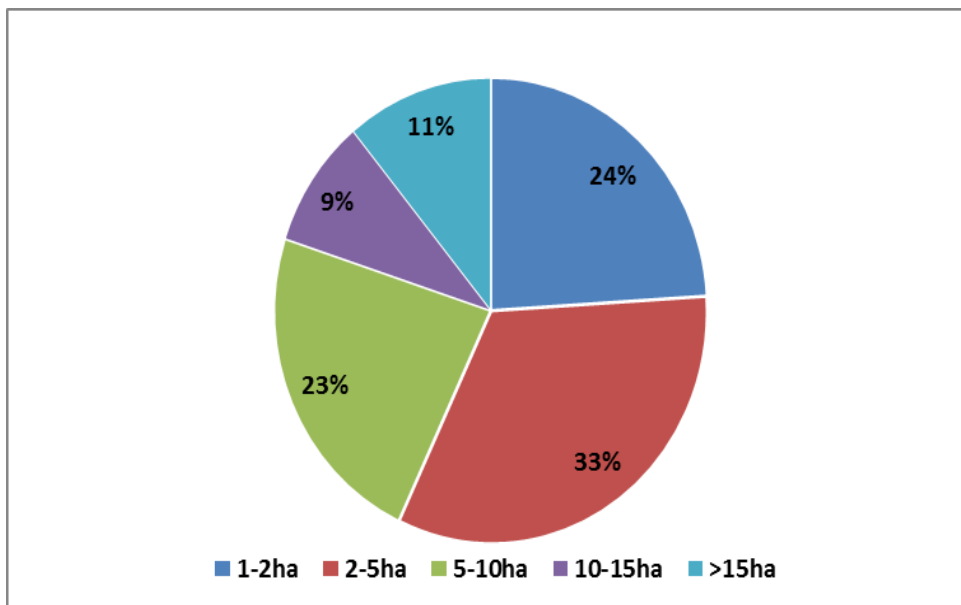

Zdroj: převzato v plném rozsahu¹³⁴

V Graf 15 a Graf 16 v příslušném roce 2009 je uvedena velikostní skladba farem v Polsku a účast těchto farem na celkové obhospodařované zemědělské půdě. Z výše uvedených schémat lze spatřit, že více než polovina účastníků podnikajících v zemědělství v Polské republice, hospodaří na méně než 5 ha zemědělské půdy. Tito účastníci obhospodařují jen 28% z celkové zemědělské půdy. Zemědělských subjektů s více jak 15 ha je 11%, a obhospodařují však 47% celkové zemědělské půdy v Polsku. Existence velkého počtu malých farem je dána historickým vývojem. Obdobím kolektivizace, probíhajícím po válce v ČSR, DDR, nebyl polský venkov ve velké míře dotknut.

¹³⁴ <https://www.minrol.gov.pl/Wyszukaj?q=PRV+2013-2020>

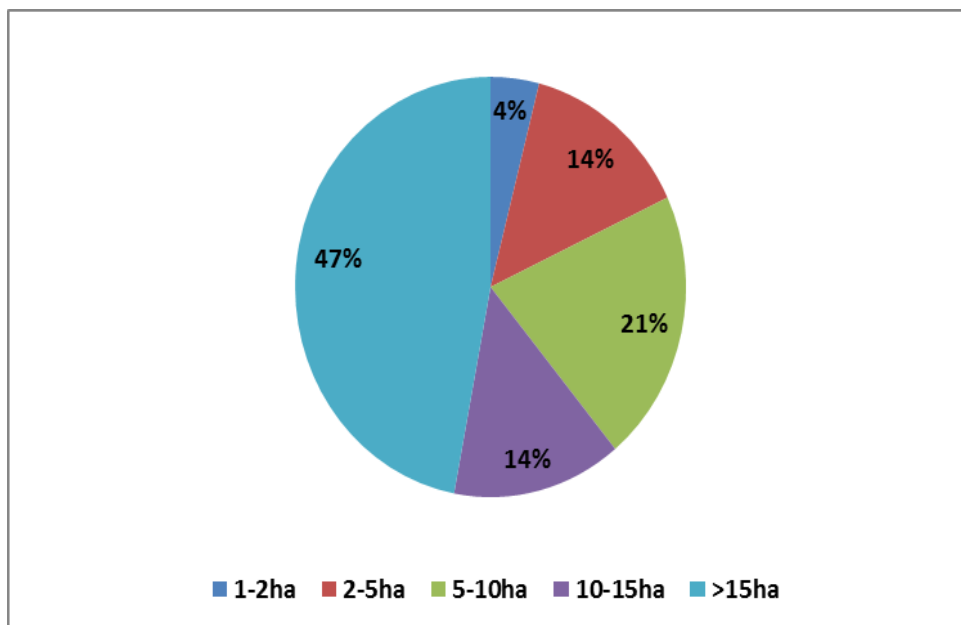
Graf 15 - Rozložení farem dle velikosti v Polsku 2009 v %

Zdroj: vlastní zpracování dle Jablonska-Urbaniak (2009) a ¹³⁵

Vzhledem k této skutečnosti po pádu komunistického režimu zůstalo velké množství malých farem. A ty povětšinou přetrvávají do dnešních dnů. Z následujících údajů lze i odvodit strukturu farmářů hospodařících na zemědělských farmách, buď na plný úvazek či na částečný, případně mají další pracovní činnost.

Graf 16 - Rozložení farem dle podílu farem na zemědělské půdě v Polsku 2009

Zdroj: vlastní zpracování dle Jablonska-Urbaniak (2009)² a ¹³⁶

¹³⁵ <http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2007-2013>

¹³⁶ <http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2007-2013/Dokumenty-analizy-raporty>

Tab. 20 - Úroveň vzdělávání v oblasti zemědělství v letech 2002 a 2010 v %

<i>Rok</i>	<i>Vysoká škola</i>	<i>Odborné vyšší vzdělání</i>	<i>Střední škola</i>	<i>Základní výcvik</i>	<i>Zemědělský kurs</i>	<i>Bez zemědělského vzdělání</i>
2002	1%	0,2	5,5	9,8	25,8	57,7
2010	2	0,2	8,4	10,8	19,7	59

Zdroj: vlastní úprava a převzato z ¹³⁷

8.2.4 Dotační podmínky v PL

Dotační politiku do zemědělství v Polsku lze rozvrhnout do 4 základních skupin. Rozdělení dotací do zemědělství v Polské republice je obdobné jako v ČR.

Tab. 21 – Rozdělení hlavních dotačních titulů do sektoru zemědělství v PL

DOTACE – SUMA PRO PŘEROZDĚLENÍ			
Národní podpory	Přímé platby	Program rozvoje venkova	OP - rybolov

Zdroj: vlastní zpracování

Národní podpory tvoří první dotační kategorii. Ty se skládají z garancí a dotací na úroky investičních půjček a půjček na „přírodní katastrofy“, a z dotací na pojištění. ARMA - Agentura pro restrukturalizaci a modernizaci zemědělství - pomáhá s úroky půjček mladým farmářům, na nákup půdy, podporuje investice, skupiny výrobců a odvětví, přispívá na ochranu proti přírodním katastrofám, nebo také ručí studentům z venkova za jejich studentské půjčky. Od roku 2005 je v Polsku zaveden systém dotací na pojištění ohledně živočišné a rostlinné výroby. Pojištění je zaměřeno proti přivalovým dešťům, hurikánům, povodním, suchu, lavinám, sesuvům půdy, úderu blesku, krupobití, negativním efektům přírody ohledně přezimování rostlin a s tím spojených jarních mrazů a nucené porážce zvířat. ¹³⁸ V roce 2009 toto pojištění dosahovalo 50% částky na 1 ha půdy oseté danou plodinou a 50% částky na 1 kus zvoleného druhu zvířete. ¹³⁹

Přímé platby tvoří druhou dotační kategorii. Zahrnují z rozpočtu EU jednotnou platbu na plochu SAPS, přímou platbu pro pěstování energetických plodin, přímou platbu na cukr, přímou platbu za měkké ovoce, přímou platbu za rajčata a další doplňkové národní přímé platby. Totožně jako v České republice existuje postupné dorovnávání přímých

¹³⁷ <http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2007-2013>

¹³⁸ <http://www.minrol.gov.pl/Wyszukaj?q=ARMA>

¹³⁹ The Agency for Restructuring and Modernisation of Agriculture (ARMA) [online]. 2010 [cit. 2010-08-12]. Pomoc krajowa. Dostupné z WWW: <<http://www.arimr.gov.pl/pomockrajowa.html>>.

plateb dle obdobného klíče jako pro české farmáře s možností skrze doplňkové národní přímé platby.

Program rozvoje venkova RDP 2007 – 2013 tvoří třetí dotační kategorii do zemědělství. Je financován z Evropského zemědělského fondu rozvoje venkova a z národních rozpočtů. Navazuje na program rozvoje venkova v letech 2004-2006.

Skládá se z těchto čtyř následujících os:

Osa 1: Zlepšení kvality života na venkově a jeho oblastech a diverzifikace hospodářství venkova

Osa 2: Zlepšování okolního životního prostředí a venkovských oblastí

Osa 3: Zlepšení konkurenceschopnosti v odvětví lesnictví a zemědělství

Osa 4: LEADER ¹⁴⁰

První ose příslušelo 42% výdajů, druhé ose příslušelo 32% výdajů a na třetí osu příslušelo cca 20% celkových výdajů alokovaných do Programu zaměřeného na rozvoj venkova v Polsku. ¹⁴¹

Tab. 22 - Poskytnuté finanční prostředky z rozpočtu EU - Polsko v rámci přímých plateb a ROZVOJE venkov v letech 2007-2013 (v mil EUR)

Typ podpory	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Celkem 2007-2013
Přímé platby	1 264	1 579	1 877	2 192	2 477	2 788	3 045	15 222
Rozvoj venkova	1 990	1 933	1 971	1 936	1 861	1 861	1 851	13 399
Celkem plateb a PRV	3 253	3 512	3 849	4 128	4 128	4 338	4 896	28 621

Zdroj: vlastní propočty a ¹⁴²

V období let 2007-2013, společná zemědělská politika Polska byla podpořena výdaji EU ve výši 28,6 miliardy eur v běžných cenách. Polská strana používá termín běžné ceny, jelikož běžné ceny jsou vyplácené prostředky na SZP dle výše podpory pro zemědělce podle správních rozhodnutí. Předpokládaný rozpočet EU na SZP v Polsku na období 2014-2020 bude činit 32100000000eur. ¹⁴³

¹⁴⁰ Rural development programme for 2007-2013 [online]. Warsaw : Ministry of Agriculture and Rural Development, July 2007 [cit. 2010-03-21]. Dostupné z WWW:

<http://www.minrol.gov.pl/index.php?/eng/content/view/full/18575>

¹⁴¹ Rural development programme for 2007-2013 [online]. Warsaw : Ministry of Agriculture and Rural Development, July 2007 [cit. 2010-03-21]. Dostupné z WWW:

<http://www.minrol.gov.pl/index.php?/eng/content/view/full/18575>

¹⁴²[http://www.sobieski.org.pl/wp-](http://www.sobieski.org.pl/wp-content/uploads/Raport_Institut_Sobieskiego_Polityka_Rolna_Hardt__2004_09_08_v720070103191519.pdf)

[content/uploads/Raport_Institut_Sobieskiego_Polityka_Rolna_Hardt__2004_09_08_v720070103191519.pdf](http://www.sobieski.org.pl/wp-content/uploads/Raport_Institut_Sobieskiego_Polityka_Rolna_Hardt__2004_09_08_v720070103191519.pdf)

¹⁴³ <http://wpr-bussines.home.pl/wpr-12-wi%C4%99cej-unijnnych-C5%9Brod%C3%B3w-na-rolnictwo>

V novém finančním výhledu na období 2014-2020 v rámci společné zemědělské politiky v Polsku získají o 12% více prostředků z fondů EU pro zemědělství, než obdrželi v období 2007-2013.¹⁴⁴

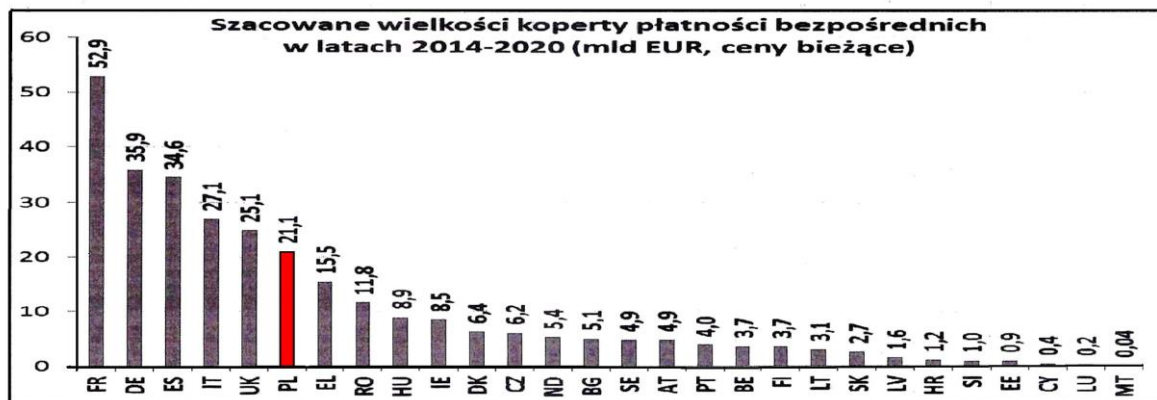
Tab. 23 - Opatření navrhované pro Polsko v rámci přímých plateb a programu rozvoje venkova na období 2014-2020 (v mil EUR)

Typ podpory	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Celkem 2014-2020
Přímé platby	2 970	2 987	3 005	3 022	3 042	3 062	3 062	21 148
Rozvoj venkova	1 571	1 570	1 569	1 567	1 565	1 564	1 562	10 968
Celkem plateb a PRV	4 541	4 557	4 573	4 589	4 607	4 625	4 623	32 116

Zdroj: vlastní propoččet a ¹⁶

Dosažená dohoda v Radě ministrů dává možnost pokračovat v rozvoji zemědělství a venkovských oblastí v Polsku. Polsko je největším příjemcem druhého pilíře politiky SZP a soudržnosti. Co se týče finančních prostředků na přímé platby, Polská republika je na 6. místě z hlediska alokovaných peněz pro přímou platbu (Francie, Německo, Španělsko, Itálie, Spojené království) viz. Obr. 6– Předpokládaná obálka pro přímé platby (2014-2015) pro členské státy EU Obr. 6. Z hlediska celkového alokovaného rozpočtu do zemědělství je Polsko na 5. místě (Francie, Německo, Španělsko, Itálie).

Obr. 6– Předpokládaná obálka pro přímé platby (2014-2015) pro členské státy EU¹⁴⁵

¹ Przedmiotowe opracowanie przedstawia szacunki wyników wykonanej na podstawie symulacji przeprowadzonych w MRiRW oraz MSZ w oparciu o dostępne dane. Ostateczne tabele finansowe zostaną przedstawione przez KE w późniejszym terminie.

Zdroj: převzato v plném rozsahu ¹⁴⁶

¹⁴⁴ http://www.sobieski.org.pl/wp-content/uploads/Raport_Institut_Sobieskiego_Polityka_Rolna_Hardt_2004_09_08_v720070103191519.pdf

¹⁴⁵ (Mard, zdroj dat: Nařízení Rady (ES) 1782/2003 a nařízení Rady (ES) č 73/2009; prostředky pro rozvoj venkova - Evropská komise rozhodnutí ze dne 27. dubna 2010 (2010/236 / EU))

¹⁴⁶ <http://wpr-bussines.home.pl/wpr-12-wi%C4%99cej-unijných-%C5%9Brodok%C3%B3w-na-rolnictwo>

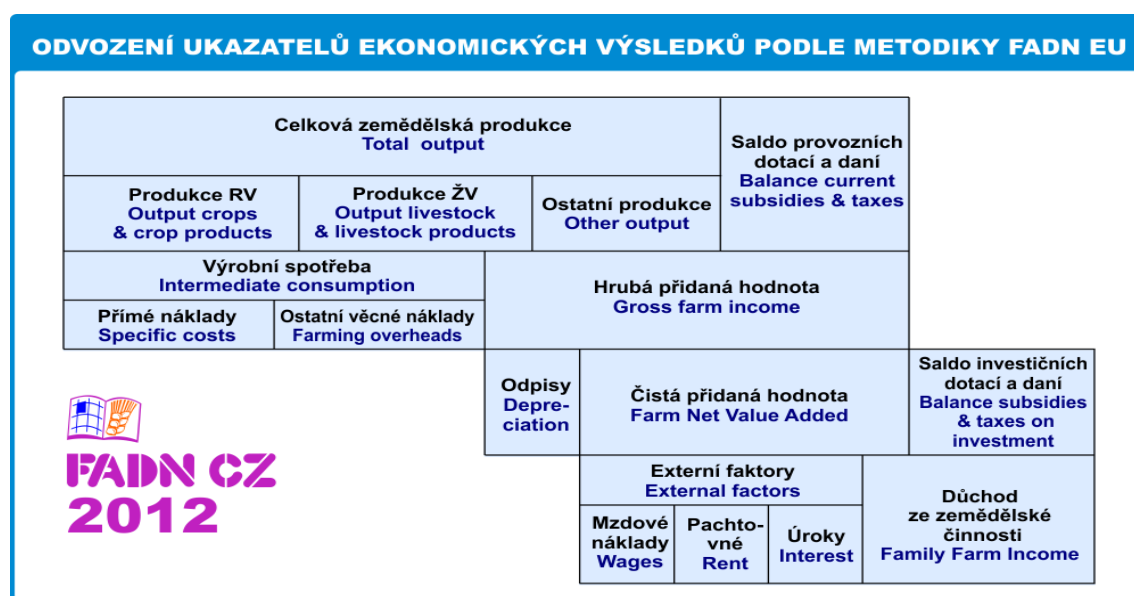
8.3 Komparativní analýza zemědělských podniků z hlediska ekonomických výsledků v zemích ČR a PL

V dané kapitole je provedena komparativní analýza ekonomických výsledků zemědělských podniků v České republice a v Polské republice, včetně průměru v EU. Analýzou se srovnávají hlavní ekonomické ukazatelé zemědělských podniků podle databáze FADN. Databáze byla založena v roce 1965 nařízením Rady EHS č. 79/56, kdy sehrávala hlavní roli informačního zemědělského zdroje Evropské komise o reálné ekonomické situaci zemědělských podniků.¹⁴⁷ Tato databáze v EU využívá jednotnou metodiku odevzdávání ekonomických výsledků, které jsou předávány na pracoviště Generálního ředitelství Evropské komise pro zemědělství a rozvoj venkova (DG AGRI).

Metodika vychází z celkové zemědělské produkce, která je dána součtem produkce rostlinné výroby, živočišné výroby a ostatní produkce. Podniky jsou tříděné dle výrobního zaměření a ekonomické velikosti. Součtem provozních dotací a celkové zemědělské produkce se udávají celkové výnosy z provozní činnosti. Přidáme-li k součtu saldo investičních dotací a daní, získáme tak celkové výnosy farmy.

Struktura ukazatelů je odvozena ze schématu ekonomických výsledků podle metodiky FADN, která je znázorněna na následujícím obrázku.

Obr. 7 - Odvození ukazatelů ekonomických výsledků dle metodiky FADN EU

Zdroj: FADN CZ¹⁴⁸

¹⁴⁷ Zemědělská účetní datová síť FADN CZ 2013 ISBN978-807271-210-6

¹⁴⁸ http://www.vsbox.cz/fadn/AHTM/STRUKT_SOUB_A.htm

Výrobní spotřebu, jakožto náklady, lze získat výrobní spotřebou složenou z přímých nákladů a ostatních nákladů. Odpisy a externí faktory zahrnující mzdové náklady, pachtovné, či úroky. Rozdíl mezi celkovými výnosy a celkovými náklady tvoří důchod ze zemědělské činnosti (DZČ).¹⁴⁸

Saldo provozních dotací a daní získáme následovně. Od celkových provozních dotací, tj. celkové dotace na plodiny, na zvířata a ostatní dotace, se odečtou daně (především daně z pozemků a budov). K danému výsledku se přičte bilance DPH (DPH z tržeb + DPH vrácená správcem daně – DPH z nákupů).¹⁴⁸

Hrubá přidaná hodnota (HPH) představuje základní ukazatel hospodářského výsledku podle metodiky FADN, který vyjadřuje hodnotu celkové zemědělské produkce po odečtení výrobní spotřeby a daní. Čistou přidanou hodnotu (ČPH) lze dosáhnout odečtením odpisů od hrubé přidané hodnoty.¹⁴⁸

Komparativní analýza ekonomických výsledků je pro přehlednost zpracována v celé časové ose od vstupu ČR a PL do EU, tj. od roku 2004. Z hlediska přehlednosti je nejprve zpracován přehled výše obhospodařované zemědělské půdy, dle vzorku podniků ve FADN, tj. uvědomění si značné rozdílnosti mezi sledovaným vzorkem.

Tab. 24 - Obhospodařovaná zemědělská půda dle FADN na farmu - ha

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
(CZ) – ha	227,94	230,95	227,94	222,53	224,91	226,07	224,5	228,86	227,86
(PL) – ha	15,73	17,17	17,34	18,33	19,62	18,42	18,48	18,63	18,84
(EU) – ha	35,09	35,61	36,05	29,44	29,87	32,39	32,48	32,54	32,65

Zdroj: vlastní zpracování a FADN CZ¹⁴⁹

Ukazatelem celkových vstupů, tj. všech nákladů na produkci dle FADNu se jedná především o přímé náklady, režijní náklady, odpisy a externí faktory)¹⁵⁰. Dalším ukazatelem pro srovnání je celková produkce, která zahrnuje celkové výstupy z rostlinné výroby, živočišné výroby a ostatní výroby.

¹⁴⁹ http://ec.europa.eu/agriculture/ricaprod//database/database_en.cfm

¹⁵⁰ Zemědělská účetní datová síť FADN CZ 2013 ISBN978-807271-210-6

Tab. 25 - Celkové vstupy a celková produkce – EUR/ha

Celkové vstupy (EUR/ha)									
Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
(CZ)	1079	1146	1244	1355	1532	1322	1426	1587	1649
(PL)	920	952	1003	1150	1330	1105	1180	1294	1366
(EU)	1515	1515	1549	1633	1717	1633	1695	1818	1913
Celková produkce (EUR/ha)									
Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
(CZ)	1044	1035	1092	1249	1321	1029	1176	1426	1487
(PL)	1200	1186	1249	1503	1502	1193	1422	1576	1652
(EU)	1729	1706	1755	1938	1913	1706	1910	2065	2182

Zdroj: vlastní zpracování a FADN CZ¹⁵¹

Česká republika měla od vstupu do EU vyšší náklady na ha než Polsko, či v průměru celá EU. Z tabulky je patrná i vyšší dynamika růstu nákladů v ČR oproti sledovaným zemím, tj. o 570 EUR/ha za 8-leté období oproti 446 EUR/ha v Polsku a 398 EUR/ha v průměru v EU. Celková produkce jednotlivých států rostla přibližně rovnoměrně, tj. v ČR o 443 EUR/ha, v PL o 452 EUR/ha a v EU 453 EUR/ha za 9-leté období.

V následující tabulce je provedena analýza rozdílu celkové produkce a celkových vstupů, včetně výpočtu celkové provozní dotace (EUR/ha) v časové ose jednotlivých států.

Tab. 26 - Rozdíl produkce a vstupů (EUR/ha) a celkové provozní dotace (EUR/ha)

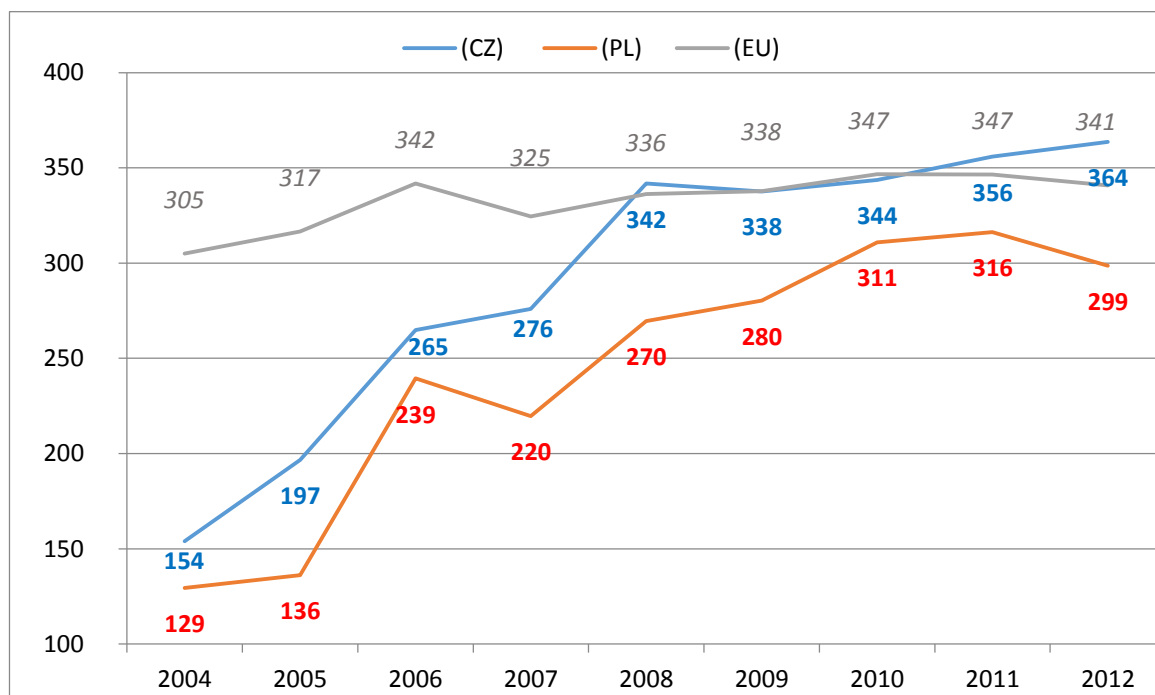
Rozdíl produkce a vstupů (EUR/ha)									
Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
(CZ)	-35	-111	-152	-107	-210	-293	-249	-161	-162
(PL)	280	233	246	353	172	88	242	282	286
(EU)	214	192	206	305	197	73	216	247	269
Celkové provozní dotace (EUR/ha)									
Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
(CZ)	154	197	265	276	342	338	344	356	364
(PL)	129	136	239	220	270	280	311	316	299
(EU)	305	317	342	325	336	338	347	347	341

Zdroj: vlastní zpracování a FADN CZ¹⁵²¹⁵¹ http://ec.europa.eu/agriculture/ricaprod/database/database_en.cfm¹⁵² http://ec.europa.eu/agriculture/ricaprod/database/database_en.cfm

Z tabulky rozdílů produkce a vstupů je patrný vliv ekonomické krize v roce 2009. V České republice zemědělské odvětví v roce 2009 meziročně pokleslo v celkové produkci o 14,6 %, kdy výrazně poklesla rostlinná výroba meziročně o 18,7 % a živočišná výroba o 12,5% (zejména propad cen mléka o 24,6%).¹⁵³ Pokračoval tak ekonomicky nepříznivý vývoj charakteristický pro rok 2008, který byl vyvolán především výrazným poklesem cen zemědělských výrobků. V Polsku a EU byl pokles produkce v roce 2009 výraznější nežli v ČR, ale dynamika opětovného růstu od roku 2010, byla výrazně akcelerující oproti ČR, viz. Tab. 26.

Z Graf 17 je patrný pozvolný růst provozních dotací v PL a ČR. V EU dochází také k růstu, ale zanedbatelnému. Prudké tempo růstu v ČR a PL na průměr EU, si lze odvodit od procentuálního navýšení přímé platby na plochu (SAPS) dle Tab. 67 - Navyšování přímých plateb v %. Z analýzy celkových provozních dotací je patrné, že členské státy měly velmi nízké navýšení platby od roku 2004 do 2010, tj. sumárně o 42 EUR/ha.

Graf 17 - Celkové provozní dotace (EUR/ha) od roku 2004 do roku 2012

Zdroj: vlastní zpracování

V roce 2006 došlo k výraznému navýšení provozní dotace z roku na rok. Hlavní příčinou bylo meziroční navýšení provozních dotací vykazující zaměření na chov skotu a

¹⁵³ http://www.vsbox.cz/fadn/AHTM/DATA_09_C_TEXT.htm

méně příznivých oblastí (LFA). Podíl provozních dotací na hrubém příjmu (celková produkce + dotace provozní) dosáhla v roce 2006 navýšení o 18,2%. Podniky hospodařící v horských oblastech vykázaly vyšší úroveň dotací 9 486Kč/ha, než podniky v produkčně intenzivních oblastech mimo LFA (6532 Kč/ha).¹⁵⁴ Hlavním faktorem nárůstu podpor je nárůst podpor agroenvironmentálních dotací, které u FO i PO vzrostly o cca 35 %.¹⁵⁵

V roce 2008 došlo v ČR a PL rovněž ke skokovému navýšení provozních dotací v důsledku navyšování přímých plateb o 10% (v letech 2004 – 2007 navyšování pouze o 5% k průměru EU). Dále v roce 2008 byla odsouhlasena doplňková přímá platba TOP-UP na zemědělskou půdu (do roku 2007 byla platba pouze na ornou půdu), tj. provozní dotace se navýšily skokově o 20%. Roky 2011 a 2012 lze napříč EU vyhodnotit jako stabilizující prvek v přerozdělených provozních dotacích, včetně celkové produkce i vstupů ve sledovaných parametrech.

Hrubá přidaná hodnota (HPH) představuje základní ukazatel hospodářského výsledku dle metodiky FADN, která představuje hodnotu celkové zemědělské produkce po odečtení výrobní spotřeby a daní. Upřesňující ukazatel představující zdroje podniku na pokrytí výrobních faktorů (práce, půda a kapitál je čistá přidaná hodnota (ČPH), která se vypočítá rozdílem hrubé přidané hodnoty a odpisu).¹⁵⁶

Hodnota ČPH je hlavním indikátorem pro hodnocení efektivnosti výroby a důchodové situace zemědělských podniků. Z výpočtu odpisů je patrné chování v důsledku vlivu ekonomické krize v roce 2009 ve sledovaných státech. Zatímco hodnota odpisů ČR a EU se měnila minimálně a hodnota z roku 2008 byla již v roce 2010 na vyšší hodnotě, v důsledku toho opět investovaly. Odpisová položka v ČR roste, vyjma období 2008 a 2009 lineárně, tj. zvýšila se hodnota o 96,4%. Oproti tomu polští zemědělci na odpisovou hodnotu EUR/ha z roku 2008 do roku 2012 nedosáhli, ale díky vyššímu rozdílu produkce a vstupů je investování EUR/ha v Polsku stále vyšší oproti ČR. Odpisová položka v PL se zvýšila od roku 2004 do 2012 o 26,6%.

¹⁵⁴ http://eagri.cz/public/web/file/126387/ZZ_2007.pdf

¹⁵⁵ http://www.vsbox.cz/fadn/IMG_X_2008/FADN_2008_TEXT.pdf

¹⁵⁶ Zemědělská účetní datová síť FADN CZ 2013 ISBN978-807271-210-6

Tab. 27 -Hrubá přidaná hodnota a čistá přidaná hodnota – EUR/ha

Hrubá přidaná hodnota (EUR/ha)									
Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
(CZ)	427	436	488	583	602	470	565	705	734
(PL)	636	614	714	848	773	655	861	913	904
(EU)	1029	1017	1065	1155	1076	947	1109	1152	1181
Čistá přidaná hodnota (EUR/ha)									
Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
(CZ)	343	339	382	457	459	335	421	550	571
(PL)	456	419	521	645	537	449	642	687	676
(EU)	789	776	814	911	818	691	848	885	906
Odpisy EUR/ha - vyplývající z HPH-ČPH									
Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
(CZ)	83	97	107	126	143	135	144	155	163
(PL)	180	194	193	203	237	207	220	226	228
(EU)	240	241	250	245	259	256	261	267	275

Zdroj: vlastní zpracování a FADN CZ¹⁵⁷

Důchod ze zemědělské činnosti (DZČ) je kalkulován jako ČPH po odečtení nákladů na externí faktory a přečtení investičních dotací. Vyjadřuje zisk – případně ztrátu odvětví. Přepočítává se na osobu či na ha. Z tabulky je patrné, že důchod ze zemědělské činnosti přistoupivších zemím POL a ČR se rapidně zvýšil, tj. v ČR o 107% a v PL o 46%.

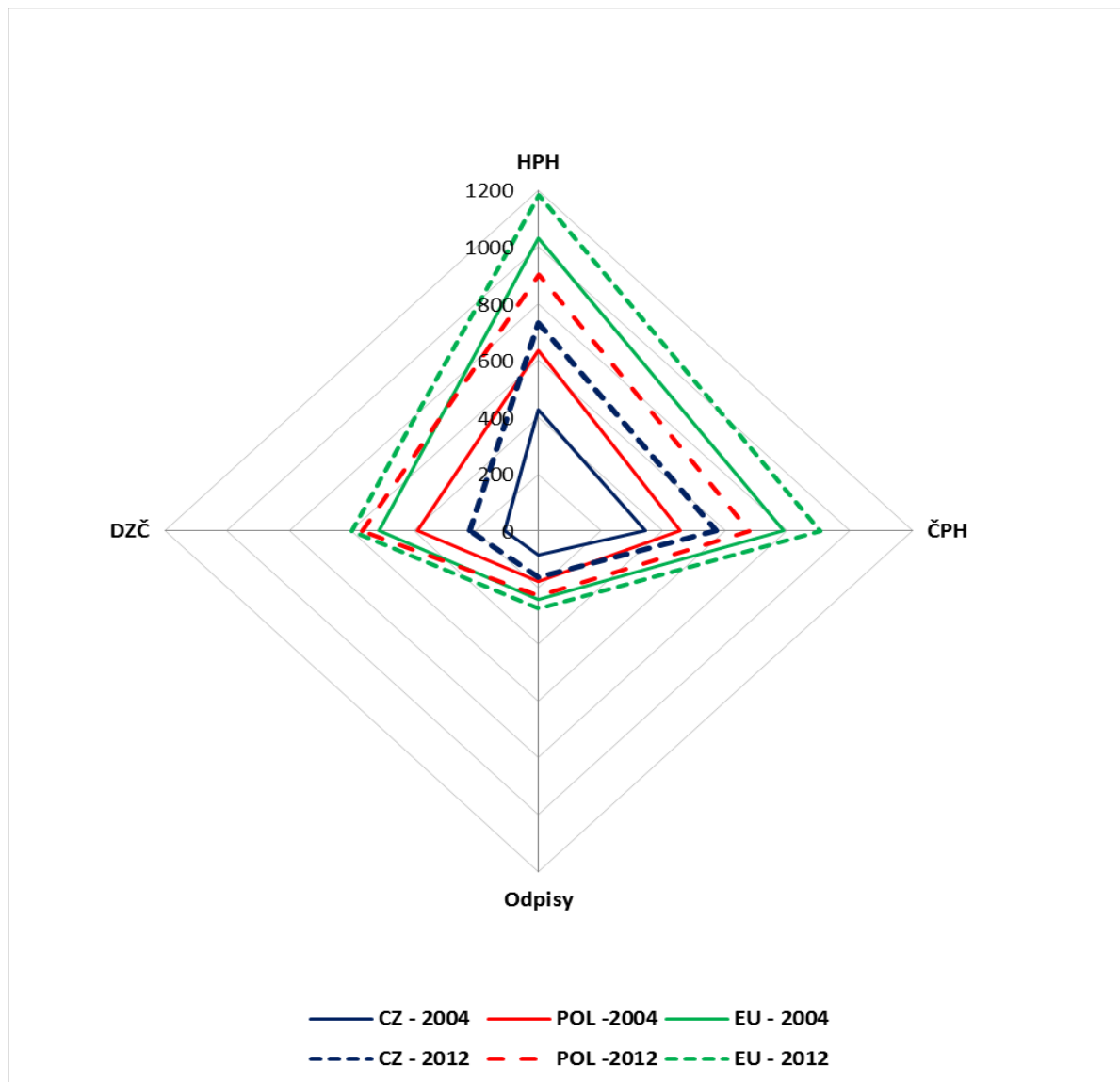
Tab. 28 - Důchod ze zemědělské činnosti – EUR/ha

Důchod ze zemědělské činnosti (EUR/ha)									
Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
(CZ)	107	78	105	163	126	51	104	224	222
(PL)	388	340	429	544	418	350	540	584	567
(EU)	512	502	544	624	522	406	557	587	600

Zdroj: vlastní zpracování a FADN CZ¹⁵⁸¹⁵⁷ http://ec.europa.eu/agriculture/ricaprod/database/database_en.cfm¹⁵⁸ http://ec.europa.eu/agriculture/ricaprod/database/database_en.cfm

Samotné navýšení průměru důchodu ze zemědělské činnosti v EU ve sledovaném období od roku 2004 do 2012 se navýšil pouze o 17%.

Graf 18 - Hodnocení ekonomických ukazatelů k roku 2004 a 2012 – v EUR/ha

Zdroj: vlastní zpracování

8.4 Analýza jednotné platby

8.4.1 Jednotná platba na plochu – SAPS v českém zemědělství

V této kapitole nebudou popsány na straně ČR pravidla pro podání jednotné žádosti, poněvadž jsou popsány podrobně v dřívějších kapitolách:

- Pravidla pro vyplácení dotací do roku 2013 je popsáno v kapitole 6.1.1,
- Pravidla pro vyplácení pro nové programové období 2013-2015 je popsáno v kapitole 6.1.7 s příslušnými podkapitolami.

Česká republika přijala tzv. zjednodušený systém přímých plateb na plochu (SAPS – single area payment scheme). Zjednodušený systém plateb mohly nové členské země využívat nejvýše 5 let od vstupu do EU, tj. do 31.12.2010. Nestalo se tak a i v novém programovacím období let 2013-2020, bude daná platba využívána jako hlavní pilíř pro přerozdělování plateb.

Výše podpory českým zemědělci nebyla na stejné výši, v jaké ji čerpali zemědělci v původních členských zemích. Startovací pozice byla nastavena na 25% a do roku 2007 se tato částka každoročně navyšuje o 5 %. Od roku 2008 pak o 10%. Rozfázování přímých plateb ukazuje následující tabulka.

Tab. 67 - Navyšování přímých plateb v %

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
SAPS (%)	25	30	35	40	50	60	70	80	90	100	100
Top-Up(%)	0-30	0-30	0-30	0-30	0-30	0-30	0-30	0-20	0-10	0	0
Max.výše	55%	60%	65%	70%	80%	90%	100%	100%	100%	100%	100

Zdroj: vlastní úprava¹⁵⁹

Výrazným specifikem SAPS je úplné oddělení od produkce (decoupling), přičemž se váže na skutečně obhospodařovanou zemědělskou půdu. Je potřeba zdůraznit, že přijetí SAPS, ať ze začátku možná za diskriminačních podmínek, nám zaručilo čerpání finančních prostředků z EU. Zároveň se zprvu nejednalo o složité podání žádosti na SZIF, ale s postupem let se z jednotné žádosti stal vícestránkový elaborát. Pro farmu hospodařící na 2000 ha s tržní produkcí mléka (620 dojnic) žádost představuje 70 stran.

Výše přímé platby je každoročně úročena alokací částky v Euru z rozpočtu EU na příslušnou členskou zemi. Daná částka se dle směnného kurzu smění za národní měnu.

¹⁵⁹<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/publikace-a-dokumenty>

Směnný kurz není určen z průměru roku daného státu, ale k 1.říjnu daného roku, tj. každoročně k tomuto datu daná směnná hodnota. Přepočtená suma peněz je přepočtena na celkovou evidovanou zemědělskou půdu v systému LPIS (Land Parcel Identification System).

Základní celkové rozdělení úrovně plateb, sazby Euro/ha, sazby SAPS k danému roku na hektar je v následující tabulce.

Tab. 29 - Vývoj přímé platby SAPS v ČR

Rok	Úroveň plateb EU-15 v %	Obálka SAPS mil. €	Sazba €/ha	Směnný kurz Kč/EU	Obálka SAPS mil. Kč	Sazba Kč/ha
2004	25	198,940	56,410	32,450	6455,603	1830,40
2005	30	249,296	71,420	29,550	7366,697	2110,70
2006	35	310,457	88,890	28,320	8792,142	2517,80
2007	40	355,384	101,400	27,530	9783,723	2791,500
2008	50	437,762	124,600	24,660	10795,211	3072,20
2009	60	517,895	147,430	25,160	13030,240	3710,00
2010	70	581,177	165,070	24,600	14296,954	4060,80
2011	80	667,365	189,320	24,750	16517,284	4686,50
2012	90	755,659	214,280	25,140	18997,267	5387,30
2013	100	832,828	235,860	25,730	21428,664	6068,88
2014	100	773,751	218,8	27,735		5997,23

Zdroj: vlastní zpracování a ¹⁶⁰

Z tabulky je patrný nárůst plateb SAPS v Euro/ha dle úrovně k platbám EU -15. Je patrný vývoj kurzu, který se podílí na přepočtu obálky pro přímé platby. Bližší podrobnosti k vývoji kurzu €/Kč jsou podrobně zpracovány v kapitole 8.3.6. V následujících tabulkách je znázorněn a vypočten vztah k 1 ha a vlivu ke kurzovým změnám.

¹⁶⁰https://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fzpravy%2Fprv2014%2F1406291520363.pdf

Tab. 30 – Výpočet úbytku příjmů plateb ze SAPS v důsledku posilování koruny vůči EURU

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Průměr
Směnný kurz Kč/€ /přímé platby/	32,45	29,55	28,32	27,53	24,66	25,16	24,60	24,75	25,14	25,73	27,74	26,88
Kurzový rozdíl mezi předešlým rokem	0,00	2,90	1,23	0,79	2,87	-0,50	0,56	-0,15	-0,39	-0,59	-2,01	Celkem
Kurzový rozdíl mezi 2004 a příslušným rok.		2,90	4,13	4,92	7,79	7,29	7,85	7,70	7,31	6,72	4,71	
Platba SAPS na 1ha /€	56,41	71,42	88,89	101,40	124,60	147,43	165,07	189,32	214,28	235,86	218,80	1613,48
Platba SAPS na 1ha/Kč	1830,50	2110,46	2517,36	2791,54	3072,64	3709,34	4060,72	4685,67	5387,00	6068,68	6068,42	42302,33
Případná platba SAPS s kurzem roku 2004	1830,50	2317,58	2884,48	3290,43	4043,27	4784,10	5356,52	6143,43	6953,39	7653,66	7100,06	52357,43
Rozdíl skutečná platba SAPS a případ. platbou s rokem 2004	0,00	207,12	367,12	498,89	970,63	1074,76	1295,80	1457,76	1566,39	1584,98	1031,64	-10055,09
Průměrný kurz 27 €/Kč	27,00	27,00	27,00	27,00	27,00	27,00	27,00	27,00	27,00	27,00	27,00	
Rozdíl skutečná platba SAPS na 1 ha a kurz 27€/ha	1523,07	1928,34	2400,03	2737,80	3364,20	3980,61	4456,89	5111,64	5785,56	6368,22	5907,60	43563,96
Rozdíl mezi skutečnou platbou SAPS na 1 ha a kurzem 27€/ha	307,43	182,12	117,33	53,74	-291,56	-271,27	-396,17	-425,97	-398,56	-299,54	160,82	-1261,63

Pozn: vlastní propočet

Z Tab. 30 – Výpočet úbytku příjmů plateb ze SAPS v důsledku posilování koruny vůči EURU z předešlé tabulky si lze odvodit souvislosti, které jsou aktuální i v současné době. Nejoslabenější směnný kurz €/Kč pro výpočet přímé platby byl v roce 2004 - 32,45 Kč/€ a v roce 2010 posílil směnný kurz na hodnotu 24,60, tj. rozdíl 7,79 Kč. V propočtu obdržel příjemce dotaci za SAPS platbu za sledované období 2004-2014 na 1 ha celkem 42 302,33 Kč. Pokud by daný kurz neposiloval, suma za sledované období na 1 ha by činila 52 357,43 Kč. Rozdíl tedy činí v průměru na rok 1 005,5 Kč/ha. Vynásobíme-li rozdíl s evidovanou půdou v registru LPIS, tj. k 31.12.2011 - 3 541 796 ha (83,7% zemědělského půdy) vypočteme si 3,561 mld. Kč rozdílu v neprospěch českých žadatelů. Celková suma za 10 let činí 35,61 mld. Kč, což je 151% vyplacené platby v roce 2013.

V Tab. 30 – Výpočet úbytku příjmů plateb ze SAPS v důsledku posilování koruny vůči EURU je za dané období spočítán průměrný směnný kurz za celé sledované období na 26,88 Kč/€. Z hlediska celkové sumy přímých plateb s kurzem 26,88 Kč/€ je rozdíl za celé sledované období pouhých 1261,63 Kč.

Ve spojitosti se všemi událostmi, vývojem inflace, vývojem kurzu národní měny a finanční krizí, dojdeme opět k dnešnímu dni a s citací:“ Bankovní rada České národní banky oznámila, že bude pokračovat v režimu devizových intervencí s cílem udržet kurz poblíž 27 Kč/EUR. Zároveň rada nechala úrokové sazby na historických minimech. Informoval o tom mluvčí centrální banky Tomáš Zimmermann.“¹⁶¹ Z tohoto hlediska si může žadatel provádějící kalkulaci přímých plateb SAPS počítat s částkou 27Kč/ha do roku 2020.

Z hlediska rozdílnosti kurzu před a po vstupu do EU je průběh obdobný i v Polské republice - Obr. 8. Silné výkyvy probíhaly v druhé dekádě roku 2008, tj. od 3,21 – 4,72 PLN/€. Za sledované období 10 let na začátku a na konci sledovaného období na stejné hodnotě, tzn. mírně přes 4,1 PL/€.

¹⁶¹<http://www.financninoviny.cz/zpravy/cnb-chce-kurz-udrzovat-pobliz-27-kc-eur-odhad-letosniho-hdp-nezmenila/1213260>

Obr. 8 - Vývoj kurzu národní měny Polska k EURU

Zdroj: ¹⁶²

České zemědělství z hlediska hospodářského výsledku ovlivněného dotacemi, lze rozdělit na dvě etapy. První etapa od roku 1989 do 2003 nakumulovala sumu -31,33 mld. Kč ztrátu, Tab. 8 - Hospodářský výsledek zemědělství za příslušné roky před vstupem do EU, mld. Kč. Přínosem v období bylo, že došlo k adaptaci oboru k nastaveným, pro zemědělce složitým podmínkám. Od roku 2004 odvětví hospodařilo kladně a přitom dle odhadu produkčních podpor byl výsledek nižší nežli v EU, Graf 9 – Ekvivalent produkční subvencí. V dané době byl český zemědělec „imunní k jakémukoliv výkyvu“ a vždy se spoléhal na sebe. Zároveň došlo ke snížení pracovníků v zemědělství.

Po vstupu do EU vyllynulo několik kladných důsledků – přímé dotace, intervenční ceny, cukerní platba atd. Záporné důsledky byly – zvýšená legislativa, zvýšení pachtovného, zvýšení konkurence mezi samotnými farmáři v katastru, zvýšená bezpečnost k životnímu prostředí včetně dodržování různorodých předpisů vztahujících se k zemědělské činnosti. Každoročně obdržené dotace, ať národní či přímé, v adekvátní částce na konkrétní rok, měly pozitivní vliv na hospodářský výsledek českého zemědělství.

Tab. 31 - Vývoj přímých plateb SAPS a hospodářského výsledku od roku 2004, mld. Kč

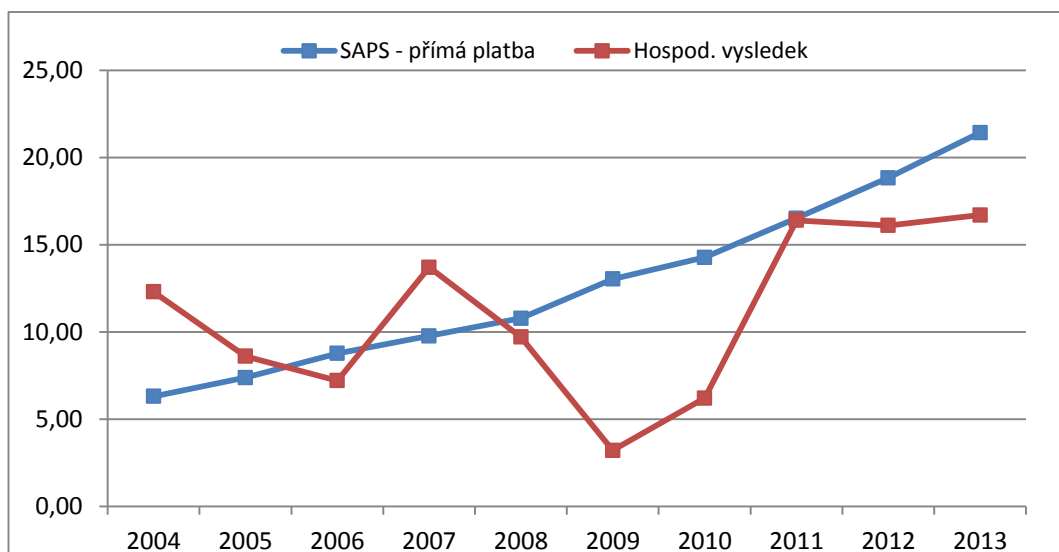
Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
SAPS - přímá platba	6,30	7,37	8,77	9,77	10,78	13,03	14,28	16,52	18,83	21,43
Hospod. výsledek	12,30	8,60	7,20	13,70	9,70	3,20	6,20	16,40	16,10	16,70

Zdroj: vlastní zpracování a z Tab. 9, Tab. 29

¹⁶² <http://openiazoch.zoznam.sk/meny/profil/MEPLN/8#>

Pozitivní vliv se vývojem času změnil na stav závislý. Jak vyplývá z následujícího grafu.

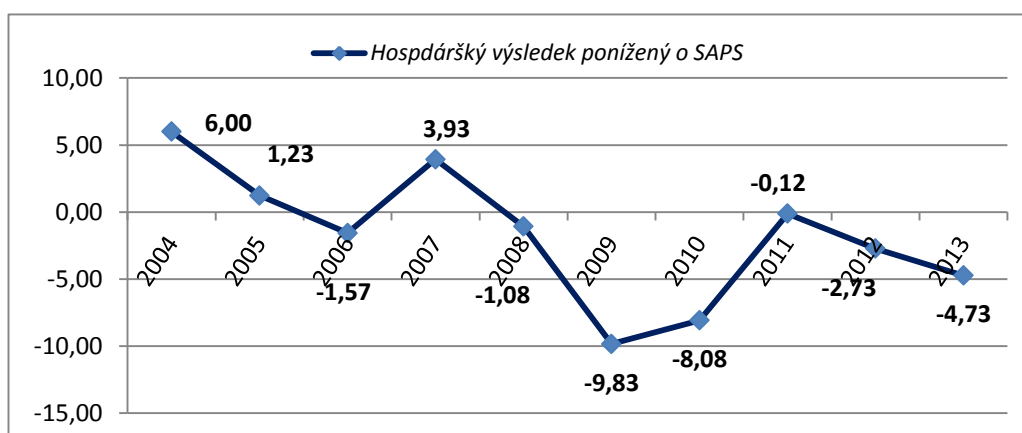
Tab. 32 – Grafické znázornění vztahu přímá platba x hospodářský výsledek, mld. Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Z hlediska kladného či záporného hospodářského výsledku ve vztahu s přímými platbami má určitě více souvislostí, zdali tento pohled je správný. Jelikož mohou podniky více investovat do svých inovací a tím si částečně snižovat výši hospodářského výsledku. Rovněž mohou firmy v jednotlivých letech vytvářet rezervy, či může dojít k propadu produkce (vliv podnebí), anebo může dojít k propadu cen. Z grafu je patrný vliv finanční krize v roce 2009, která by se projevila bez obdržení dotací celkovou ztrátou na hospodářském výsledku odvětví za období 2008,2009,2010- ve výši 18,99 mld. Kč.

Graf 19 – Hospodářský výsledek ponížený o SAPS, mld. Kč

Zdroj: vlastní zpracování

V Tab. 33 je znázorněna časová řada vývoje daně z příjmu právnických osob. Z hlediska hospodářského výsledku a daně z příjmu je ve spojitosti s přímými platbami vztah v neprospěch žadatele o dotaci. Dotace je adresována ze SZP EU přímo z rozpočtu EU českému žadateli pro podporu produkce za přísných pravidel dodržování legislativních požadavků. Z dané částky je přitom už při předání platby žadateli „virtuálně“ odečtena, nyní 19%, daň.

Tab. 33 – Vývoj daně z příjmu právnických osob%

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Daň PPO %	31	28	26	24	24	21	20	19	19	19	19	19	19

Pozn. PPO – daň z příjmu právnických osob

Zdroj: vlastní zpracování¹⁶³

8.4.2 Přímé platby v PL

Přímé platby na plochu, jejich výše a procentuální navyšování, bylo v rámci nově přistoupivších 10 zemí do EU dohodnuto na zasedání Evropské rady dne 12.-13. prosince 2012 v Kodani. Slovinsko a Malta nevyužily vyplácení podpory na plochu, ale přistoupily na způsob výpočtu podpory na farmu.

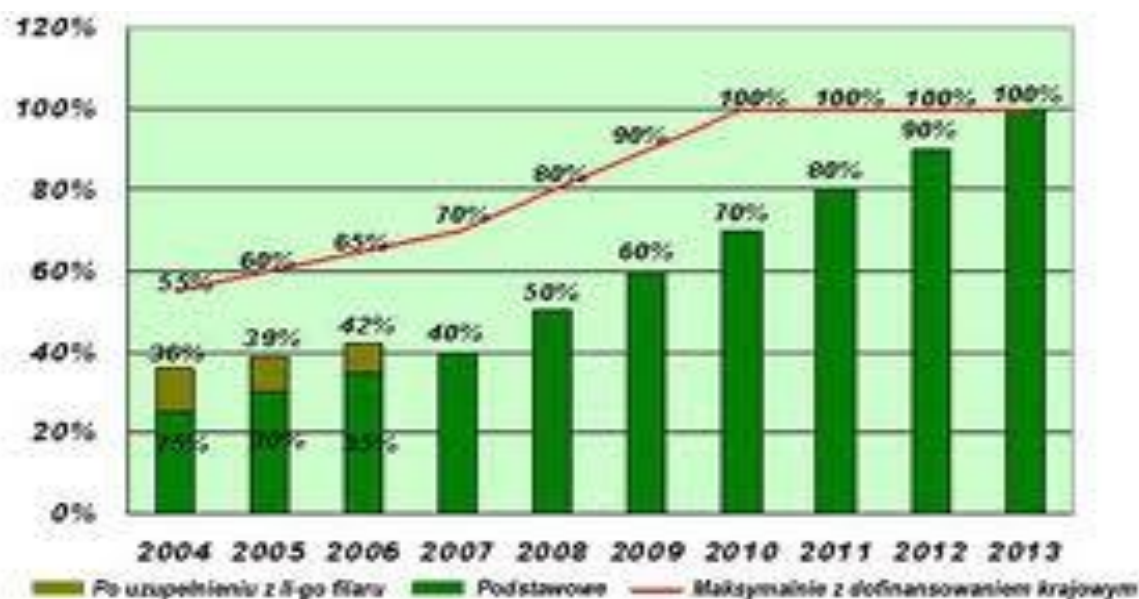
Obr. 9 je patné, že již v roce 2010 polští farmáři obdrželi 100% výši přímých plateb. Celková částka přímých plateb pro rok 2008 činila 9,3 mil zlotých, kdy 5,4 mil bylo uhrazeno z rozpočtu EU (4,8 mil. zlotých pro SAPS) a 3,9 mil zlotých bylo uhrazeno z národního rozpočtu PL na doplňkové národní přímé platby.

Doplňkové národní přímé platby se skládají:

- základní platba na plochu,
- platba na zvířata,
- platba na tabák,
- platba na bramborový škrob,
- platba na chmel.

¹⁶³ <http://www.ucetnikavarna.cz/uzitecne-tabulky/vyvoj-sazby-dane-z-prijmu-pravnicky-ch-osob/>

Obr. 9 – Schéma dorovnání přímých plateb v Polsku 2004-2013

Zdroj: ARMA¹⁶⁴

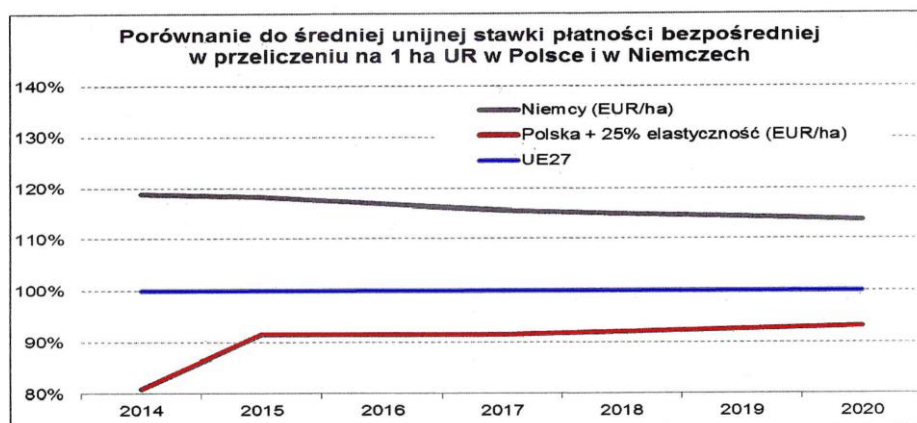
Evropská rada dosáhla v Bruselu 8. února 2013 politické dohody o víceletém finančním rámci na období 2014-2020 (VFR 2014-2020). Zajišťuje přerozdělení podle § 2 víceletého finančního rámce včetně, mimo jiné, Společné politiky do fondu Zemědělství cca. 420,034 mld. €. Daná částka je z prvního pilíře SZP (přímé platby a tržní opatření) cca 312,735 mld. €. Souhrnný rozpočet SZP se snížil o 44 miliard € (cca o 10%) ve srovnání se stávajícím programovým obdobím (2007-2013). Došlo i k dohodě v otázce snížení průměrné úrovně přímých plateb na hektar v celé Evropské unii. Přímá podpora bude rovnoměrněji rozdělena mezi členské státy postupným snižováním s odkazem na historické reference a s ohledem na celkový kontext Společné zemědělské politiky a rozpočtu EU. Ve všech členských státech, jejichž přímé platby za hektar nepřekračují 90% průměru EU-27, bude rozdíl mezi jejich současnou úrovní přímých plateb a 90% průměru EU zmenšen o jednu třetinu – tento proces bude probíhat postupně v následujících 6 letech, od rozpočtového roku 2015 do rozpočtového roku 2020. Všechny členské státy dosáhnou úrovně minimálně 196 euro za hektar v běžných cenách do roku 2020. Výše uvedená konvergence bude financována všemi členskými státy, jejichž přímé platby jsou vyšší než průměr EU, úměrně podle jejich vzdálenosti od tohoto průměru.

¹⁶⁴ http://www.portfel.pl/pl/grants/artukul/57/8480/Platnosci_bezposrednie_za_rok_2010_
Zelená barva- přímé platby, červená – dorovnání doplňkovými platbami

Obr. 10 - Srovnání odhadované sazby přímých plateb po roce 2013 v Polsku po přesunutí 25 % prostředků z II. pilíře a průměrné sazby

Porównanie szacunkowej stawki płatności bezpośrednich po 2013 r. w Polsce po przeniesieniu 25% środków z II filaru oraz średniej stawki unijnej (EUR/ha, ceny bieżące)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Polska	238	239	240	241	243	244	244
EU-27	260	261	262	262	262	262	262

Zdroj: ¹⁶⁵

V období let 2007-2013, Společná zemědělská politika Polska byla podpořena výdaji EU ve výši 28,621 mld. eur. Předpokládaný rozpočet EU na SZP v Polsku na období 2014-2020 bude činit 32,116 mld. €. ¹⁶⁶

Přímé platby budou činit 21,148 mil €, oproti 15,222 mld. € v období 2007-2013, tj. 29% navýšení. Na Rozvoje venkova je vyčleněno 10,968 mld. €, oproti 13,399 mld. € v období 2007-2013, tj. o 19 % méně.

Systemové řešení přímých plateb pro Polsko, které pro léta 2015-2020 představilo MRiRW (Ministerstvo zemědělství a rozvoje venkova Polské republiky), využívají možnosti, jaké jim v oblasti zohledňování národních rozvojových záměrů dávají unijní právní rámce. To je důležité, protože téměř $\frac{3}{4}$ z 32,09 miliard eur unijních prostředků určených v rámci Společné zemědělské politiky let 2014-2020 pro Polsko, představují prostředky na přímé platby (23,49 miliard eur).

Tomuto cíli bude sloužit přesunutí 25% balíčku II. pilíře na léta 2015-2020, tedy 2,34 miliard eur, čímž se zvětší původní kvóta prostředků na přímé platby na 23,49 miliard eur. Takto získané finanční prostředky budou většinou (z 73%) určeny na financování dodatečné platby pro malé a střední zemědělské podniky (platba na „první hektary“

¹⁶⁵ <http://www.samoobrona.net.pl/pages/03.Zwiazek/00.Aktualnosci/index.php?document=/4927.html>

¹⁶⁶ <http://wrp-bussines.home.pl/wpr-12-wi%C4%99cej-unijnych-C5%9Brodok%C3%B3w-na-rolnictwo>

z rozmezí 3,01-30 ha v každém hospodářství). Podobně, pro rozvojové efekty by měly přijít platby mladým zemědělcům, na něž se plánuje vyčlenit až 2% ročního finančního rámce.

Polsko také plně využije možnost vyčlenit 15% z národního finančního rámce na platby spojené s produkcí. Téměř 2/3 z této částky budou namířeny na podporu chovu skotu, krav, ovcí a koz, a ostatní prostředky – na podporu pěstování rostlin s velkým obsahem bílkovin, bobulovin, rajčat, škrobových brambor, chmelu, přadného konopí, lnu a cukrové řepy.

Novým prvkem v systému, povinným v celé EU, na nějž bude určeno 30% prostředků, bude platba za tzv. „ekologizaci“, závislá na plnění požadavků v oblasti diversifikace pěstebních kultur, zachování pastvin a vytyčení části rozlohy na proekologické cíle.

Preference pro malé a střední zemědělské podniky, ať už se to týká dodatečných plateb nebo plateb souvisejících s produkcí, umožní v souvislosti s programem PRV 2014-2020 (mj. „Modernizace zemědělských hospodářství“, „Zpracovatelství a marketing zemědělských produktů“, „Prémie pro mladé zemědělce“) zachovat jejich různorodost a polyfunkčnost a usnadní diversifikaci příjmů, včetně přímého prodeje.

Nový systém přímých plateb bude komplementární k ostatním formám unijních podpor zemědělství a venkova, včetně:

- restrukturalizačních opatření v PRV 2014,2020, mj, podpory zemědělců, kteří převádějí malé zemědělské podniky, podpory pro mladé zemědělce a restrukturalizace,
- zemědělsko-ekologických opatření nového PRV 2014-2020 (komplementarita s požadavkem ekologizace) a podpory znevýhodněných oblastí,
- změn v rámci organizace zemědělských trhů, se zvláštní podporou tvorby organizací zemědělských producentů a jejich spolků, jejímž cílem je posílit pozici zemědělců v marketingovém řetězci a rozšířit nástroje pro řízení trhu v krizových situacích,
- podpory profesní reorientace zemědělců a jejich rodinných příslušníků, plánované v operačních programech Politiky soudružnosti,
- mimo jiné bylo přijato řešení, podle něhož zemědělci, kteří v rámci přímých plateb nezískají více než 1 250 eur, budou spadat do systému malých zemědělských

podniků, který je oproštěn od dodatečných kontrol v oblasti tzv. ekologizace a vzájemné podmíněnosti,

- v rámci nového systému bude aplikována tzv. degresivita, spočívající v redukcí plateb o 100% přebytku jednotné platby na plochu přesahující 150 000 eur

Platby jsou přiznávány pouze zemědělcům:

- kteří dostali identifikační číslo ve smyslu ustanovení o národním systému evidence producentů, evidence zemědělských podniků a evidence žádostí o platby,
- jejichž celková rozloha způsobilá pro platby činí alespoň 1 ha,
- výjimku k podmínce rozlohy mohou uplatnit ti zemědělci, kteří nevlastní půdu, nebo jejichž půda má rozlohu menší než 1 ha, ale vlastní zvířata způsobilá pro platby spojené s produkcí (skot, krávy, ovce nebo kozy) a podali žádost o tyto platby. Mohou dostat přímé platby, pokud celková částka plateb, která jim má být přiznána, činí alespoň 200 eur.

Platby za plochu (jednotná platba za plochu, platba za tzv. ekologizaci, platba pro mladé zemědělce, dodatečná platba a platby spojené s rozlohou půdy) jsou přiznávány podle rozlohy zemědělské půdy:

- která leží na pozemcích, jež jsou uznatelnými hektary,
- která je ke dni 31. 5. roku, v němž byla podána žádost o přiznání těchto plateb, majetkem zemědělce,
- má rozlohu alespoň 0,1 ha,
- není však větší než maximální uznatelná plocha, definovaná v identifikačním systému zemědělských pozemků.

Žádosti o přímé platby pro rok 2015 mohou být podány v Polsku v delším časovém horizontu nežli v ČR . Základní termín (bez sankcí) vyprší dne 15. června 2015. Ministerstvo zemědělství ČR určilo termín 15.5.2015, ale byl prodloužen bez sankcí do 29.5.2015. Ve vztahu k roku 2015, v rámci režimů přímých podpor, se používají PL následující typy plateb:

- základní platba na plochu,
- platba k výsadbě,
- platbu pro mladé zemědělce,
- dodatečná platba ,

- platby spojené s produkcí (dobytek, krávy, ovce, kozy, měkké ovoce / jahody a maliny /, chmel, bílkovinné plodiny, cukrové řepy, bramborový škrob, rajče, len a konopí),
- přechodné národní podpory (pro tabák) .

Systémové vyplácení přímých plateb, jejichž podmínky jsou nastudovány z metodiky pro žadatele přímých plateb určených pro aktivní zemědělce v Polsku.¹⁶⁷

Dílčí závěr k dané kapitole

Odvětví zemědělství je plně závislé na přímých dotacích z EU, bez jejich podpory by bylo české zemědělství od roku 2007 ve ztrátě s akumulovanou ztrátou -26,56 mld. Kč. Musíme zohlednit vícenáklady, které jsou z hlediska dodržování legislativy započteny do nákladové položky, tj. pokud bychom nežádali dotace, nemusíme některé nařízení dodržovat. Dalším faktorem, který ovlivňuje hospodaření, je kurz Kč k €. Ovlivňuje přímo výši přímých dotací a zároveň ovlivňuje ceny vstupů a výstupů.

Z hlediska vývoje SZP EU je stále patrnější odklon distribuce dotací od produkce. Dalšími kroky se snaží EU podporovat v rámci národních zájmů a tradic, tj. podporovat citlivé komodity, tzv. dobrovolné podpory vázané na produkci. Z hlediska podpory mladých zemědělců je určena podpora do 0,2 % obálky s tím, že kdo hospodaří na rozloze do 90 ha, je přímá platba povýšena o 25%.

Další patrný odklon od „staré zemědělské politiky EU“, který negativně ovlivňoval nejen české zemědělství, je působit na různorodost, v širším pojetí na biodiverzitu. Významná, nová složka přímých plateb směřuje na tzv. ozelenění, které činí 30 % obálky.

Podle předběžných odhadů bude pro platbu SAPS v letech 2015 – 2020 každoročně k dispozici obálka v průměrné výši cca 12,7 mld. Kč (463 mil. EUR), což předběžně odpovídá sazbě cca 130 EUR/ha. Nicméně konkrétní výše sazby SAPS v Kč/ha v jednotlivých letech bude záviset především na počtu žádostí o platby, resp. počtu způsobilých ha a v neposlední řadě na vývoji směnného kurzu koruny vůči euru. K výše uvedené sazbě 130 EUR/ha je důležité připomenout, že při splnění podmínek, např. povinného ozelenění, se k ní připočtou další složky přímých plateb a výsledná sazba se tak přiblíží té současné, tj. necelých 220 €/ha.

¹⁶⁷<http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/Platnosci-bezposrednie/Platnosci-bezposrednie-w-2015-r>

Další změnu dotačního systému přímých plateb představuje požadavek EU, povinnost členským státům definovat a stanovit tzv. minimální požadavky. Snahou stanovením požadavků je zvýšit efektivitu, tj. nevyplácet minimální částky podpor, kdy samotná administrace a následné kontroly jsou dražší nežli vyplacené částky. V praxi to je stanovení minimální částky, která může být jako přímá platba vyplácena, tzn. pokud by částka dotace měla být nižší, nebude vůbec vyplácena. Případně může být tato podmínka vymezena jako určitá minimální výměra zemědělské půdy, na níž se přímé platby poskytují.

Národní doplňková platba, nyní označována jako přechodná vnitrostátní podpora (PVP), bude i nadále umožňovat členským státům podporovat citlivé sektory svého národního zemědělství. Poskytuje se výhradně z národního rozpočtu a v praxi představuje pokračování národních doplňkových plateb k přímým podporám. Výše podpory, již mnohokrát proklamována a v reálu omezeně uskutečněna, se zaměřuje na sektor přežvýkavců, krav chovaných v systému bez tržní produkce mléka, ovcí a koz, chmele, brambor pro výrobu škrobu a zemědělskou půdu.

Další změna je ve vztahu k minimální výměře (dříve 1ha a při minimální podpoře 100€) určené pro podporu z přímých plateb. V zájmu zachování kontinuity zůstanou i nadále základními podmínkami, tj. minimálními požadavkami, výměra alespoň 1 ha a minimální částka 100 EUR. Hektarové omezení se samozřejmě netýká těch zemědělců, kteří budou čerpat podporu na živočišnou výrobu prostřednictvím dobrovolné podpory vázanou na produkci. V rámci vyjednávání konečné verze k programovému období 2013-2020 je zapotřebí upřesnit, že v souladu s právními předpisy bylo možné zpřísnit nastavení až na 5 ha jako minimální oprávněné výměry nebo 200 EUR (cca 5480 Kč) jako minimální částky přímých plateb.

Další změnou a prozatím největším problémem v probíhajícím předkládání jednotné žádosti na přímé platby žadateli, bylo přesně a dobře prokázat termín „aktivní zemědělec“. Každý žadatel, fyzická i právnická osoba, musí prokázat, že roční částka přímých plateb, na které měli nárok v předcházejícím roce (před udělením sankcí), tvoří alespoň 5 % jejich příjmů z nezemědělské činnosti za poslední uzavřené účetní období, nebo že jejich příjmy ze zemědělské činnosti tvoří alespoň 1/3 celkových příjmů za poslední uzavřené účetní období. Neřeší se u příjemce do 5000€. Označený a napsaný výklad zní velmi jednoduše, ale v praxi se dané prokazování stalo velkým problémem a to

z několika důvodů. Nebylo přesně stanoveno jakým způsobem danou věc prokázat, za druhé jakákoliv oprava – např. čestné písemné prohlášení, že 80 % příjmů je tvořeno ze zemědělské činnosti a při kontrole se prokáže, že je to „jen“ 78%, tak žadatel automaticky přijde o celou podporu, i když překročil 1/3 požadavku s velkou rezervou. Problematika byla aktivně řešena i Komorou auditorů České republiky, která s MZe a SZIF pomohla upřesnit metodiku prokazování aktivního zemědělce a zároveň SZIF akceptoval i pozdější podání zprávy auditora k jednotné žádosti. Vše vyústilo dne 13. května 2015 (dva dny před konečným termínem odevzdání žádosti jednotné platby), kdy vyšla novela nařízení vlády pro přímé platby č. 113/2015 Sb., která prodlužuje podávání jednotné žádosti do 29. května 2015. Účinnost novely je dnem jejího vyhlášení tj. 13.5.2015. „*Prodloužení termínu pro příjem Jednotné žádosti je z hlediska poskytování zemědělských dotací významným krokem, protože se týká bezmála třiceti tisíc žadatelů. Cílem je zmírnit dopady nových a složitějších podmínek Společné zemědělské politiky, například zaváděného greeningu nebo podmínky aktivního zemědělce. Prodloužení termínu do konce května zemědělcům umožní, aby se přizpůsobili novým povinnostem a dobře se připravili k předložení Jednotné žádosti,*“ řekl ministr zemědělství Marian Jurečka.¹⁶⁸

Z hlediska malých farmářů, kteří se snažili dle předešlých garancí a výzev Ministerstva zemědělství ČR o multifunkční zemědělství, tzn. svojí pílí navýšit své příjmy prací, např. pro obec a další subjekty, budou nyní ve velkém znevýhodněny.

Obdobný problém, nedokonalost a nepřipravenost ve vyhlášené dotaci přímé platby, se rýsuje v živočišné výrobě. Z úředníků nikdo nedomyslel, že je velký rozdíl mezi chovem skotu v Rakousku na ucelené jedné farmě, oproti chovu skotu jednoho žadatele na několika střediscích. Takzvaně označené jedno hospodářské místo neumožňuje smysluplné přesuny zvířat ve stájích, např. odvezu býky na jatka, musím stejný počet ve stejný den převést do dané stáje, nepřevedu – problém s pravidly dotace.

Žádost o jednotnou platbu pro rok 2015 mohou podávat v PL zemědělci v delším časovém horizontu, tzn. základní termín (bez sankcí) vypršel dne 15. června 2015. Platby spojené s produkcí (dobytek, krávy, ovce, kozy, chmel, bílkovinné plodiny, cukrové řepy, bramborový škrob, rajče, len a konopí) jsou oproti ČR rozšířeny o měkké ovoce / jahody a maliny / a přechodné národní podpory (pro tabák). V ČR podání jednotné žádosti v roce 2015 se počalo uskutečňovat od 10. dubna. Původní termín ukončení příjmu žádostí byl

¹⁶⁸ http://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2014_zemedelci-mohou-letos-vyjimecne-podavat.html

stanoven na 15. května 2015. Následně byla využita možnost daná EU k prodloužení termínu příjmu žádosti a termín byl prodloužen do 29. května.

Novým systémem přímých plateb bylo přijato i řešení, podle něhož zemědělci, kteří v rámci přímých plateb nezískají více než 1 250 eur, budou spadat do systému malých zemědělských podniků, který je oproštěn od dodatečných kontrol v oblasti tzv. ekologizace a vzájemné podmíněnosti. V České republice dané opatření nebylo schváleno s odkazem na zachování větších půdních celků. V rovině polského venkova je dané řešení i v rovině politického rozhodnutí, jelikož z 2,2 mil. zemědělců je 44% s půdní držbou do 2ha.

V rámci nového systému bude v PL aplikována tzv. degresivita, spočívající v redukcí plateb o 100% přebytku jednotné platby na plochu přesahující 150 000 eur. Daná 100% v PL je smrtící oproti 5% degresivitě v ČR. Půdní držba nad 500 ha je 69,4% všech žadatelů, viz. předešlé kapitoly.

Další „kapitola sama o sobě“ jsou další rozdílné ukazatele, jež jsou požadovány pro příjem dotací, tj. které dostaly identifikační číslo ve smyslu ustanovení o národním systému evidence producentů, evidence zemědělských podniků a evidence žádostí o platby, dále:

- jejichž celková rozloha způsobilá pro platby činí alespoň 1 ha,
- výjimku k podmínce rozlohy mohou uplatnit ti zemědělci, kteří nevlastní půdu, nebo jejichž půda má rozlohu menší než 1 ha, ale vlastní zvířata způsobilá pro platby spojené s produkcí (skot, krávy, ovce nebo kozy) a podali žádost o tyto platby. Mohou dostat přímé platby, pokud celková částka plateb, která jim má být přiznána, činí alespoň 200 eur.

Platby za plochu (jednotná platba za plochu, platba za tzv. ekologizaci, platba pro mladé zemědělce, dodatečná platba a platby spojené s rozlohou půdy) jsou přiznávány podle rozlohy zemědělské půdy:

- která leží na pozemcích, jež jsou uznatelnými hektary
- která je ke dni 31. 5. roku, v němž byla podána žádost o přiznání těchto plateb, majetkem zemědělce
- má rozlohu alespoň 0,1 ha a není však větší než maximální uznatelná plocha, definovaná v identifikačním systému zemědělských pozemků.

Základní pravidla přímých plateb v ČR a PL jsou shodné. Při hlubším prostudování jsou patrné odlišnosti, které nejsou naší odborné ani laické veřejnosti předávány.

8.5 Analýza vývoje vybraných ukazatelů v zemědělství v konkrétních zemědělských podnicích.

V dané kapitole je provedena komparativní analýza ekonomických i materiálních ukazatelů v konkrétních zemědělských podnicích hospodařících intenzivně se shodnou výrobní strukturou a půdními podmínkami v Královéhradeckém kraji. Dané podniky na sebe katastry v okrese Hradce Králové navazují, s celkovou plochou cca 7 000 ha. Analýza je provedena na základě získaných podkladů ze sbírky listin a z výpisu obchodního rejstříku a dále ze strukturovaných rozhovorů se statutárními zástupci vybraných zemědělských podniků.

8.5.1 Charakteristika podniků

Zemědělské podniky hospodaří ve výrobní oblasti řepařské, podoblasti Ř -2. Klimatické podmínky dle meteorologické stanice Holovousy jsou za čtyřicetileté období sledování 8,14 °C, tj. v rozmezí od 6,2°C -9,6 °C. Průměrný roční úhrn srážek v daném sledovaném období činí 654,7 mm, tj. v rozmezí od 423,2 mm do 892,5 mm.

Půdní druh se nevyznačuje žádnou extrémní hodnotou, v průměru lze půdní druh označit za střední půdy. Půdní typ – v převážné míře se jedná o úrodné hnědozemě typické (případně ilimerizované či oglejené hnědozemě) případně černozemě typické (případně ilimerizované či karbonátové černozemě).

Zemědělské podniky svoji výrobní strukturou patří do podniků smíšených, tzn. polní výroba a chov skotu (Červenostakatý skot, Montebeliarde tj. s kombinovanou užitkovostí maso-mléko). Příznivé půdní a klimatické podmínky dávají předpoklad vyšším výnosům. Podniky hospodaří v úrodné oblasti intenzivním způsobem. Vybrané a hodnocené zemědělské podniky jsou právnické osoby – 2x družstvo a 1x akciová společnost, kdy většinovým vlastníkem z 76% je opět zemědělské družstvo. Jedná se o podniky:

- *Zemědělské družstvo Nechanice (ZD Nechanice)*
- *Zemědělská akciová společnost Mžany, a.s. (ZAS Mžany)*
- *Agrodružstvo Lhota pod Libčany (Agrodružstvo)*

Komparativní analýzou budou vyhodnoceny přínosy a nežádoucí důsledky ekonomického i neekonomického vlivu Společné zemědělské politiky EU ve vztahu ke konkrétnímu zemědělskému podniku.

8.5.1.1 *Výměra obhospodařované plochy, půdní držba, výše nájmu (pachtu)*

Z následující Tab. 34 je patrné, že v rámci obhospodařované zemědělské plochy podniku dochází u podniků k poklesu výměr. Před vstupem do EU byl pokles či nárůst výměry specifický k danému podniku. Po vstupu do EU a přijetí principu SZP EU je patrný pozvolný, mírný pokles pro všechny podniky.

Tab. 34 – Výměra obhospodařované půdy jednotlivými podniky v ha

Rok	Zemědělská půda (ha), vč. mimo rajon			Zemědělská půda v pronájmu mimo rajon podniku		
	<i>Agrodružstvo</i>	<i>ZD Nechanice</i>	<i>ZAS Mžany</i>	<i>Agrodružstvo</i>	<i>ZD Nechanice</i>	<i>ZAS Mžany</i>
1990	2 502	2 280	2 980	0	0	0
2002	2 823	2 246	2 307	526	0	126
2003	3 117	2 245	2 252	524	0	126
2004	3 068	2 235	2 157	504,1	0	126
2005	2 971	2 219	2 140	552,1	0	126
2006	2 942	2 213	2 146	550,35	0	126
2007	2 942	2 210	2 109	551,41	0	126
2008	2 828	2 205	2 088	505	0	105
2009	2 792	2 201	2 074	492	0	88
2010	2 867	2 192	2 044	449	0	88
2011	2 834	2 192	1 948	506	0	81,02
2012	2 831	2 190	1 874	506	0	0
2013	2 827	2 120	1 871	506	0	0
2014	2 830	2 116	1 869	493	0	0
Rozdíl 2014-2004	-238	-119	-288	-11	0	-126
Rozdíl 2014-1990	*328 (-165)	- 164	-1 111	493	0	0

*hodnota i se zemědělskou půdou mimo rajon

Zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky je patrný i vliv tzv. set aside, tj. vyjmutí půdy z produkce, kdy při vstupu do EU to bylo povinností (v ČR zavedeno dobrovolně už od roku 2001), pokud chtěl zemědělský výrobce získat přímé platby, musel povinně vyjmout z produkce určité procento orné půdy (jednalo se o 5 - 10% dle aktuálního roku, v roce 2008 a v následných letech zrušeno). V současné době lze spatřovat stejné kroky v podobně přímých plateb ve

smyslu ozeleňování, takže v daném novém zavedení nelze spatřovat nové, převratné kroky.

Důležité ve vztahu k změně obhospodařované půdy konkrétních zemědělských podniků je vyhodnocení následujících synergických vztahů, které jsou přímo či nepřímo ovlivněny SZP EU.

Tab. 35 - Počet zemědělců hospodařících v obvodu sledovaného podniku

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Agrodružstvo	5	7	6	7	8	9	8	7	5	5	4
ZD Nechanice	2	2	2	3	3	3	3	3	3	8	9
ZAS Mžany	4	5	5	6	7	8	12	13	14	14	15

• Zdroj: vlastní zpracování

Z předešlých Tab. 34 a Tab. 35 je patrný úzký synergický vztah mezi ztrátou obhospodařované plochy a počtem zemědělců hospodařících v katastru sledovaného podniku. Stejný vztah lze spatřit v činnosti vedoucí k navýšení jak půdní držby zemědělských podniků Tab. 36, tak průměrné kupní ceny za 1 ha Tab. 37 a výši nájemného za 1 ha Tab. 38.

Tab. 36 - Půdní držba jednotlivých podniků v ha

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Agrodružstvo	120	155	158	200	230	240	neuveďlo	280	neuveďlo	300	335
ZD Nechanice	neuveďlo	neuveďlo	16	18	18	20	20	25	neuveďlo	Neuveďlo	neuveďlo
ZAS Mžany	39	45	55	60	66	135	170	200	225	255	280

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 37 - Průměrná kupní cena za 1 ha zemědělské půdy v tis. Kč

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Agrodružstvo	60	62	65	67	80	110	120	120	120	140	140
ZD Nechanice	30	30	45	45	45	45	65	65	neuveďlo	neuveďlo	neuveďlo
ZAS Mžany	30	30	30	30	30	80	85	90	120	125	130

Zdroj: vlastní zpracování

Se vstupem do EU se pravidelně zvyšovala přímá platba na ha, zároveň zemědělské odvětví se dostalo do kladných čísel, což se jednoznačně odrazilo na zvyšující se konkurenci v odvětví, v touze po rozšíření obhospodařované půdy, ať zvýšením nájmu či zvýšením kupní ceny pozemků a to až nad úroveň odhadní ceny (tj. až o 330%).

Tab. 38 - Výše nájmu za 1 ha zemědělské půdy dle předkládaných pachtovních smluv v Kč/ha

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Agrodružstvo	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500	1500	2 500	2 600	3 200	3 200	3 200
ZD Nechanice	1 200	1 200	1 320	1 320	1 420	1 650	1 650	1 650	2 480	2 680	2 800
ZAS Mžany	1 400	1 400	1 400	1 400	1 400	2 300	2 350	2 450	2 600	2 800	3 500

Zdroj: vlastní zpracování

V rámci anonymity byly i poskytnuty údaje nejvyššího pachtu v rámci individuálního požadavku propachtovatele k pachtýři. V podniku A je 5% individuálních pachtovních smluv, kdy nejvyšší nájem 9000 Kč/ha je na souboru pozemků o rozloze 150 ha jednoho vlastníka. V podniku B je do 10 % individuálních pachtovních smluv, kdy nejvyšší nájem 6000 Kč/ha je na souboru pozemků o rozloze 6 ha od jednoho vlastníka. V podniku C je do 20 % individuálních pachtovních smluv s nejvyšším nájmem 12000 Kč/ha (včetně daně z nemovitosti) na souboru pozemků o rozloze 8 ha od jednoho vlastníka.

Zároveň v rámci anonymity byly poskytnuty i údaje o nejvyšší uhrazené kupní ceně za 1 ha zemědělské půdy. Podnik A – nejvyšší uhrazená cena za 1 ha – 380 000 Kč, podnik B – 450 000 Kč, podnik C – nezveřejnil.

Ve výše vypracovaných podkladech, které jsou sumarizovány v tabulkách, lze vyhodnotit i vztah družstva k vypořádání členských a majetkových podílů. U podniku ZAS Mžany, a.s. je patrný velký úbytek obhospodařované půdy v důsledku nejvyššího počtu samostatně hospodařících zemědělců. Zároveň jako jediný hodnotící podnik vypořádává jen členský podíl a majetkový podíl do roku 2012 pouze ve formě akcií. Agrodružstvo Lhota pod Libčany vypořádává členský a majetkový podíl dle schváleného vypořádacího klíče schváleného valnou hromadou v roce 2005 - Obr. 14. V daném období navrhovaný model byl vnímán jako spravedlivý, ale i přes to došlo ke zvýšenému počtu nově hospodařících zemědělců a také ke skokovému úbytku obhospodařované půdy. ZD Nechanice jako jediný podnik patřil v rámci všech vlivů do roku 2013 ke stabilnímu a nikterak vnějšími vlivy neohrožovanému podniku. V rámci rozhodnutí představenstva družstva a rozhodnutí valné hromady, došlo k prodeji družstva ve výši 60% nominálu majetkového podílu člena družstva firmě Agro Měřín. V letech 2013 a 2014 došlo k vyššímu úbytku obhospodařované půdy a zároveň došlo k výpovědi z dlouhodobé nájemní sedmileté smlouvy v rozsahu 250 ha, kde důvodem byla nespokojenost členů a nečlenů ZD Nechanice s umožněním vstupu do družstva firmě Agro Měřín.

Dalším nepsaným přínosem či nežádoucím vlivem (dle úhlu pohledu - pachtýř či propachtovatel) SZP EU, je nabytí podvědomí vlastníka pozemků, že dlouhodobé pachtovní smlouvy jsou označovány za nevýhodné, tj. pro vlastníka již čím dál méně akceptovatelné. Během daného období došlo k výrazné změně, tj. bývalá vyšší nabídka

pozemků k pronájmu byla nahrazena současnou zvýšenou, neutuchající poptávkou po pronájmu, či odkupu pozemků.

8.5.1.2 *Hospodářský zisk, počet zaměstnanců, mzdové náklady*

Přehledně k vyhodnocení jednotlivých ukazatelů a jejich provázanosti s výpočty na dílčí ekonomické ukazatelé, tj. na ha, zaměstnance je znázorněno v následující tabulce.

Tab. 39 – Vyhodnocení jednotlivých ekonomických ukazatelů

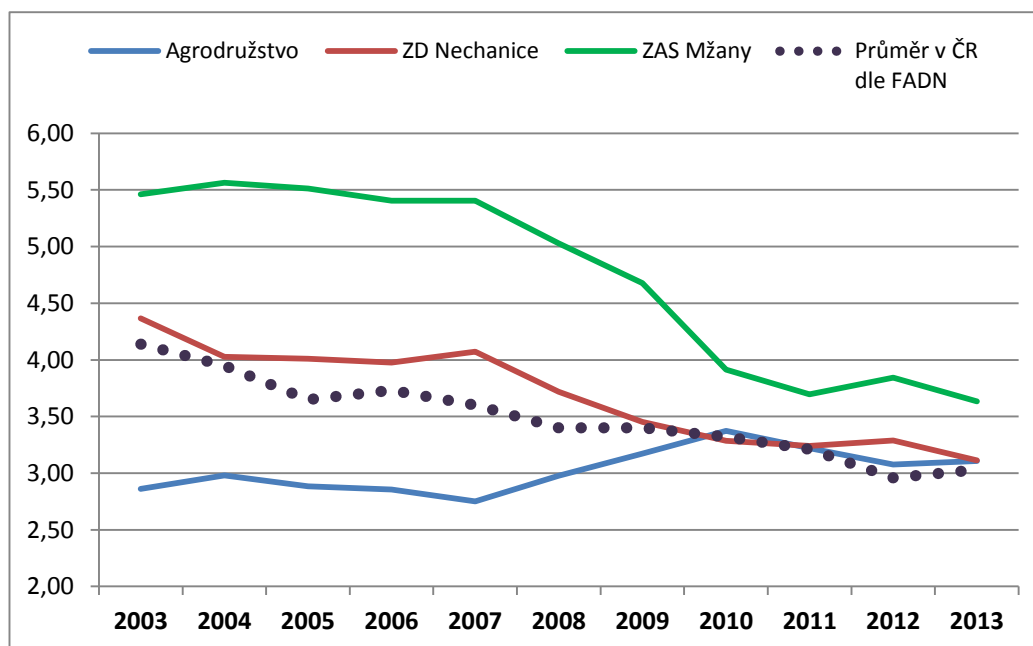
Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<i>Hospodářský výsledek za příslušný rok - zisk v mil. Kč</i>											
Agrodružstvo	1,38	7,28	5,25	6,07	22,77	15,49	5,73	7,80	28,91	30,98	16,69
ZD Nechanice	0,36	7,17	3,57	0,14	3,69	6,33	-7,62	0,77	2,85	1,71	7,02
ZAS Mžany	0,98	3,63	8,14	1,38	2,10	1,81	0,23	0,04	5,92	1,37	2,96
<i>Obhospodařovaná výměra zemědělské půdy za příslušný rok</i>											
Agrodružstvo	3 117	3 068	2 971	2 942	2 942	2 828	2 792	2 867	2 834	2 831	2 827
ZD Nechanice	2 245	2 235	2 219	2 213	2 210	2 205	2 201	2 192	2 192	2 190	2 120
ZAS Mžany	2 252	2 157	2 140	2 146	2 109	2 088	2 074	2 044	1 948	1 874	1 871
<i>Počet zaměstnanců v průměru za příslušný rok</i>											
Agrodružstvo	109	103	103	103	107	95	88	85	88	92	91
ZD Nechanice	98	90	89	88	90	82	76	72	71	72	66
ZAS Mžany	123	120	118	116	114	105	97	80	72	72	68
<i>Přepočet zisku na 1 pracovníka v Kč</i>											
AG -zisk v Kč na 1 pracovníka	12 679	70 641	50 981	58 971	212 841	163 053	65 125	91 765	328 477	336 685	183 429
ZD -zisk v Kč na 1 pracovníka	3 694	79 652	40 061	1 644	41 017	77 219	-100 297	10 672	40 127	23 692	106 436
ZAS -zisk v Kč na 1 pracovníka	7 964	30 243	68 983	11 897	18 382	17 221	2 353	459	82 202	18 972	43 548
<i>Přepočet zisku na 1 ha v Kč</i>											
AG -zisk v Kč na 1 ha	443	2 372	1 768	2 064	7 741	5 477	2 053	2 721	10 200	10 941	5 904
ZD -zisk v Kč na 1 ha	161	3 207	1 607	65	1 670	2 872	-3 463	351	1 300	779	3 314
ZAS -zisk v Kč na 1 ha	435	1 682	3 804	643	994	866	110	18	3 038	729	1 583

Zdroj: vlastní výpočet, zpracování

Z předešlé tabulky jsou patrné vlivy SZP EU na podnikovou ekonomii. Hospodářský zisk se ve sledovaném období jednoznačně vlivem dotací zvyšoval, vyjma

ZD Nechanice v roce 2009, kdy došlo k výraznému ovlivnění jak finanční krizí, popsané v kapitole 8.1., tak i vlivem „přípravy“ podniku k privatizaci (kapitola 1578.5.1.1). Počet zaměstnanců se snižoval i přesto, že zisk na 1 ha či na 1 pracovníka se zvyšoval. Lze říci, že i přes „peníze obdržené z dotací“ dochází ke snížení zaměstnanosti na venkově, což je jeden z hlavních nežádoucích dopadů. Jednoznačně s „přísunem finančních prostředků z dotací prostřednictvím SZP EU“, došlo k investicím do strojů, rovněž do zvýšení nájmů a do nákupu půdy¹⁶⁹. Moderní stroje výrazně snižují pracovní náročnost, zvyšují efektivitu, přenesenou na vyšší výkonnost stroje, potažmo zaměstnance. Z následného Graf 20 a Tab. 40 je patrné, že jediné Agrodružstvo Lhota pod Libčany na jedné straně vytváří největší a pravidelný zisk na 1 zaměstnance od roku 2003, ale na druhou stranu jejich přepočtený vstup pracovní síly na 100 ha má spíše vzrůstající tendenci, tj. podporují zaměstnanost na venkově. ZD Nechanice a ZAS Mžany se v časové řadě snaží snížit koeficient vstupu pracovní síly.

Graf 20 – Znázornění pracovní síly na 100ha k průměru FADN ČR

Zdroj: vlastní zpracování

¹⁶⁹ Závěr ze strukturovaného rozhovoru se zástupci podniků

Tab. 40 - Přepočet pracovní síly/ 100ha

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
AG - AWU/100ha	2,86	2,98	2,88	2,86	2,75	2,98	3,17	3,37	3,22	3,08	3,11
ZD - AWU/100ha	4,37	4,03	4,01	3,98	4,07	3,72	3,45	3,29	3,24	3,29	3,11
ZAS - AWU/100ha	5,46	5,56	5,51	5,41	5,41	5,03	4,68	3,91	3,70	3,84	3,63
Průměr v ČR dle FADN	4,14	3,95	3,65	3,73	3,60	3,40	3,40	3,32	3,21	2,96	3,03

Zdroj: vlastní zpracování

Z dílčí analýzy již víme, že ZD Nechanice a ZAS Mžany snižují koeficient vstupu pracovní síly v časové řadě oproti Agrodrůžstvu Lhota pod Libčany. Z rozboru odpisů, jejich celkové výše v mil. Kč a odpisu na ha lze komparativní analýzou vyhodnotit vliv výše odpisů na daném vztahu. Zatímco ZD Nechanice a ZAS Mžany investovaly do dlouhodobého investičního majetku nad průměr odpisových hodnot FADN ČR, Agrodrůžstvo Lhota pod Libčany do roku 2009 bylo pod průměrem. V další kapitole SOT s cukrem je i synergickou analýzou zřetelně odvozeno, proč se dané věci takto udály, tj. z důvodů zapojení Agrodrůžstva od roku 2008, 2009 a 2010 do restrukturalizačního programu pěstitelů cukrovky.

Tab. 41 - Celkové odpisy v mil. Kč a v přepočtu na 1ha/Kč

Rok	2 003	2 004	2 005	2 006	2 007	2 008	2 009	2 010	2 011	2 012	2 013
Agrodrůžstvo	4 003	5 860	6 164	6 338	6 612	8 283	10 541	10 238	13 788	14 642	15 956
ZD Nechanice	9 290	8 560	9 756	9 833	8 990	10 878	12 880	12 805	11 912	12 060	20 420
ZAS Mžany	10 598	9 341	11 948	12 661	11 830	12 398	12 384	11 723	11 506	11 502	12 093
Odpisy přepočteny v Kč na 1 ha											
Agrodrůžstvo	1 284	1 910	2 075	2 154	2 247	2 929	3 775	3 571	4 865	5 172	5 644
ZD Nechanice	4 138	3 830	4 397	4 444	4 068	4 933	5 852	5 843	5 434	5 507	9 632
ZAS Mžany	4 706	4 331	5 583	5 900	5 609	5 938	5 971	5 735	5 907	6 138	6 463
FADN ČR dle roků	2 533	2 690	2 712	2 856	3 336	3 498	3 705	3 903	4 278	4 585	5 082

Zdroj: vlastní zpracování

Zatímco růst odpisů signalizuje vynakládání finančních prostředků do modernizace, optimalizace výroby atd. v konkrétním zemědělském podniku, investice do půdy zvyšují

hodnotu majetku podniku, ale neodepisují se. V následující Tab. 42 je vypočteno, kolik půdy v procentech využívají podniky připachtované¹⁷⁰ zemědělské půdy. Hodnoty jsou porovnány s hodnotami vypočtenými FADN pro ČR. Z analýzy je patrné, že ZD Nechanice, i vlivem stabilního nekonkurenčního prostředí, má největší podíl připachtované půdy, tj. 98,86 % v roce 2011. Agrodružstvo v rámci své dynamiky a prozřetelnosti největší podíl nakoupilo před rokem 2009, tj. za velmi příznivých cenových podmínek, Tab. 37. ZAS Mžany v důsledku zvyšující se konkurence zemědělských podnikatelů ve svém katastru působnosti je nucena intenzivně nakupovat pozemky pro zachování objemu výroby.

Tab. 42 – Podíl připachtované zemědělské půdy v %

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Agrodružstvo	96,09	94,78	94,63	93,20	91,87	91,40	nevedlo	90,12	nevedlo	89,39	88,16
ZD Nechanice	Nevedlo	nevedlo	99,28	99,19	99,18	99,09	99,09	98,86	nevedlo	nevedlo	nevedlo
ZAS Mžany	98,19	97,90	97,44	97,16	96,84	93,49	91,68	89,73	87,99	86,37	85,02
FADN připachtovaná zemědělská p.	-	-	96,87	96,01	96,40	94,80	95,10	93,37	93,21	90,90	88,78

Zdroj: vlastní zpracování

Z následující tabulky mzdových nákladů je patrný pozvolný nárůst mimo ZD Nechanice, které má výdaje velmi kolísavé v jednotlivých letech. Daný podnik má mzdové náklady od roku 2003 o cca 16 % nižší oproti roku 2013. Agrodružstvo v daném období vyšší o cca 60%, ZAS Mžany v daném období vyšší o cca 56%. Snižující se mzdové náklady u ZD Nechanice jsou ve spojitosti s mírnějším růstem průměrné hrubé mzdy (až o 4993 Kč v roce 2010) a využívání sezonních pracovníků, kdy pracovníci rostlinné výroby jsou ve velké míře posíláni na Úřad práce přes zimní období. Z hlediska porovnání hodnot mzdových nákladů v Kč/ha k hodnotám FADN pro ČR je patrné, že jedině ZD Nechanice je pod úrovní průměru, Agrodružstvo se pohybuje během vývoje v průměru k hodnotě FADN ČR. ZAS Mžany danou hodnotu od sledovaného parametru v roce 2003 každoročně překračuje, nejvíce v roce 2012 o 94%.

¹⁷⁰ Názvosloví použito z FADN - http://www.vsbox.cz/fadn/AHTM/DATA_11_C_TEXT.htm

Tab. 43 - Mzdové náklady podniku v mil. Kč

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Agrodružístvo	19,3	22,58	22,62	22,97	25,25	27,67	24,02	24,62	28,37	29,17	30,86
ZD Nechanice	22,8	26,24	22,72	15,93	19,2	28,35	17,52	17,23	19,5	19,37	19,07
ZAS Mžany	22,99	27,27	29	30,69	33,56	33,6	28	32,65	35,14	35,69	35,89
Mzdové náklady v Kč/ha											
Agrodružístvo	6 192	7 360	7 614	7 807	8 583	9 784	8 603	8 587	10 011	10 304	10 916
ZD Nechanice	10 156	11 740	10 239	7 200	8 688	12 857	7 960	7 862	8 896	8 845	8 995
ZAS Mžany	10 209	12 643	13 551	14 301	15 913	16 092	13 501	15 974	18 039	19 045	19 182
FADN ČR	8 212	8 684	8 711	8 768	9 526	9 476	9 313	9 773	10 417	9 799	10 266

Zdroj: vlastní zpracování

Vývoj průměrné hrubé mzdy v národním hospodářství (mzda v NH) a průměrné hrubé mzdy v odvětví zemědělství (Mzda v Z) je podrobně popsána v kapitole 8.1.3. Z komparativní analýzy vývoje hrubé mzdy v podnicích je patrné, že vždy byla vyšší nežli průměrná hrubá Mzda v Z. V roce 2004, po vstupu do EU, je patrný strmý jednorázový nárůst hrubé mzdy v podnicích až o 3682 Kč/měsíc. I v roce 2011 došlo opět ke skokovému nárůstu, nejvíce u ZAS Mžany až o 5218 Kč. ZD Nechanice mělo nejpomalejší a do sledovaného období 2013 vždy nižší hrubou mzdu. V Agropodniku a ZAS Mžany byla hrubá průměrná Mzda NH překročena v roce 2010 a nadále se zvyšuje rozdíl ve prospěch hrubé průměrné mzdy v daných podnicích.

Tab. 44 - Průměrná mzda národního hospodářství, zemědělství a podniků v Kč

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Mzda v NH	16 917	18 035	19 030	20 211	21 694	23 542	23 488	23 951	24 436	25 112	25 128
Mzda v Z	11 762	12 930	13 635	14 514	15 953	17 738	17 259	18 664	18 630	19 950	20 584
Agrodružístvo	14 987	18 373	18 428	18 727	19 665	24 273	22 743	24 135	26 800	26 452	28 260
ZD Nechanice	13 265	16 243	16 334	16 299	18 575	21 032	20 365	20 899	neuveďlo	neuveďlo	neuveďlo
ZAS Mžany	13 666	17 348	18 591	20 190	23 330	23 259	21 554	25 892	31 110	31 674	32 122

Zdroj: vlastní zpracování

8.5.1.3 Ostatní ukazatelé

V rámci předešlých kapitol 8.5.1.1 a 8.5.1.2 jsou shrnuty hlavní všeobecné ekonomické ukazatelé. V následujících ukazatelích, které jsem vybral pro širší pojetí SZP EU z hlediska vývoje jednotlivých nařízení či případně důvodů proč se v rámci Společné zemědělské politiky pro období 2013-2020 zavádějí nové podmíněné podmínky pro čerpání dotací. V následující Tab. 45 je vypracován vývoj osevního postupu u jednotlivých podniků při vstupu do EU v roce 2004 a k porovnání osevních postupů daných podniků v roce 2013. Je patrné, že jednoznačně klesá druhová různorodost pěstovaných zemědělských plodin. Zatímco v roce 2004 Agrodružstvo mělo zastoupeno v osevním postupu 20 druhů, v roce 2013 to bylo 15 druhů. ZAS Mžany v roce 2004 mělo zastoupeno v osevním postupu 15 druhů a v roce 2013 to bylo 11 druhů. Především ale dochází k nárůstu pěstování řepky ozimé a kukuřice a k poklesu speciálních plodin pro svoji technologickou náročnost. Zároveň došlo k poklesu pěstování plodin pro zabezpečení krmivové základny – ječmen ozimý, oves, žito. Oba podniky nebyly schopny konkurovat v odchovu selat a výkrmu prasat a v roce 2008 dané chovy zrušily.

Tab. 45 - Zastoupení pěstitelských plodin v osevním postupu v ha

Rok	2004		2013		Rozdíl	
	Výměra (ha)		Výměra (ha)		Výměra (ha)	
Plodina	Agrodruštvo	ZAS Mžany	Agrodruštvo	ZAS Mžany	Agrodruštvo	ZAS Mžany
Žito	208,0	0,0	81,0	0,0	-127,0	0,0
Pšenice jarní	0,0	59,5	0,0	0,0	0,0	-59,5
Pšenice ozimá	890,0	578,7	900,0	580,4	10,0	1,7
Ječmen jarní	256,0	200,2	133,0	180,9	-123,0	-19,4
Ječmen ozimý	148,0	119,1	129,0	61,9	-19,0	-57,2
Kukuřice na zrno	5,5	0,0	55,0	95,7	49,5	95,7
Jílek	24,0	0,0	0,0	0,0	-24,0	0,0
Oves nahý	0,0	63,4	88,0	0	88,0	-63,4
Řepka ozimá	220,0	161,7	343,0	201,6	113,0	39,9
Řepka jarní	30,0	0	0	0	-30	0
Hořčice	76,0	20,6	0,0	0,0	-76,0	-20,6
Cukrovka	292,0	258,0	237,0	242,0	-55,0	-16,0
Čekanka	14,0	0,0	12,0	0,0	-2,0	0,0
Brambory	7,0	1,0	8,0	0,0	1,0	-1,0
Bob zrno	6,0	0,0	0,0	0,0	-6,0	0,0
Mák	96,0	0,0	0,0	0,0	-96,0	0,0
Hrách	0,0	5,0	0,0	0,0	0,0	-5,0
Sója	34,0	0,0	47,0	0,0	13,0	0,0
Jahody	8,5	0,0	7,0	0,0	-1,5	0,0
Vojtěška	169,0	151,9	131,0	95,4	-38,0	-56,5
Podsevy	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Louky	110,0	136,0	159,0	154,2	49,0	18,2
Kukuřice na silážní	142,0	245,7	312,0	260,0	170,0	14,4
Kukuřice LKS	50,0	0,0	34,0	0,0	-16,0	0,0
Jednoleté pícniny v senáži GPS	0,0	97,0	0,0	87,5	0,0	-9,6
Jetel červený	0,0	88,5	0,0	79,7	0,0	-8,8

*ZD Nechanice neposkytlo údaje

Zdroj: vlastní zpracování

V důsledku toho lze si odvodit i požadavky v novém programovém období na ozelenování, které tvoří 30% přímých plateb. Ozelenění znamená povinnost zemědělců zachovat trvalé travní porosty (změna kultury jen s povolením SZIF, omezeně), diverzifikace plodin a ekologicky zaměřené plochy, kdy se klade důraz na diverzifikaci

pěstování plodin. Jednoznačně lze dané podmínění hodnotit jako přínos zachování a rozvoj samotného biotopu v České republice.

Z hlediska živočišné výroby došlo v daných podnicích k úzké specializaci pouze na chov skotu kombinovaného a plemeno pro výrobu mléka a masa. Zcela byl ukončen odchov selat a výkrm prasat ve všech vybraných podnicích. V následující tabulce je proveden rozbor stavu dojnic v jednotlivých letech u konkrétních podniků s následným přepočtem počtu dojnic DJ/100ha. Dle ukazatele FADN pro řepařskou oblast je zatížení dojnic na 100 ha u všech podniků nad průměr, ale přesto došlo, vyjma Agrodružstva, k poklesu počtu krav cca v průměru o 135 ks.

Tab. 46 - Stav dojnic celkem v období 2004-2013

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Agrodružstvo	472	465	463	472	470	432	433	461	477	447
ZD Nechanice	573	574	563	520	480	420	380	370	380	385
ZAS Mžany	742	730	710	729	728	725	605	610	605	604
Dojnice DJ/100 ha										
Agrodružstvo	15,4	15,7	15,7	16,0	16,6	15,5	15,1	16,3	16,8	15,8
ZD Nechanice	25,6	25,9	25,4	23,5	21,8	19,1	17,3	16,9	17,4	18,2
ZAS Mžany	34,4	34,1	33,1	34,6	34,9	35,0	29,6	31,3	32,3	32,3
Údaje FADN ČR					10,2	11,2	11,7	12,2	10,7	10,6

Zdroje: vlastní zpracování

Z hlediska daného vývoje a celkového poklesu živočišné výroby v České republice (např. soběstačnost ve výrobě vepřového masa z roku 2002 v ČR byl v roce 2008 pokles na úroveň 52 % soběstačnosti)¹⁷¹, je nutná zvyšující se podpora pro modernizaci stájí, technologií atd., která nebyla od vstupu do EU do roku 2013 důsledně preferována. První výzva, která kladně zohlednila a prioritními body podpořila živočišnou výrobu, bylo až poslední 22. kolo vyhlášené SZIF z Programu rozvoje venkova pro opatření IV.2.1 Realizace projektů spolupráce.

¹⁷¹ <http://www.finance.cz/zpravy/finance/143603-veleba-cast-chovatelu-prasat-skonci-i-letos/>

8.6 Vyhodnocení SZP EU na české zemědělství ve vztahu k Společné organizaci trhu s cukrem - SOT cukr

8.6.1 Úvod - SOT cukr

Jelikož pěstování cukrovky procházelo několika překotnými nestabilními roky a z hlediska vzniku Společné zemědělské politiky EU byl dne 1. července 1968 nařízením Rady č. 1009/67/EHS zaveden režim podpory pro cukr – systém společné organizace trhu v odvětví cukru (SOT). Důvodem vzniku byla snaha zachovat konkurenceschopnost výrobců řepného cukru vůči výrobcům třtinového cukru. Cílem bylo garantovat příjmy pěstitelům cukrovky, zajistit soběstačnost dané komodity v oblasti výroby a zajistit dostatečný odbyt v rámci Společenství. Společná organizace trhu s cukrem fungovala na základě čtyř hlavních opatření, tj. intervenčních cenách, dovozních omezeních, výrobních kvótách, podpoře vývozu.¹⁷² Systém v prvopočátku fungoval dobře, mechanismus nebyl náročný na rozpočtové výdaje. Postupem času, v důsledku garantování cen, docházelo k vyšší produkci, posléze k nadprodukcí výroby cukru. Situace se dále zhoršila dalším rozšířením Společenství v roce 1973 o Dánsko, Irsko a Velkou Británii, kdy se situace musela řešit ve vztahu k bývalým koloniím (tzv. Dohoda z Lomé – 1975, posléze v roce 2000 tzv. Smlouvou z Cotonu). Specifický přístup byl použit i v roce 2001 k zemím západního Balkánu (bývalá země Jugoslávie) a k nejchudším zemím světa v programu „Enything But Arms, EBA“ – Vše kromě zbraní.

I přes silné tlaky na reformu SOT s cukrem z hlediska nadměrného růstu výdajů na SZP nedošlo k výrazným změnám. Až v říjnu 2002, v rámci WTO, tři členské státy WTO (Brazílie, Austrálie, Thajsko) podaly stížnost na systém subvencování vývozu cukru z EU, tj. EU skrytě financovala vývoz přebytku cukru, což je neslučitelné s mezinárodními obchodními pravidly a musí změnit svoji dotační politiku producentů cukru.¹⁷³

Na základě stanoviska WTO Komise EU předložila v červenci 2004 radikální reformu cukerního pořádku, která byla připomínkována a Radou ministrů EU schválena 24.11.2005 s tím, že trvání reformy bylo stanoveno v období od 1.7.2005 do 30.9.2015. Termín trvání reformy byl stanoven na 9 let a 3 měsíce.

¹⁷² Sugar Policy Reform in the European Union and in World Sugar Markets. OECD Publishing, 2007, 170 s., ISBN: 9789264040212 (pdf), 9789264040205 (print), doi: 10.1787/9789264040212-en.

¹⁷³ An End to EU Sugar Dumping? Implications of the Interim WTO Panel Ruling in the dispute against EU sugar policies brought by Brazil, Thailand, and Australia. OXFAM, 2005, [online] http://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/dumping_0.pdf

Pro objektivní vyhodnocení, pochopení celkové cukerní reformy ve vztahu k analýze SOT s cukrem ke konkrétním podnikům, je zapotřebí danou problematiku výstižně popsat.

Dokumenty schválené reformy cukerního pořádku:

- Nařízení Rady ES 318/2006 o společné organizaci trhu v odvětví cukru,
- Nařízení Rady ES č. 319/2006, kterým se mění (novelizuje) Nařízení (ES) č. 1782/2003, kterým se stanoví společná pravidla pro přímé podpory farmářů. Dané nařízení podrobně popisuje stanovení plošné dotace a způsob výpočtu případné/kompenzační platby, která nahrazuje – částečně – ztrátu příjmu za nepěstování cukrovky,
- Nařízení Rady ES č. 320/2006, kterým se zavádí program dočasné restrukturalizace cukrovarnického průmyslu.

Z daných dokumentů si lze odvodit níže popsané skutečnosti k cukerní kvótě, stanovení cen, tj. referenční ceny pro cukrovary a minimální ceny pro pěstitele a dále opatření v rámci restrukturalizačního fondu.

8.6.2 Vývoj cukerní reformy v ČR

Cukerní kvóta

Kvóta – původní kvóty A a B se spojily v jednu kvótu. Záměrem Komise bylo snížení kvóty z 17 440 536 t na 12 mil. t kvóty v roce 2010. Dodatečná kvóta byla stanovena na základě dosahovaného exportu cukru a tím umožnit konkurenceschopným zemím (producenti cukru C) navýšit kapacitu. Opatření umožňovalo navýšení kvóty za úhradu 730 eur/t do 30.9.2007 a ČR mohla nakoupit do výše 20 070 t. Dále se kvóty mohly upravovat: prodejem kvóty v průběhu čtyřletého období (2006/7 – 2009/10) do restrukturalizačního fondu a nebo snížením kvóty administrativní cestou. V důsledku odprodeje cukerní kvóty – dobrovolně, nemusela Komise EU snižovat kvótu administrativním krácením. Cukerní kvóty v EU před reformou a po reformě 2008/2009 jsou k jednotlivým členským státům zpracovány v Tab. 65.

Ceny – referenční cena a minimální cena

Cena cukru pro cukrovary je referenční (doporučená), místo dřívější ceny intervenční. Doporučená cena se v obchodech do roku 2008 nelišila od dřívější ceny intervenční, cukrovary však odváděly povinný vklad do restrukturalizačního fondu. Reformou byla stanovena minimální cena pro pěstitele, který obdržel minimální cenu + kompenzaci. Minimální cena byla ještě snížena o povinnou platbu produkční dávky ve výši

12 €/t cukru, resp. 0,78 eur na 1 t cukrovky, (viz. Tab. 47). Dále je cena snižována podílem pěstitelů na dopravě cukrovky, který činí v současnosti nejméně 1 Kč / 1tkm.

Tab. 47 - Cenové vyjádření cukerní reformy stanovené v roce 2008

Ukazatel	Jednotka	Nař. Rady 1260	Období reformy			
		2004/2005- 2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010- 2014/15
Referenční cena cukru	€/t cukru	631,9	631,9	631,9	540,7	404,4
Odvod do Restrukturalizačního fondu (RF)	€/t cukru		-126,4	-173,8	113,3	0
Referenční cena cukru po odvodu do RF	€/t cukru		505,5	458,1	427,4	404,4
Min. cena cukrovky	€/t cukrovky	43,63	32,9	29,8	27,8	26,3
Podíl na odvodech	€/t cukrovky			-0,78	-0,78	-0,78
MC cukrovky konečná	€/t cukrovky		32,9	29,02	27,02	25,52
Kompensace rozdílu cen pro pěstitele	%		60	60	64,2	64,2

Zdroj: cukrovarnické listy, Krouský¹⁷⁴

Kompensace – cukerní platba - oddělená platba za cukr

Nákupní ceny cukrové řepy se v ČR odvíjejí od úředně stanovené minimální ceny podle platných předpisů EU. Před zahájením cukerní reformy byla minimální cena cukrové řepy stanovena ve výši 43,6 EUR /t. Následující cukerní reforma od hospodářského roku 2006/07 snižovala minimální cenu cukrové řepy z 32,9 EUR /t až na 26,29 EUR /t cukrové řepy standardní jakosti. Uvedená hodnota 26,29 EUR /t platí od hospodářského roku 2009/10. Od vstupu ČR do EU se tak minimální cena cukrové řepy úředně snížila o 39,7%. Ztráta příjmu za cukrovku byla částečně kompenzována tzv. oddělenou platbou za cukr. Vzhledem k tomu, že se jedná o podporu příjmu farmáře a nikoliv tedy o dotaci ceny cukrovky, měla ČR možnost na základě přístupových jednání s EU, tyto prostředky převést do zemědělství pouze prostřednictvím plateb SAPS. Celkový objem poskytovaných finančních prostředků pro jednotlivé členské země určuje EU, zatímco způsob jejich rozdělení si členský stát stanovuje sám.

¹⁷⁴ <http://www.cukr-listy.cz/lc-obsah2008.html>

Sumárně kompenzace pro cukrovku činila např. na rok 2006/2007 cca 28 mil. eur a v dalších letech 44 mil. eur ročně (asi 240 – 380 Kč/t cukrovky při kvótové produkci 3,5 mil. t cukrovky ročně). Rozptýlením na 3,5 mil. ha zemědělské půdy v ČR, by tato platba činila pouze u cukrovky 4,80 – 7,60 Kč/t, což by bylo bezvýznamné. A proto na úrovni EU byla schválena novela NR č. 1782/2003, která umožňovala směřovat kompenzaci přímo na cukrovku. Přesto byla Česká republika v rámci EU jedinou zemí, která se rozhodla tohoto práva využít a za účelem zachování přiměřeného rozsahu kompenzací si vyhradila právo uplatnit nižší limitní částku pro výplatu cukerní platby. Ušetřené prostředky ve výši cca 30% finančního stropu byly přesunuty do národní obálky. Plná výše byla přidělena až v roce 2009. K dorovnání na 100 % došlo v roce 2009, kdy byla přiznána platba 13,8€/t.¹⁷⁵

V roce 2008 ministr zemědělství ČR slíbil na rok 2009 plnou výši oddělené platby za cukr 44 245 000 €. V plné výši činní 13,8 €/ t cukrovky kontrahované v roce 2005/2006.

V kalendářním roce 2008 dalo MZe pěstitelům cukrovky 34 730 000 € z přidělené částky 40 786 000 €, tj. cca 10,8 EURO na 1 t cukrovky kontrahované v roce 2005/2006.

Dne 17.12.2013 bylo přijato nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty, včetně ustanovení upravujících pravidla SOTC. Dosavadní pravidla společné organizace trhu s cukrem, vč. systému produkčních kvót, však zůstávají zachovány až do konce hospodářského roku 2016/2017, tj. do 30.9.2017. Zároveň bylo přijato s účinností od 1.1.2015 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1307/2013, kterým se stanoví pravidla pro přímé platby zemědělcům v režimech podpory v rámci společné zemědělské politiky a kterým se zrušují nařízení Rady (ES) č. 637/2008 a nařízení Rady (ES) č. 73/2009. Na základě tohoto nařízení, počínaje rokem 2015, zanikne oddělená platba na cukr v její dosavadní podobě.

¹⁷⁵ Situační výhledová zpráva cukr, cukrová řepa, říjen 2006,2007,2008

Tab. 48 – Jednotlivé vyplacené oddělené platby za cukrovku, vč. minimálních cen

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
<i>Průměrná cena v Kč/t za cukrovky</i>	949	1521	1347	1060	860	806	772	710	704	812	825	822
<i>Minimální cena v €/t</i>			43,6	32,9	29,8	27,8	26,3	26,3	26,3	26,3	26,3	26,3
<i>Oddělená platba v Kč/t</i>				170,6	211,9	271,41	350,59	341,65	343,6	349	357,29	382,3
<i>Oddělená platba v €/t</i>						10,8	13,8	13,8	13,8	13,8	13,8	13,8
<i>Kurz pro přepočet 1 € na Kč</i>							25,41	24,76	24,9	25,29	25,89	27,7

Zdroj: zpráva o cukru 2012¹⁷⁶**Restrukturalizační fond**

Restrukturalizační fond (dále jen „RF“) byl určen k redukcí evropské cukerní kvóty. Od roku 2006 do roku 2009 bylo povinností každého cukrovaru na území EU odvádět část finančních prostředků z každé tuny prodaného cukru, tj. cukru na vnitřním trhu EU do restrukturalizačního fondu, což zatížilo cukrovary. V reakci na dané opatření řada cukrovarů převedla své náklady na pěstitele cukrovky, např. úhradu části, či celé dopravy, manipulace s řepou, atd. Účelem RF bylo získat finanční zdroje pro odkoupení cukerní kvóty od cukrovarů, které se dobrovolně vzdají produkce cukru a ukončí činnost. Restrukturalizační pomoc pro pěstitele byla stanovena min. ve výši 10% náhrad pro cukrovary. Pomoc pro pěstitele, včetně smluvních firem vykonávající služby pro pěstitele cukrovky, byly zahrnuty do programu RF pouze v návaznosti na cukrovary, které vstoupily do restrukturalizace. (Krouský, 2006)

Tab. 49 - Restrukturalizační pomoc pro cukrovary v €/t zaniklé kvóty

2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	od 2010/2011
730	730	625	520	0

Zdroj: vlastní zpracování a¹⁷⁷¹⁷⁶ <http://www.apic-ak.cz/situacni-a-vyhledova-zprava-cukr-cukrova-repa84739.php>¹⁷⁷ Situační výhledová zpráva cukr, cukrová řepa, říjen 2006,2007,2008,2009,2011

8.6.1 Restrukturalizace cukrovarnictví v ČR

Dne 29.11.2006 SZIF obdržel žádost od cukrovarnické společnosti EASTERN SUGAR ČR, a.s. žádost o poskytnutí podpory z důvodů ukončení výroby cukru ve všech závodech - Hrochův Týnec, Němčice, Kojetín.

Tab. 50 - Cukerní kvóta připadající do restrukturalizačního procesu t

Cukrovar	Hrochův Týnec	Němčice	Kojetín
Kvóta t/cukru	43 724,69	25 958,56	32 789,55

Zdroj: vlastní zpracování a ¹⁷⁸

Žadostí se vzdaly celé své kvóty – 102 472,793 t cukru. SZIF přiznal restrukturalizační podporu v celkové výši 74 805 139 €, tj. 730 €/t. Z této částky obdržel cukrovar podporu ve výši 70,7 %. Smluvní pěstitelé cukrové řepy obdrželi 27,5% a smluvní poskytovatelé strojů 1,8%. Restrukturalizační podpora se vyplatila ve dvou splátkách, první splátka byla vyplacena ve výši 40 % v roce 2008, druhá splátka do 100% byla vyplacena v únoru 2009. ¹⁷⁹

Tab. 51 – Výplata restrukturalizační podpory

Příjemce podpory	I. část platby (40%) červen 2008	II. část platby (60%) únor 2009	Platba celkem
ES ČR, a.s.	21 154 893,31	31 732 339,96	52 887 233,27
Pěstitelé řepy (143)	8 228 565,29	12 342 847,94	20 571 413,23
Poskytovatelé strojů (12)	538 597	807 895,50	1 346 139,00
Celkem v €	29 922 055,60	44 883 083,40	74 805 139,00
Celkem v Kč	750 684 531	1 251 430 132	2 002 114 663

Zdroj: vlastní zpracování a ¹⁷⁹

Zároveň byla zpětně vyplacena dodatečně restrukturalizační podpora v částce 340 303 897 Kč, tj. ES ČR, a.s. – 119 261 148 Kč a pěstitelům cukrové řepy 221 042 749 Kč. Poskytovatelé strojů neobdrželi žádnou dodatečnou platbu.

Další podporou pro usnadnění přechodu od pěstování cukrové řepy k pěstování jiných kulturních plodin bylo vládou ČR schváleno nařízením vlády č. 149/2008 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování diversifikační podpory pěstitelům cukrové řepy. Daná podpora byla vyhrazena pouze pro pěstitele řepy, kteří vstoupili do

¹⁷⁸ Situační výhledová zpráva cukr, cukrová řepa 2006

¹⁷⁹ Situační výhledová zpráva cukr, cukrová řepa, říjen 2006,2007,2008

restrukturalizačního procesu a splnili všechny stanovené podmínky. Z diversifikační podpory šlo uhradit nejvýše 40 % z pořizovací ceny zakoupeného zemědělského stroje. Obdržená částka nesměla překročit celkovou částku, která byla odvozena dle množství dodávané cukrové řepy do ES ČR, a.s., tj. 17,246 €/t cukrové řepy při 16% cukernatosti dodávané do cukrovaru (650 622 t) v roce 2007/2008. Celková částka, která byla dne 11.6.2008 stanovena pro ČR rozhodnutím EK, činí 11 220 770,83 € . Diversifikační podpora byla čerpána v ČR z 92,3 %, tj. 277 373 093 Kč pro nákup 336 nových strojů.¹⁸⁰

8.6.2 Vyhodnocení dopadu restrukturalizace na pěstitele

V následující tabulce jsou vypsány výnosy cukrovky, přepočtené na 16% cukernatosti u sledovaných podniků. Je patrné, že dochází ke zvyšování výnosů na ha, vyjma některých let, kdy dochází k výkyvům zapříčiněným především vlivem počasí.

Tab. 52 - Výnosy cukrovky t/ha při přepočtu na 16% cukernatost

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Agrodružstvo	52,0	52,2	64,5	68,0	55,1	69,7	62,5	64,1	61,5	94,5	77,8	70,9	82,4
ZD Nechanice	58,0	62,0	66,3	72,7	55,9	68,1	67,0	64,3	60,2	80,2	75,9	63,0	106,9
ZAS Mžany	62,2	57,3	69,7	65,8	54,1	62,5	67,5	67,5	59,7	79,8	67,3	69,7	84,8

Zdroj: vlastní zpracování

ZD Nechanice a ZAS Mžany jsou stálými dodavateli cukrovky do cukrovarnické společnosti TTD Tereos, a.s., nejprve do roku 1998 do cukrovaru Bašnice (patřící do odkupu TTD Tereos, a.s., k uskupení cukrovarů BANOP) a od roku 1999 dodávají cukrovku do cukrovaru České Meziříčí. Agrodružstvo Lhota pod Libčany dodávala do roku 1998 cukrovku do cukrovaru Předměřice nad Labem, tj. rovněž uskupení BANOP a od roku 1999 dodávala cukrovku do Hrochova Týnce.

Vstupem do Evropské unie byly jednotlivým podnikům určeny výrobní kvóty cukrovky A a B v celkovém množství 454 862 t. Tato kvóta byla rozdělena na kvótu A v celkové výši 441 215 t a kvótu B ve výši 13 647 t (možnost vývozu se subvencí).¹⁸¹ Produkční kvóta cukru byla strukturována jako kvóta A a kvóta B, které byly rozděleny v poměru 97 % a 3 %. Zásadní rozdíl proti systému kvót před vstupem do EU v roce 2003/2004 byl v tom, že se sledovala produkce cukru každého producenta za celou kampaň pro výpočet tzv. cukr C. Tento cukr musel opustit území EU, takže nebyl nikdy uvolněn na

¹⁸⁰ <http://www.apic-ak.cz/situacni-a-vyhledova-zprava-cukr-cukrova-repa84739.php>

¹⁸¹ Situační výhledová zpráva o cukru, 2004

společný trh EU. Individuální produkční kvóty pro vybrané dva cukrovary byly k 1. 7. 2004 rozděleny následovně.¹⁸¹

Cukrovarnická společnost	Kvóta A	Kvóta B	Celkem
Cukrovary TTD, a. s.	163 221	5 051	168 272
Eastern Sugar Česká republika, a. s.	99 397	3 076	102 473

V roce 2006 produkční kvóta byla již sloučena v jednu kvótu (bylo zrušeno rozdělení na kvótu A a B). SZIF rozdělil v červenci 2006 individuální produkční kvóty cukru v celkovém množství 454 862 t + tzv. dodatečnou kvótu, výše pro ČR byla stanovena EK na 20 070 t. Výše produkčních i dodatečných kvót, kterou sdělil SZIF všem podnikům v ČR, byly pro rok 2006/07 rozděleny následovně.¹⁸²

Cukrovarnická společnost	Kvóta	Dodatečná kvóta
Cukrovary TTD a.s.	199 895,603	8 820,048
EASTERN SUGAR ČR, a.s.	102 472,793	4 521,435

V následující tabulce je znázorněn vývoj kontraktace (smluvní uzavírání smluv) cukrovky v t v jednotlivých letech k jednotlivým pěstitelům.

Tab. 53 - Kontraktace cukrovky v t pro pěstitele v jednotlivých letech

Rok	Druh cukrovky	2004-2006	Druh cukrovky	2007-2008	2009-2012	2012	2015
Agrodružstvo	kvóta A	11 625	kvóta A	0	5 290	5 290	4 914
	kvóta B	1 892	Biolíh	10 000	9 210	9 300	9 300
ZD Nechanice	kvóta A	3 879	kvóta A	4 025	4 500	4 500	4 180
	kvóta B	481	Biolíh	1 100	1 100	1 630	1 310
ZAS Mžany	kvóta A	12 565	kvóta A	13 283	14 328	14 328	13 808
	kvóta B	1 824	Biolíh	1 500	1 500	2 600	2 192

Zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky jsou patrné následující závěry.

Agrodružstvo – jako dodavatel ES ČR, a.s., přistoupilo z důvodů ukončení výroby v cukrovaru ES ČR, a.s. v rámci restrukturalizačního programu na podporu ukončení výroby cukru v rámci kvóty. Podpora byla vyplacena ve dvou splátkách, celkově všem

¹⁸² Situační výhledová zpráva o cukru, 2006

pěstitelům bylo vyplaceno 550,491 mil. Kč. Zároveň bylo ještě nad rámec dodatečně a zpětně vyplaceno 221,043 mil Kč. Podpora byla propočtena na celkovou výrobní kvótu cukrovaru, což je 102472,8 t cukru (pozor na zaměnění s cukrovkou). Z daného propočtu je zřejmé, že každý pěstitel dostane podporu dle výpočtového klíče, tj. 7529 Kč/t cukru. Agrodružstvo dostalo z hlediska kontraktace 13 517 t cukrové řepy při 16% cukernatosti 6 238 000 Kč, tj. dle klíče 17,246 €/t cukrové řepy.

Další podporu, diversifikační podporu, Agrodružstvo čerpalo v rámci nakupování strojů v částce 3 403 000 Kč. Daná částka byla určena pro spolufinancování nákupu moderních zemědělských strojů, které pomohou při přechodu k jinému druhu zemědělské činnosti. Podpora činila max. 40% pořizovací ceny zakoupeného zemědělského stroje. Agrodružstvo danou alokovanou částku využilo na 100% - zakoupilo postřikovač, obracecí pluh, secí stroj. Nákup strojů v roce 2008 byl v částce 22,204 mil. Kč.

Po ukončení cukrovaru ES ČR, a.s. podepsalo Agrodružstvo kontraktaci na dodávku biolihu do lihovaru Českého Meziříčí, patřící cukerní společnosti TTD Tereos, a.s. ve výši 73,9% dřívější kontraktace pro dodávku cukrovky na cukr.

V roce 2009, v důsledku předešlé vzájemné dohody, Agrodružstvo odkoupilo od cukrovaru kvótu na dodávku kvóty A pro cukr. Cena odkupu kvóty nebyla pěstitelem zveřejněna v důsledku smluvního ujednání, ale z hlediska velkého zájmu samotného cukrovaru o nového pěstitele hlavně pro lihoval. Danou kvótu cukrovar odkoupil z dodatečné kvóty určené EU. V důsledku dané situace se Agrodružstvo Lhota pod Libčany dostalo nad výrobní kvótu roku 2006, tj. z 13 517 t na 14 590 t cukrové řepy při 16% cukernatosti. Sumárně byla Agrodružstvu vyplacena kompenzace v částce 9 641 000 Kč, což činí v rámci přepočtu na 1 t cukrové řepy při 16% cukernatosti 713 Kč/t.

Podnikům ZD Nechanice a ZAS Mžany v rámci kontraktace cukrovky, se nepatrně zvedla jak kvóta na cukr, tak i na dodávku cukrovky pro výrobu biolihu.

V následující tabulce je podrobně proveden propočet nákladů a výnosů na 1 t pěstované cukrovky a dosažený zisk daného podniku. Dosažené výnosy jsou vypracované v Tab. 52.

Tab. 54 - Výpočet ekonomických ukazatelů při přepočtu na 1 t výnosu cukrovky

Rok	Ukazatel	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Agrodružstvo	Náklad	840	893	1228	1178	808	844	818	926	878	737	785
	Výnos	955	1480	1543	1306	939	776	697	733	857	883	971
	Zisk	115	587	315	128	131	-68	-121	-193	-21	146	186
ZD Nechanice	Náklad	730	760	840	960	900	1010	800	780	920	850	850
	Výnos	925	1480	1543	1306	1000	890	802	820	1120	1050	975
	Zisk	195	720	703	346	100	-120	2	40	200	200	125
ZAS Mžany	Náklad	905	900	1010	835	846	916	725	742	682	821	788
	Výnos	934	1480	1543	1306	1000	860	813	816	1101	1163	985
	Zisk	29	580	533	471	154	-56	88	74	419	342	197

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka nám vypočítává rozdíl dosaženého průměrného zisku na t cukrovky ve sledovaném období let 2007-2013, kde podnik Agrodružstvo byl součástí restrukturalizace. Ani jeden pěstitel nebyl ve ztrátě, navíc Agropodnik je zcela připraven oproti hodnotícím podnikům na ukončení cukerní reformy, kdy již pro rok 2015 je cena cukrovky (750 Kč/t) na biolích (725 Kč/t) pouze o 25 Kč/t nižší oproti cukrovce určené pro cukr. Např. v roce 2011 byl rozdíl 263 Kč/t. Ze stanovených cen pro rok 2015 je zapotřebí odečíst ještě 25 Kč, jakožto podíl na odvodech t/cukrovku (0,78 €/t).

Tab. 55 – Výpočet průměrného zisku v jednotlivých letech za dodávku cukrovky v Kč/t

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Průměrný zisk Kč/t
Agrodružstvo	131	-68	-121	-193	-21	146	186	8,6
ZD Nechanice	100	-120	2	40	200	200	125	78,1
ZAS Mžany	154	-56	88	74	419	342	197	174

Zdroj: vlastní zpracování

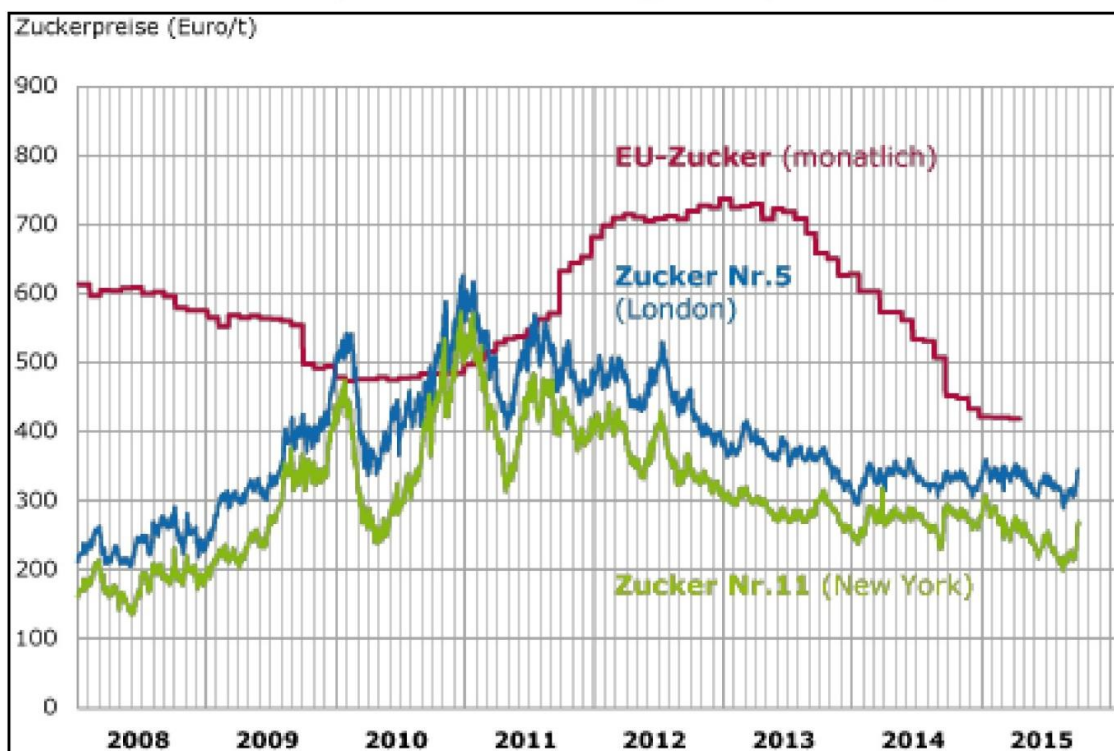
Oddělená platba za cukr (kompenzace pěstitelům v rámci reformy cukrové řepy kvóty A v roce 2006) byla vyplácena všem podnikům, včetně Agrodružstva, až do jeho ukončení v roce 2015. Ekonomické udržitelnosti pěstování cukrovky v ČR bude napomáhat dotace v rámci dobrovolné podpory vázané na produkci v částce 7212 Kč/ha, viz.

Obr. 12 - Schéma dobrovolné podpory vázané na produkci v roce 2015 – II. část.

Propadem cen cukrové řepy i cukru v roce 2015 se členské země EU domáhají požadavku na evropského komisaře pro zemědělství Hogana o pomoc (opětovné zavedení doplňkových plateb či minimální prodejní ceny cukru). Veškeré návrhy byly odmítnuty s tím, že všichni pěstitelé cukrové řepy i výrobci cukru se mohli na nové podmínky připravit. Rovněž bylo potvrzeno, že od října 2017 zaniknou cukerní kvóty. Tím rovněž dojde ještě k zesílení tlaku na samotné pěstitele.

V období let 2005-2014 poklesla minimální cena za cukrovku o 40%. Samotná současná cena cukrovky na cukr či biolíh v roce 2015 kopíruje ceny cukrovky v okolních zemích. Cena cukrovky v Rakousku a Německu v roce 2013 byla 30 EUR/t (cca 810 Kč/t). Ve Velké Británii v hospodářském roce 2014 byla kontraktační cena po přepočtu cca na úrovni 1 170 Kč/t, v roce 2015 má cena poklesnout něco málo přes 800 Kč/t.

Obr. 10 -Vývoj světové ceny cukru na burze v Londýně (modrá barva-bílý cukr), v New Yorku (zelená barva-cukr ze třtiny) a v EU (červená barva)

Zdroj: pošta 43/2015- Zemědělského svazu České republiky

8.7 Návrhová část příjmů finančních prostředků z dotací pro podnikatelské subjekty od roku 2015

V dané kapitole jsou vyhodnoceny a navrhnuty možnosti čerpání finančních prostředků určených na dotace do sektoru zemědělství pro podnikatelské subjekty.

V jednotné žádosti bylo v roce 2015 možné žádat o následující podpory:¹⁸³

- Přímá platba – SAPS, greening, platba pro mladé zemědělce, dobrovolné podpory vázané na produkci, přechodné vnitrostátní podpory,
- M 13 Platby pro oblasti s přírodními či jinými zvláštními omezeními (LFA),
- M 12 Platby v rámci sítě Natura 2000 a dle rámcové směrnice o vodě,
- M10 Agroenvironmentálně-klimatické opatření,
- M 11 Ekologické zemědělství,
- M14 Dobré životní podmínky zvířat.

8.7.1 Přímá platba

Přímé platby i v období let 2015-2020 budou tvořit nadále největší podíl vyplacených finančních prostředků určených na dotace v zemědělství. Přímé platby jsou nově koncipovány jako vícevrstevné. Skládají se ze základní platby (tvořena ze 70 %) a ozelenění (tvořeno z 30%). Navíc přímá platba může být navýšena o platbu pro mladé zemědělce do 40 let po dobu 5 let od zahájení první zemědělské činnosti (pro prvních 90 ha zvýšena sazba o 25%).

Výplaty budou probíhat dle pravidel Společné zemědělské politiky EU. Důraz SZP EU v rámci přímých plateb je kladen za zemědělské postupy příznivé pro klima a životní prostředí, tj. pomocí nově zavedeného režimu greening (ozelenění). Pomocí přímých plateb se klade i důraz na generační obměnu na venkově tj. pomocí podpor pro mladé zemědělce. Zároveň je určena podpora odvětví a regionů, která bude čelit nesnázím a je důležitá z hospodářského, sociálního či environmentálního hlediska, tj. dobrovolná podpora vázaná na produkci a přechodné vnitrostátní podpory.¹⁸⁴

První pilíř reformované Společné zemědělské politiky je popsán podrobně v kapitole 6.1.7.2

¹⁸³ <https://www.szif.cz/cs/jednotna-zadost>

¹⁸⁴ <http://www.szif.cz/cs/prime-platby>

V letošním roce 2015 z důvodů velké problematiky nízkých výkupních cen a ztrátám způsobených suchem, budou zálohy SAPS vyplaceny v měsíci listopadu místo obvyklých 50% ve výši 70%. Dané navýšení musela odsouhlasit Evropská komise. Doplatek začnou zemědělci dostávat od 1. prosince 2015. Sazba jednotné platby oproti roku 2014 bude nižší, i z důvodů koncipování platby vícevrstevně. Výše jednotné platby za rok 2015 je 3543Kč/ha. Jednotná platba v roce 2014 byla 5 997,23 Kč/ha.¹⁸⁵ Přehled sazby SAPS za jednotlivé roky je vyhodnocen v Tab. 68 – Obálky a sazby SAPS v letech 2004 - 2013. Z daného přehledu je patrné, že výše přímé platby na rok 2015 odpovídá jednotné platbě z roku 2009 tj. částce 3710 Kč/ha.

Nízká platba SAPS za hektar má podmiňovat žadatele o splnění podmínek tzv. ozelenění, tj. povinnost zemědělců zachovat trvalé travní porosty, diverzifikaci plodin a plochy využívané v ekologickém zájmu EFA (ecological focus area), podrobně vyhodnoceno v kapitole 6.1.7.2.4.1. Platba není automatická. Pouze ekologické zemědělství má danou platbu automaticky. Hovoříme sice o novém prvku reformované Společné zemědělské politiky, ale řada greeningových podmínek se už uplatňovala v praxi prostřednictvím GAEC, nebo v některých jiných dotačních titulech. V roce 2016 bude možnost splnění ozelenění rozšířena o tzv. ekvivalentní neboli rovnocenné postupy, které představují stejný nebo větší přínos pro životní prostředí. Dané postupy budou součástí dotačních titulů z Programu rozvoje venkova, tj. např. agroenvironmentálně-klimatické opatření, biopásy, ochrana čejky chocholaté, zatravňování drah soustředěného odtoku a zatravňování orné půdy. Z hlediska platby za ozelenění v roce 2015 je výše platby ve výši 1943 Kč/ha.¹⁸⁶ Součet platby za SAPS a za ozelenění v roce 2015 je cca 5486 Kč/ha, tj. 91,5 % přímé platby v roce 2014.

Sankce za neplnění podmínek ozelenění definuje nařízení Evropské komise č. 640/2014. Sankce v letech 2015 a 2016 jsou osvobozeny, v letech 2017 dosáhnou úrovně 20% a od roku 2018 úrovně 25% platby za ozelenění. Plnění ozelenění je provázáno na SAPS a tedy rovněž od roku 2017 i tato platba bude krácena.¹⁸⁷

¹⁸⁵https://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fzpravy%2Fplatby_na_zaklade_jz%2Faps%2Fsaps%2F1435044065848.pdf

¹⁸⁶<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/prime-platby/orientacni-sazby-pro-prime-platby-odhad.html>

¹⁸⁷https://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fprv2014%2Fzakladni_informace%2Flegislativa%2F1436274577453%2F1436275428494.pdf

Předpokládaná podpora za mladého zemědělce v roce 2015 je 885 Kč/ha pro prvních 90 ha do věku 40 let po dobu 5 let od zahájení první zemědělské činnosti. Platby za ozelenění a platby mladý zemědělec budou vypláceny od 11. ledna 2016.

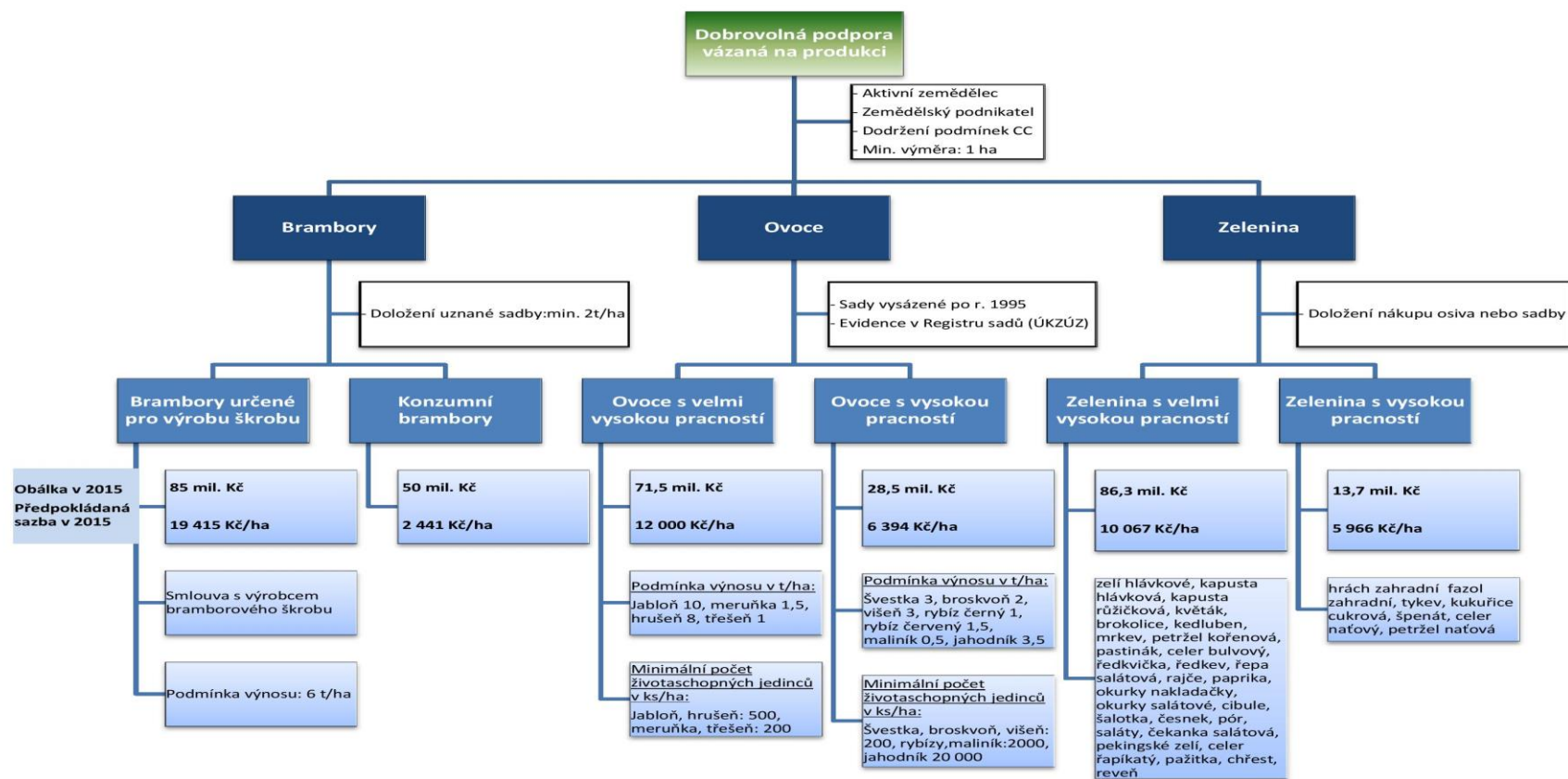
Přechodné vnitrostátní podpory (PVP) byly v programovacím období let 2007-2013 označeny jako národní doplňkové platby „TOP-UP“. Přechodné vnitrostátní podpory jsou hrazeny z rozpočtu České republiky a poskytují se k platbě SAPS v oblastech:

- Platba na zemědělskou půdu – obhospodařující nejméně 1 ha zemědělské půdy vedené v LPISu od data podání žádosti do 31. srpna kalendářního roku,
- Platba na chmel – pouze výměra evidována v LPISu k 31. březnu 2007,
- Platba na brambory pro výrobu škrobu – pouze žadatel, který pro hospodářský rok 2011/2012 uzavřel do 31. března 2011 se zpracovatelem brambor smlouvu o pěstování brambor pro výrobu škrobu,
- Platba na přežvýkavce – pouze žadatel, který k 31. březnu 2007 choval přežvýkavce na hospodářství registrovaném v ústřední evidenci, min. 2 VDJ,
- Platba na chov ovcí, koz – žadatel chová na hospodářství registrovaném v ústřední evidenci ovce, či kozy od 1. – 31. července 2015, min. 2 VDJ,
- Platba na chov krav bez tržní produkce mléka – žadatel chová na hospodářství registrovaném v ústřední evidenci krávy bez tržní produkce mléka a to od 1. – 31. července 2015, min. 2 VDJ,

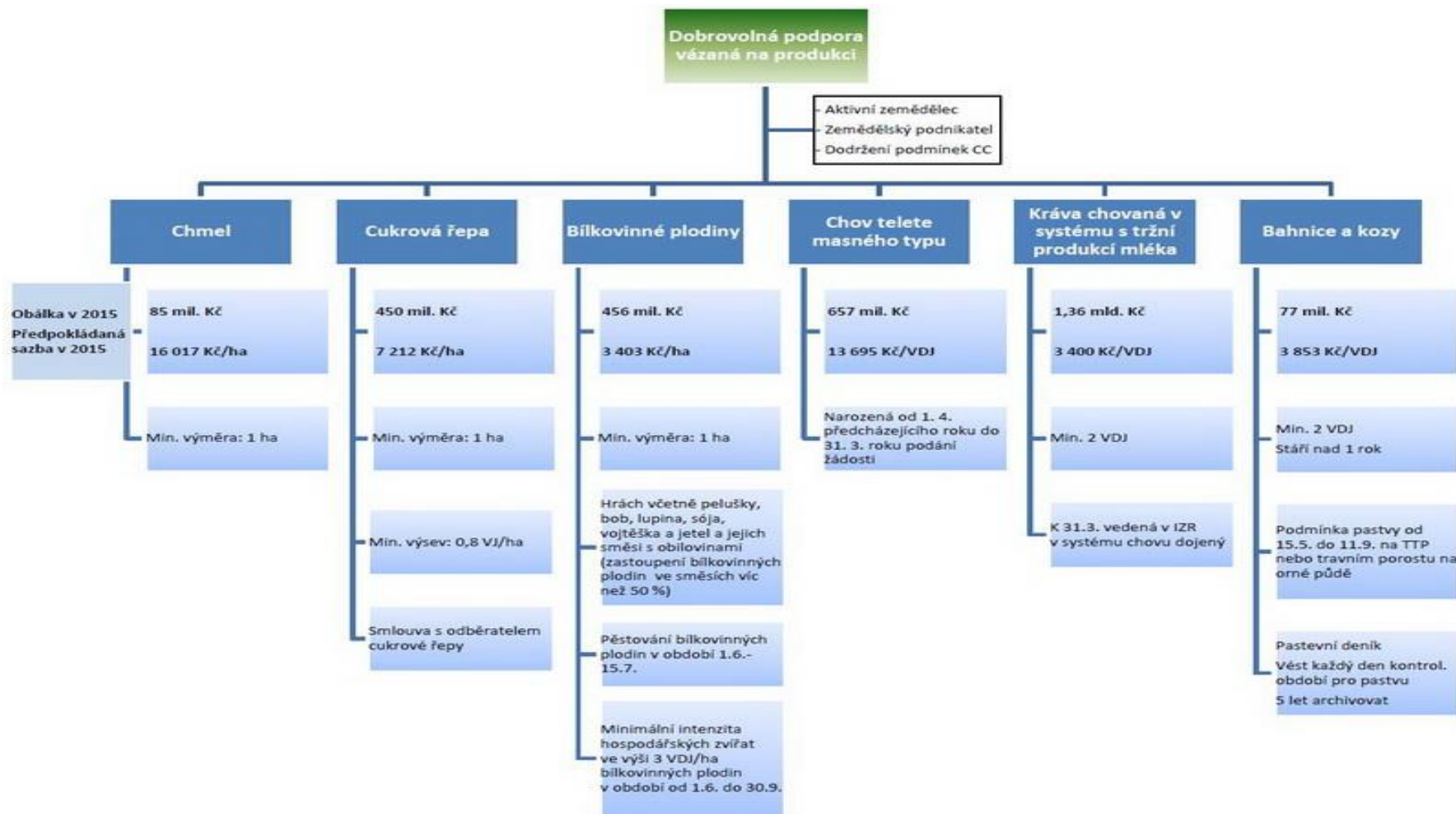
U přechodné vnitrostátní podpory je důležité v rámci plateb tzv. právní nástupnictví, jelikož žadatel o platbu prokazuje svou oprávněnost k dané platbě z předešlých let. Sazba přechodné vnitrostátní podpory bude zveřejněna fondem do 15.12.2015.

Dobrovolná vázaná podpora, vznik a vývoj, je podrobně popsán v kapitole 6.1.7.2.4.3, včetně způsobu financování. V roce 2015 lze v rámci jednotné žádosti žádat na 12 dotačních opatření, které podporují citlivé sektory a jsou vázány na aktivní produkci. Pro přehlednost jsou vloženy přehledy plateb k jednotlivým opatřením Obr. 11, Obr. 12.

Obr. 11 – Schéma dobrovolné podpory vázané na produkci v roce 2015 – I. část

Obr. 12 - Schéma dobrovolné podpory vázané na produkci v roce 2015 – II. část

Chyba! Záložka není definována. http://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fzpravy%2Fplatby_na_zaklade_jz%2Fjz%2F1434981604713.pdf

8.7.2 Platby pro oblasti s přírodními či jinými zvláštními omezeními (LFA)

Žadatel platby v rámci LFA musí být zemědělským podnikatelem a zároveň aktivním zemědělcem. V horských a specifických oblastech se poskytuje platba na veškerou zemědělskou půdu, vyjma ostatních kultur (rybník, zalesněná půda, mimoprodukční plocha a jiná kultura). V ostatních LFA pouze na trvalé travní porosty. Intenzita chovu skotu na trvale travních porostech (TTP) a travních porostech (TP) je ve výši min. 0,3 VDJ/ha. Výše jednotlivých plateb (směnný kurz pro rok 2015 - 27,735 Kč/€):

- 137 €/ha zemědělské půdy v oblasti H 1 – nadmořská výška nad 800 m a výše,
- 129 €/ha zemědělské půdy v oblasti H 2 – nadmořská výška od 700 - 800 m,
- 91 €/ha zemědělské půdy v oblasti H 3 – nadmořská výška od 600 - 700 m,
- 110 €/ha zemědělské půdy v oblasti H 4 – nadmořská výška od 500 - 600 m, svažitost nad 15 % alespoň na 50 % území,
- 83 €/ha zemědělské půdy v oblasti H 5 – nadmořská výška od 500 - 600m, svažitost nad 15% na méně než 50 % území,
- 82 €/ha TTP nebo TP v oblasti typu OA – dle výnosnosti půdy, hustoty obyvatel a podílu pracujících v zemědělství na počtu práceschopného obyvatel. vyššího než 8%,
- 57 €/ha TTP nebo TP v oblasti typu OB – výnosnosti půdy vyšší než OA, hustoty obyvatel a podíl u pracujících v zemědělství na počtu práceschopného obyvatelstva vyššího než 8%,
- 83 €/ha pro specifické méně příznivé oblasti.

V roce 2015 byla zavedena v České republice degresivní platba. Platba LFA se bude snižovat v závislosti na velikosti podniku v LFA. Výměra zemědělské půdy do 300 ha - není platba snížena. Od 300 ha do 500 ha je platba snížena o 10 %. Posléze je degresivní platba stupňovitě nastavena až do výměry nad 2500 ha, kde je platba snížena až o 30 %. Z povinných požadavků na zemědělce je na nové programovací období odstraněn závazek hospodaření v oblastech LFA pět let od prvního poskytnutí platby.¹⁸⁸

8.7.3 Agroenvironmentálně-klimatické opatření (AEKO)

Žadatel nemusí být zemědělským podnikatelem. Žádost může podat osoba, která zemědělsky obhospodařuje půdu a podá na minimální stanovenou výměru zemědělské

¹⁸⁸https://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fprv2014%2Fopatreni%2Fnatura2000%2F1436969434568%2F1436969470768.pdf

půdy žádost, která je evidována na žadatele v LPISu. Žádost se podává na pětileté období, které je započteno 1. ledna prvního kalendářního roku.

Tab. 56 – Podopatření AEKO s minimální výměrou a platbou k danému titulu *

Podopatření	Titul	Min. výměra	Platba Kč/ha
A-Podopatření integrované produkce ovoce		0,5 ha	11187,97
B-Podopatření integrované produkce révy vinné	B1-základní ochrana vinic	0,5 ha	8944,84
	B2-nadstavbová ochrana vinic		18692,78
C-Podopatření integrované produkce zeleniny		0,5 ha	11797,22
D-Podopatření ošetřování travních porostů	D1-obecná péče o extenzivní louky a pastviny	2 ha	2658,53
	D2-mezofilní a vlhkomilné louky hnojené	2 ha	4597
	D3-mezofilní a vlhkomilné louky nehnojené	2 ha	5123,21
	D4-horské a suchomilné louky hnojené	2 ha	4513,96
	D5-horské a suchomilné louky nehnojené	2 ha	4707,81
	D6-trvalé podmáčené a rašelinné louky	2 ha	19163,56
	D7-ochrana modrásků	2 ha	4790,89
	D8-ochrana chřástala polního	2 ha	5483,21
	D9-suché stepní trávníky a vřesoviště	2 ha	9775,63
	D10-druhově bohaté pastviny	2 ha	5898,61
E-Podopatření zatravňování orné půdy	E1-zatravňování orné půdy běžnou směsí	0,5 ha	8584,83
	E2-zatravňování orné půdy druhově obohacenou směsí	0,5 ha	9581,78
	E3-zatravňování orné půdy druhově regionální směsí	0,5 ha	11077,2
	E4-zatravňování orné půdy podél vodního útvaru běžnou směsí	0,5 ha	9332,54
	E5-zatravňování orné půdy vodního útvaru druhově obohacenou směsí	0,5 ha	10661,81
	E6-zatravňování orné půdy vodního útvaru druhově regionální směsí	0,5 ha	11852,6
F-Podopatření biopásy	F1-krmné biopásy	2 ha	18554,31
	F2-nektarodárné biopásy	2 ha	16366,56
G-Podopatření ochrana čejky chocholaté		0,5 ha	18471,23

*sazby ve zvlášť chráněném území a zranitelných oblastí jsou nižší

Zdroj: vlastní zpracování a ¹⁸⁹

¹⁸⁹ http://eagri.cz/public/web/file/399688/Methodika_75_AEKO_web.pdf

Jednotlivá podopatření, včetně konkrétních titulů, jsou specifikovány v metodice k provádění nařízení vlády č. 75/2015 Sb.

Hlavní změny oproti Agroenvironmentálnímu opatření jsou:

Nově vzniklé tituly:

- Ochrana modráska
- Nektarodárný biopás
- Zatravňování druhově bohaté směsi
- Ochrana čejky chocholaté

Zrušené tituly:

- Ptačí stanoviště na travních porostech – hnízdiště bahňáků
- Meziplodiny (přesunuty do režimu ozelenění)

8.7.4 Ekologické zemědělství

Ekologické zemědělství, v rámci nového období SZP 2015-2020, je vyčleněno jako samostatné opatření. Žadatel musí být zemědělským podnikatelem, aktivním zemědělcem a musí splňovat cross-compliance. Výše dotace v Tab. 57 (PO – přechodné období, EZ – ekologické zemědělství)

Tab. 57 – Výše dotace v podmínkách ekologického zemědělství

Kultura	Kód	Platba Kč/ha	Kultura	Kód	Platba Kč/ha
Trvalé travní porosty	PO	2329,74	Pěstování zeleniny a speciálních bylin	PO	14865,96
	EZ	2302,01		EZ	12924,51
Intenzivní sady	PO	22881,38	Pěstování trav na semeno	PO	7349,78
	EZ	21605,57		EZ	4992,30
Ostatní sady	PO	11759,64	Pěstování ostatních plodin	PO	6795,08
	EZ	11759,64		EZ	4992,30
Krajinotvorné sady	PO	4576,28	Travní porost na orné půdy	PO	2191,07
	EZ	4576,28		EZ	1913,72
Vinice	PO	24961,50	Odplevelování dočasným úhorem	PO	942,99
	EZ	23436,08		EZ	804,32
Chmelnice	PO	24961,50	Chmelnice	EZ	23436,08

Zdroj: vlastní zpracování a¹⁸⁸

Oproti jiným platbám je možnost zařadit do ekologického zemědělství minimální výměru 0,5 ha zemědělské půdy s tím, že lze zařadit pouze celý díl půdního bloku.

8.7.5 Platby v rámci sítě Natura 2000 a dle rámcové směrnice o vodě

Žadatel o platbu musí být zemědělský podnikatel, ale nevztahuje se podmínka aktivního zemědělce. Platba se poskytuje pouze na travní prostory nacházející se na území (území 1.zóny národního parku nebo 1.zóny chráněných krajinných oblast), tj. :

- Ptačí oblasti,
- Evropských významných lokalit zařazených do národního seznamu,
- Oblasti s jinými environmentálními omezeními.

Sazba je stanovena na 86 €/ha travních porostů, tj. 2385,21 Kč/ha. Oproti minulému programovacímu období zaniká závazek na pětileté hospodaření. Zaniká kontrola max. povoleného množství dusíku (nesmělo překročit 30 kg čistých živin). Stále platí zákaz používání hnojiv, vyjma pastvy hospodářských zvířat. Z hlediska 1x ročně spást, či 2x ročně posekat, není vázána na pevně stanové datum.¹⁸⁸

8.7.6 Dobré životní podmínky zvířat

Žadatel o platbu musí být zemědělský podnikatel, aktivní zemědělec, chovat minimálně 5 VDJ dojníc nebo minimálně 3 VDJ prasat. Dojnice i prasata musí být evidovány v ústřední evidenci dle plemenářského zákona. Státní veterinární správa vydává osvědčení vybraných parametrů. Dobré životní podmínky zvířat zahrnuje podopatření:

- Zvětšení lehacího prostoru v chovu dojníc - platba na 1 VDJ - 360,55 Kč
- Zlepšení stájového prostředí v chovu dojníc - platba na 1 VDJ - 1858,25 Kč
- Zajištění přístupu do výběhu pro suchostojné krávy - platba na 1 VDJ - 1442,22 Kč
- Zlepšení životních podmínek v chovu prasat
 - pro prasničky - platba na 1 VDJ - 2967,65 Kč
 - pro prasnice - platba na 1 VDJ – 1636,37 Kč
- Zvětšení plochy pro odstavená selata – platba na 1 VDJ – 1802,76 Kč

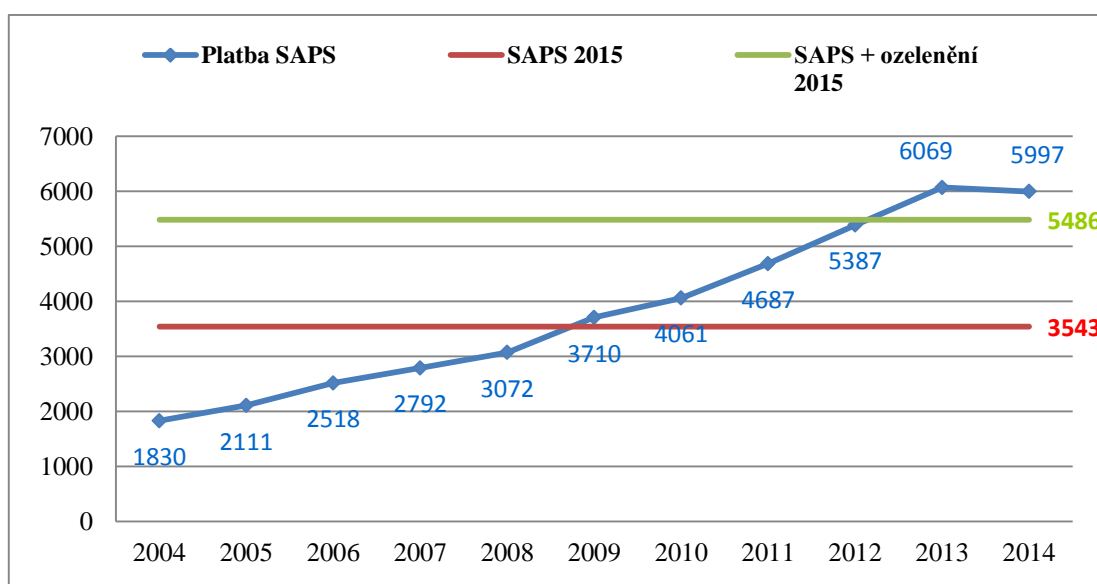
Jednotlivé podmínky podopatření jsou přesně specifikovány dle schválené metodiky k provádění nařízení vlády č. 74/2015 Sb., o podmínkách poskytování dotací na opatření dobré životní podmínky zvířat. Žadatel může jednotlivé opatření kombinovat na jednom hospodářství i na různých svých hospodářstvích ale musí plnit podmínky na celém hospodářství u všech zvířat podporovaného druhu a kategorie.

8.7.6.1 Vliv Jednotné žádosti na sledované podniky po roce 2014

Vyhodnocení hlavních podpor z jednotné žádosti v novém programovém období v letech 2014-2020 bude v dané kapitole kvalifikovaným odhadem stanoveno na sledované podniky z kapitoly 8.5 - ZAS Mžany, Agrodružstvo Lhota pod Libčany a ZD Nechanice.

Přímá platba – z Graf 21 je patrný vývoj platby SAPS za minulé období let 2004-2014. Je patrné, že pokud sledované podniky nebudou splňovat podmínky od roku 2015 tzv. ozelenění bude jejich konkurenceschopnost v rámci konkurenčního boje velmi nízká. Samotná platba SAPS by odpovídala přibližně jednotné platbě z roku 2009, tj. částce 3710 Kč/ha.

Graf 21 – Vývoj platby SAPS v Kč (2004-2014), k SAPS 2015 a SAPS +ozelenění 2015

Zdroj: vlastní zpracování

Při splnění podmínek tzv. ozelenění, jednotná platba by činila v roce 2015 částku 5486 Kč/ha, tj. snížena o 9% k roku 2014. Daná výše jednotné platby bude v rámci období 2015-2020 cca stejná (bude ovlivněna pouze změnami výměry zemědělské půdy v systému LPIS). Výrazně mohou do výše přímých plateb promluvit kursově změny (ukončení intervence ČNB), tj. posílení koruny vůči euro. Posílení koruny na hranici 25 Kč/euro by jednotnou platbu s ozeleněním snížilo o dalších cca 10 % na částku 5000 Kč. Pro dané podniky hospodařící v průměru cca na 2000 ha, by ztráta činila dalších cca 1 mil. Kč. Navýšení platby pro **mladé zemědělce** je pro sledované podniky neuskutečnitelné.

Přechodné vnitrostátní podpory, tzv. dříve TOP-UP – u sledovaných podniků může být dotacemi ze státního rozpočtu podpořena platba na zemědělskou půdu a platba na přežvýkavce. Sazba na podporu přechodné vnitrostátní podpory bude zveřejněna fondem do 15.12.2015. Z daného důvodu nelze kvalifikovaným odhadem posoudit vliv dané platby.

Dobrovolná vázaná podpora - je určena pro dvanáct dotačních opatření. Pro sledované podniky jsou nevyužitelná opatření – zelenina, ovoce, bahnice, kozy, chov telat masného typu a chmel – konzumní brambory a bílkovinné plodiny. Z hlediska struktury výroby sledovaných podniků je zásadní podpora cukrové řepy a krávy chované v systému s tržní produkcí mléka.

Oddělená platba za cukr byla vyplácena v rámci restrukturalizace SOT s cukrem do roku 2014, tj. ve výši 382,25 Kč/t na množství kontrahované cukrovky v roce 2005/2006. Celkový objem finančních prostředků pro oddělenou platbu za cukr činil zhruba 1,22 miliardy korun.¹⁹⁰ V roce 2015 se očekává, že bude vyplaceno přes dobrovolnou vázanou podporu na cukrovku 7212 Kč/ha, tj. celkově 450 mil. Kč. Jedná se o výrazný propad. Např. u výnosu 60 t cukrovky na 1 ha rozdíl činí 260 Kč na 1t/cukrovky, tj. celkově 15,6 tis. Kč/ha. S celkově zhoršujícím se stavem daného odvětví (popsáno v kapitole 8.6.2 Vyhodnocení dopadu restrukturalizace na pěstitele), se jedná o existenční situaci pro pěstitele i zpracovatele cukrovky. Již v roce 2015 probíhala složitá jednání k stanovení výkupní ceny cukrovky mezi Svazem pěstitelů cukrovky v ČR a cukrovarnickou společností TTD Tereos, a.s.. Minimální cena dle cukerní reformy do roku 2017 je stanovena na 26,3 €/t, což při kurzu 27 Kč/€ je 710 Kč/t cukrovky. Pokud posílí kurz koruny vůči euru na 25 Kč/€, bude propad minimální ceny ještě větší, tj. na 657 Kč/t cukrovky. Cukrovar deklaroval 750 Kč/t cukrovky A a 725Kč/t cukrovky na biolíh, ale k tomu musíme odečíst ještě 25Kč/t, jakožto podíl na odvodech t/cukrovku (0,78€/t). Výsledkem bylo, že převážná část pěstitelů snížila plochy cukrovky o 3-20%. Další propad cen se nechá očekávat i ze stále klesající ceny bílého cukru, Obr. 10. Dobrovolnou vázanou podporu na cukrovku lze již nyní považovat za nedostačující.

Dobrovolná vázaná platba v systému s tržní produkcí mléka je další důležitá podpora po sledované podniky. Předpokládaná platba na 1 VDJ je 3 400 Kč, tj. 1,36 mld.

¹⁹⁰ http://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2014_ministr-jurecka-zemedelcum-rozdelime-na.html

Kč v rámci ČR. Již v období let 2007-2013 byla podpora pro krávy chované s tržní produkcí mléka vyplacena a to již už v roce 2010, kdy průměrná cena z 1 mléka byla nejnižší, viz. Tab. 58.

Důvodem navýšení platby na 1 VDJ v roce 2015 je již rok trvající propad cen mléka. I v důsledku toho Evropská komise schválila v září 500 mil. € na pomoc pro zemědělce produkující syrové mléko. Pro ČR připadne 313 mil. Kč, které je možné z národních zdrojů stoprocentně navýšit.¹⁹¹ Vývoj průměrné realizované ceny l/mléka v zemědělském podniku ZAS Mžany, včetně podpory pro chov krav s tržní produkcí mléka, je znázorněna v Tab. 58

Tab. 58 – Průměrná cena l/mléka v ZAS Mžany a podpora pro krávy chované s tržní produkcí mléka

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015*
Cena 1l/mléka (Kč)	7,54	8,48	7,78	8,69	9,48	7,84
Platba na 1VDJ (Kč)	2 444	x	1 399	1 504	x	3 400

*průměrná cena od 1/2015 do 10/2015

Zdroj: vlastní zpracování

Základní cena l/mléka v roce 2015 klesá, v měsíci únoru byla cena 7,905 Kč/l, ale v srpnu cena klesla až o 1,118 Kč/l, tj. až na cenu 6,787 Kč/l. Samotný rozdíl průměrné realizované ceny v ZAS Mžany mezi rokem 2014 a současným průměrem do 10/2015, činí 1,64 Kč/l. Při denní dodávce 20 l mléka na dojnici činí rozdíl 11 972 Kč/dojnici. Samotná podpora ve výši 3 400 Kč/l VDJ. Po přepočtu VDJ (1150) na 1 dojnici (600) je poměrový koeficient 1,94, kterým se dosáhne podpory 6 517 Kč na 1 dojnici, což činí 54% pokrytí rozdílu. Výše podpory je proto nedostačující a podniky budou muset hledat jiné finanční zdroje na pokrytí rozdílu (očekávané ztráty).

8.7.7 Program rozvoje venkova (PRV)

Program rozvoje venkova je charakterizován podrobně v kapitole Podpora zemědělství 6.1.1. V programovém období let 2014 – 2020 je PRV užšího zaměření a to především díky nižšímu rozpočtu o zhruba 16 mld. Kč.¹⁹² Strategie Evropa 2020 stanovuje obecné cíle podpory na období let 2014-2020 prostřednictvím šesti priorit – kapitola 6.1.7.3 II. pilíř reformované SZP. Z nabídky nařízení k rozvoji venkova může každé

¹⁹¹ http://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2014_ministr-jurecka-zemedelcum-rozdelime-na.html

¹⁹² <http://dotacni-noviny.cz/program-rozvoje-venkova-v-novem-programovem-obdobi-2014-2020/>

opatření přispívat k cílům několika priorit. Daná opatření, jejich zaměření s alokovanou částkou, viz níže:

- M 01 Předávání znalostí a informační akce – příjemce: subjekt akreditovaný MZe
 - 1.1.1 Vzdělávací akce – 85 % dotace na neinvestiční výdaje, rozpočet 2 mil. €
 - 1.2.1 Informační akce – 85% dotace na neinvestiční výdaje, rozpočet 1,3 mil. €
- M 02 Poradenské, řídicí a pomocné služby pro zemědělství
 - 2.1.1 Poradenství – příjemce: poradenský subjekt
 - 80% dotace na poskytnutí poradenské služby, rozpočet 4,5 mil. €,
- M 04 Investice do hmotného majetku
 - 4.1.1 Investice do zemědělských podniků – příjemce: zemědělec
 - 40-60% dotace na zemědělské stavby, technologie, speciální stroje, rozpočet 330 mil. €
 - 4.2.1 Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů
 - příjemce: zemědělec, potravinář
 - 40% dotace na investice do zpracování zem. produktů, rozpočet 98 mil. €
 - 4.3.1 Pozemkové úpravy - příjemce: Státní pozemkový úřad, rozpočet 100 mil. €
 - 4.3.2 Lesnická infrastruktura – příjemce: fyzické a právnické osoby
 - 80% dotace na investice, rekonstrukce cest, rozpočet 34,8 mil. €
- M 06 Rozvoj zemědělských podniků a podnikatelské činnosti
 - 6.1.1 Zahájení činnosti mladých zemědělců – příjemce: začínající zemědělec
 - dotace do 45 tis. € na podnikatelský plán, rozpočet 30 mil. €
 - 6.4.1 Investice do nezemědělských činností – příjemce – zemědělec
 - 25-45% dotace na výstavbu, nákup nemovitostí, strojů, rozpočet 51,4 mil. €
 - 6.4.2. Podpora agroturistiky – příjemce: zemědělec
 - 25-45% dotace na stavební obnovu, doplnění, nákup nemovitosti
 - 6.4.3 Investice na podporu energie a obnovitelných zdrojů – příjemce zemědělece
 - 25-45% dotace na výstavbu, obnovu provozovny, bioplynové stanice, atd.
- M 08 Investice do rozvoje lesních oblastí a zlepšování životaschopnosti lesa – celkově má dané opatření 8 podopatření, žadatel není zemědělec
- M 10, M 11, M 12, M 13, M14 – opatření jsou vyhodnoceny v kapitole 0
- M 15 Lesnicko-enviromentální a klimatické služby a ochrana lesů
 - žadatel není zemědělec

- M16 Spolupráce
 - 16.1.1 Podpora operačních skupin a projektů EIP (Emulační program rozhraní)
 - příjemce: operační skupina EIP, rozpočet 9,7 mil. €
 - 16.2.1 Podpora vývoje nových produktů, postupů a technologií v zem. prvovýrobě
 - žadatel: uskupení – zemědělci a výzkumné instituce,
 - dotace 50 %, rozpočet 17,7 mil. €
 - 16.2.2 Podpora vývoje nových produktů, postupů při zpracování produktů a jejich uvedení na trh
 - žadatel: uskupení – potravináři a výzkumné instituce,
 - dotace 50 %, rozpočet 70,8 mil €
 - 16.3.1 Sdílení zařízení a zdrojů – žadatel: uskupení mikro podnikatelů
 - 50% dotace na náklady spolupráce či náklady na projekt,
 - rozpočet 6,5 mil €
 - 16.4.1 Horizontální a vertikální spolupráce mezi účastníky krátkých dodavatelských řetězců a místních trhů
 - příjemce: minimálně dva subjekty v oblasti zemědělství a potravinářství
 - 50 % dotace na náklady spolupráce a projektů, rozpočet 4 mil. €
 - 16.6.1 Horizontální a vertikální spolupráce při udržitelném zajišťování biomasy pro výrobu energie a v průmyslových procesech
 - příjemce uskupení – oblast zemědělství a potravinářství
 - 50% dotace na náklady spolupráce a projektů, rozpočet 1,5 mil. €

- M 19 Podpora místního rozvoje na základě LEADER – kapitola - 8.7.8

- M 20 Technická pomoc – k zabezpečení činnosti Celostátní sítě pro venkov

Podpora pro obce a nezemědělské subjekty, bude nyní nabízena v jiných operačních programech a samotný PRV bude zaměřen na investice do zemědělských podniků, podpory mladých zemědělců a diverzifikace činnosti. Dále budou podporovány investice do zpracování zemědělských produktů, balení a značení výrobků.

Samotné podzimní 1. kolo (Investice do zemědělských podniků) v letošním roce 2015 ohledně příjmu žádostí z PRV v letech 2014-2020, doprovázelo několik všeobecných problémů. Nejprve těsně před a i v průběhu podání žádosti o dotaci, docházelo k zpřesnění Pravidel, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotace. Např. byla prodloužena lhůta administrativní kontroly Žádosti o dotaci, byla upravena definice způsobilého výdaje

na „návěs pro vývoz cukrovky z pole“, rozšíření preferenčního kritéria týkající se komodity o zpracování moštových hroznů, atd. Před zveřejněním výsledků úspěšnosti 1. kola došlo k prodloužení lhůt v rámci obecných podmínek Pravidel pro žadatele. Zároveň došlo den před zveřejněním výsledků k navýšení rozpočtu na 1. kolo v PRV o 2 mld. Kč, tj. o 40% na 7,46 mld. Kč. Hlavně byl posílen sektor skotu, drůbeže a prasat (o 1,4 mld. Kč).

Vyhodnotíme-li rozdíl z prvně uskutečněného 1. kola žádosti z PRV pro období 2014-2020 k PRV v letech 2007-2013, je zřejmý rozdíl v nastavených záměrech, tzn. snaha podpořit projekty do 5 mil. Kč, projekty zaměřené na živočišnou výrobu a projekty menších zemědělců (specifikovány jsou projekty do 1 mil. Kč a zároveň hospodaří zemědělci do 150 ha zemědělské půdy).

8.7.7.1 Vliv Programu rozvoje venkova na sledované podniky po roce 2014

Harmonogram jednotlivých výzev z PRV na roky 2015 – 2017 jsou již zveřejněny na stránkách SZIF.¹⁹³ Nyní záleží na připravenosti jednotlivých zemědělských subjektů hodnocených v kapitole 8.5, zdali budou mít dle jednotlivých metodik připravené podklady pro podání žádosti k jednotlivým opatřením v rámci PRV. Jedná se především o opatření Investice do hmotného majetku, podopatření 4.1.1 Investice do zemědělských podniků a 4.2.1 Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů.

S poklesem rozsahu živočišné výroby v období 2007-2013 v České republice¹⁹⁴, bylo snahou MZe zohlednit a podpořit preferenčními body žadatele živočišné výroby v novém programovacím období let 2014-2020. Získané a zpracované podklady z hodnotících podniků, viz. Tab. 59, Tab. 60.

¹⁹³ http://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fzpravy%2Fprv2014%2Fzakladni_informace%2Fharmonogram%2F1443687327341.pdf

¹⁹⁴ http://www.apic-ak.cz/data_ak/14/1/pr/ZelZprava2013.pdf

Tab. 59 – Obdržené dotace na skot v Kč – Agrodružstvo Lhota pod Libčany

Podnik do 30% tržeb z mléka	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Doplňkové přímé platby – skot	2 571 840	1 684 425	1 474 452	1 321 891	918 997	
Dotace na krávy chované s TPM				563 434	515 671	312 301
Podpora trhu v odvětví mléka				185 780		
Dotace na pojištění zvířat	67 429	60 634	40 926	97 788	85 097	80 963
Dotace na likvidaci kadaverů	41 966	33 881	39 649	21 312	9 196	10 415
Dotace genetický potenciál	35 401	35 033	40 816	84 088	57 743	63 098
IBR	95 200	102 920	96 240	100 280	102 103	68 338
Genové rezervy česká červinka				28 500	17 000	23 000
CELKEM	2 811 836	1 916 893	1 692 083	2 403 073	1 705 807	558 115
VDJ	980	980	980	980	980	980
DOTACE NA 1 VDJ	2 869	1 956	1 727	2 452	1 741	570

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 60 - Obdržené dotace na skot v Kč – ZAS Mžany

Podnik nad 30% tržeb z mléka	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Doplňkové přímé platby – skot	3 842 340	2 516 537	2 202 837	1 974 910	1 372 985	
Dotace na krávy chované s TPM				1 456 862	1 441 507	783 104
Podpora trhu v odvětví mléka				217 513		
Dotace na pojištění zvířat	71 830	70 960	129 268	115 664	100 686	73 685
Dotace na likvidaci kadaverů	126 705	142 188	67 237	17 215	23 024	19 429
Dotace genetický potenciál	56 378	53 385	61 355	109 480	79 660	78 973
IBR	17 550					
CELKEM	4 114 803	2 783 070	2 460 697	3 891 644	3 017 862	955 191
VDJ	1507	1507	1507	1507	1507	1507
DOTACE NA 1 VDJ	2 730	1 847	1 633	2 582	2 003	634

Zdroj: vlastní zpracování

Samotné žádosti o dotaci v 1. kole PRV v období 2014-2020, jsou z hlediska preferenčních kritérií (PK) pro bodové vyhodnocení více podrobné – nastaveno 20 PK oproti poslednímu 22. kolu Žádosti o dotaci z PRV v letech 2007-2013, kdy bylo nastaveno pouze 10 PK. Vyšší počet bodově hodnotících preferenčních kritérií podporuje žadatelé, kteří mají rozsáhlejší živočišnou výrobu, vyšší počet zaměstnanců, dále je podnik veden jako potravinářský podnik, či má větší procento zaměstnaných lidí do 40 let.

Sledované podniky kvalifikovaným odhadem mají větší předpoklad získání dotací z PRV v období let 2014-2020, jelikož mají rozsáhlou živočišnou výrobu a vyšší počet zaměstnanců (potvrzeno v Tab. 40).

V I. kole žádosti z PRV uspěla ZAS Mžany s projektem na rekonstrukci dojírný s celkovými výdaji 4,311 mil. Kč bez DPH s dotací 1,725 mil. Kč. Náhradníkem v žádosti

o dotaci v I. kole je Agrodružstvo s projektem na výstavbu nové dojírny s technologií s celkovými výdaji 7,5 mil Kč a dotací 2,8 mil. Kč. ZD Nechanice o dotaci nežádalo.

Sledované podniky by měly zhodnotit potřebu výstavby či rekonstrukci jímek, skladových kapacit na statková hnojiva. Zároveň zpracování zemědělské produkce nebo přímé uvedení produkce na trh konečnému spotřebiteli budou v rámci PRV podporovány.

8.7.8 Celostátní síť pro venkov

Stejně jako v období let 2007-2013, bude probíhat podpora metody LEADER i v období let 2014-2020. Místní akční skupiny budou moci navíc přerozdělovat podpory i z jiných Evropských strukturálních a investičních fondů, jako komunitně vedený místní rozvoj (označovaný jako CLLD). Do CLLD tedy patří nejen implementace z Programu rozvoje venkova, ale i Integrovaný regionální operační program, Operační program Zaměstnanost, Operační program Životní prostředí.

Po tzv. povinných standardech pro fungování MAS a získání osvědčení, mohou jednotlivé místní akční skupiny předkládat žádosti o podporu Strategií komunitě vedeného místního rozvoje a stanovení alokace v rámci programového rámce Programu rozvoje venkova. Minimálně 5 % rozpočtu z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova je určeno pro metodu LEADER. Ministr zemědělství M. Jurečka schválil alokaci pro místní akční skupiny na programové období let 2014-2020 v rámci Programového rámce PRV 154 mil €. Alokace jednotlivých MAS je vypočtena dle územní působnosti v rámci standardizace. Daná alokovaná částka pro danou MAS je programovým výborem rozdělena na jednotlivé Fische, které byly předem odsouhlaseny členskou základnou místní akční skupiny. Z daného vyplývá, že rozdělení alokované částky do jednotlivých Fischí a schválení dané Fische vychází ze samotného základu LEADER, tj. přístupu zdola nahoru, který umožní získání vazby samotného monitorovacího a programovacího výboru masky, tak i rovněž zpětné vazby pro orgány státní správy.

Z daného hodnocení vyplývá, že významně vzrostl význam MAS z hlediska přerozdělení alokovaných peněz. Každý zemědělec by se měl proto zajímat o finanční plán a plán výzev místní akční skupiny z PRV v rámci svého místa hospodaření. Dané přerozdělení alokovaných peněz do jednotlivých Fischí, výše min. a max. uznatelných nákladů atd., jsou vždy specifické k jednotlivým MAS.

8.7.8.1 Vliv místní akční skupiny na sledované podniky po roce 2014

Posílením významu MAS v novém programovacím období let 2014-2020 uvádím Místní akční skupinu Hradecký venkov, o.p.s. Hodnocené podniky v kapitole 8.5 - ZAS Mžany, Agrodružstvo Lhota pod Libčany a ZD Nechanice, hospodaří na území dané masky. V programovacím období let 2007-2013 byly vypsaný pro zemědělské subjekty dvě Fische:

- Fische 3 – Konkurenceschopnost zemědělství – míra podpory maximálně 40%, alokovaná částka 1,2 mil. Kč
- Fische 6 – Podpora zavádění činností nezemědělské povahy – míra podpory maximálně 60%, alokovaná částka 1,5 mil. Kč

Celkově bylo alokováno v daných Fischích 2,7 mil. Kč v období let 2007-2013. ZD Nechanice a Agrodružstvo Lhota pod Libčany, nepodaly v daném období ani jednu žádost o dotaci. ZAS Mžany, a.s. podala celkem tři žádosti, které byly podpořeny v projektech a částech následně:

Fische 3 – „Dílna – oprava v ZAS Mžany, a.s.“, dotace v částce 240 tis. Kč

Fische 3 – „Dílna Mžany - Modernizace“, dotace v částce 240 tis. Kč

Fische 6 – „Pneuservis“, dotace v částce 600 tis. Kč

V programovacím období let 2014 -2020 byly schváleny čtyři Fische v rámci PRV:

- Fische 7 – Zemědělci - investice do zemědělských podniků, stavby a technologie živočišné výroby
- Fische 8 – Produkty – pořízení strojů, nástrojů a zařízení pro zpracování zemědělských produktů, finální úpravu, balení, značení výrobků
- Fische 9 – Nezemědělské aktivity – např. modernizace provozovny na opravu motorových vozidel
- Fische 10 – Lesní hospodářství – opatření k posílení rekreační funkce lesa

Celkově bylo do MAS Hradecký venkov na dané Fische z programu rozvoje venkova na programovací období 2014-2020 alokováno 22,2 mil. Kč, tj. o 722% více nežli v programovacím období 2007-2013. Finanční plán na jednotlivé Fische, *Tab. 61..*

Tab. 61 - Finanční plán MAS Hradecký venkov, program rozvoje venkova

Alokace v mil. Kč									
Fische – výzva		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Celkem
7	Zemědělci	x	7,5	x	2,5	x	x	x	10,0
8	Produkty	x	0,7	x	x	x	x	x	0,7
9	Nezemědělské aktivity	x	2,0	4,0	2,0	2,0	x	x	10,0
10	Lesní hospodářství	x	1,5	x	x	x	x	x	1,5
Celkem		x	11,7	4,0	4,5	2,0			22,2

Zdroj: vlastní zpracování a ¹⁹⁵

Z hodnocení vyplývá, že významně vzrostl význam MAS z hlediska přerozdělení alokovaných peněz. Sledované podniky by měly maximálně využít možnost podání žádostí dle jednotlivých výzev, viz. Tab. 61 a maximálně využít rok 2015 a 2016 pro samostatnou přípravu podkladů projektových dokumentací, např. jednotlivá stavební povolení. Jen dobře připravené projektové dokumentace mohou být základem pro podání samotné žádosti.

¹⁹⁵ Dokument MAS Hradecký venkov, Integrovaný regionální operační program, Komunitní rozvoj (CLLD)

9 ZÁVĚR

V závěrečné části jsou shrnuty dílčí cíle práce, stanovené v kapitole 2. 1 - cíle disertační práce.

Komparativní analýzy celkově utváří a vyhodnocují ekonomické ukazatelé vlivu Společné zemědělské politiky Evropské unie na české zemědělství před vstupem do EU v letech 2004 – 2013 a po roce 2013. Zároveň bylo disertační prací vyhodnoceno české a polské zemědělství v otázce jednotné platby SAPS, včetně vyhodnocení hlavních ekonomických ukazatelů zemědělských podniků dle FADN EU.

Dílčí cíl č. 1 – Charakterizovat dotační politiku v zemědělství v Evropské unii a České republice.

První dílčí cíl byl naplněn literární rešerší z oblasti SZP EU a dotační politiky do zemědělství v České republice. Podrobná charakteristika dílčího cílu viz. kapitoly 4 – Společná zemědělská politika EU, 5 – Reformy SZP, 6 – Společná zemědělská politika EU v podmínkách České republiky.

Dílčí cíl č. 2 - Komparativní analýza vývoje vybraných národních ekonomických ukazatelů v ČR.

Dílčí analýza vybraných ukazatelů v zemědělství v ČR nám zobrazila ucelený pohled na zemědělské odvětví před a po vstupu ČR do EU. Rozepsáno v kapitole 8.1. Podrobným studiem jednotlivých ukazatelů došlo k potvrzení synergických vztahů mezi vybranými ukazateli. Celkově lze vyhodnotit, že došlo díky SZP EU k výrazné stabilizaci odvětví, k zastavení propadu ekonomického rámce odvětví a od roku 2011 k pozvolnému a trvalému růstu.

Přínos SZP měl výrazný vliv na růst hospodářského výsledku zemědělství jako celku. Před vstupem do EU (v roce 2004), odvětví dosáhlo celkové ztráty od roku 1991 - 31,325 mld. Kč. Po vstupu do EU odvětví dosáhlo celkové kladné hodnoty do roku 2013 + 129,1 mld. Kč. Výše inflace po vstupu do EU se pohybovala v rozmezí od 1 - 3,3 % (vyjma roku 2008, tj. 6,3%). Nízká inflace pozitivně ovlivnila výši nájemného a cen pozemků ve vztahu investic fyzických osob i finančních fondů do nákupu půdy. Např. fyzické osoby v ČR nemusí prokazovat způsob nabytí majetku a tak si rovněž zlegalizují finanční prostředky před případným přechodem ČR k měně euro. Je i patrná výhodnost daných investic. Inflace se pohybuje po dobu 5-ti let do 2 % a výše pachtovného je v těchto případech požadována ve výši 3,5-4,5% z BPEJ.

Podíl zemědělství na vývoji HDP v ČR má od roku 1990 trvalý klesající charakter, který nepozastavila ani vzrůstající podpora vyplácených dotací po vstupu do EU. V rámci EU se podíl HDP snižuje ve většině vyspělých zemí, ale žádná země by neměla připustit ohrožení potravinové bezpečnosti. Pokles zaměstnanosti měl synergický vztah s poklesem HDP. Výrazně se v oboru projevuje vliv finanční krize, výše výpadku produkce, či propadu cen. Hrubá národní mzda do roku 2004 rychleji rostla než hrubá mzda v zemědělství. Nejvyšší disparita mezd až 69,3% byla v roce 2003. V současné době se zvyšující se produkcí, zlepšující se produktivitou práce a navyšujícími se přímými platbami se disparita snižuje od roku 2004 až na 8,3% v roce 2013. Výrazně nežádoucí důsledek v rámci sledovaného období je agrární zahraniční obchod, který od roku 1993 do současnosti je v záporné bilanci, tj. od roku 1994 do vstupu EU byla naakumulována záporná hodnota - 129,6 mld. Kč, od roku 2004 do roku 2013 naakumulována záporná hodnota - 299,5 mld. Kč. Silně a negativně stabilizaci SZP ve vztahu k ČR ovlivnil vývoj směnného kurzu a průměr kurzu ČNB. Kurzový rozdíl mezi rokem 2004 a jednotlivými roky do roku 2014 je v průměru na 1 € 6,13 Kč. Daný negativní vliv ovlivnil nižší hodnotu výši finančních prostředků do odvětví až do roku 2013. V širším kontextu došlo v důsledku zásahu ČNB v roce 2013 k oslabení koruny nad 27 Kč/€ a tím ke zvýšení obdržených finančních prostředků v Kč do odvětví díky kurzovému oslabení. Zároveň analýzou vývoje rozdílnosti směnného kurzu Kč/€ (zdroj SZIF) a průměrného kurzu (zdroj ČSÚ) je patrná převládající záporná disparita v neprospěch směnného kurzu určující výši přepočtu 1 € v Kč, tj. vlivu na výši dotace.

Dílčí cíl č. 3 – Charakterizovat výrobní strukturu a formu členění dotací z EU v českém a polském zemědělství.

Struktura polského zemědělství je zcela rozdílná od českého zemědělství. V polském zemědělství pracovalo v roce 2004 – 2,84 mil. osob (v ČR 141 tis. osob) a v roce 2011 – 2,25 mil. osob (v ČR 109,6 tis. osob). Průměrná velikost farmy v roce 2010 byla 9,5 ha, v ČR v roce 2010 – fyzická osoba 46 ha, právnická osoba 716 ha. V PL více jak polovina osob hospodařících v zemědělství hospodaří na méně než 5 ha zemědělské půdy. Zemědělských podniků hospodařících na více jak 15 ha je 11% a obhospodařují však 47 % celkové zemědělské půdy v Polsku.

V České republice a v Polsku jsou dotace členěny stejně na principu sektorového zaměření tj. národní podpora, společná organizace trhu, přímá platba, program rozvoje venkova a OP – rybolov. Program rozvoje venkova je strukturován stejně do čtyř os. Drobný rozdíl je

v pojmu OP – rybolov, v České republice je veden jako OP – rybářství. Jednotlivá opatření v rámci prioritní osy OP Rybářství, odrážejících priority strategie v oblasti rybářství, jejichž globálním cílem je posílení konkurenceschopnosti, udržení stávající produkce ryb a zachování současné úrovně zaměstnanosti v odvětví rybářství. Z hlediska výše plateb nejvíce dosahují přímé platby, druhý je Program rozvoje venkova, kde je rozdíl z hlediska alokovaných peněz. V České republice byla hlavní prioritou Osa 2, tj. zlepšení životního prostředí a krajiny. V Polské republice byla hlavní prioritou Osa 1, tj. zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví. Z hlediska národních plateb je Česká republika zaměřena na konkrétní problémové oblasti dané země, např. chov včelstev. V Polsku je velký důraz kladen na dotace na pojištění a garance dotací na úroky investičních půjček.

Dílčí cíl č. 4 - Komparativní analýza ekonomických výsledků zemědělských podniků v České republice a Polské republice s vyhodnocením k průměru EU.

Na základě komparativní analýzy jsou vyhodnoceny vybrané ekonomické ukazatele zemědělských podniků v České republice, Polsku a průměru EU dle získaných podkladů z databáze FADN EU (soustřeďuje primární data zemědělských podniků z členských států EU).

Hodnocení předcházelo vyhodnocení výše obhospodařované zemědělské půdy na farmu dle FADN, tj. uvědomění si značné rozdílnosti mezi hodnocenými státy – viz. Tab. 24.

Byly vyhodnoceny celkové provozní dotace v EUR/ha (Tab. 26), kdy průměru EU přesáhla ČR v roce 2008 (EU 336 EUR/ha a ČR 342 EUR/ha). Od roku 2008 do roku 2012 měli čeští zemědělci v průměru stejné provozní dotace na ha jako v průměru v EU. Polsko se přiblížilo průměru nejbliže v roce 2011 (EU 347 EUR/ha, PL 311 EUR/ha), tj. za celé sledované období měli polští zemědělci nižší dotace nežli v průměru v EU a v ČR.

Vyhodnoceny byly i celkové vstupy a celková produkce EUR/ha. Česká republika měla od vstupu do EU vyšší celkové vstupy na ha nežli Polsko, či v průměru celá EU. Z tabulky je patrná i vyšší dynamika růstu nákladů v ČR oproti sledovaným zemím, tj. o 570 EUR/ha za devítileté období oproti 446 EUR/ha v Polsku a 398 EUR/ha v průměru v EU. Celková produkce jednotlivých států rostla přibližně rovnoměrně, tj. v ČR o 443 EUR/ha, v PL o 452 EUR/ha a v EU 453 EUR/ha za devítileté období s tím, že ČR měla vždy nižší produkci v daném období nežli v průměru PL a EU (Tab. 26).

Za Tab. 26 je patrné, že pouze Česká republika dosahovala za sledované období (2004-2012) vždy záporné hodnoty rozdílu celkové produkce a celkových vstupů (EUR/ha). Nejvyššího rozdílu 293 EUR/ha bylo dosaženo v době finanční krize v roce 2009. Zároveň z daných záporných hodnot je patrné, že pouze díky provozním dotacím bylo české zemědělství v kladných číslech.

V hrubé přidané hodnotě a také v čisté přidané hodnotě dosahuje ČR nižších hodnot nežli PL a EU – viz. Tab. 27. Z tabulky je patrné, že od roku 2004 do roku 2008 hrubá přidaná hodnota v ČR rostla, tj. z 427 do 602 EUR/ha. V roce 2009 hrubá přidaná hodnota i díky finanční krizi poklesla na 470 EUR/ha, tj. o 21,9%. Hrubá přidaná hodnota se od roku 2004 do roku 2012 zvýšila o 307 EUR/ha, tj. o 72%.

Oproti tomu odpisová položka (Tab. 27) se zvýšila z 83 EUR/ha v roce 2004 na 163 EUR/ha v roce 2012, tj. o 96,4%. Ale v roce 2009 byl propad odpisů oproti roku 2008 pouze 5,6%. Z toho vyplývá, že investice do českého zemědělství v roce 2009 a 2010 poklesly minimálně a to i přes výrazný pokles hrubé přidané hodnoty.

Důchod ze zemědělské činnosti (DZČ) vyjadřuje zisk – případně ztrátu odvětví. Je patrné, že důchod ze zemědělské činnosti přistoupivších zemí PL a ČR se rapidně zvýšil od roku 2004 do roku 2012, tj. v ČR o 107% a v PL o 46%. Rozdíl DZČ mezi ČR a PL je značný (v roce 2012 PL 567 EUR/ha, ČR - 222 EUR/ha). Navýšení průměrného důchodu ze zemědělské činnosti v EU v období od 2004 do roku 2012 bylo pouze o 17%.

Dílčí cíl č. 5 – Analýza rozdílu čerpání dotace jednotné platby SAPS v novém programovém období let 2014 -2020 k letům 2007-2013 v ČR.

V rámci čerpání jednotné platby ze Společné zemědělské politiky EU vyhodnotit rozdíly mezi ČR a PL.

Z hlediska vývoje SZP EU od roku 2013 je stále patrnější odklon distribuce dotací od produkce. Dalšími kroky se snaží EU podporovat v rámci národních zájmů, tradic, tj. podporovat citlivé komodity, tzv. dobrovolné podpory vázané na produkci. Z hlediska podpory mladých zemědělců je určena podpora do 0,2 % obálky s tím, že kdo hospodaří do 90 ha, je přímá platba povýšena o 25%.

Další patrný odklon od „staré zemědělské politiky EU“, který negativně ovlivňoval nejen české zemědělství, je působit na různorodost, v širším pojetí na biodiverzitu. Významná, nová složka přímých plateb, směřuje na tzv. ozelenění, které činí 30 % obálky.

Přímá platba je tedy nově nastavena jako vícesložková, tj. základ + ozelenění + mladý zemědělec. Podle předběžných odhadů bude pro platbu SAPS v letech 2015 – 2020 každoročně k dispozici obálka v průměrné výši cca 12,7 mld. Kč (463 mil. EUR), což předběžně odpovídá sazbě cca 130 EUR/ha. Nicméně konkrétní výše sazby SAPS v Kč/ha v jednotlivých letech bude záviset především na počtu žádostí o platby, resp. počtu způsobilých ha a v neposlední řadě na vývoji směnného kurzu koruny vůči euru. K výše uvedené sazbě 130 EUR/ha je důležité připomenout, že při splnění podmínek, např. povinného ozelenění, se připočtou další složky přímých plateb a výsledná sazba se tak přiblíží té současné, tj. necelých 220 €/ha.

Další změna dotačního systému v novém programovacím období u přímých plateb je požadavek EU - povinnost členských států definovat a stanovit tzv. minimální požadavky. Snahou stanovením požadavků je zvýšit efektivitu, tj. nevyplácet minimální částky podpor, kdy samotná administrace a následné kontroly jsou dražší nežli vyplacené částky.

Národní doplňková platba, nyní označována jako přechodná vnitrostátní podpora (PVP), bude i nadále umožňovat členským státům podporovat citlivé sektory svého národního zemědělství. Poskytuje se výhradně z národního rozpočtu a v praxi představuje pokračování národních doplňkových plateb k přímým podporám.

Další změna je ve vztahu k minimální výměře (dříve 1ha a při minimální podpoře 100€) určené pro podporu z přímých plateb. V zájmu zachování kontinuity zůstanou i nadále základními podmínkami, tj. minimálními požadavky, výměra alespoň 1 ha a minimální částka 100 EUR. Hektarové omezení se samozřejmě netýká těch zemědělců, kteří budou čerpat podporu na živočišnou výrobu prostřednictvím dobrovolné podpory vázanou na produkci. V rámci vyjednávání konečné verze k programovému období let 2014-2020 je zapotřebí upřesnit, že v souladu s právními předpisy bylo možné zpřísnit nastavení až na 5 ha jako minimální oprávněné výměry, nebo 200 EUR (cca 5480 Kč) jako minimální částky přímých plateb.

Další změnou, prozatím největším současným problémem, je způsob prokazování termínu „aktivní zemědělec“ při podávání žádosti o přímou platbu. Každý žadatel, fyzická i právnická osoba, musí prokázat, že roční částka přímých plateb, na které měli nárok v předcházejícím roce (před udělením sankcí), tvoří alespoň 5 % jejich příjmů z nezemědělské činnosti za poslední uzavřené účetní období, nebo že jejich příjmy ze

zemědělské činnosti tvoří alespoň 1/3 celkových příjmů za poslední uzavřené účetní období. Neřeší se u příjemce do 5000€. Nebylo přesně stanoveno jakým způsobem danou věc prokázat, za druhé jakákoliv oprava – např. čestné písemné prohlášení, že 80 % příjmů je tvořeno ze zemědělské činnosti a při kontrole se prokáže, že je to „jen“ 78%, tak žadatel automaticky přijde o celou podporu, i když překročil 1/3 požadavku s velkou rezervou. Problematika byla aktivně řešena i Komorou auditorů České republiky, která s MZe a SZIF pomohla upřesnit metodiku prokazování aktivního zemědělce a zároveň SZIF akceptoval i pozdější podání zprávy auditora k jednotné žádosti.

Obdobný problém je v živočišné výrobě. Takzvaně označení „jedno hospodářské místo“ neumožňuje smysluplné přesuny zvířat ve stájích, např. odvezu býky na jatka, musím stejný počet ve stejný den převést do dané stáje, nepřivedu – problém s pravidly dotace, ale pokud jich budu mít ve stáji více a bude vyhovovat podmínkám welfare, není to v rozporu.

Žádost o jednotnou platbu pro rok 2015 mohou podávat v Polsku zemědělci v delším časovém horizontu, tzn. základní termín (bez sankcí) vypršel dne 15. června 2015. Platby spojené s produkcí (dobytek, krávy, ovce, kozy, chmel, bílkovinné plodiny, cukrové řepy, bramborový škrob, rajče, len a konopí) je oproti ČR rozšířeny o měkké ovoce / jahody a maliny / a přechodné národní podpory (pro tabák). V České republice podání jednotné žádosti v roce 2015 se počalo uskutečňovat od 10. dubna. Původní termín ukončení příjmu žádostí byl stanoven na 15. května 2015. Následně byla využita možnost daná EU k prodloužení termínu příjmu žádosti a termín byl prodloužen do 29. května.

V rámci přímých plateb v PL zemědělci, kteří nezískají více než 1 250 eur, budou spadat do systému malých zemědělských podniků, který je oproštěn od dodatečných kontrol v oblasti tzv. ekologizace a vzájemné podmíněnosti. V České republice dané opatření nebylo schváleno s odkazem na zachování větších půdních celků. Z hlediska polského venkova je dané řešení i v rovině politického rozhodnutí, jelikož z 2,2 mil. zemědělců je 44% s půdní držbou do 2 ha.

V rámci nového systému bude v PL aplikována tzv. degresivita, spočívající v redukcii plateb o 100% přebytku jednotné platby na plochu přesahující 150 000 eur. Daná 100% degresivita v PL je oproti 5% degresivitě v ČR významně rozdílná. Půdní držba nad 500 ha je 69,4% všech žadatelů v České republice.

Podstatný rozdíl je prokazování v otázce „aktivního zemědělce“, kde v ČR musí být příjem ze zemědělské činnosti nad 30% (do současnosti není patrná správnost prokazování u podávání žádosti u přímých plateb). Platby v PL jsou přiznávány zemědělcům:

- kteří dostali identifikační číslo ve smyslu ustanovení o národním systému evidence producentů, evidence zemědělských podniků a evidence žádostí o platby,
- jejichž celková rozloha způsobilá pro platby činí alespoň 1 ha,
- výjimku k podmínce rozlohy mohou uplatnit ti zemědělci, kteří nevlastní půdu, nebo jejichž půda má rozlohu menší než 1 ha, ale vlastní zvířata způsobilá pro platby spojené s produkcí (skot, krávy, ovce nebo kozy) a podali žádost o tyto platby. Mohou dostat přímé platby, pokud celková částka plateb, která jim má být přiznána, činí alespoň 200 eur

Základní pravidla přímých plateb v České republice a Polské republice jsou shodné. Při hlubším prostudování jsou patrné odlišnosti jednotlivých podmínek, které nejsou naší odborné ani laické veřejnosti předávány.

Dílčí cíl č. 6 -Komparativní analýza vývoje vybraných ukazatelů v zemědělství v konkrétních zemědělských podnicích

Je provedena komparativní analýza ekonomických i ostatních sledovaných ukazatelů v konkrétních zemědělských podnicích hospodařících intenzivně s velmi shodnou výrobní strukturou a půdními podmínkami v Královéhradeckém kraji. Vzorek komparativní analýzy zastupuje ¼ výměry zemědělské půdy okresu Hradec Králové.

Zemědělské podniky v důsledku zvyšující se konkurenceschopnosti přicházejí o propachtovanou půdu, ale díky hospodářským výsledkům nakupují ve větší míře pozemky a navyšují nájem za pozemky minimálně přes rok. Výše nájmu (pachtu) se od roku 2004 do 2014 zvýšila až o 150%, tj. i kupní cena zemědělského pozemku se zvýšila v daném období až o 330%. Se ztrátou obhospodařované půdy dochází synergicky ke zvýšení počtu zemědělců hospodařících v obvodu sledovaného podniku. V důsledku zvyšujícího se finančního kapitálu dochází nejen k nákupu pozemků, ale i k odkupu majetkových podílů či akcií managementem, nebo případně jiným podnikem. Hospodářský zisk byl dosahován, vyjma jednoho podniku, v roce 2009 pravidelně, kdy výše maximálního zisku ve sledovaném období dosahovala hodnot: přepočteno na 1 ha – 10 491 Kč, či na 1 pracovníka – 336 685 Kč. V důsledku kladných hospodářských výsledků docházelo od

roku 2004 k postupnému navyšování odpisů, což lze považovat za kladný synergický efekt. S novými technologiemi, stroji, atd., docházelo i k pozvolnému poklesu zaměstnanců, který se od roku 2011 ustálil. Lze si v daném ustálení odvodit vztah výše zaměstnanců k dosažení 100% přímé platby v rámci ČR, tj. přepočtu pracovní síly na 100ha (AWU/100ha dle FADN). Průměrná mzda a celkové mzdové náklady ve sledovaných podnicích dosahovaly vyšší hodnoty, nežli je průměrná hrubá mzda v daném odvětví, včetně dvou podniků nad úroveň průměrné hrubé národní mzdy v ČR. V roce 2004, po vstupu do EU, je patrný u všech podniků skokový nárůst průměrné mzdy, tj. až o 3682 Kč. I v roce 2011 došlo ke skokovému nárůstu, nejvíce u ZAS Mžany až o 5218 Kč. Mzdové náklady v mil. Kč od roku 2003 do roku 2013 pozvolna rostly (ZAS Mžany o 60%, Agrodružstvo o 56%), vyjma ZD Nechanice (pokles o 19,5% ve spojitosti používání sezónních pracovníků a nižší průměrnou mzdou v rámci hodnocení až o 4993 Kč v roce 2010).

Z hlediska ostatních sledovaných ukazatelů, např. druhové různorodosti, si lze odvodit zjednodušení osevního postupu u jednotlivých podniků. Danou změnu lze spatřovat ve specializaci výroby, snížení rozsahu a zamření živočišné výroby, nebo zjednodušením výroby či technologického postupu. Z těchto kroků si lze odvodit i nové požadavky v programovém období v letech 2014 - 2020 na ozeleňování, které tvoří 30% přímých plateb. Ozelenění znamená povinnost zemědělců zachovat trvalé travní porosty, diverzifikaci plodin a ekologicky zaměřené plochy, kdy se klade důraz na diverzifikaci pěstování plodin. V důsledku zlepšení ekonomických ukazatelů došlo i ke zvýšení aplikace průmyslových hnojiv, kdy od roku 1990 od vstupu do EU byly vraceny čisté živiny do půdy minimálně, vyjma dusíku, určené přímo pro rostliny. Z těchto kroků si lze opět odvodit synergický vztah – vyšší aplikací čistých živin dusíku na ha mělo za následek nařízení EU z hlediska „nitratové směrnice“, omezující aplikaci dusíku a tím zabraňování vyplavování dusíku do povrchových a podzemních vod.

Dílčí cíl č. 7 - Zhodnocení restrukturalizace Společné organizace trhu s cukrem na konkrétní zemědělské podniky v ČR.

Konkrétní specifická podpora v rámci EU vnikla dne 1.července 1968 a beze změny platila do 24.11.2005 s tím, že reforma byla stanovena v období 1.7.2005 – 30.9.2015. V roce 2013 bylo přijato nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU), které upravilo

pravidlo SOT cukru následně. Pravidla SOT s cukrem zůstávají zachována, vč. produkčních kvót do 30.9.2017, ale zanikla počínaje rokem 2015 oddělená platba na cukr a pouze ještě v roce 2015 bude garantována minimální cena za 1 t cukrovky v částce 26,3 €/t.

V rámci restrukturalizace SOT v ČR vstoupil do projektu jediný cukrovar EASTERN SUGAR ČR, a.s. v roce 2006, kdy v roce 2007 již neprobíhala kampaň. V rámci sledovaného vzorku podniků jeden podnik – Agrodružstvo Lhota pod Libčany - byl zařazen do restrukturalizace. Agrodružstvo dostalo z hlediska kontraktace 13 517 t cukrové řepy při 16% cukernatosti 6 238 000 Kč, tj. dle klíče 17,246 €/t cukrové řepy. Další podporu, diversifikační podporu, Agrodružstvo čerpalo v rámci nakupování strojů v částce 3 403 000 Kč. Daná částka byla určena pro spolufinancování nákupu moderních zemědělských strojů, které pomohou při přechodu k jinému druhu zemědělské činnosti. Podpora činila max. 40% pořizovací ceny zakoupeného zemědělského stroje. Agrodružstvo danou alokovanou částku využilo na 100% - zakoupilo postřikovač, obracecí pluh, secí stroj a kombajn. Nákup strojů v roce 2008 byl v částce 22,204 mil. Kč. Lze potvrdit, že peníze za ukončení pěstování cukrovky, včetně podpory diversifikace výroby, byly využity sice pro nákup zemědělských strojů, ale ty jsou používány pro znovu pěstování cukrovky v rámci kvóty B (biolih) a dokonce i cukrovky kvóty A.

Po ukončení cukrovaru ES ČR, a.s., podepsalo Agrodružstvo kontraktaci na dodávku biolihu do lihovaru Českého Meziříčí, patřící cukerní společnosti TTD Tereos, a.s. ve výši 73,9% dřívější kontraktace pro dodávku cukrovky na cukr. V roce 2009, v důsledku předešlé vzájemné dohody, Agrodružstvo odkoupilo od cukrovaru kvótu na dodávku kvóty A pro cukr. V důsledku dané situace se Agrodružstvo Lhota pod Libčany dostalo nad výrobní kvótu roku 2006, tj. z 13 517 t na 14 590 t cukrové řepy při 16% cukernatosti.

Sumárně byla Agrodružstvu vyplacena kompenzace v částce 9 641 000 Kč, což činí v rámci přepočtu na 1 t cukrové řepy při 16% cukernatosti 713 Kč/t.

Tabulka Tab. 55 nám vypočítává rozdíl dosaženého průměrného zisku na t cukrovky ve sledovaném období 2007-2013, kde podnik Agrodružstvo byl součástí restrukturalizace. Ani jeden pěstitel nebyl ve ztrátě, navíc Agropodnik je zcela připraven oproti hodnotícím podnikům na ukončení cukerní reformy, kdy již na rok 2015 je cena

cukrovky na biolích (725Kč/t) pouze o 25 Kč/t nižší oproti cukrovce určené pro cukr (750Kč/t). Např. v roce 2011 byl rozdíl 263 Kč/t.

Oddělená platba za cukr byla vyplácena všem podnikům, včetně Agrodružstva, až do jeho ukončení v roce 2015. Ekonomické udržitelnosti pěstování cukrovky v ČR bude napomáhat dotace v rámci dobrovolné podpory vázané na produkci v částce 7212 Kč/ha, viz. Obr. 12

Propadem cen cukrové řepy i cukru v roce 2015 se členské země EU domáhají požadavku na evropského komisaře pro zemědělství Hogana o pomoc. Veškeré návrhy byly odmítnuty, rovněž bylo potvrzeno, že od října 2017 zaniknou cukerní kvóty. V období let 2005-2014 poklesla minimální cena za cukrovku o 40%. Samotná současná cena cukrovky na cukr či biolích v roce 2015 kopíruje ceny cukrovky v okolních zemích. Cena cukrovky v Rakousku a Německu v roce 2013 byla 30 EUR/t (cca 810 Kč/t). Ve Velké Británii v hospodářském roce 2014 byla kontraktační cena po přepočtu cca na úrovni 1 170 Kč/t, v roce 2015 má poklesnout něco málo přes 800 Kč/t.

Celkově lze vyhodnotit ze závěrů z jednotlivých dílčích cílů, že vliv Společné zemědělské politiky na české zemědělství byl v převážné míře kladný a měl výrazný vliv na stabilizaci odvětví. Jednotlivé přínosy a nežádoucí důsledky jsou vyhodnoceny v dílčích cílech. Z hlediska vývoje Společné zemědělské politiky je patrný odklon distribuce dotací od produkce. Je zjevná závislost českého zemědělství na obdržení dotací, kdy od roku 2004 odvětví nebylo ztrátové, ale odečteme-li přímé platby, bylo by odvětví od roku 2008 ve ztrátě.

V návrhové části pro období let 2014-2020 jsou vyhodnoceny možnosti čerpání finančních prostředků z dotací SZP EU do sektoru českého zemědělství. Přínosem z hlediska nově nastavené přímé platby je její koncipování jako dotace vícevrstevné platby. Základní platba tvoří jen 70 %. Tzv. ozelenění, které tvoří 30% platby, bude podmiňovat zemědělce postupovat v agrotechnice příznivě pro klima a životní prostředí (např. vyšší druhová různorodost pěstovaných plodin, snižující možnost eroze půdy). Podpořena je i generační výměna v podobě podpory pro mladé zemědělce. Zároveň je určena podpora odvětví a regionů, která bude čelit nesnázím a je důležitá z hospodářského, sociálního či environmentálního hlediska, tzn. dobrovolná podpora vázaná na produkci a přechodné vnitrostátní podpory. Nežádoucím vlivem pro všechny zemědělské subjekty

žádající přímé platby, jsou měnící se podmínky kontrol podmíněnosti, tj. odlišné uspořádání požadavků a standardů. Nařízení vlády č. 309/2014Sb., stanoví důsledky porušení podmíněnosti poskytování některých zemědělských podpor.

Platba pro oblasti s přírodními či jinými zvláštními omezeními dosáhla výrazných změn. Přínosem je vázání platby pouze na aktivního zemědělce, povinnost poskytování platby na veškerou zemědělskou půdu (od roku 2018), zvyšující se požadavek na intenzitu chovu hospodářských zvířat, např. v LFA-O ze 0,2 VDJ/ha TP (travní porost) nově na 0,3 VDJ/ha TP a od roku 2017 na 0,35 VDJ/ha. Podnikatelské subjekty hospodařící na rozloze přes 300 ha, se negativně dotkne tzv. degresivita – postupné snižování plateb od určité prahové hranice výměry (nad 2500 ha zemědělské půdy až 30% snížení platby) a tzv. redefinice – revize oblastí v roce 2018 (oblastí LFA –S budou poníženy na LFA-O), následkem které dojde ke snížení platby na ha.

Agroenvironmentálně-klimatické opatření podporuje využití zemědělské půdy, které je v souladu s ochranou a zlepšením životního prostředí. Přínosem opatření je podpora biodiverzity ptáků, obratlovců a opylovačů v zemědělské krajině. Zároveň se podporuje údržba krajiny ve vysoké přírodní hodnotě. Nežádoucí důsledky v rámci opatření mohou být pouze měnící se podmínky v rámci vázaného pětiletého období, či zrušení případného konkrétního podporovaného titulu.

Ekologické zemědělství v rámci SZP EU patří k prioritám a bylo vyčleněno jako samostatné opatření. Přínosem SZP na české zemědělství je vzrůstající plocha obhospodařované plochy zemědělské půdy (v roce 1990 – 480 ha, v roce 2004 - 263 299 ha, v roce 2013 – 493 896 ha), kam lze zařadit i minimální výměru 0,5 ha. Nežádoucím vlivem byly neuskutečněné kontroly produkce. Např. u pěstování zeleniny, intenzivního a ostatního sadu, které bylo zavedeno od roku 2015.

Program rozvoje venkova a celostátní síť pro venkov (MAS) rámci SZP EU opatřením či příslušnou fisčí podporuje rozvoj venkova. Výrazně přispěli k rozvoji zemědělských podniků, investicí do hmotného majetku. V rámci PRV je přínosem zvyšující se podpora živočišné výroby, investice do zpracování zemědělských produktů. Význam MAS vzrostl z hlediska přerozdělení alokovaných peněz na období let 2014-2020. Mezi negativní přínosy SZP EU patří vzrůstající náročnost podání žádosti, administrace, vyhodnocení žádosti o dotaci, atd., tzn. celkovou administrativní náročnost.

10 Použité zdroje

- Agarwal, S., Sanzidur, R., Errington, 2009. Measuring the determinants of relative economic performance of rural areas. *Journal of Rural Studies* 25(2009).
- Agenda 2000. Masopust, Zdeněk. Český překlad a odborná revize textu. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, ISBN 80-85864-70-3 1999
- Albu, R. G. a Nicolau, L. C., 2011. Sustainable Development of the Romanian Rural Areas within the Present European Context. *Bulletin of the Transilvania University of Brasov*.
- Antoušková, M., Červená, G. a Malá Z. Analýza nástrojů zemědělské dotační politiky: aplikace produkčních funkcí. In: Boháčková, I. Finační podpora zemědělství a regionálního rozvoje – vybrané aspekty. Praha: powerprint s.r.o., 2011. ISBN 978-80-87415-32-0.
- Blazyca, George (2002): *EU Accession: The Polish Case*. In: Ingham, Hilary – Ingham, Mike (eds., 2002): *EU Expansion to the East (Prospects and Problems)*, Chaltenham, Edward Elgar Publishing.
- Boháčková Ivana, Jeníček Vladimír, Svatoš Miroslav: *Evropská integrace, ČZU, PEF*, ISBN 978-80-213-0983-8 , 2008.
- Boháčková, I. a Hrabánková, M. (2009). Rozvojový potenciál v regionech a jeho monitoring, *Agris.cz*, Dostupné z http://www.agris.cz/Content/files/main_files/59/137582/bohackova.pdf
- Boháčková a Hrabánková, *Strukturární politika EU*, ISBN 978-80-7400-111-6 , 2009.
- Borzutzky, Silvia – Kranidis, Emmanuel (2005): *A Struggle for Survival: The Polish Agricultural Sector from Communism to EU Accession*, *East European Politics and Societies*, V
- Conseil général de l'alimentation, de l'agriculture et des espaces ruraux: Rapport: Prospective „PAC 2020“. CGAAER. Duben 2010. [online] http://agriculture.gouv.fr/IMG/pdf/Rapport-cgaaer1889_prospective_pac2020.pdf
- Česká agentura na podporu obchodu/CzechTrade: Společná zemědělská politika Evropské unie. [online] http://www.businessinfo.cz/cz/clanky/politiky-politika-evropske/1000521/4234/#agenda_2000#agenda_2000 eu/spolecnazemedelska-
- EurActiv: Informační portál Evropské unie, www.euractiv.cz
- EURACTIV: Reformy společné zemědělské politiky. [on-line]. [cit. 6. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/zemedelstvi0/link-dossier/reformy-spolen-zemdlsk-politiky>. .
- Euromagazin, odborný měsíčník, roč. 4, č. 3, březen 2003

- Euromagazin, odborný měsíčník, roč. 6, č. 4, duben 2005, s.8-10.
- EUROPA.EU: Sicco Mansholt: Zemědělec odbojář a skutečný Evropan. [on-line]. [cit. 6. 4. 2013]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/eu-history/founding-fathers/pdf/sicco_mansholt_cs.pdf.
- EUROPA.EU: Smlouvy EU. [on-line]. [cit. 20. 3. 2013]. Dostupné z: http://europa.eu/eu-law/treaties/index_cs.htm
- EUROPARL.EUROPA.EU: The CAP in the Multiannual Financial Framework 2014-2020. 2011. s. 22. [on-line]. [cit. 6. 6. 2013]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/agri/2011/460067/IPOL->
- Euroskop: oficiální zdroj informací o EU spravovaný Oddělením pro informování o evropských záležitostech Úrad vlády CR, www.euroskop.cz
- Eurostat: Agricultural Statistics – Main Results 2006-2007. Eurostat 2008. ISBN 978- 92-79-08729-5. [online] http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KSED-08-001/EN/KS-ED-08-001-EN.PDF
- Evropská komise: Agenda 2000. [online] http://www.evropskaunie.cz/download/cz/oficialni_dokumenty/Agenda_2000/Agenda2000.pdf
- Evropská komise: Amsterodamská smlouva. [online] http://www.evropskaunie.cz/download/cz/oficialni_dokumenty/Smlouvy_EU/Amsterodamska_smlouva.pdf
- Evropská komise: Communication from the Commission to the Council and the European Parliament - Adaptation of the ceiling of own resources and of the ceiling for appropriations for commitments following the entry into force of Decision2000/597/EC, Euratom. /* COM/2001/0801 final *. (Brussels, 28.12.2001, Celexnumer: 52001DC0801). [online] http://eurlex.europa.eu/Result.do?code=52001DC0801+&Submit=Search&RechType=RECHcelex&_submit=Search
- Evropská komise: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee, the Committee of the Regions and the National Parliaments „The EU Budget Review“. SEC 2010 (7000)final. [online]
- Evropská komise: Communication from the Commission: Reforming the budget, Changing Europe. A public consultation paper in view of the 2008/2009 budgetreview. SEK(2007) 1188 v konečném znění. [online] http://ec.europa.eu/budget/reform/library/issue_paper/consultation_paper_en.pdf

- Evropská komise: EU Farm Economics Overview Report 2005. Evropská komise -GR pro zemědělství a venkov.
[online]http://ec.europa.eu/agriculture/rica/pdf/hc0101_economics.pdf
- Evropská komise: Financial Programming and Budget
[online]http://ec.europa.eu/budget/documents/multiannual_framework_en.htm
- Evropská komise: Financial Programming and Budget: EU Budget in detail.
[online]http://ec.europa.eu/budget/budget_detail/index_en.htm
- Evropská komise: Jednotný evropský akt. [online]
http://www.evropskaunie.cz/download/cz/oficialni_dokumenty/Smlouvy_EU/JEA.pdf
- Evropská komise: Konsolidovaná verze Smlouvy o Evropské unii [online]
http://www.evropskaunie.cz/download/cz/oficialni_dokumenty/Smlouvy_EU/Konsolidovana_verze_Smlouvy_o_EU.pdf
- Evropská komise: Konsolidovaná verze Smlouvy o Evropské unii [online]
http://www.evropskaunie.cz/download/cz/oficialni_dokumenty/Smlouvy_EU/Konsolidovana_verze_
- Fiala Petr, Pitrová Markéta: Evropská Unie, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, svazek 1. ISBN 80-7325-015-2
- FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta: Rozšírování ES/EU, Brno: Masarykova univerzita, 2001, ISBN 80-210-2645-6, str. 35, 72 - 74, 108-112
- Foltýn I., Zedníčková I.: Rentabilita zemědělských komodit. Praha: ÚZEI 2010. ISBN 978-80-86671-80-2.
- Foret Miroslav, Šašík Oldřich a Procházka Petr. Evropská unie – evropské marketingové prostředí. Praha: Ekonomický ústav československé akademie věd, 1992.
- Gandalovič Petr. Reforma zemědělské politiky, Zemědělec 15/2008. Praha. s. 5.
- GRANT, W., The Common Agricultural Policy. 1997. s. 70
- Homoláč, L.: Optimalizace výroby v konkrétním zemědělském podniku, diplomová práce, 2003
- Homoláč, L.: Vliv reformy Společné zemědělské politiky na rozvoj zemědělského podniku, diplomová práce, 2008
- http://agriculture.gouv.fr/IMG/pdf/Rapport-cgaer1889_prospective_pac2020.pdf
- http://ec.europa.eu/budget/reform/library/communication/com_2010_700_en.pdf
- http://en.wikipedia.org/wiki/Charles_de_Gaulle
- <http://www.evropska-unie.cz/cz/article.asp?id=789>

Zastoupení evropské Komise v České republice: Historický vývoj evropské integrace

- <http://www.miras.cz/seminarky/historie-eu-vznik.php>
- INGERSENT, K. A., RAYNER, A. J., *Agricultural Policy in Western Europe and the United States*. 1999. s. 157.
- Ingham, Hilary – Ingham, Mike (2002): *EU Expansion to the East (Prospects and Problems)*, Chaltenham, Edward Elgar Publishing.
- Johnson, Paul (1991) *Dějiny 20. Století*. Nakladatelství Rozmluvy, Praha. ISBN 80-85336-07-3
- Keřkovský, M., Keřkovská, A.: *Evropská unie – historie, instituce, ekonomika a politiky*. Praha: Computer Press, 1999. ISBN 80-7226-196-7.
- KLAUS Václav, FAJMON Hynek, ŠLOSARCÍK Ivo, FIALA Petr, MACH Petr: *Patnáct let od podepsání Maastrichtské smlouvy*, *Revue Politika* 2/2007.
- König P., Lacina L. a kol.: *Rozpočet a politiky Evropské unie*. Praha: C.H.Beck, 2004. ISBN 80-7179-846-0.
- Kosing, P., Lacina, L., Přenosil, J.: *Učebnice Evropské unie*. Barrister&Principal. Brno. 2006
- KOUŘILOVÁ, Jindra ; KOPTA, Daniel; PŠENČÍK, Jiří . *Dotace v zemědělství z hlediska komplexního pohledu a s přihlédnutím k ekologickému zemědělství*. 1. vyd. Brno : CERM, 2009, ISBN 978-80-7204-637-9.
- Krouský Jirí, *Sborník z konference „Úspěšné plodiny pro velký trh“ – Cukrovka a ječmen“*, 13.-17.2. 2006
- Kubát, Michal (2005): *Demokracie v Polsku. Politický systém Polské republiky 1989-2005*, Praha.
- LEX EUROPA: *Traité instituant la Communauté Économique Européenne et documents annexes* .[on-line]. [cit. 21. 3. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:11957E/TXT:FR:PDF>.
- Lukáš Z., Neumann P.: *Společná zemědělská politika Evropské unie – regionální a strukturální politika Evropské unie*. Praha: VŠE, fakulta mezinárodních vztahů, 2000.
- Maňák Martin. *100 otázek a odpovědi o Evropské unii*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky 2000.
- Mikeščík A., *Evropská unie od A do Z: příručka evropské integrace*. Praha : Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-413-6.
- Ministerstvo pro místní rozvoj ČR: *Historie EU* [online]

<http://www.euroskop.cz/40558/clanek/strucna-historie-eu/>

- Ministerstvo zemědělství ČR. Rozšíření EU a Společná zemědělská politika v 21. století. Praha: Mze ČR, 1998
- Ministerstvo zemědělství ČR. Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU (2004 – 2013). Praha. Mze ČR, 2004, s. 14-18.
- Ministerstvo zemědělství ČR. Společná zemědělská politika, Stav přípravy ČR na vstup do EU v oblasti zemědělství, Bulletin 1/03. Praha: Mze ČR, 2003.
- Ministerstvo zemědělství ČR. Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2006. Praha: Mze ČR, 2007.
- Ministerstvo zemědělství ČR. Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2007. Praha: Mze ČR, 2008.
- Ministerstvo zemědělství ČR. Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2012. Praha: Mze ČR, 2012.
- Ministerstvo zemědělství: Situační a výhledová zpráva – mléko. Prosinec 2007, Ministerstvo zemědělství. ISBN 978-80-7084-611-7
- MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ: Světová obchodní organizace – WTO. [on-line]. [cit. 1. 6. 2013]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/mezinarodni-organizace/svetova-obchodni-organizace-wto.html>.
- Národní rozvojový plán České republiky 2007-2013. MMR ČR, 2006.
- Nařízení Rady (ES) 1698/2005 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova
- Neumann, P.: Společná zemědělská politika EU: vznik, vývoj a reformy, mezinárodní komparace. VŠE, Praha 2004. ISBN 80-245-0814-1.
- Paul Johnson , Dějiny 20. století, ISBN: 978-80-7335-145-8, 1991, stran 846
- Program rozvoje venkova České republiky na období 2007-2013. MMR ČR, 2006
- Prospective „PAC 2020“. CGAAER. Duben 2010. [online]
- Přímé platby 2015 - 2020, <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/prime-platby/>
- Rosochatecká, E.: Ekonomika podniků. ČZU. Praha. 2006
- Smlouva o Evropské unii :Smlouva o založení Evropského společenství. Translated by Luboš Tichý. Praha: Victoria Publishing, 1994. 243 s. ISBN 80-85865-02-5.
- Smlouva o Evropské Unii. Smlouva o založení Evropského společenství. Praha:Victoria Publishing, 1994. ISBN 80-85865-02-5.

- Středová, Magda: Společná zemědělská politika, www.integrace.cz, 2000
- Šrein Zdeněk. Mechanismy hospodářské politiky Evropské unie. Praha: VŠE, fakulta národohospodářská, 2000, s. 200- 230.
- The Results of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations: The LegalText. Geneva: GATT, 1994. ISBN 92-870-1121-4.
- The Results of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations: The LegalText. Geneva: GATT, 1994. ISBN 92-870-1121-4.
- Tomšík, K.: Evropská integrace a environmentální ekonomiky. ČZU. Praha, 2006.
- Vykoukal, Jiří – Litera, Bohuslav – Tejchman, Miroslav (2000): *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989*, Praha, Libri.
- www.respektinstitut.cz/wp-content/uploads/prilohy/SZP_EU.pdf
- www.voxeurop.eu/cs/content/news-brief/3743961-po-vstupu-do-unie-je-na-rade-schengen
- Zdroj:<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014/aktuality/dobrovolna-podpora-vazana-na-produkci.html>
- Zdroj:<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014/aktuality/dotace-na-tzv-ozeleneni-neboli-greening.html>
- Zlý, B. : Evropská unie a integrační procesy od A až do Z: výkladový slovník. Ostrava: Montanex, 2001. ISBN: 80-7225-045-0.
- Zlý, B. : Evropská unie a integrační procesy od A až do Z: výkladový slovník. Ostrava: Montanex, 2001. ISBN: 80-7225-045-0.
- Žufan, P.: Společná zemědělská politika Evropské unie. Ostrava: Ostravská univerzita,2004. ISBN 80-7042-983-6.
- ŽALOUDEK, Karel. Encyklopedie politiky. Praha : Libri, 1999. ISBN 80-85983-75-3.

11 Seznam použitých zkratk

ABK MZe	Antibyrokratická komise Ministerstva zemědělství České republiky
AEO	agroenvironmentální opatření
AK ČR	Agrární komora České republiky
BSE	bovinní spongiformní encefalopatie (nemoc šílených krav)
CAP	<i>Common Agriculture Policy</i> – Společná zemědělská politika
CEFTA	<i>Central European Free Trade Agreement</i> – Středoevropská dohoda o volném obchodě
CMO	<i>Common Market Organization</i> - společná organizace trhu
COPA	<i>Committee of Professional Agricultural Organizations</i> Výbor profesních zemědělských organizací
COREPER	<i>Comité des représentants permanents (Permanent Representatives Committee)</i> Výbor stálých zástupců členských zemí
ČNB	Česká národní banka
ČR, CZ, CZE	Česká republika
ČS	Členské státy
ČSÚ	Český statistický úřad
ČZU	Česká zemědělská univerzita
ČZU PEF	Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta
DG AGRI	<i>Directorate General for Agriculture and Rural Development</i> Generální ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova
DPH	daň z přidané hodnoty
DPH / VAT	daň z přidané hodnoty
EAFRRD	<i>European Agricultural Fund for Rural Development</i> – Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
EAGF/EZGF	<i>European Agricultural Guarantee Fund</i> - Evropský zemědělský záruční/garanční fond
EAGGF	<i>European Agricultural Guidance and Guarantee Fund</i> – Evropská zemědělský podpůrný a záruční fond
EBRD	<i>European Bank for Reconstruction and Development</i> - Evropská banka pro obnovu a rozvoj
E. C. A	<i>Economic Cooperation Administration</i> - Úřad pro hospodářskou spolupráci
ECB	<i>European Central Bank</i> - Evropská centrální banka
ECU	<i>European Currency Unit</i> - Evropská měnová jednotka
EDF / ERF	<i>European Development Fund</i> - Evropský rozvojový fond
EHP / EEA	<i>European Economic Area</i> - Evropský hospodářský prostor
EHS/ EEC	<i>European Economic Community</i> - Evropské hospodářské společenství
EK	Evropská komise
EMI	<i>European Monetary Institut</i> - Evropský měnový institut
EMS	<i>European Monetary System</i> - Evropský měnový systém
EOS / EDC	<i>European Defence Community</i> - Evropské obranné společenství
EP	<i>European Parliament</i> - Evropský parlament
EPS	Ekvivalent produkčních možností
ERDF	<i>European Regional Development Fund</i> - Evropský fond pro regionální rozvoj
ERM	<i>Exchange Rate Mechanism</i> - Mechanismus směnných kursů
ERP	<i>European Recovery Programme</i> - Plán hospodářské obnovy Evropy
ES/ EC	<i>European Community</i> - Evropská společenství
ESUO/ECSC	<i>European Coal and Steel Community</i> - Evropské společenství uhlí a oceli
ESVO /EFTA	<i>European Free Trade Association</i> - Evropské sdružení volného obchodu
EUA	<i>European Unit of Account</i> - Evropská účetní jednotka (předchůdce ECU)
EU	<i>European Unio</i> - Evropská unie, Unie
EU-15	15 členských států Evropské Unie
EU-21	21 členských států Evropské Unie (15 + předpokládaných 6 států v rámci 1. vlny východního rozšíření)
EU-25	25 členských států Evropské Unie
EU-27	27 členských států Evropské Unie
EUR, €	euro, společná měna Evropské měnové unie
EURATOM / ESAE	<i>European Atomic Energy Community</i> - Evropské společenství pro atomovou energii
FADN	<i>Farm Accountancy Data Network</i> - Zemědělská účetní datová síť
FEOGA	Secke garance

GAEC	<i>Good Agricultural and Environmental Conditions-</i> Dobré zemědělské a environmentální podmínky
GATT	<i>General agreement on Tariffs and Trade</i> – Všeobecná dohoda o clech a obchodu
GF	Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond
GlobalGAP	<i>The Global Partnership for Good Agricultural Practice</i> - norma pro oblast správné zemědělské praxe
GMO	<i>Genetically Modified Organism</i> - Geneticky modifikované organismy
HACCP	System řízení hygieny v kritických bodech
HDP/ GDP	<i>Gross Domestic Product</i> - Hrubý domácí produkt
HMU / EMU	<i>Economic and Monetary Union</i> - Hospodářská a měnová unie
HND/ GNI	<i>Gross National Income</i> - hrubý národní důchod (HND = HDP - důchody z VF vlastněných nerezidenty, získané na domácím území + důchody z VF vlastněných rezidenty, získané v zahraničí)
HNP / GNP	<i>Gross National Product</i> - Hrubý národní produkt
HPH	Hrubá přidaná hodnota
HRDP	<i>Horizontal Rural Development Plan</i> - Horizontální plán rozvoje venkova
HZP	Hrubá zemědělská produkce
IACS	<i>Integrated Administration and Control System</i> – I ntegrovaný administrativní a kontrolní systém
ISPA	<i>Instrument for Structural policies for Pre-accession</i> -Nástroj strukturální předvstupní politiky
JEA / SEA	<i>Single European Act</i> - Jednotný evropský akt
Kč	Koruna česká – měnová jednotka České republiky
KPÚ	Komplexní pozemkové úpravy
LFA	<i>Less Favourable Areas</i> – oblasti méně příznivé pro zemědělství a oblasti s environmentálním omezením
LPIS	<i>Land parcel identification system</i> - Informační systém registru půdy
LFA	<i>Less Favoured Areas</i> - Méně příznivé oblasti a oblasti s ekologickými omezeními
MECU	Milióny ECU
MEUR	Milióny EUR
MRiRW	Polské Ministerstvo zemědělství a rozvoje venkova
Mze ČR	Ministerstvo zemědělství České republiky, případně MZe ČR
NATO	<i>North Atlantic Treaty Organization</i> - Severoatlantická aliance
Natura 2000	Soustava území chránících nejvíce ohrožené druhy rostlin, živočichů a přírodní stanoviště
NRP / NDP	<i>National Development Plan</i> - Národní rozvojový plán
OP	Operační program „Rozvoje venkova a multifunkční zemědělství“
OPP	Odhad produkčních podpor
OBSE	<i>Organization for Security and Cooperation in Europe</i> – Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OEEC	<i>Organization for European Economic Cooperation</i> - Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci
OECD	<i>Organization for Economic Cooperation and Development</i> - Organizaci pro hospodářský a společenský rozvoj
PA	Platební agentura (také APA – agrární platební agentura)
PF ČR	Pozemkový fond České republiky
PHARE	<i>Poland and Hungary Aid for Restructuring Economy</i> - Pomoc Polsku a Maďarsku při restrukturalizaci hospodářství
PRGLF	Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond
PRV	Program rozvoje venkova
SAPARD	<i>Special Accession Programme for Agriculture and Rural</i> – Speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova
SAPS	<i>Single Area Payments</i> - Jednotné platby na hektar
SFEU	Smlouva o fungování o Evropské unii
SFTR	Státní fond tržní regulace
SOT / CMO	<i>Common Market Organization</i> - Společné organizace trhu
SPS	<i>Single Payment Scheme</i> -jediná platba na farmu
SSG	<i>Special Safeguard</i> - zvláštní ochranná opatření
SRN	Německá spolková republika

SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
SZP / CAP	<i>Common agricultural policy</i> - Společná zemědělská politika EU
Top Up	Národní doplňkové platby k přímým podporám
TTP	trvalé travní porosty
UAA	Využitá zemědělská půda
USA	Spojené státy americké
USD \$	americký dolar
ÚZEI	Ústav zemědělské ekonomiky a informací
VDJ	Velká dobytčí jednotka
VF	výrobní faktory
VÚZE	Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky
WTO	<i>World Trade Organization</i> - Světová obchodní organizace
ZA	Zemědělská agentura Ministerstva zemědělství ČR
ZS ČR	Zemědělský svaz České republiky

Seznam zkratk států

Belgie	BE	Bulharsko	BG
Česká republika	CZ	Dánsko	DK
Estonsko	EE	Finsko	FI
Francie	FR	Itálie	IT
Irsko	IE	Island	IS
Kypr	CY	Lichtenštejnsko	LI
Litva	LT	Lotyšsko	LV
Lucembursko	LU	Maďarsko	HU
Malta	MT	Německo	DE
Nizozemsko	NL	Norsko	NO
Polsko	PL	Portugalsko	PT
Rakousko	AT	Rumunsko	RO
Řecko	EL/GR	Slovensko	SK
Slovinsko	SI	Spojené království	UK
Španělsko	ES	Švédsko	SE
Švýcarsko	CH	Chorvatsko	HR
Spojené státy americké	USA	Sovětský svaz	SSSR

12 Přílohy

Tab. 62 - Výdaje do agrokomplexu ČR podle hlavních směrů podpor v letech 2004-2006 (mil.Kč)

Podpory	2004			2005			2006		
	ČR	EU	celkem	ČR	EU	celkem	ČR	EU	celkem
Přímé platby	6 185	6 302	12 487	6 993	7 374	14 367	7 471	9 283	16 754
Přímé platby EU- SAPS	0	6 302	6 302	0	7 374	7 374	0	8 768	8 768
Oddělená platba za cukr	0	0	0	0	0	0	0	515	515
Národní doplňkové služby	5 345	0	5 345	6 906	0	6 906	7 384	0	7 384
Ostatní přímé platba (dotace Mze ČR)	840	0	840	87	0	87	87	0	87
HRDP	807	3 226	4 033	1 162	4 631	5793	1 323	5 294	6 617
platby LFA	522	2 088	2 610	492	1 967	2 459	572	2 289	2 861
agro- envi programy	285	1 138	1 423	670	2 664	3 334	751	3 005	3 756
OP Zemědělství / SAPARD	312	1 313	1 625	1 284	2 921	4 205	972	2 831	3 803
SAPARD zemědělství	89	463	552	862	1 584	2 446	515	1 216	1 731
SAPARD potrav. průmysl	134	407	541	103	264	367	67	166	233
SAPARD venkov	88	442	530	279	953	1 232	312	1 254	1 566
OP- lesní hospodářství	0	0	0	34	98	132	55	128	183
OP- MPO	0	0	0	6	22	28	23	67	90
Národní podpory rezortu Mze ČR	4 706	0	4 706	4 254	0	4 254	5 363	0	5 363
Výdaje Mze ČR (dotace, NV, ost.)	2 450	0	2 450	2 443	0	2 443	3 185	0	3 185
Podpory PGRLF	1 090	0	1 090	1 013	0	1 013	944	0	944
Pozemkové úřady /úpravy	767	0	767	396	0	396	456	0	456
Výdaje ost. institucí rezortu	399	0	399	402	0	402	778	0	778
Národní podpory ost. rezortů	2 603	0	2 603	2 279	0	2 279	1 920	0	1 920
MŽP, MPO	254	0	254	325	0	325	237	0	237
MF- daňové a podobné úlevy	2 349	0	2 349	1 954	0	1 954	1 683	0	1 683
Organizace trhu (SOT)	2 197	303	2 500	339	1 064	1 403	117	1 165	1 282
Subvence vývozu	1 298	212	1 510	0	782	782	0	525	525
Ostatní výdaje v rámci (SOT)	899	91	990	339	282	621	117	640	757
Celkem	16 810	11 144	27 954	16 311	15 990	32 301	17 166	18 573	35 739

Zdroj: vlastní zpracování a ¹⁹⁶

¹⁹⁶<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2006.html>

Tab. 63 - Výdaje do agrokompexu ČR podle hlavních směrů podpor v letech 2007-2009 (mil. Kč)

Podpory	2007			2008			2009			2010		
	ČR	EU	celkem	ČR	EU	celkem	ČR	EU	celkem	ČR	EU	celkem
Přímé platby	0	10479	17801	7079	11673	18752	6344	14201	20545	3684	15374	19058
Přímé platby EU- SAPS	0	9768	9768	0	10776	10776	0	13032	1113	0	14276	14276
Oddělená platba za cukr	0	673	673	0	855	855	0	1113	1113	0	1088	1088
Oddělená platba za rajčata	0	0	0	0	10	10	0	10	10	0	10	10
Energetické plodiny	0	38	38	0	32	32	0	46	46			
Národní doplňkové platby	7230	0	7230	6984	0	6984	6274	0	6274	3614	0	3614
Ostatní přímé platby	92	0	92	95	0	95	70	0	70	70	0	70
HRDP	776	3107	3883	622	2486	3108	0	0	0			
platby LFA a NATURA 2000	19	76	95	0	1	1	0	0	0			
AGROenvi	717	2872	3589	583	2335	2918	0	0	0			
ostatní opatření	40	159	199	38	150	188	0	0	0			
OP Zemědělství	759	1831	2590	559	1328	1887	0	0	0			
Zemědělství	652	1575	2227	508	1201	1709	0	0	0			
Potravinářství	38	88	126	35	80	115	0	0	0			
Lesní hospodářství	36	92	128	16	47	63	0	0	0			
PRV 2007-2013	545	2182	2727	1062	4240	5301	3186	11223	14409	3641	12805	16446
Osa I	0	0	0	157	626	783	651	1956	2607	927	2780	3707
Osa II	545	2182	2727	814	3251	4065	2010	7667	9677	1760	7018	8778
platby LFA a NATURA 2000	545	2182	2727	538	2150	2688	552	2207	2759	857	3431	4288
Osa III	0	0	0	91	362	453	494	1483	1977	804	2413	3217
Osa IV	0	0	0	0	0	0	30	117	147	142	568	710
OP Rybářství	0	0	0	2	5	7	3	8	11	43	130	173
Národní podpory	4914	0	4914	5085	0	5085	5723	0	5723	5908	0	5908
Výdaje Mze ČR (dotace, NV.)	2553	0	2553	2503	0	2503	3310	0	3310	3128	0	3128
Podpory PGRLF	953	0	953	908	0	908	987	0	987	826	0	826
Pozemkové úřady/ úpravy	663	0	663	845	0	845	630	0	630	817	0	817
Výdaje ost. Institucí rezortu	745	0	745	829	0	829	796	0	796	1137	0	1137
Národní ost. Rezortů	1800	0	1800	1854	0	1854	1878	0	1878	1916	0	1916
MŽP, MPO	156	0	156	237	0	237	219	0	219	147	0	147
MF- daňové a podobné úlevy	1644	0	1644	1617	0	1617	1659	0	1659	1769	0	1769
Organizace trhu (SOT)	85	797	882	74	1621	1695	33	1872	1905	94	480	575
Subvence vývozu	0	258	258	0	43	43	0	164	164	0	50	50
Ostatní výdaje v rámci SOT	85	539	624	74	1652	1726	33	1708	1741	94	430	524
Celkem	16201	18396	34597	16337	21353	37689	17167	27304	44471	15286		

Tab. 64 - Výdaje do agrokompexu ČR podle hlavních směrů podpor v letech 2011-2013 (mil.Kč)

Podpory	2011			2012			2013		
	ČR	EU	celkem	ČR	EU	celkem	ČR	EU	celkem
Přímé platby	1 341	18 413	19 754	453	20 699	21 152	80	23 454	23 534
Přímé platby EU-SAPS	0	16 520	16 520	0	18 830	18 830	0	21 429	21 429
Oddělená platba za cukr	0	1 095	1 095	0	1 082	1 082	0	1 138	1 138
Oddělená platba za rajčata	0	10	10	0	10	10	0	11	11
Národní doplňkové platby	1 286	0	1 286	453	0	453	80	0	80
PRV 2007- 2013	3 128	11 067	14 195	2 633	9 233	11 867	2 401	8 668	11 068
Osa I	896	2 688	3 584	791	2 374	3 165	380	1 139	1 519
Osa II	1 479	5 904	7 383	1 164	4 644	5 808	1 312	5 238	6 550
platby LFA a NATURA 2000	533	2 137	2 670	241	965	1 206	402	1 607	2 009
Osa III	529	1 588	2 177	486	1 459	1 945	532	1 595	2 127
Osa IV	214	856	1 070	181	723	903	163	650	813
OP Rybářství	54	163	218	33	97	129	19	58	77
Národní podpory rezortu Mze ČR	5 761	0	5 761	5 889	0	5 889	6 118	0	6 118
Výdaje Mze ČR (dotace, NV, ost.)	2 923	0	2 923	2 982	0	2 982	3 394	0	3 394
Podpory PGRLF	970	0	970	1 074	0	1 074	926	0	926
Pozemkové úřady/ úpravy	847	0	847	830	0	830	815	0	815
Výdaje ost. Institucí rezortu	1 021	0	1 021	1 003	0	1 003	983	0	983
Národní podpory ost. Rezortů	2 041	0	2 041	2 034	0	2 034	1 458	0	1 458
MŽP, MPO	138	0	138	138	0	138	138	0	138
MF- daňové a podobné úlevy	1 903	0	1 903	1 896	0	1 896	1 320	0	1 320
Organizace trhu (SOT)	119	329	447	118	305	423	120	341	461
Subvence vývozu	0	20	20	0	4	4	0	1	1
Ostatní výdaje v rámci SOT	119	309	427	118	301	419	120	340	460

Zdroj pro tabulky Tab. 63 a Tab. 64 : vlastní zpracování a¹⁹⁷

¹⁹⁷<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2013.html>

Tab. 65 Výrobní cukerní kvóty v jednotlivých státech EU před a po reformě

Země	Kvóta před reformou	Podíl na kvótě EU před reformou (%)	Dodatečně přidělená kvóta (t)	Kvóta odevzdaná (t)	Kvóta 2008/2009 (t)	Podíl na kvótě EU po reformě (%)
Francie	3 288 747	19,3	351 695	683 655	2 956 786	22,8
Německo	3 416 896	20	238 560	757 200	2 898 256	22,3
Polsko	1 671 926	9,8	100 551	366 869	1 405 608	10,8
Velká Británie	1 138 627	6,7	82 847	165 000	1 056 474	8,1
Holandsko	864 560	5,1	66 875	126 457	804 978	6,2
	10 380 756	60,8	840 528	2 099 181	9 122 103	70,3
Španělsko	996 961	5,8	0	366 375	630 586	4,9
Belgie	819 812	4,8	62 489	206 066	676 235	5,2
Česká republika	454 862	2,7	20 070	102 473	372 459	2,9
Dánsko	420 746	2,5	31 720	80 083	372 383	2,9
Rakousko	387 326	2,3	18 486	54 785	351 027	2,7
Švédsko	368 262	2,2	17 722	92 798	293 186	2,3
Itálie	1 557 443	9,1	0	1 049 064	508 379	3,9
	5 005 412	29,3	150 487	1 951 644	3 204 255	24,7
Maďarsko	401 684	2,4	5 000	301 264	105 420	0,8
Řecko	317 502	1,9	0	158 800	158 702	1,2
Slovensko	207 432	1,2	8 605	103 717	112 320	0,9
Irsko	199 260	1,2	0	199 260	0	0,0
Finsko	146 087	0,9	0	65 088	80 999	0,6
Portugalsko	69 718	0,4	0	69 718	0	0,0
Litva	103 010	0,6	8 000	21 838	89 172	0,7
Lotyšsko	66 505	0,4	0	66 505	0	0,0
Slovinsko	52 973	0,3	0	52 973	0	0,0
Rumunsko	109 164	0,6			104 689	0,8
Bulharsko	4 752	0			651 302	0,0
	1 678 087	9,8	21 605	1 039 163	651 302	5,0
EU-27	17 064 255	100,0	1 012 620	5 089 988	12 977 659	100,00

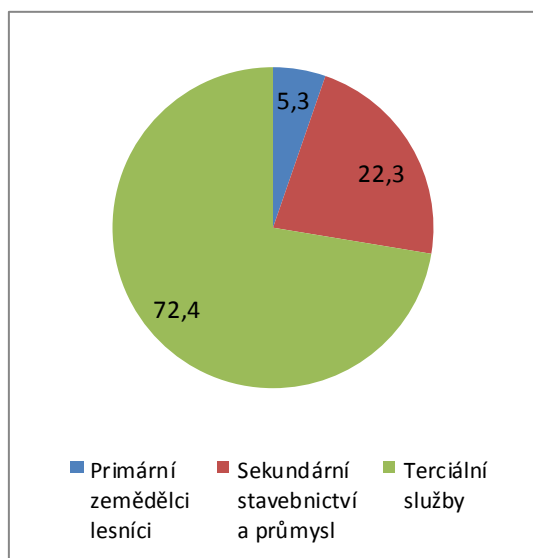
Zdroj: vlastní zpracování a¹⁹⁸

¹⁹⁸<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2013.html>

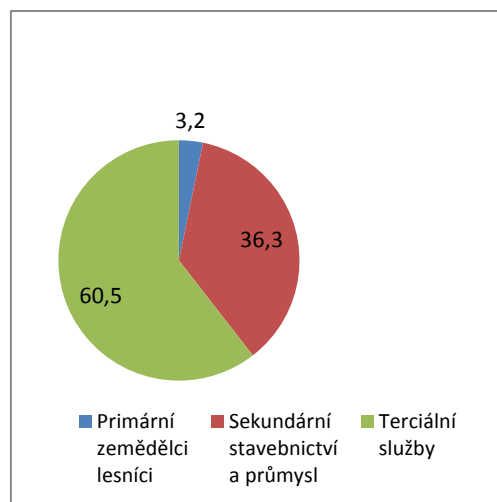
Tab. 66 – Srovnání sektorové struktury nezaměstnanosti¹⁹⁹

Podíl sektorů na nezaměstnanosti v EU			Podíl sektorů na nezaměstnanosti v ČR		
2013			2013		
Primární zemědělci lesníci	Sekundární stavebnictví a průmysl	Terciální služby	Primární zemědělci lesníci	Sekundární stavebnictví a průmysl	Terciální služby
3,2	36,3	60,5	5,3	22,3	72,4

Graf 22 – Struktura nezaměstnanosti v EU

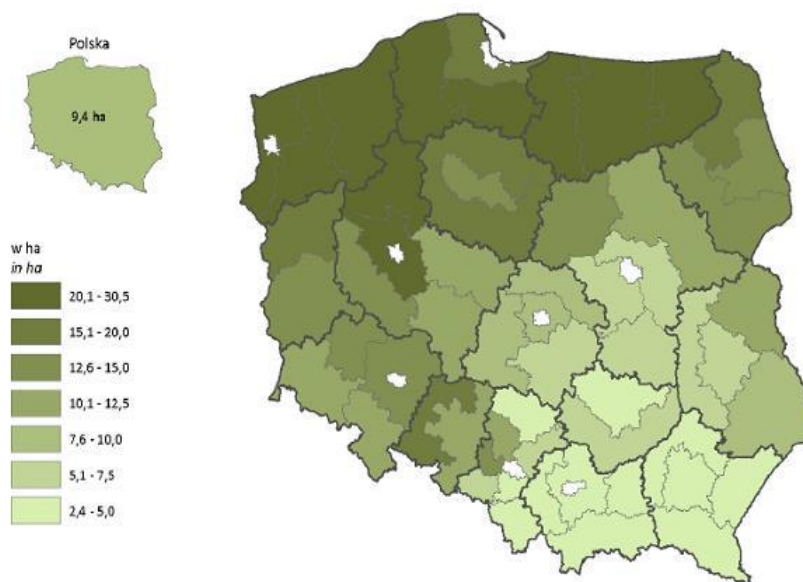
Graf 23 – Struktura nezaměstnanosti v ČR

¹⁹⁹ Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v 1. pololetí 2013, Ministerstvo sociálních věcí, níže znázorněno v Grafu 21 a Grafu 22

Obr. 13 - Průměrná velikost farem provádějících zemědělské činnosti ve venkovských oblastech podle podoblastí v roce 2010

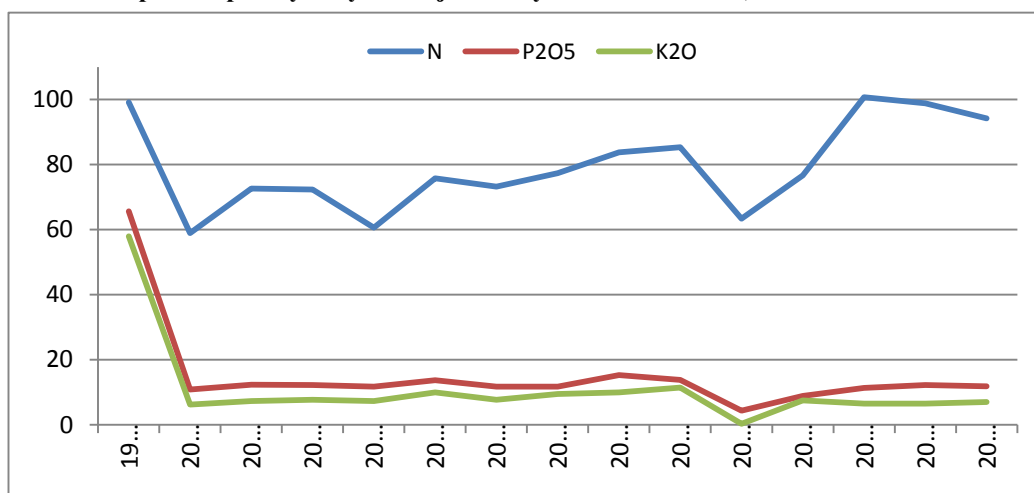
Rysunek 5. Średnia powierzchnia gospodarstw rolnych prowadzących działalność rolniczą na obszarach wiejskich według podregionów w 2010 r.

Źródło: Obszary wiejskie. Powszechny Spis Rolny 2010. GUS 2013.

Zdroj: MINISTERSTWO ROLNICTWA I ROZWOJU WSI, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (PROW 2014–2020) Warszawa, 12 grudnia 2014 r. , Zdroj: vlastní zpracování a překlad ²⁰⁰

Graf 24 – Aplikace průmyslových hnojiv v čistých živinách na ha, časová řada v ČR

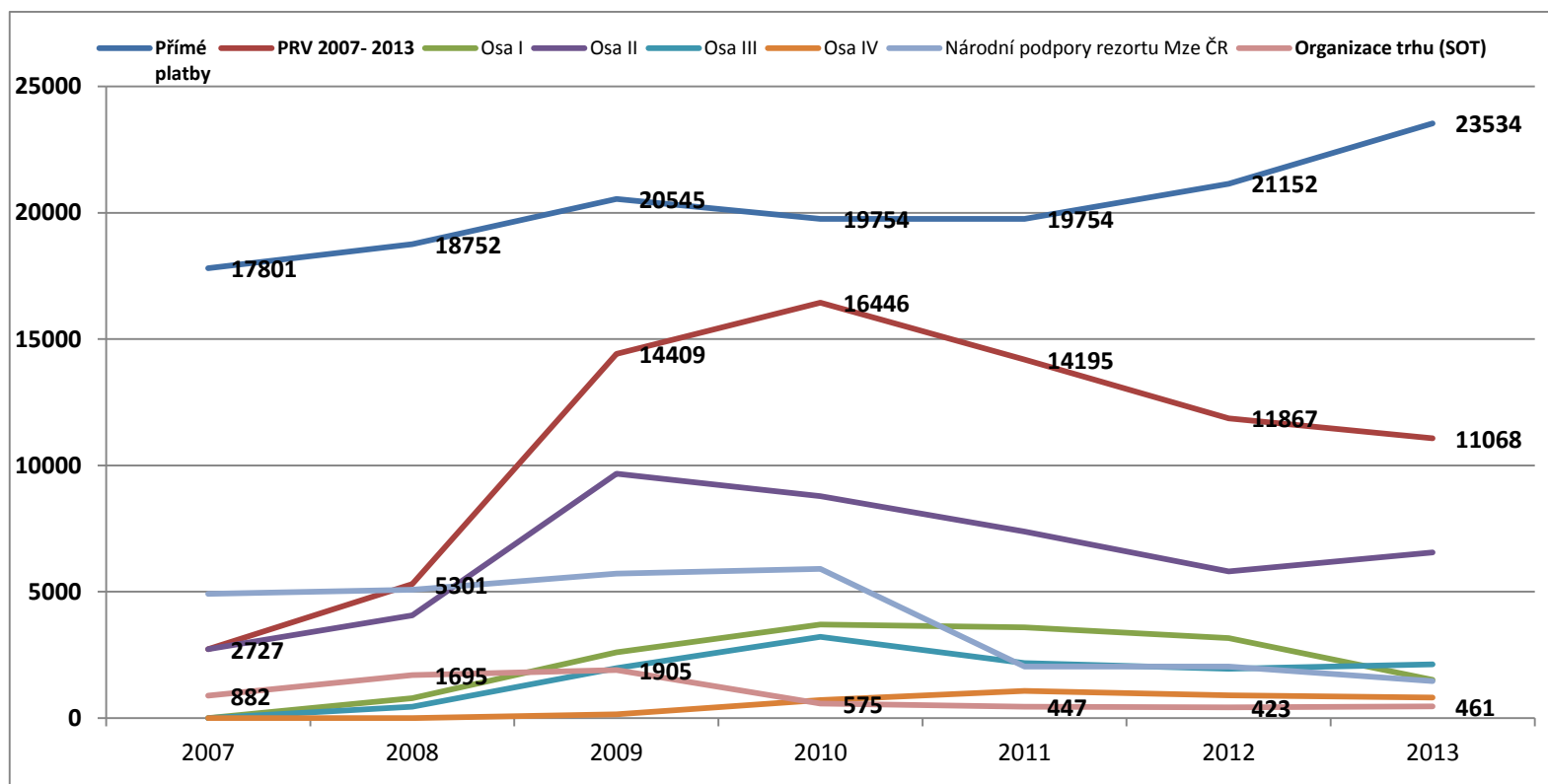

Zdroj: vlastní zpracování a ²⁰¹

²⁰⁰ <http://www.minrol.gov.pl/index.php?/eng/content/view/full/18575>

²⁰¹ <http://eagri.cz/public/web/file/370427/ZZza2013.pdf>

Graf 25 - Výdaje vybraných dotací do agrokompexu od roku 2007-2013 v mil. Kč²⁰²

²⁰² Zdroj: <http://www.szif.cz/cs/program-rozvoje-venkova> (archiv - 2007-2014)

Tab. 67 - Navyšování přímých plateb v %

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
SAPS (%)	25	30	35	40	50	60	70	80	90	100	100
Top-Up(%)	0-30	0-30	0-30	0-30	0-30	0-30	0-30	0-20	0-10	0	0
Max.výše	55%	60%	65%	70%	80%	90%	100%	100%	100%	100%	100

Zdroj: ²⁰³vlastní úprava dostupné**Tab. 68 – Obálky a sazby SAPS v letech 2004 -2013**

Rok	Úroveň plateb EU-15 v %	Obálka SAPS mil. €	Sazba €/ha	Směnný kurz Kč/EU	Obálka SAPS mil. Kč	Sazba Kč/ha
2004	25,000	198,940	56,410	32,450	6455,603	1830,400
2005	30,000	249,296	71,420	29,550	7366,697	2110,700
2006	35,000	310,457	88,890	28,320	8792,142	2517,800
2007	40,000	355,384	101,400	27,530	9783,723	2791,500
2008	50,000	437,762	124,600	24,660	10795,211	3072,200
2009	60,000	517,895	147,430	25,160	13030,240	3710,000
2010	70,000	581,177	165,070	24,600	14296,954	4060,800
2011	80,000	667,365	189,320	24,750	16517,284	4686,500
2012	90,000	755,659	214,280	25,140	18997,267	5387,300
2013	100,000	832,828	235,860	25,730	21428,664	6068,880
2014						5 997,23
2015						3543

Zdroj: ²⁰⁴vlastní úprava dostupné²⁰³<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/publikace-a-dokumenty>²⁰⁴http://eagri.cz/public/web/file/285709/svz_skot_2013.pdfzelene-zpravy/

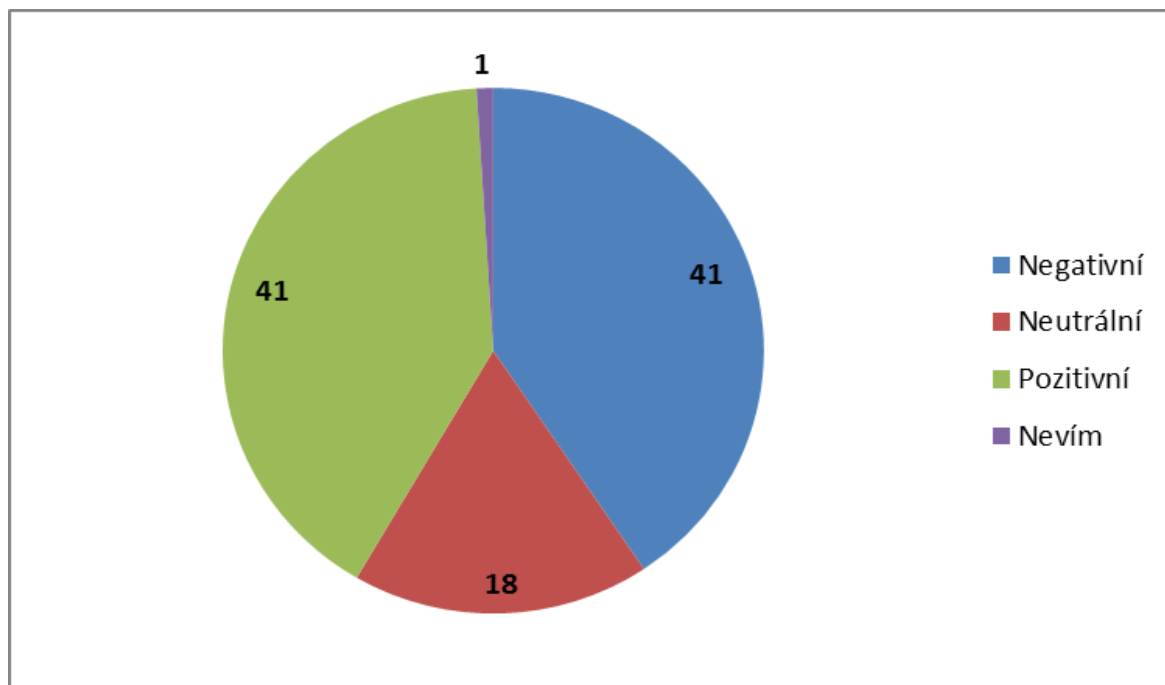
Tab. 69 - Seznam ministrů zemědělství ČR od roku 1993

Pořadí	Ministr	Strana	Funkční období od – do	Vláda
1.	Josef Lux	KDU-ČSL	1. ledna 1993 – 17. července 1998	První vláda Václava Klause
				Druhá vláda Václava Klause
				Vláda Josefa Tošovského
2.	Jan Fencel	ČSSD	22. července 1998 – 15. července 2002	Vláda Miloše Zemana
3.	Jaroslav Palas	ČSSD	15. července 2002 – 25. dubna 2005	Vláda Vladimíra Špidly
				Vláda Stanislava Grosse
4.	Petr Zgarba	ČSSD	25. dubna – 10. listopadu 2005	Vláda Jiřího Paroubka
5.	Jan Mládek	ČSSD	16. listopadu 2005 – 4. září 2006	Vláda Jiřího Paroubka
6.	Milena Vicenová	nestraník	4. září 2006 – 9. ledna 2007	První vláda Mirka Topolánka
7.	Petr Gandalovič	ODS	9. ledna 2007 – 8. května 2009	Druhá vláda Mirka Topolánka
8.	Jakub Šebesta	nestraník, navržen ČSSD	8. května 2009 – 13. července 2010	Vláda Jana Fischera
9.	Ivan Fuksa	ODS	13. červenec 2010 – 4. říjen 2011	Vláda Petra Nečase
10.	Petr Bendl	ODS	6. říjen 2011 –	Vláda Petra Nečase
11.	Miroslav Toman ml.	nestraník	2013 -2014	Vláda Jiřího Rusnoka
12	Marian Jurečka	KDU-ČSL	2014 -	Vláda Bohuslava Sobotky

Zdroj: Wikipedia²⁰⁵, vlastní úprava dostupné

²⁰⁵http://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_ministr%C5%AF_zem%C4%9Bd%C4%9Blstv%C3%AD_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky

Graf 26 - Jaký dopad mělo cílené oslabení koruny ze strany ČNB na celkové hospodaření Vaší (exportní) potravinářské firmy?

Zdroj: vlastní zpracování a ČSOB²⁰⁶

Tab. 70 – Zhodnocení vlivu měnových změn ČNB

Klíčové ukazatelé	Meziroční změna v %			
		Údaje k 7.1.2013		Údaje k 31.10.2014
Hrubý domácí produkt (s.o.)	II/13	-1,3	II/14	2,5
Index spotřebitelských cen	IX/13	1	IX/14	0,7
Měnověpolitická inflace	IX/13	0,2	IX/14	0,6
Obecná míra nezaměstnanosti (s.o.)	IX/13	7,1	IX/14	5,9
Průměrná nominální hodnota v podnikatelském sektoru (v Kč) (s.o.)	II/13	25 199	II/14	25 542
Průměrná nominální mzda celkem	II/13	1,2	II/14	2,3
Počet volných pracovních míst	IX/13	30 040	IX/14	56 600
Souhrnný indikátor důvěry (index)	X/13	88,9	X/14	94,1

Zdroj: ČNB²⁰⁷ a vlastní zpracování

²⁰⁶ První výročí první devalvace, aneb poučení z krizového vývoje, Fokus, 5.11.2014, ČSOB

Obr. 14 – Návrh vypořádání majetkové podílu²⁰⁸

Usnesení členské schůze Agrodružstva Lhota pod Libčany, konané v Obecním hostinci ve Lhotě pod Libčany dne 5. 3. 2004

Toto usnesení zavazuje představenstvo Agrodružstva Lhota pod Libčany analyzovat a tak posléze činit závazná přání členů družstva, tj. jejich vlastníků a věřitelů. Věcně bude vycházet z níže uvedených navrhovaných čtyř skupin s různým způsobem vypořádání členských a majetkových podílů.

Představenstvo povinno informovat členskou základnu a to buď formou mimořádné členské schůze nebo písemnou formou. Součástí této informace bude i návrh řešení, včetně vypracování smluv, připravených k podpisu. Termín, do kterého je představenstvo povinno vyhodnotit anketu a předložit návrh řešení je 31. 8. 2004.

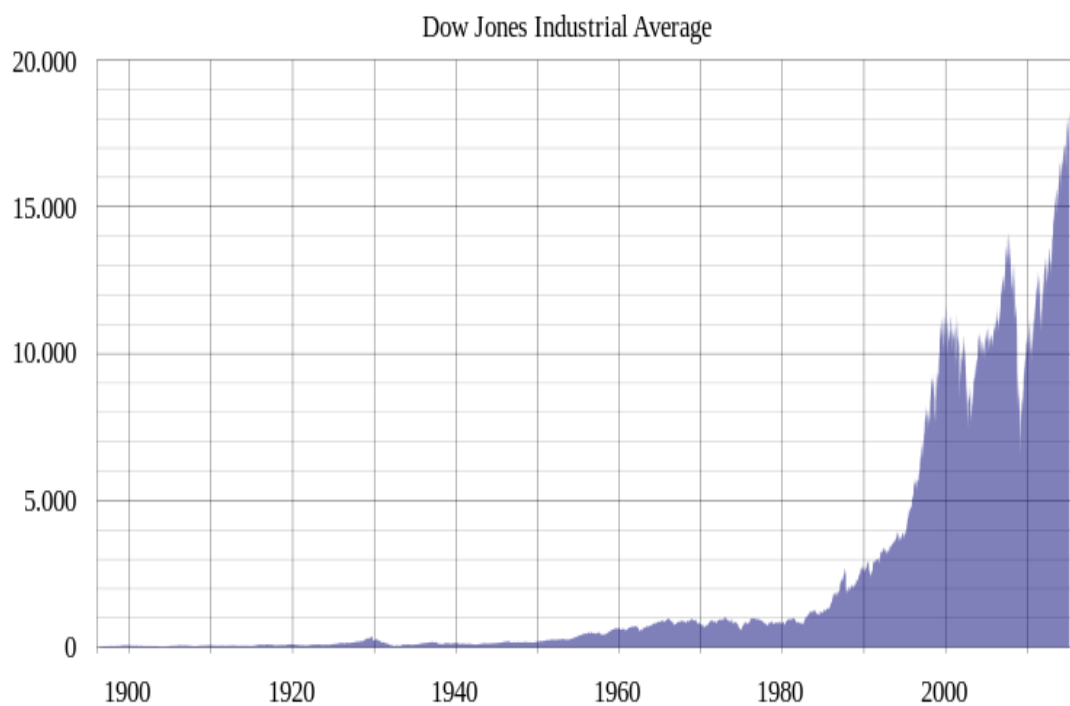
1. **Skupina PODNIKATELÉ**= vlastníci, kteří chtějí zůstat členy i nadále a participovat na podnikatelských výhodách (nájemné, podíl na zisku atd.) jejich majetkový podíl musí být upraven tak, aby nezatěžoval podnik při hodnocení finančního zdraví. Podnikatel by se měl podstatě zříci klasického družstevního vypořádacího podílu a měl by obdržet cenný papír. Podmínkou musí být samozřejmě i dlouhodobý pronájem pozemků. Jako velmi schůdná varianta se jeví dodatkem ke stávajícím smlouvám změnit z pronájmu na dobu určitou na pronájem na dobu neurčitou s výpovědní lhůtou nejméně 10 let. Podle doby výpovědní lhůty by se mohly i rozšiřovat výše nájemného, jehož základ by byl určen procentuelně z ceny pozemku. Tím by bylo ošetřeno i to, že po vstupu do EU a nárůst cen půdy automaticky poroste i výše pachtovného. Valorizace by se samozřejmě také do této výše promítla.
2. **Skupina**- ukončení členství, pronájem pouze půdy za stejných podmínek jako 1. skupina, splacení majetku až do výše 100% po dobu 33 let= 3% ročně.
3. **Skupina**- ukončení členství, pronájem pouze půdy za stejných podmínek jako 1. skupina, splacení majetku až do výše 50% po dobu 10let= 5% ročně.
4. **Skupina**- ukončení členství, pronájem pouze půdy za stejných podmínek jako 1. skupina, splacení majetku až do výše 20% do 1 roku.

Výhodou této formy stabilizace podniku je to, že nedojde k žádnému oslabení podniku ve vztahu k vnějším partnerům. Naopak trend snižování dlouhodobých závazků bude nepřehlédnutelný a tím poroste i bonita podniku.

²⁰⁷ https://www.cnb.cz/cs/faq/klicove_ukazatele_ekonomiky.html

²⁰⁸ Přepis z listiny, která je vyvěšena ve sbírce listin na obchodním rejstříku
<https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-firma?subjektId=683951>

Graf 27 -Dow Jones Industrial Average

Zdroj: ²⁰⁹

Graf 28 – Vývoj ceny ropy \$/barel

Zdroj: ²¹⁰

²⁰⁹ http://cs.wikipedia.org/wiki/Dow_Jones_Industrial_Average

²¹⁰ <http://www.investomanie.cz/zpravy/cena-ropy-graf-2015/>

Otázky pro strukturovaný rozhovor

Identifikace podniku

1. Prosím o identifikační údaje Vašeho podniku (název, IČ, sídlo....). Tyto údaje budou zachovány v anonymitě, přesto tyto údaje nemusíte uvádět.
2. Jaká je právní forma Vašeho podnikání?
Kolik zaměstnanců měl Váš podnik v jednotlivých letech od roku 2000?
3. Aplikujete ekologické zemědělství?
Pokud ANO
Aplikujte jej na všech svých pozemcích nebo jen na části obhospodařovaných pozemků?

Půda

4. Kolik zemědělské půdy obhospodařujete od roku 1990 do 2014?
5. Využíváte ornou půdu?
Pokud ANO
Kolik ha orné půdy obhospodařujete od roku 1990 do 2014?
6. Využíváte zahrady?
Pokud ANO
Kolik ha zahrad obhospodařujete od roku 1990 do 2014?
7. Využíváte louky?
Pokud ANO
Kolik ha luk obhospodařujete od roku 1990 do 2014?
8. Využíváte pastviny?
Pokud ANO
Kolik ha pastvin obhospodařujete od roku 1990 do 2014?
9. Hospodaříte na půdě nacházející se v méně příznivých oblastech?
Pokud ANO
V jakém typu LFA se tato půda nachází a kolik ha půdy v daném typu LFA obhospodařujete?
10. Do jaké výrobní oblasti spadá půda, kterou obhospodařujete? (Pokud obhospodařovaná půda spadá do více výrobních oblastí, určete oblast, ve které se nachází převažující výměra půdy.)
11. V jaké nadmořské výšce se Vaše pozemky nachází? (Uveďte alespoň přibližnou hodnotu u převažující výměry ploch.)
12. Nachází se na vašich obhospodařovaných pozemcích nějaká environmentální omezení?
13. Jaká je průměrný nájem a průměrná cena za 1ha nakupované zemědělské půdy od roku 2003 až 2014?
14. Kolik ha máte ve vlastnictví společnosti – půdní držba od roku 2004 do současnosti?

Výrobní zaměření

15. Zabýváte se živočišnou výrobou?
Pokud ANO
Jaké druhy zvířat a kolik kusů jednotlivých druhů zvířat chováte, od roku 2004 do 2013?
16. Zabýváte se rostlinnou výrobou?
Pokud ANO
Jaké druhy plodin pěstujete a kolik ha půdy jste měli osety jednotlivými druhy plodin 2004 a 2013?
17. Máte ještě nějaké další výrobní zaměření Vašeho podniku?
Pokud ANO
Jaké?

Hospodářská činnost

18. Kolik činila Vaše produkce (výnosy- v tis. Kč) v letech 2004-2013?
a.) z rostlinné výroby?
b.) z živočišné výroby
c.) z ostatních činností?
19. Kolik činily Vaše náklady (v tis. Kč) v letech 2004-2013?
20. Kolik z těchto nákladů činily (v tis. Kč) v letech 2004-2013?
a.) odpisy?
b.) mzdové náklady?
c.) úroky?
21. Jakého výsledku hospodaření (v tis. Kč) jste v letech v letech 2004-2013 dosáhli?
22. Kolik % z celkových příjmů tvořily v letech v letech 2004-2013 dotace?
23. Hospodářský výsledek za příslušný rok od 2003 do současnosti?
24. Počet pracovníků od roku 2003 do 2013?
25. Průměrná mzda od roku 2003 do 2013?

Dotace

26. Využívali jste dotaci Jednotná platba na plochu (SAPS) v letech v letech 2004-2013?
Pokud ANO
Na kolik ha zemědělské půdy jste žádali a kolik Kč Vám bylo přiděleno?
27. Žádali jste dotace TOP UP v letech v letech 2004-2013?
Pokud ANO
O jaké dotační tituly jste žádali a kolik Kč bylo v jednotlivých letech přiznáno?
28. Kam směřovali získané dotace - např. do zvýšení počtu zaměstnanců, zvýšení mezd, nájmu atd. – strukturovaně seřadte dle Vašeho kvalifikovaného odhadu

Cukrovka

29. Průměrný výnos cukrovky t/ha od roku 2002 do současnosti při přepočtu na 16% cukernatost.
30. Kontraktace cukrovky v t pro jednotlivé roky.
31. Ekonomické ukazatelé – náklad, výnos, zisk za jednotlivé roky

Seznam tabulek

Tab. 1 - Zaměstnanost v zemědělství ve státech ES v letech 1960- 2012 v %	34
Tab. 2 - Podíl zemědělství na HDP ve státech ES v letech 1960-2012 v %	34
Tab. 3 - Předpoklad plateb od roku 2015 – 2020	87
Tab. 4 - Dobrovolná podpora vázaná na produkci na období 2015 – 2020	88
Tab. 5 - Struktura polského zemědělství v roce 1989	96
Tab. 6 - Vývoj hrubého národního produktu v %	105
Tab. 7 - Vývoj hrubé mzdy dle odvětví v České republice v Kč	107
Tab. 8 - Hospodářský výsledek zemědělství za příslušné roky před vstupem do EU, mld. Kč....	109
Tab. 9 - Hospodářský výsledek zemědělství za příslušné roky po vstupu do EU, mld. Kč.....	109
Tab. 10 - Bilance agrárního zahraničního obchodu před vstupem do EU, mld. Kč.....	110
Tab. 11 - Bilance agrárního zahraničního obchodu po vstupu do EU, mld. Kč.....	111
Tab. 12 - Agrární obchod České republiky a Polska v mld. Kč.....	111
Tab. 13 - Kurzová disparita kurzů – ČSÚ a směnného kurzu pro přímé platby	116
Tab. 14 – Výpočet kurzových rozdílů mezi jednotlivými roky a rokem 2004	116
Tab. 15 - Vývoj zemědělského půdního fondu v České republice.....	120
Tab. 16 - Struktura zaměstnanosti v ČR v 1. pololetí 2013	121
Tab. 17 – Podnikatelská struktura fyzických a právnických osob v zemědělství v %.....	122
Tab. 18 - Výše vyplacených dotací v ČR v letech 2007-2013 v mil. Kč.....	125
Tab. 19 - Struktura zaměstnanosti v Polsku do 31. prosince v letech 2005 a 2011 v %	128
Tab. 20 - Úroveň vzdělávání v oblasti zemědělství v letech 2002 a 2010 v %.....	131
Tab. 21 – Rozdělení hlavních dotačních titulů do sektoru zemědělství v PL	131
Tab. 22 - Poskytnuté finanční prostředky z rozpočtu EU - Polsko v rámci přímých plateb a ROZVOJE venkov v letech 2007-2013 (v mil EUR)	132
Tab. 23 - Opatření navrhované pro Polsko v rámci přímých plateb a programu rozvoje venkova na období 2014-2020 (v mil EUR)	133
Tab. 24 - Obhospodařovaná zemědělská půda dle FADN na farmu - ha.....	135
Tab. 25 - Celkové vstupy a celková produkce – EUR/ha	136
Tab. 26 - Rozdíl produkce a vstupů (EUR/ha) a celkové provozní dotace (EUR/ha).....	136
Tab. 27 -Hrubá přidaná hodnota a čistá přidaná hodnota – EUR/ha.....	139
Tab. 28 - Důchod ze zemědělské činnosti – EUR/ha.....	139
Tab. 29 - Vývoj přímé platby SAPS v ČR	142
Tab. 30 – Výpočet úbytku příjmů plateb ze SAPS v důsledku posilování koruny vůči EURU ...	143
Tab. 31 - Vývoj přímých plateb SAPS a hospodářského výsledku od roku 2004, mld. Kč	145
Tab. 32 – Grafické znázornění vztahu přímá platba x hospodářský výsledek, mld. Kč	146
Tab. 33 – Vývoj daně z příjmu právnických osob%.....	147
Tab. 34 – Výměra obhospodařované půdy jednotlivými podniky v ha	157
Tab. 35 - Počet zemědělců hospodářících v obvodu sledovaného podniku	158
Tab. 36 - Půdní držba jednotlivých podniků v ha	158
Tab. 37 - Průměrná kupní cena za 1 ha zemědělské půdy v tis. Kč	158
Tab. 38 - Výše nájmu za 1 ha zemědělské půdy dle předkládaných pachtovních smluv v Kč/ha	158
Tab. 39 – Vyhodnocení jednotlivých ekonomických ukazatelů	160
Tab. 40 - Přepočet pracovní síly/ 100ha.....	162
Tab. 41 - Celkové odpisy v mil. Kč a v přepočtu na 1ha/Kč	162
Tab. 42 – Podíl připachtované zemědělské půdy v %.....	163
Tab. 43 - Mzdové náklady podniku v mil. Kč	164
Tab. 44 - Průměrná mzda národního hospodářství, zemědělství a podniky v Kč	164
Tab. 45 - Zastoupení pěstitelských plodin v osevním postupu v ha.....	166
Tab. 46 - Stavby dojínek celkem v období 2004-2013	167
Tab. 47 - Cenové vyjádření cukerní reformy stanovené v roce 2008	170
Tab. 48 – Jednotlivé vyplacené oddělené platby za cukrovku, vč. minimálních cen	172

Tab. 49 - Restrukturalizační pomoc pro cukrovary v €/t zaniklé kvóty	172
Tab. 50 - Cukerní kvóta připadající do restrukturalizačního procesu t.....	173
Tab. 51 – Výplata restrukturalizační podpory.....	173
Tab. 52 - Výnosy cukrovky t/ha při přepočtu na 16% cukernatost.....	174
Tab. 53 - Kontraktace cukrovky v t pro pěstitele v jednotlivých letech	175
Tab. 54 - Výpočet ekonomických ukazatelů při přepočtu na 1 t výnosu cukrovky	177
Tab. 55 – Výpočet průměrného zisku v jednotlivých letech za dodávku cukrovky - Kč/t	177
Tab. 56 – Podopatření AEKO s minimální výměrou a platbou k danému titulu *	185
Tab. 57 – Výše dotace v podmínkách ekologického zemědělství.....	186
Tab. 58 - Výdaje do agrokomplexu ČR podle hlavních směrů podpor v letech 2004-2006 (mil.Kč)	218
Tab. 59 - Výdaje do agrokomplexu ČR podle hlavních směrů podpor v letech 2007-2009 (mil. Kč)	219
Tab. 60 - Výdaje do agrokomplexu ČR podle hlavních směrů podpor v letech 2011-2013 (mil.Kč)	220
Tab. 61 Výrobní cukerní kvóty v jednotlivých státech EU před a po reformě	221
Tab. 62 – Srovnání sektorové struktury nezaměstnanosti.....	222
Tab. 63 - Navyšování přímých plateb v %.....	225
Tab. 64 – Obálky a sazby SAPS v letech 2004 -2013.....	225
Tab. 65 - Seznam ministrů zemědělství ČR od roku 1993.....	226
Tab. 66 – Zhodnocení vlivu měnových změn ČNB.....	227

Seznam grafů

Graf 1 - Vývoj výdajů na SZP od roku 1980	42
Graf 2 - Finanční alokace na jednotlivé osy z POV 2007-2013.....	71
Graf 3 - Rozdělení rozpočtu PRV dle jednotlivých priorit, II. pilíř 2014-2020.....	91
Graf 4 - Vývoj počtu pracovníků zemědělství v tis.	106
Graf 5 - Vývoj podílu zaměstnanců odvětví zemědělství v časové řadě v %	107
Graf 6 - Vývoj mzdové disparity - průměrem hrubé mzdy v ČR ke mzdě v zemědělském odvětví v %	108
Graf 7 - Vývoj inflace v České republice od roku 1989 v %	113
Graf 8 – Vývoj rozdílnosti směnného kurzu Kč/€ oproti kurzům ČNB	115
Graf 9 – Ekvivalent produkční subvencí v %	Zdroj: vlastní zpracování a 117
Graf 10 - Podíl odvětví zemědělství na celkové tvorbě HPH (%)	119
Graf 11 – Rozložení velikostní struktury farem v ČR v roce 2013.....	122
Graf 12 – Podíl velikostní struktury farem na zemědělské půdě v ČR v roce 2013	123
Graf 13 - Rozdělení rozpočtu PRV dle jednotlivých priorit, II. pilíř 2014-2020.....	127
Graf 14- Vývoj počtu farem a jejich půdní držba v roce 2002 a 2011 v mil.	129
Graf 15 - Rozložení farem dle velikosti v Polsku 2009 v %	130
Graf 16 - Rozložení farem dle podílu farem na zemědělské půdě v Polsku 2009	130
Graf 17 - Celkové provozní dotace (EUR/ha) od roku 2004 do roku 2012	137
Graf 18 - Hodnocení ekonomických ukazatelů k roku 2004 a 2012 – v EUR/ha.....	140
Graf 19 – Hospodářský výsledek ponižený o SAPS, mld. Kč	146
Graf 20 – Znázornění pracovní síly na 100ha k průměru FADN ČR	161
Graf 21 – Struktura nezaměstnanosti v EU.....	Graf 22 – Struktura nezaměstnanosti v ČR 222
Graf 23 – Aplikace průmyslových hnojiv v čistých živinách na ha, časová řada v ČR.....	223
Graf 24 - Výdaje vybraných dotací do agrokomplexu od roku 2007-2013 v mil. Kč	224
Graf 26 - Jaký dopad mělo cílené oslabení koruny ze strany ČNB na celkové hospodaření Vaší (exportní) potravinářské firmy?	227
Graf 27 -Dow Jones Industrial Average.....	229
Graf 28 – Vývoj ceny ropy \$/barel	229

Seznam obrázků

Obr. 1 - Cenové nástroje společné zemědělské politiky	37
Obr. 2 - Evropský model zemědělství – rovnováha mezi pilíři SZP EU	51
Obr. 3 - Vliv McSharryho reformy a Agendy 2000 na výdaje na SZP	53
Obr. 4 - Dlouhodobý vývoj změny paradigma v pojetí rozvoje venkova	61
Obr. 5 - Schéma dotací po vstupu ČR do EU v sektoru zemědělství.....	124
Obr. 6– Předpokládaná obálka pro přímé platby – 2014-2015 pro členské státy EU	133
Obr. 7 - Odvození ukazatelů ekonomických výsledků dle metodiky FADN EU	134
Obr. 8 - Vývoj kurzu národní měny Polska k EURU.....	145
Obr. 9 – Schéma dorovnání přímých plateb v Polsku 2004-2013.....	148
Obr. 10 -Vývoj světové ceny cukru na burze v Londýně (modrá barva-bílý cukr), v New Yorku (zelená barva-cukr ze třtiny) a v EU (červená barva)	178
Obr. 11 – Schéma dobrovolné podpory vázané na produkci v roce 2015 – I. část	182
Obr. 12 - Schéma dobrovolné podpory vázané na produkci v roce 2015 – II. část	183
Obr. 13 - Průměrná velikost farem provádějících zemědělské činnosti ve venkovských oblastech podle podoblastí v roce 2010	223
Obr. 14 – Návrh vypořádání majetkové podílu.....	228